

IMDi

Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

**Årsrapport
2017**

Innhold

1

Leders beretning

4

2

Introduksjon til virksomheten og hovedtall

6

Hovedtall

10

Organisasjonskart

11

3

Årets aktiviteter og resultater

12

Resultatkrav i tildelingsbrevet 2017

13

3.1 Bosetting av flyktninger

19

3.2 Kvalifisering

36

3.3 Deltakelse og fellesskap

67

4

Styring og kontroll i virksomheten

81

5

Vurdering av framtidsutsikter

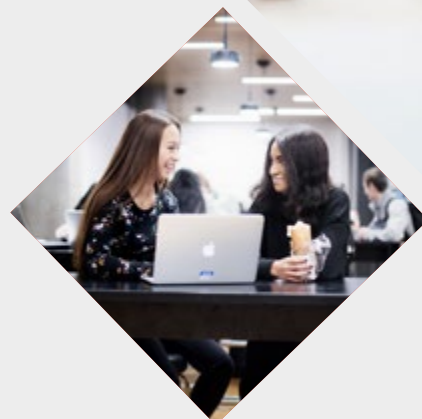
95

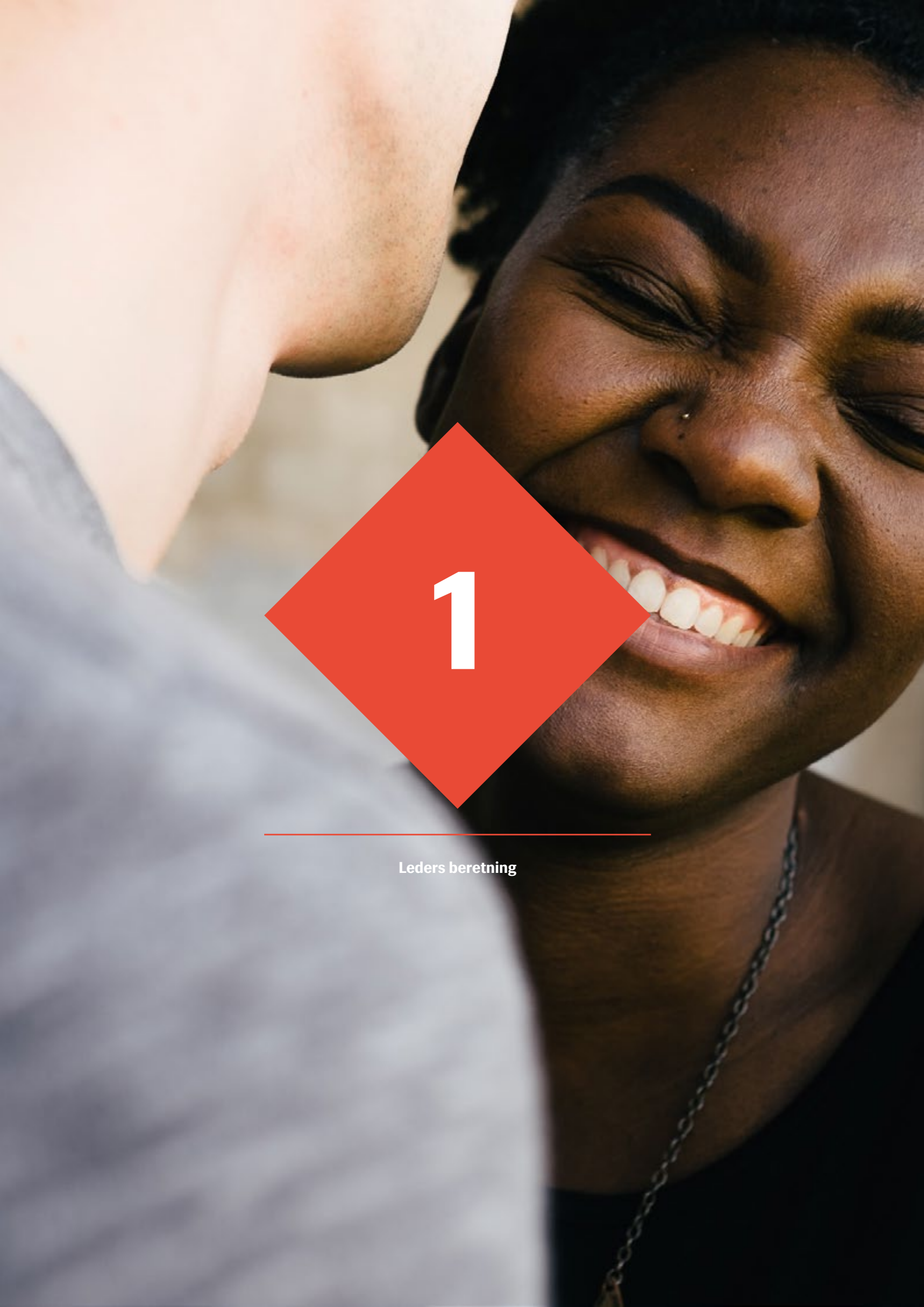
6

Årsregnskap

98

Vedleggsoversikt

1

Leders beretning

1 Leders beretning

De siste ti årene har antallet innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Norge blitt tredoblet. Innvandrere utgjør nær 14 prosent av Norges befolkning. Hovedmålet i integreringspolitikken er at alle som skal bo og leve i Norge lærer norsk og kommer i jobb. IMDi skal utvikle og iverksette denne politikken, og bidra til at innvandrere og barna deres får de samme mulighetene til å delta i samfunnet som øvrig befolkning.

Vi har bosatt mange raskt

Nærmere 40 000 flyktninger er bosatt i et norsk lokalsamfunn de siste tre år. De høye asylankomstene i 2015 har hatt konsekvenser for vårt bosettings- og integreringsarbeid. Mange kommuner har bosatt flyktninger for første gang. Andre har tatt imot langt flere enn tidligere og har bygget opp kapasiteten i sitt tjenesteapparat. Vi har bistått og fulgt opp kommunene og integreringsarbeidet. Sammen har vi håndtert bosettingen raskt og i stort volum. Samhandlingen om bosetting foregår nå i et nytt digitalt fagsystem. Samtidig har vi endret organisering, og effektivisert rutineene.

Integrering til arbeid

At flyktninger raskt deltar i arbeids- og samfunnsliv krever mye av flyktingen selv, men også av andre aktører i integreringsarbeidet, særlig kommunene. Introduksjonsordningen er vårt viktigste virkemiddel for kvalifisering til arbeid og selvforsørgelse. Antallet deltakere i introduksjonsprogram har økt og er i 2017 høyere enn noen gang med ca. 29 000 deltakere i løpet av året. Vi har i 2017 blant annet gjennomført fagverksted for mer enn 1 100 programrådgivere og andre kommuneansatte. Kommunene opplever deling av kunnskap og erfaringer som svært nyttig.

Det er et mål at integreringen skal begynne så tidlig som mulig. IMDi har i 2017 arbeidet videre med utvikling av integreringsmottak og løsninger for tidlig kompetansekartlegging av flyktninger og karriereveiledning. Vi har innført nye ordninger i *Jobbsjansen*, som skal bidra til bedre kvalifiseringsløp for de som har behov for mer grunnskoleutdanning, og et noe lengre introduksjonsprogram.

Samfunnsdeltakelse for alle

For å nå målet om økt deltakelse blant innvandrere, spiller sivilsamfunnet en stor rolle. IMDi forvalter økonomiske virkemidler som brukes målrettet for å styrke frivillige organisasjoner som aktive medspillere. Det gjøres en stor innsats i hele landet. Frivillige organisasjoner fungerer som møteplasser mellom nye og gamle innbyggere. Her bygges sosiale nettverk, og det skapes tillit og tilhørighet. Frivillige organisasjoner bidrar også med konkrete tiltak, som norsktraining, leksehjelp, og idretts- og kulturaktiviteter, og er et godt supplement til det offentlige integreringsarbeid.

Det finnes unge i Norge som opplever å bli utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Vi har jobbet i mange år for å forebygge dette og innsatsen fortsatte med full styrke i 2017, blant annet gjennom arbeidet

40 000
flyktninger bosatt
siste tre år

29 000
deltakere i introduksjons-
program i løpet av 2017

Fagverksteder for 1 100
programrådgivere og
andre kommuneansatte

Samfunnsdeltakelse
for alle

med å koordinere regjeringens nye handlingsplan *Retten til å bestemme over eget liv – handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017-2020)*.

Omstilling for god og effektiv forvaltning

Vi har i løpet av året gjennomført en omorganisering. Målsettingen er å styrke IMDi som et enhetlig og tydelig fagdirektorat. Flere nye digitale løsninger er lansert. Vi har utbedret og videreutviklet Nasjonalt introduksjonsregister (NIR), og vi er i gang med å utvikle digitale løsninger for utbetaling av tilskudd og et nytt nasjonalt tolkeregister.

I 2017 har ledere og medarbeidere stått på for å nå våre felles mål. Vi har fått til mye, både av drifts- og utviklingsoppgaver for rask bosetting og god integrering. Vi er godt i gang med omstilling, digitalisering og effektivisering. Dette gir oss et godt grunnlag for å møte utfordringene fremover.

Libe Rieber-Mohn
direktør
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

A young woman with long dark hair, wearing a yellow beanie and glasses, is smiling warmly while working behind a coffee counter. She is looking towards the left of the frame. In the background, there are shelves with coffee-making equipment and a chalkboard menu. A large red diamond shape is overlaid on the center of the image, containing the number 2.

2

Introduksjon til virksomheten og hovedtall

2 Introduksjon til virksomheten og hovedtall

IMDis samfunnsoppdrag er å fremme like muligheter og levekår i et mangfoldig samfunn. Gjennom dette styrker IMDi innvandreres og deres barns muligheter til å delta og bidra i det norske samfunnet.

IMDi er et statlig forvaltningsorgan og kompetansesenter, som skal bidra til å utvikle og iverksette regjeringens integreringspolitikk. IMDi ble opprettet 1. januar 2006 og var i 2017 underlagt Justis- og beredskapsdepartementet (JD). Direktoratet har 235 ansatte fordelt på kontor i Oslo, Gjøvik, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Narvik.

IMDi skal være en premissleverandør for utviklingen av politikken, gi departementet faglige råd og være et kompetansesenter for kommuner og sektormyndigheter.

IMDis funksjoner

Som **kompetansesenter** produserer og formidler IMDi kunnskap. Ved å finansiere forskningsprosjekter, samle statistikk og foreta egne evalueringer og analyser, bidrar vi med *forskningsbasert kunnskap* om integrering og mangfold. Vi samler og utvikler *praksisbasert kunnskap* ved å dokumentere gode metoder og ordninger fra kommuner og relevante sektormyndigheter. IMDi tilrettelegger for læringsarenaer, møteplasser, nettverk og referansegrupper. IMDi har også utviklet nettsider tilrettelagt for bruk av kommuner i deres integreringsarbeid, med oppdatert statistikk på kommunenivå og eksempler og gode lokale løsninger for integrering. Integrering er et aktuelt tema i nyhetsbildet og IMDi har bidratt med informasjon til media for å sikre at allmennheten får tilgang til de nødvendige fakta om bosetting og integrering i Norge.

Vi er **pådrivere** overfor andre aktører for å nå målene for integreringspolitikken, og **samordner** mellom aktører i ulike sektorer, på ulike forvaltningsnivåer og mellom lokale og regionale aktører.

IMDi har videre en rolle som **forvalter** av tilskudd på integreringsfeltet, og skal arbeide for god kjennskap til introduksjonsloven med tilhørende forskrifter. Vi forvalter registre og utvikler digitale verktøy. Løsningene brukes til saksbehandling, analyser og rapportering. Dette er viktig infrastruktur i integreringsarbeidet, for IMDi og andre aktører.

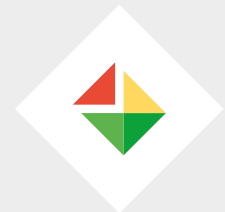
IMDis rolle

Stortinget vedtar den nasjonale integreringspolitikken.

Departementet former den nasjonale integreringspolitikken og delegerer oppgaver til IMDi.

IMDi gjennomfører integreringspolitikken, samarbeider med kommuner om bosetting, norsk-opplæring og grunnleggende kvalifisering av flyktninger og deres familiegjenforente.

Kommunene bosetter flyktninger og må gi dem introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunns-kunnskap.

Bosetting

Kvalifisering

Norskopplæring og introduksjonsprogram

Tilskudd

Tidlig integrerings-
innsatsNegativ sosial kontroll
og tvangsekteskap

Områdeinnsats

IMDis hovedoppgaver

Bosetting av flyktninger som har fått opphold i Norge er en av IMDi's hovedoppgaver. IMDi har ansvar for å gi den enkelte flyktning tilbud om bosetting i en kommune. Det er frivillig for kommunene å bosette flyktninger. Bosettingen gjennomføres i et samarbeid mellom IMDi og enkeltkommuner, basert på en avtale mellom stat og kommunesektoren.

IMDi arbeider for at kommuner og andre offentlige myndigheter har god kunnskap om integrering og kvalifisering, og er pådriver for at andre ansvarlige sektormyndigheter samarbeider om, og videreutvikler gode kvalifiseringsløp for innvandrere.

Det viktigste tiltaket for å kvalifisere flyktninger til arbeid er introduksjonsprogrammet. IMDi har et veilednings- og pådriveransvar for kommunenes gjennomføring av introduksjonsprogram og norskopplæring. Introduksjonsloven pålegger kommunene ansvar for å tilby flyktningene introduksjonsprogram, med bl.a. opplæring i norsk og samfunnskunnskap. IMDi arbeider for at kommuner og sektormyndigheter har god kunnskap om introduksjonsloven med tilhørende forskrifter. Fylkesmannen fører tilsyn, gir kommunene veiledning og behandler klager på enkeltvedtak etter introduksjonsloven. IMDi har ansvaret for Nasjonalt introduksjonsregister (NIR), der kommunene registrerer opplysninger om den enkelte deltaker. IMDi utarbeider og publiserer statistikk og analyser på bakgrunn av data fra registeret.

IMDi forvalter 18 tilskuddsordninger, hvorav de fleste er rettet mot kommunene og organisasjoner. Samlet utgjorde ordningene rundt 18 milliarder i 2017. De største tilskuddene er integreringstilskuddene, som kommunene får tildelt per bosatte flyktning. Det skal gi rimelig dekning av kommunenes merutgifter til bosetting og introduksjonsprogrammet, herunder utgifter til helsetjenester, tolketjenester mm. IMDi forvalter også midler til FoU-prosjekter.

Det er et politisk mål at integreringen skal begynne så raskt som mulig, og allerede i mottak. IMDi koordinerer arbeidet med integreringsmottak, og det blir lagt opp til at asylsøkere skal få norskopplæring og annen kvalifisering mens de bor i mottak. Samordningen med UDI og andre statlige aktører i migrasjonskjeden er viktig for å lykkes. IMDi utvikler en løsning for selvregistrering av kompetanse for flyktningene.

IMDi koordinerer regjeringens innsats i handlingsplanen mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Vi har minoritetsrådgivere ved ungdoms- og videregående skoler som følger opp ungdom som er – eller står i fare for – å bli utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap mm. De har også et ansvar for å bidra til kompetanseheving på temaet i skolen og til andre aktører. Vi har også integreringsrådgivere ved fire utenriksstasjoner som bistår norske borgere som er – eller står i fare for – å bli utsatt for negativ sosial kontroll mm i utlandet.

Regjeringen vil at alle innbyggere skal delta i samfunnet. Noen steder i landet er det en levekårsutfordringer som krever en ekstra innsats. IMDi bidrar til samordning og videreutvikling av innsats og virkemidler. IMDi samarbeider med kommuner i flere ulike områdesatsinger, og koordinerer den statlige innsatsen i Grønlandssatsingen.

Fagmyndighet for tolking

Frivillighet

Følge opp handlingsplaner

IMDi er nasjonal fagmyndighet for tolking i offentlig sektor. Vi er pådrivere for økt bruk av kvalifiserte tolker, og gir råd og veiledning til kommuner, utlendingsforvaltningen, domstolene og sektormyndigheter. Vi drifter og utvikler Nasjonalt tolkeregister, som gir en oversikt over tolker i ulike språk. IMDi utsteder bevilling til autoriserte tolker, og samarbeider med høyskolesektoren og diverse næringsorganisasjoner om tolking.

Frivillige organisasjoner bidrar med konkrete integreringstiltak som norsktrening, leksehjelp eller informasjon om det norske samfunn. De skaper møteplasser og nettverk, tillit og tilhørighet. IMDi forvalter flere tilskudd til frivillige organisasjoners integreringsarbeid, samarbeider med flere store frivillige organisasjoner om en mer aktiv frivillighet, og veileder kommuner om hvordan benytte og samarbeide med frivillige organisasjoner i sitt integreringsarbeid.

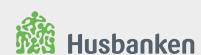
IMDi følger opp handlingsplaner og tverrsektorielle satsinger som *Bolig for velferd, 0-24 satsingen*, fattigdomsstrategi, vold og overgrep.

IMDis samarbeidspartnere

Statlige sektormyndigheter har roller og ansvar overfor alle innbyggere, inkludert innvandrere og deres barn. IMDi skal bidra til å sikre sammenhengen mellom integreringspolitikken og andre politikkområder, for eksempel arbeidsmarked, utdanning og helse. Ved å utvikle, dele og formidle kunnskap og kompetanse, og legge til rette for samarbeid bidrar IMDi til at sektormyndighetene enkeltvis og samlet tilbyr tjenester som bidrar til integrering.

På regionalt nivå har IMDi samme oppgave – å bidra til at de ulike sektorene sammen kan jobbe for god integrering. Fylkesmannen, fylkeskommunen, Husbanken og NAV er i denne sammenhengen viktige samarbeidspartnere for IMDi.

Integrering skjer lokalt på skoler, arbeidsplasser, i foreningslivet og nærmiljøet. Derfor er kommunene blant IMDis viktigste samarbeidspartnere. Innvandring gir kommunene et verdifullt tilfang av menneskelige ressurser, men byr også på utfordringer. IMDi jobber for å styrke kommunenes samfunnsplanlegging og utvikling av tjenester og forvaltning for en mer mangfoldig befolkning.

Fylkesmennene

Fylkeskommuner

Kommuner

Frivillige organisasjoner

Hovedtall

Bosetting av flyktninger	2014	2015	2016	2017
Bosatte flyktninger (totalt)	7 784	11 342	15 291	11 078
Overføringsflyktninger	1 264	2 365	3 275	2 838
Enslige mindreårige	536	691	1 599	759
Herav over 15 år	453	571	1 138	486
Herav under 15 år	83	120	461	273
Barnefamilier (familier med barn under 18 år), herunder:				
Antall barnefamilier	926	1 123	1 561	1 361
Antall personer	3 685	4 833	7 061	6 170
Antall barn	1 981	2 683	3 930	3 420
Flyktninger med oppholdstillatelse som venter i mottak (per 31.12)	4 939	3 479	4 174	1 045

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap	2014	2015	2016	2017
Personer med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, som deltok i opplæring i løpet av året (tall fra NIR).	33 431	35 039	39 858	41 816

Introduksjonsprogrammet	2014	2015	2016	2017
Personer som i løpet av året har hatt rett og plikt til introduksjonsprogram (Tall fra NIR).	12 253	*	23 892	26 534
Deltakere** i introduksjonsprogram per 31.12 . (tall fra NIR)	10 841	*	18 148	21 388
Personer som har avsluttet introduksjonsprogram i løpet av året (tall fra NIR)	3 189	*	3 966	5 490
Personer som har påbegynt program i løpet av året (tall fra NIR)	-	7 061	9 903	9 469

* Tall fra NIR er ikke tilgjengelig

**Inkluderer deltakere med rett og plikt, og deltakere kommune kan velge å tilby program.

Nøkkeltall fra årsregnskap	2014	2015	2016	2017
Årsverk	219	223	234	214
Samlet tildeling post 01-99	8 275 162 400	9 916 330 000	13 055 394 258	18 409 901 500
Utnyttelsesgrad post 01-99	95	99	95	96
Driftsutgifter	204 904 645	205 193 486	236 216 422	264 400 288
Lønnsandel av driftsutgifter	65	72	67	66
Lønnskostnader per årsverk	608 553	662 181	673 083	815 095

3

Årets aktiviteter og resultater

3 Årets aktiviteter og resultater – Resultater og oppdrag

Resultatkrav i tildelingsbrevet 2017

Styringsparameter	Resultat 2014	Resultat 2015	Resultat 2016	Krav 2017	Resultat 2017	Kommentarer 2017
Delmål 1: Rask bosetting av flyktninger til kommunene						
SP 1: Andel flyktninger bosatt innen seks måneder etter at vedtak som danner grunnlag for bosetting eller innreise-tillatelse er gitt	49 %	51 %	81 %	90 %	76 %	Det ble bosatt 11 078 flyktninger i 2017. Gjennomsnittlig ventetid for bosatte fra mottak var 4,9 måneder.
SP 2: Andel flyktninger bosatt innen 12 måneder etter at vedtak som danner grunnlag for bosetting eller innreise-tillatelse er gitt	77 %	78 %	95 %	100 %	97 %	296 av de som ble bosatt i 2017 hadde ventet i mer enn ett år etter at de fikk opphold. Per 31.12.2017 var det 1 045 bosettingsklare flyktninger i mottak. 103 av disse hadde allerede vært bosettingsklare i mer enn 12 måneder.
SP 3: Andel enslige mindreårige bosatt innen tre måneder etter at vedtak som danner grunnlag for bosetting eller innreise-tillatelse er gitt	65 %	24 %	43 %	80 %	62 %	Det ble bosatt 759 enslige mindreårige flyktninger i 2017. Gjennomsnittlig ventetid for bosatte enslige mindreårige fra mottak/omsorgssenter var 2,8 måneder.
Delmål 2: Flere innvandrere deltar i arbeids- og samfunnsniv						
SP 4: Andel personer med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap som får tilbud og starter i opplæring innen tre måneder	*	*	*	90 %	50 % ¹	Andelen refererer til de som startet opplæring innen tre måneder ² . IMDi har ikke oversikt over hvem som får tilbud om opplæring, da dette ikke registreres i NIR.
SP 5: Andel personer med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap som oppfyller sin plikt innen fristen på tre år	* 88 % ³	*	*	90 %	*	Tall fra NIR er ikke tilgjengelig.
SP 6: Andel kommuner der grunnskole eller videregående opplæring inngår i introduksjonsprogrammet	-	-	Videregående opplæring: 33 %	40 %	82 % ⁴	Grunnskoleopplæring: 74 prosent Videregående opplæring: 57 prosent Både grunnskole og videregående: 51 prosent.
SP 7: Andel kommuner som har mål for resultatene i introduksjonsprogrammet	58 %	57 %	55 %	75 %	60 %	Data fra IMDis kommuneundersøkelse.

¹ Personer som fikk rett og plikt til opplæring i 2016. Foreløpige tall fra NIR per 31.12.17.

² Denne andelen kan ikke sammenlignes med tidligere målinger. Seneste måling fra 2014 som viser at 83 prosent startet i opplæring innen påfølgende halvår, er basert på en annen målemetode.

³ Personer som fikk rett og plikt til opplæring i 2011.

⁴ Foreløpige tall fra NIR per 31.12.17.

Styringsparameter	Resultat 2014	Resultat 2015	Resultat 2016	Krav 2017	Resultat 2017	Kommentarer 2017
SP 8: Andel deltakere i introduksjonsprogram som er i arbeid eller utdanning året etter avsluttet program	62 %	62 %	58 %	70 %	61 % ⁵	Tall for deltakere som avsluttet i 2016 publiseres av SSB i 2018.
SP 9.1: Andel deltakere i Jobbsjansen del A som går over til arbeid eller utdanning etter avsluttet program	58 %	71 %	73 % ⁶	60 %	-	Resultater for 2017 vil foreligge i juni 2018. Se 3.2 Kvalifisering for omtale av resultater for 2016.
SP 9.2: Andel deltakere i Jobbsjansen del C som går over til arbeid eller utdanning etter avsluttet program				75 %		Resultater vil tidligst kunne foreligge i 2019, da ordningen må ha vært i bruk i minst to år før man kan måle resultater.
SP 10: Antall tolker oppført i Nasjonalt tolke-register fordelt på ulike kvalifikasjonskategorier	1 300 tolker, hvorav 64 % i de høyeste kvalifikasjonskategoriene	1 450 tolker, hvorav 64 % i de høyeste kvalifikasjonskategoriene	1 671 tolker, hvorav 60 % i de høyeste kvalifikasjonskategoriene	1 800 tolker, hvorav 60 % i de høyeste kvalifikasjonskategoriene	1 822 tolker, hvorav 60 % i de høyeste kvalifikasjonskategoriene	Se mer under 3.3 <i>Deltakelse og fellesskap</i> .
SP 11: Antall kommuner og statlige etater som har retningslinjer for bestilling og bruk av tolker, der Nasjonalt tolkeregister inngår	12 % (24 av 203 kommuner)	26 % (78 av 302 kommuner)	25 % (80 av 316 kommuner) 6 statlige statlige etater	30 %	32 % (98 av 304 kommuner) 6 statlige statlige etater	Tall fra IMDIs årlige surveyundersøkelse til kommunene. Se mer under 3.3 <i>Deltakelse og fellesskap</i> .

⁵ Personer som avsluttet introduksjonsprogram i 2015 og deres status på arbeidsmarkedet i 2016 (publisert av SSB 2017)

⁶ Jobbsjansen ble endret i 2017 med nye delordninger og målgrupper. Resultatene for 2014-2015 gjelder for målgruppen hjemmевærende innvandrerkvinner i den tidligere ordningen, som nå tilsvarer målgruppen i *Jobbsjansen del A*.

Resultatkrav i tildelingsbrevet 2017

Oppdrag i tildelingsbrev for 2017	Kommentar
01: Redusere tidsbruken i bosettingsarbeidet.	Se mer under <i>3.1 Bosetting.</i>
02: Utrede tilskuddsordningen for bosetting av personer med nedsatt funksjonsevne og /eller atferdsvansker.	Oversendt JD 30.06.2017.
03: Informasjonsopplegg om innføring av opplæring i 50 timer kultur- og samfunnskunnskap.	Se mer under <i>3.2 Kvalifisering.</i>
04: Utarbeide forslag til spor / løp for kvalifisering av ny-ankomne innvandrere med medbrakt høyere utdanning basert på erfaringer fra KUM-prosjekter.	Pågående arbeid, frist januar 2019. Se mer under <i>3.2 Kvalifisering.</i>
05: IMDi skal være behandlingsansvarlig for opplysninger i selvregistreringsløsningen for kompetansekartlegging av nyankomne innvandrere som kompetanse Norge utvikler på oppdrag fra KD. IMDi skal ha ansvaret for selvregistreringsløsningen når den går over i ordinær drift.	Kvartalsvise rapporteringer. Seneste rapport oversendt JD 30.01.2018.
06: Koordinere arbeidet med kompetansekartlegging og karriereveiledning i mottak mellom UDI, Kompetanse Norge, AV-dir og IMDi.	Kvartalsvise rapporteringer. Seneste rapport oversendt JD 30.01.2018.
07: Sørge for implementering av integreringsmottak og koordinere arbeidet mellom UDI, Kompetanse Norge, AV-dir og IMDi.	Kvartalsvise rapporteringer. Seneste rapport oversendt JD 30.01.2018.
08: Implementere ordningen Jobbsjansen del B – mer grunnskoleopplæring til ungdom slik at flere blir i stand til å fullføre videregående opplæring. IMDi skal også utarbeide forslag til styringsparametere og resultatkrav for ordningen fra 2018.	Se mer under <i>3.2 Kvalifisering.</i>
09: IMDi skal bidra i arbeidet mot vold og overgrep, herunder arbeidet mot tvangsekteskap mv. IMDi skal koordinere arbeidet med iverksetting av tiltakene i regjeringens nye handlingsplan på området.	Se mer under <i>3.3 Deltakelse og fellesskap.</i>
10: Koordinere den statlige innsatsen av satsingen på Grønland i Oslo.	Se mer under <i>3.3 Deltakelse og fellesskap.</i>
11: Revisjon av håndboken Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger - en håndbok for kommunene.	Oversendt JD 01.07.2017. Publisert på Imdi.no .
12: Gjennomgang av kap. 496, post 71 Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet.	Evalueringsrapport oversendt JD 26.01.2018.
3.3.3. Statsborgerskapsremonier og oppdatering og trykking av brosjyren «Velkommen til Norge». IMDi skal ved behov samarbeide med fylkesmennene med selve gjennomføringen samt gjøre seremoniene mer kjent. IMDi skal ved behov bistå fylkesmannsembetene med å søke samarbeid med andre aktører i informasjonsarbeidet.	Brosjyren «Velkommen til seremoni» som brukes i forbindelse med fylkesmennenes invitasjoner til seremonier er tilgjengelig i digital versjon på imdi.no . Oppdateres ved behov. IMDis regionkontor har samarbeidet med fylkesmennene om å gjøre seremoniene kjent der dette har vært naturlig.

Oppdrag i tildelingsbrev for 2017	Kommentar
<p>3.3.4. Statlige tilsyn og fylkesmennenes klagesaker</p> <p>IMDi skal på bakgrunn av fylkesmennenes årsrapporter rapportere om gjennomføringen av statlig tilsyn, og behandling av klager i henhold til introduksjonsloven (både klager vedrørende Introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap) per 31. desember, med en omtale av hva det klages over og hva som er fylkesmannens avgjørelse i de ulike sakene. På bakgrunn av fylkesmennenes tilsyn og utfall av klagesaker skal IMDi gi tilrådinger om eventuelle behov for endringer i regelverk og/eller presiseringer i rundskriv til introduksjonsloven.</p>	<p>Fylkesmennene har frist for å levere årsrapport 1. mars 2018. IMDis rapportering og tilrådinger vil bli levert sammen med halvårsrapport 2017, frist 20.08.2018.</p> <p>Se mer under 3.2 <i>Kvalifisering</i>.</p>
<p>3.3.5. Tilskuddsforvaltning</p> <p>I 2017 forvalter IMDi 18 regelverk for tilskuddsordninger for departementet. IMDi skal i årsrapporten rapportere om bruken av tilskuddsmidler og vurdere måloppnåelsen for tilskuddsordningene.</p> <p>Når det gjelder tilskudd innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet, ber departementet om at IMDi leverer en helhetlig rapport om bruk av midlene på kap. 496, post 71 per 1. juni 2017.</p>	<p>Se mer under 4 <i>Styring og kontroll</i>.</p> <p>Se mer 3.3 <i>Deltakelse og fellesskap</i>.</p>
<p>3.3.6. Gjennomføring av strategien Bolig for velferd (2014-2020)</p> <p>IMDi skal i samarbeid med Husbanken, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Helsedirektoratet og Kriminalomsorgsdirektoratet gjennomføre strategien Bolig for velferd (2014-2020). Direktoratene skal levere felles status- og avviksrapport innen 1. oktober 2017.</p> <p>IMDi må oppdatere, stimulere til bruk av og videreutvikle den digitale Veiviser Bolig for velferd.</p>	<p>IMDi har deltatt i utarbeidelse og i gjennomføring av felles tiltaksplan for 2017 med påfølgende status- og avviksrappporter. Status- og avviksrapporten viser at de fleste tiltak som IMDi har ansvar for eller deltar i er i rute. Et unntak er oppstart av læringsprosjekt om bosetting av særlig ressurskrevende flyktninger som ikke ble prioritert for oppstart innen fristen 1. oktober 2017.</p> <p>IMDi har bidratt til videreutvikling av den digitale Veiviser Bolig for velferd. Et eksempel er utvikling av e-læringskurs i det å bo for flyktninger og andre vanskeligstilte på boligmarkedet. IMDi har stimulert til bruk av den digitale Veiviser Bolig for velferd gjennom informasjon på imdi.no.</p>
<p>3.3.7. 0-24-samarbeidet</p> <p>IMDi skal delta i 0-24-samarbeidet (2015-2020) mellom Utdanningsdirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Helsedirektoratet.</p>	<p>Se mer under 3.3 <i>Deltakelse og fellesskap</i>.</p>
<p>3.3.8. Nordisk samarbeid</p> <p>Nordisk Ministerråd har etablert et treårig samarbeidsprogram for integrering av flyktninger og innvandrere. I 2017 har Norge formannskapet i Nordisk Ministerråd, og vil prioritere arbeidet med integrering høyt. IMDi må påregne å bidra i dette arbeidet.</p>	<p>Se mer under 3.2 <i>Kvalifisering</i>.</p>

Oppdrag i tildelingsbrev for 2017	Kommentar
<p>3.3.9. Oppfølging av tiltak i Trygghet, mangfold, åpenhet.</p> <p>Regjeringens Handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (2017-2020). (jf. også tillegg nr. 1 til tildelingsbrev 2017)</p>	<p>Se mer under 3.3 <i>Deltakelse og fellesskap</i>.</p>
<p>Oppdrag – evaluering av <i>Jobbsjansen</i> (jf. tillegg nr. 1 til tildelingsbrev 2017)</p> <p>Med sluttrapporten skal det følge IMDis anbefalinger på følgende to områder:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Forslag til eventuelle endringer i ordningene i introduksjonsloven på bakgrunn av erfaringer fra <i>Jobbsjansen</i>. 2. Hvordan bør kvalifiseringen av innvandrere som ikke omfattes av introduksjonsprogrammet innrettes/organiseres i framtiden. 	<p>Sluttrapport for evalueringen og IMDis anbefalinger vil foreligge innen 31. desember 2019.</p>
<p>Oppfølging av Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021) (jf. tillegg nr. 2 til tildelingsbrev 2017)</p> <p>IMDi skal iverksette følgende tiltak: Styrke kompetansen om vold og overgrep blant ansatte i asylmottak samt ansatte i kommunen som arbeider med integrering og kvalifisering av flyktninger og innvandrere.</p> <p>IMDi skal samarbeide med hovedansvarlig aktør om en rekke tiltak.</p> <p>IMDi skal fortsette sitt arbeid med å oppfordre kommunene til å tilrettelegge for bruk av ICDP eller annen foreldreveiledning i introduksjonsprogrammet.</p>	<p>IMDi samarbeider med de regionale ressursentrene om vold og traumatisk stress (RVTS) om forebygging av negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Samarbeid skal bidra til tverrfaglige og tverretatelige arrangement, som inkluderer ansatte i skolene og ansatte i kommune som arbeider med integrering og kvalifisering av i flyktninger og innvandrere.</p> <p>Budfir er ansvarlig for opplæring av nye ICDP-veiledere i kommunene. IMDi samarbeider med Budfir og deltar i en arbeidsgruppe som skal øke kommunenes bruk. 88 kommuner har sertifiserte ICDP-veiledere. I 2016/2017 har 12 kommuner oppnådd å få sertifisert 24 ICDP-veiledere.</p>
<p><i>Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold (2017-2021)</i> (jf. tillegg nr. 2 tildelingsbrev 2017)</p> <p>Oppfølging av tiltak 3.6: Informasjonsmateriell som asylmottak og kommuner kan bruke i sitt arbeid med flyktninger og innvandrere.</p> <p>IMDi skal bidra med distribusjon av informasjonspakker til kommunene.</p>	<p>Etter nærmere vurdering finner IMDi at dette formålet dekkes gjennom informasjonsmateriell Helsedirektoratet tilbyr om kosthold til kommunene.</p>
<p>Oppdrag – Evaluering av kompetansekartlegging. (jf. tillegg nr. 3 til tildelingsbrev 2017)</p>	<p>IMDi ble gitt i oppdrag å evaluere overgangsperioden for utprøving av elektronisk løsning for selvregistrering av kompetanse. Evalueringen ble gjennomført at Skuterud Kløvstad AS.</p> <p>Oversendt JD 03.01.18.</p>
<p>Oppdrag – Workshop – arbeidsretting av introduksjonsprogrammet. (jf. tillegg nr. 3 til tildelingsbrev 2017)</p> <p>Direktoratet skal i samarbeid med departementet planlegge og gjennomføre en workshop 12.10.2017.</p>	<p>Workshop gjennomført 12.10.2017 i samarbeid med departementet og Kompetanse Norge.</p>

Oppdrag i tildelingsbrev for 2017	Kommentar
<p>Bistå i arbeidet vedr. <i>Nasjonal strategi for samordnet tilbakeføring etter gjennomført straff 2017 – 2021.</i> (jf. tillegg nr. 4 til tildelingsbrev 2017)</p> <p>Et sentralt tiltak i strategien er å etablere <i>Direktoratsutvalget for tilbakeføring</i> der Arbeids- og velferdsdirektoratet, Helse- og omsorgsdepartementet, Helse- og velferdsdirektoratet, Husbanken, Kriminalomsorgsdirektoratet og Utdanningsdirektoratet er med. IMDi er ikke gitt en fast plass i direktoratsutvalget for strategien, men bes bistå i arbeidet med strategien ved behov og når det berører IMDis ansvarsområder og oppgaver.</p>	<p>IMDi har deltatt i møte med ansvarlige etater og avventer eventuelle bestillinger og videre samarbeid.</p>
Oppdrag i tildelingsbrev for 2016	Kommentar
<p>O 4.1 IMDi skal drifte nettstedet som gir en samlet oversikt over hvordan sivilsamfunnet kan bidra i arbeidet med asylsøkere og flyktninger.</p>	<p>Nettsiden ble opprettet i 2015 og vedlikeholdes, se http://imdi.no/hjelpflyktninger.</p>
<p>O 4.4 IMDi skal bistå kommuner og statlige etater med informasjon og veiledning når det gjelder kvalitetssikring, bestilling, bruk og oppfølging av tolker. Tolkebehov i ulike språk, og antall kommuner og statlige etater som har innført retningslinjer for bestilling og bruk av tolker, skal kartlegges.</p>	<p>Se mer under 3.3 <i>Deltakelse og fellesskap</i>.</p>
Oppdrag fra tillegg til tildelingsbrev for 2016:	
<p>IMDi skal være et bindeledd mellom kommuner og aktører i næringslivet som ønsker å bidra med praksisplasser eller andre tilbud i forbindelse med kvalifisering av innvandrere. IMDi skal samarbeide med Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. tillegg nr. 5 til tildelingsbrev 2016. (19.09.2016)</p>	<p>Se mer om gjennomføringen av oppdraget under 3.2 <i>Kvalifisering</i>.</p>
<p>Det skal etableres et hurtigspor i introduksjonsprogrammet for flyktninger som har med seg en kompetanse som er etterspurt i arbeidsmarkedet. IMDi skal samarbeide med Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. tillegg nr. 5 til tildelingsbrev 2016. (19.09.2016)</p>	<p>Se mer om samarbeidet under 3.2 <i>Kvalifisering</i>.</p>

3.1 Bosetting av flyktninger

Samarbeid mellom stat og kommune

Flyktninger

Flyktningene ankommer Norge og søker opphold.
Mens de venter, bor de på mottak eller hos venner og familie.

UDI

UDI behandler søknaden og gir **avslag** eller innvilger oppholdstillatelse

IMDi sender anmodninger til kommuner om å bosette et visst antall flyktninger per år.

Etter at kommuner har vedtatt hvor mange de vil bosette, sender IMDi forespørsel (utsøking) om å bosette aktuelle personer

Den aktuelle kommunen sier ja til å ta imot de aktuelle personene.

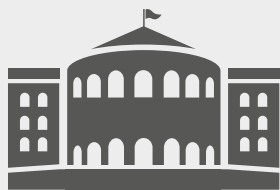

Personer med **avslag** sendes ut av landet

Kommunen har gjort nødvendige forberedelser, og flyktningene kan flytte til kommunen.

Overføringsflyktninger

Stortinget vedtar hvor mange overføringsflyktninger Norge skal ta imot. UDI og IMDi intervjuer og velger flyktninger fra flyktningleir i utlandet.

Overføringsflyktninger flytter direkte fra utlandet til sin kommune, når kommunen er klar til å ta imot dem.

Flytningene skal bosettes raskt

En rask og god start i en kommune er viktig for flyktninger som får opphold i Norge. Det er et mål at flyktningene skal bosettes så raskt som mulig når de har fått oppholdstillatelse. IMDi har det statlige ansvaret for bosetting av flyktninger. Dette forutsetter samarbeid med overordnet departement og andre etater i utlendingsforvaltningen, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og KS. IMDi fordeler flyktninger til kommunene, og skal bidra til at kommunene bosetter i tråd med behovet.

Alle flyktninger med opphold i Norge skal bo i en kommune. Bosetting og integrering av flyktninger er en frivillig oppgave for kommunene, og kommuner som bosetter flyktninger mottar tilskudd fra staten. Hvert år anmoder IMDi kommunene om å ta imot et visst antall flyktninger. Kommunene som vedtar å bosette flyktninger, blir så bedt om å ta imot konkrete personer.

Hvor mange flyktninger IMDi ber den enkelte kommune om å ta imot hvert år er basert på et framtidig bosettingsbehov. Det er Nasjonalt utvalg for bosetting som fastsetter dette behovet. Utvalget er sammensatt av representanter for stat og kommune. Bosettingsbehovet blir fastsatt på bakgrunn av:

- Prognose for antall flyktninger i asylmottak som venter på å bli bosatt
- Prognose for antall asylsøkere som vil få opphold som flyktninger i Norge
- Stortingets avgjørelse om hvor mange overføringsflyktninger Norge skal ta imot

Utvalget bestemmer også hvordan bosettingsbehovet skal fordeles på fylkene. Videre fastslår det hvilke kriterier og hensyn IMDi og KS skal ta når de vurderer hvor mange flyktninger den enkelte kommune blir bedt om å ta imot.

For anmodning om bosetting for 2018 ble partene i utvalget enige om at det skulle tas utgangspunkt i noen felles kriterier ved vurdering av hvilke kommuner som skulle anmodes. Disse kriteriene er innbyggertall, sysselsettingsnivå og resultater i introduksjonsprogram over tid. Dette skulle danne et felles utgangspunkt for en fylkesvis vurdering som foretas i felleskap av IMDi og KS, basert på lokal kjennskap til kommunene.

40 000 bosatt de siste tre årene

De siste tre årene er det bosatt nærmere 40 000 flyktninger, omtrent like mange som de foregående seks årene til sammen. De høye asylankomstene høsten 2015 medførte at mange flyktninger skulle bosettes i 2016 og i 2017. I tillegg vedtok Stortinget en økning i antallet overføringsflyktninger for perioden 2015-2017. I 2017 ble det til sammen bosatt 11 078 flyktninger. Det er lavere enn i toppåret 2016 (15 291), og på nivå med 2015 (11 342). Dette krevde en storstilt oppbygging av tjenesteapparatet i kommunene. I alle bosettingskommune skal den høye bosettingen nå følges opp med et kvalifiseringsløp for de nyankomne flyktningene.

Etter stor asyltilstrømming i 2015, kom det få nye asylsøkere til Norge i 2016 og 2017. Henholdsvis 3 500 og 3600 personer søkte asyl. I 2017 har derfor IMDi arbeidet for å bosette svært mange flyktninger, og samtidig forberedt kommunene på at bosettingsbehovet for 2018 vil være langt lavere enn de foregående årene.

11 078

flyktninger bosatt i 2017

6 170 personer i
1 361 barnefamilier

40 000

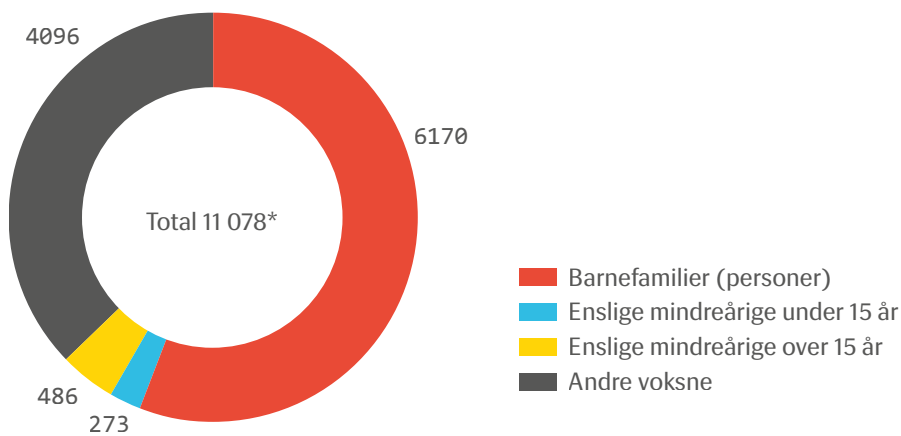
flyktninger bosatt
siste tre år

Av de 11 078 flyktningene som ble bosatt i 2017 var 56 prosent del av en barnefamilie, 37 prosent andre voksne og 7 prosent enslige mindreårige. Dette er en økt andel barnefamilier og tilsvarende reduksjon i andel voksne, sammenliknet med året før. Den største nasjonalitetsgruppen blant de bosatte i 2017 er syrere, etterfulgt av eritreere og afghanere. Dette har vært de tre største nasjonalitetsgruppene de siste årene.

759 enslige mindreårige flyktninger bosatt i 2017

Figur 3-1: Bosatte flyktninger, etter kategori. 2017

*Inkluderer personer med skjult identitet

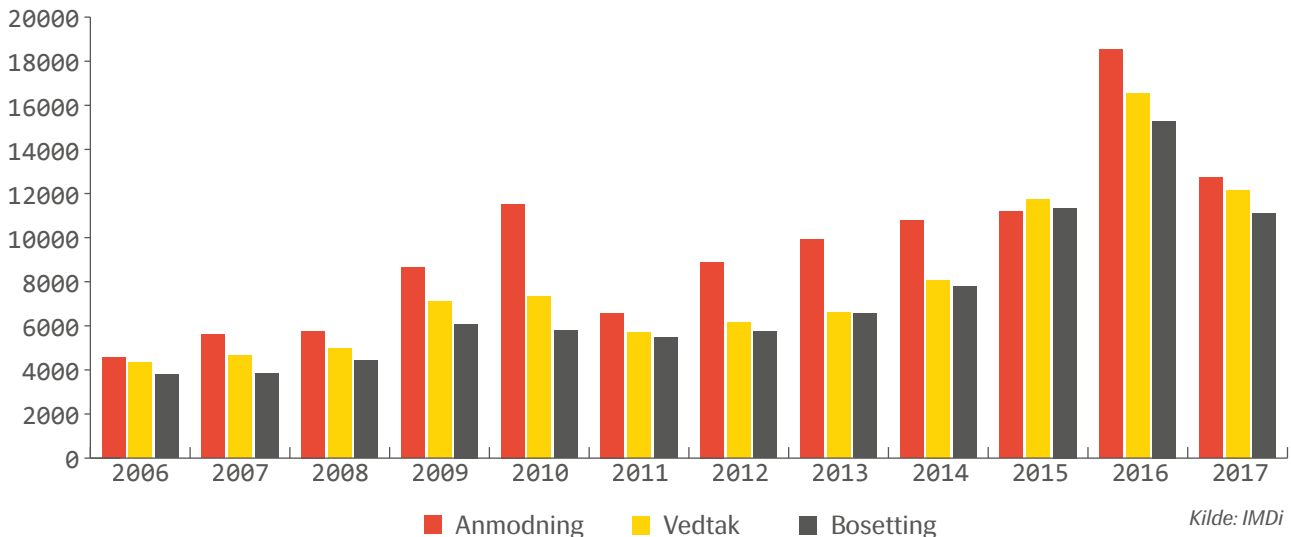
Kilde: IMDi

Flere år med økning i bosettingen

I perioden 2006-2016 har det vært et økende behov for å bosette flyktninger. Frem til 2015 var situasjonen slik at kommunene, sett under ett, ikke bosatte flyktninger i tilstrekkelig omfang til å dekke bosettingsbehovet. Dette har bidratt til økt ventetid for den enkelte flyktning. IMDi har derfor samarbeidet tett med kommunene for å legge til rette for økt bosetting.

I forbindelse med asyltilstrømningen høsten 2015 fikk bosetting både økt politisk og offentlig oppmerksomhet. I 2015 og 2016 ble det satt inn flere tiltak for å øke kommunenes vilje til å bosette. Det ble innført økonomiske insentiver for kommuner som bosatte flere flyktninger enn det de først var blitt anmodet om. Det ble også innført endringer i boligtilskuddene fra Husbanken. Bosettingen i kommunene har økt betraktelig de siste to årene. De fleste kommunene ønsker å fortsette å bosette flyktninger, og de siste to årene har de samlede vedtakstallene vært høyere enn den faktiske bosettingen.

Figur 3-2: Anmodninger, bosettingsvedtak og bosetting av flyktninger. 2006-2017.

IMDi anmodet 401 kommuner om å bosette om lag 12 700 flyktninger i 2017. Totalt 382 kommuner vedtok å bosette til sammen 12 158 flyktninger, som utgjorde 96 prosent av antallet IMDi anmodet om. Til sammenlikning ble 427 kommuner anmodet i 2016, og 411 kommuner vedtok å bosette flyktninger. For 2018 er 210 kommuner anmodet om å bosette 4 400 flyktninger (om reduksjon i bosettingsbehovet for 2018, se nedenfor).

Mange flyktninger er bosatt raskt og det er få som venter

IMDi skal være en pådriver for at bosettingen skal skje raskt. Til tross for den store økningen i antallet bosatte, har bosettingen i hovedsak gått raskere enn tidligere år. Et stort antall flyktninger er bosatt, og ventetiden i mottak (etter innvilget opphold) har gått ned.

Regjeringens mål er at enslige mindreårige flyktninger og barnefamilier skal bosettes i en kommune innen tre måneder etter at de har fått oppholds- eller innreisetilattelse. For andre voksne er målet bosetting innen seks måneder.

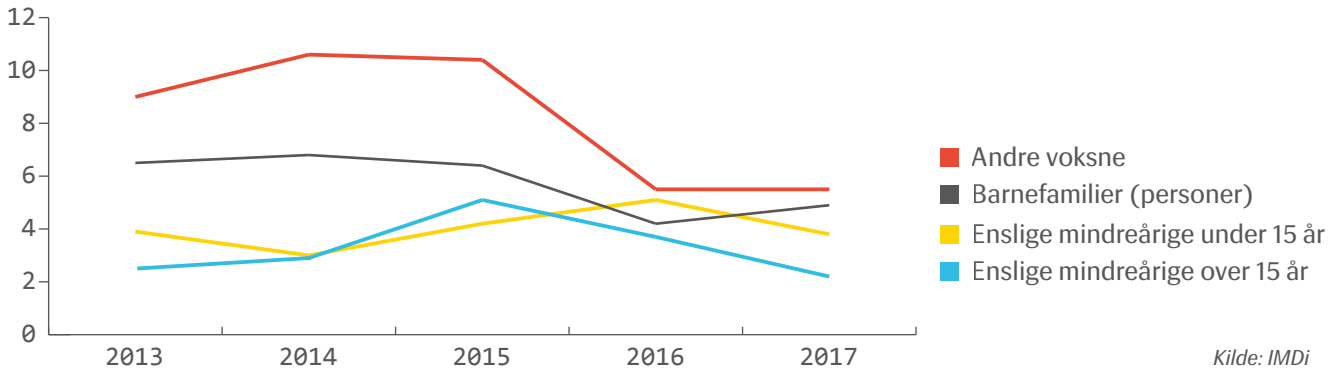
I 2015 ble 51 prosent av flyktningene bosatt innen seks måneder, i 2016 økte andelen til 81 prosent. I 2017 ble det bosatt mange med stort oppfølgingsbehov og lang ventetid. Det resulterte i at andelen ble noe lavere i 2017. 76 prosent var bosatt innen seks måneder.

Gjennomsnittlig ventetid fra vedtak om opphold/inreisetilattelse til bosetting

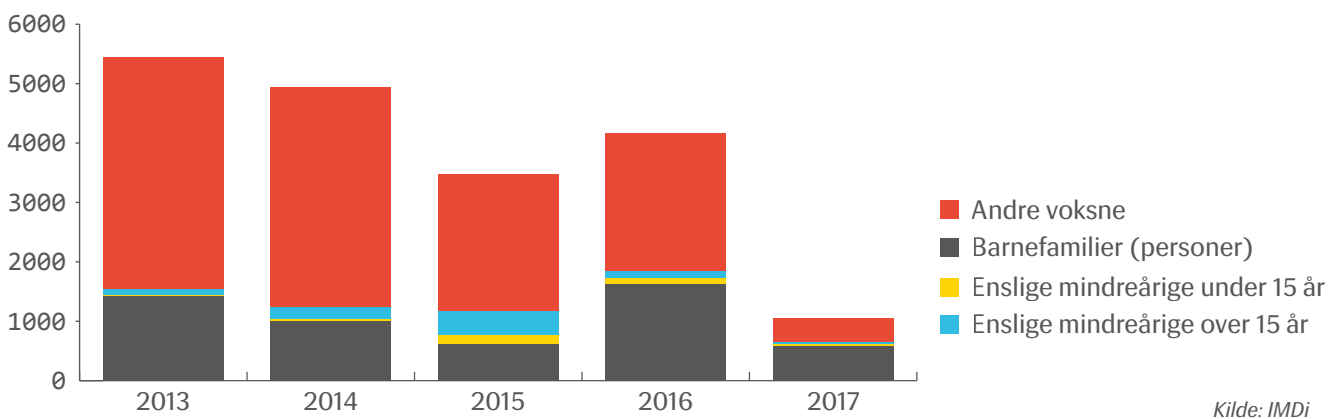

2015 = 8,4 mnd
2016 = 4,8 mnd
2017 = 5,0 mnd

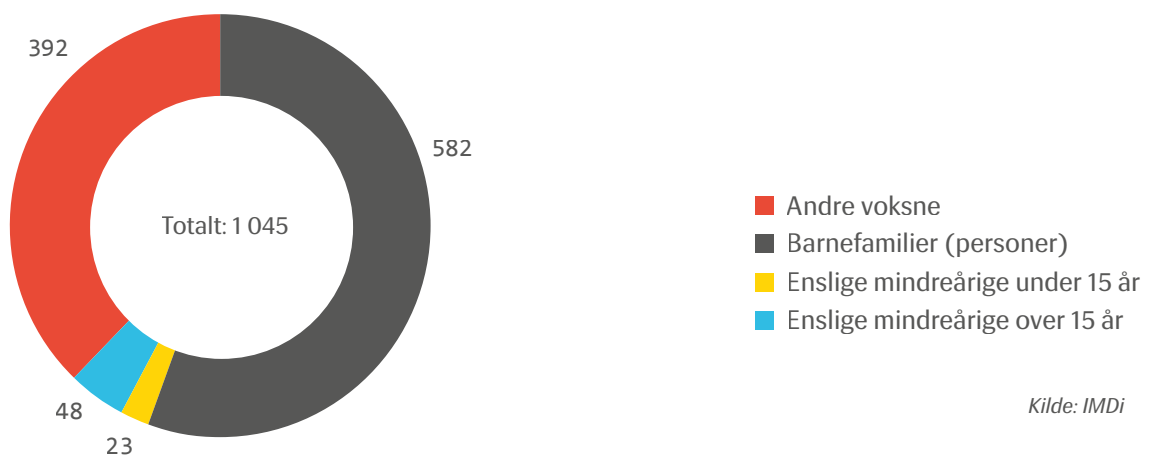
Figur 3-3: Ventetid for bosatte flyktninger, fra vedtak om opphold/innreisetillatelse til bosetting. Gjennomsnittlig antall måneder. 2013-2017.

Figur 3-4: Bosettingsklare flyktninger ved utgangen av året. Absolutte tall. 2013-2017

Figur 3-5: Bosettingsklare flyktninger i mottak, etter kategori. 31.12.2017

I 2015 var gjennomsnittlig ventetid 8,4 måneder (fra vedtak om opphold eller innreisetilattelse til bosetting). Ventetiden gikk ned i 2016 og i 2017 til henholdsvis 4,8 og 5,0 måneder. Ut fra målet om raskere bosetting går utviklingen i riktig retning.

I begynnelsen av 2017 var det om lag 4 200 personer med vedtak om opphold som bodde i mottak og ventet på en kommune å flytte til. På slutten av året ventet 1 045 personer. Dette er en betydelig nedgang fra tidligere år og det laveste antallet på 10 år. Gjennomsnittlig ventetid for personer med vedtak om opphold som fortsatt bodde i mottak ved utgangen av året, var 5,5 måneder. Dette er en økning i løpet av året samtidig som antallet personer som venter har gått betydelig ned. Økningen i gjennomsnittlig ventetid viser at en betydelig andel av de som nå skal bosettes allerede har ventet lenge. Dette vil påvirke måloppnåelsen i 2018. Ved utgangen av 2017 utgjorde syrerne 35 prosent av flyktingene som hadde fått opphold, og ventet på bosetting. De neste store nasjonalitetsgruppene var eritreere og irakere.

Per 31.12.2017 var det 103 bosettingsklare flyktninger i mottak, som har ventet mer enn 12 måneder siden de fikk vedtak som gir grunnlag for bosetting. Halvparten av disse, var barn som var 6 år og yngre og som var i familie med noen som ikke kan bosettes på grunn av sitt vedtak. Blant de øvrige, var det syv personer med svært tunge oppfølgingsbehov som er institusjonsbeboere eller bor på tilrettelagt avdeling.

Raskere bosetting for enslige mindreårige flyktninger

Enslige mindreårige flyktninger er spesielt sårbare for traumatiske opplevelser både før, under og etter flukten fra hjemlandet. Det er regjeringens mål at de skal bosettes innen tre måneder etter at de har fått oppholdstillatelse.

I 2017 ble det bosatt 759 enslige mindreårige flyktninger. Dette er på nivå med bosettingen i 2015, men om lag en halvering fra 2016. Til sammen 133 kommuner bosatte enslige mindreårige i 2017, sammenlignet med 187 kommuner i 2016. 273 av de enslige mindreårige var under 15 år og ble bosatt fra Bufetats omsorgssentre.

Enslige mindreårige flyktninger ble bosatt langt raskere i 2017 enn årene før. Dette henger sammen med at det har vært god tilgang på vedtaks plasser i kommunene og rask fordeling av de enslige mindreårige. I 2017 var gjennomsnittlig ventetid i mottak (fra vedtak om opphold til bosetting) 2,8 måneder (mot 4,1 måneder i 2016).

I 2017 ble det åpnet for bosetting av enslige mindreårige som hadde fått begrenset tillatelse i påvente av at deres identitet var dokumentert. Ved utgangen av året hadde 244 enslige mindreårige med denne typen tillatelse blitt bosatt, mens 12 fortsatt ventet. IMDi sørget for informasjon og oppfølging slik at kommunene var godt forberedt på å bosette barn fra denne gruppen, og de ble også bosatt raskt.

Regjeringen innførte i 2015 et ekstra tilskudd på 100 000 kroner per enslig mindreårig flyktning. Dette tilskuddet ble i 2017 slått sammen med Bufdirs refusjonsordning til en ordning med fast tilskudd der enslige mindreårige utløser lav eller høy sats avhengig av barnets alder. I 2017 var lav sats 769 500 kroner og høy sats 1 229 100 kroner. Intensjonen bak denne omleggingen var å bidra til mer forutsigbare rammebetingelser for kommunene ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger. Ordningen skal evalueres.

Flyktninger med opphold som venter på bosetting i mottak per 31.12.2017

1 045 personer

582 personer i familie

71 enslige mindreårige flyktninger

392 andre voksne

Andelen enslige mindreårige som ble bosatt innen tre måneder økte fra 43 prosent i 2016 til 62 prosent i 2017. Selv om det var god tilgang på vedtaks plasser i kommunene, var det noen saker som særlig trakk ventetiden opp. Det var noen ganger utfordrende å finne egnet tiltak for enslige mindreårige med spesielle behov (f.eks. institusjonsplasser), og i noen saker hadde enslige mindreårige en familietilknytning med noen som krevde bosetting i en kommune som ikke hadde vedtak om bosetting av enslige mindreårige.

Bosettingsbehovet for enslige mindreårige flyktninger har økt de siste årene, inntil bosettingen nådde 1 599 i 2016 etterfulgt av en reduksjon i 2017. IMDi har informert om denne utviklingen til bosettingskommuner og samarbeidsparter, etter hvert som det har kommet nye ankomstprognoser i utlendingsforvaltningen. Mange kommuner hadde i tråd med det økende bosettingsbehovet bygget opp et apparat rundt enslige mindreårige, som de senere har måttet avvikle eller nedskalere. Mange kommuner melder at skalering av det kommunale tjenesteapparatet er krevende ved slike svingninger. IMDi har bidratt med jevnlig informasjon om situasjonen, samt råd om håndtering, slik at kommunene skulle kunne justere sine tiltak. I 2018 er det forventet at bosettingsbehovet blir ytterligere redusert: Kommunene er anmodet om å bosette 200 enslige mindreårige flyktninger i 2018.

Ikke alle barnefamilier bosettes raskt

Barnefamilier prioriteres på lik linje med enslige mindreårige. I 2017 ble 6 170 personer i 1 361 barnefamilier bosatt i en kommune. Det var 3 420 barn i disse familiene. Den gjennomsnittlige ventetiden i mottak (fra vedtak om opphold til bosetting) var 4,9 måneder for barnefamiliene. Dette er en svak økning fra 4,2 måneder i 2016. Etter ni måneder fra vedtak om bosetting var de aller fleste barnefamiliene bosatt. Særsilt oppfølging av og tilrettelegging for en eller flere i familien bidrar til lengre ventetid.

Bosetting av barnefamilier er utfordrende når ett eller flere familiemedlemmer har oppholdstillatelse som ikke gir grunnlag for bosetting. Løsningen for noen av disse familiene er at de får en kommune å flytte til, og at Utlendingsdirektoratet lager en særordning (kalt alternativ mottaksplassering) for de familiemedlemmene som ikke har oppholdstillatelse. Det er imidlertid ofte vanskelig å få til slike avtaler med kommuner, da personene uten ordinær tillatelse verken utløser integreringstilskudd, eller har rett på introduksjonsprogram. I 2017 ble det bosatt 14 familier der ett eller flere familiemedlemmer ikke hadde vedtak som gir grunnlag for bosetting.

Til sammenlikning var det ved utgangen av året 94 familier i mottak som var i denne situasjonen. Totalt var det 198 barnefamilier som ventet på bosetting ved utgangen av 2017. Det illustrerer hvor vanskelig det er å få bosatt familier der ett eller flere medlemmer ikke har bosettingstillatelse.

Bosetting av personer med særskilte behov

En del av flyktningene har særskilte oppfølgingsbehov, som regel av helsemessige årsaker. Bosettingen er da ofte en tidkrevende prosess bl.a. fordi dette kan medføre betydelige kostnader for kommunen. IMDi forvalter en egen

Kommunene er anmodet om å bosette 200 enslige mindreårige flyktninger i 2018.

Ved utgangen av året var det 94 familier i mottak, der ikke alle hadde bosettingstillatelse.

Bosetting av personer med særskilte behov. Innvilget 552 mill. kr. i 1 379 saker

tilskuddsordning⁷ som skal bidra til bosetting for denne gruppen. I 2017 var tilskuddet inntil 1 157 000 kroner per person per år over en femårsperiode. Dette er også innslagsgrensen for Helsedirektoratets tilskuddsordning for særskilt ressurskrevende innbyggere. I 2017 innvilget IMDi søknader om til sammen ca. 552 mill. kroner gjennom denne tilskuddsordningen i 1 379 ulike saker. Det er ventet at utbetaling av dette tilskuddet vil øke ytterligere i 2018, på bakgrunn av den høye bosettingen i 2016 og 2017.

Regjeringen innførte et ekstraordinært tilskudd for 2017 på 500 000 kroner for hver person med svært tungt oppfølgingsbehov og som bosettes fra institusjon eller tilrettelagt avdeling i asylmottak. Ved utgangen av året var det utbetalt 18 mill. kroner gjennom denne tilskuddsordningen til 27 kommuner på bakgrunn av bosetting av 36 personer.

Blant overføringsflyktningene som ble hentet til Norge i 2017, skal 60 være personer med omfattende medisinske behov. Det tas hensyn til behovene ved bosetting, for eksempel med bosetting nær sykehus, at kommuner har tilgjengelig oppfølgingstjeneste eller tilrettede boliger. Dette gjelder også ved bosetting av personer med særskilte behov fra mottak.

Bosetting av overføringsflyktninger

Overføringsflyktninger (kvoteflyktninger) er flyktninger som bosettes i Norge direkte fra utlandet, etter avtale med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Disse skal bosettes innen seks måneder etter at de har fått innvilget innreisetilattelse. Stortinget bestemmer hvor mange overføringsflyktninger Norge skal ta imot hvert år. I tillegg til å bosette overføringsflyktninger til kommuner, bidrar IMDi, sammen med bl.a. Utlendingsdirektoratet, til uttak av overføringsflyktninger, som er på flukt i andre land.

Våren 2015 vedtok Stortinget at antallet overføringsflyktninger skulle økes fra 1 120 per år til 8 000 personer fordelt på 2015, 2016 og 2017. Det ble bosatt 2 838 overføringsflyktninger i 2017. Av disse var det 475 barnefamilier og rundt 1 700 barn.

De fleste overføringsflyktningene som ble hentet til Norge i 2017 var syrere som befant seg i Libanon og Tyrkia. Norge har et særskilt fokus på at overføringsflyktningene skal være familier, utsatte kvinner (women at risk) og som nevnt, inntil 60 personer med omfattende medisinske behov.

Tiltak for raskere bosetting

Et godt samarbeid mellom IMDi og kommunene er en forutsetning for å oppnå raskere bosetting. I en egen samarbeidsavtale⁸ med KS er det lagt til grunn noen rammebetingelser for at flyktninger bosettes så raskt som mulig i tråd med nasjonale mål som er fastsatt av Stortinget, og slik at kommunene bosetter i samsvar med bosettingsbehovet. I tillegg ga Justis- og beredskapsdepartementet IMDi i oppdrag å gjennomgå muligheter for å redusere tidsbruken i bosettingsarbeidet i 2017.

Regjeringen innførte i 2017 et ekstratilskudd til bosetting av personer med svært tungt oppfølgingsbehov.

Det ble bosatt **2 838** overføringsflyktninger i 2017

Tilstrekkelig antall bosettingsplasser er en viktig forutsetning.

⁷ Tilskudd ved bosetting av flyktninger med alvorlige, kjente funksjonsnedsettelse og/eller atferdsvansker

⁸ Samarbeidsavtale om bosetting av flyktninger, samt om etablering og nedleggning av asylmottak og omsorgssentre mellom KS, Justis- og beredskapsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Tilstrekkelig antall bosettingsplasser er en viktig forutsetning

For å kunne redusere ventetiden i mottak for flyktninger (ventetid fra oppholdsvedtak til bosetting) er det avgjørende at kommunene samlet sett vedtar å bosette et tilstrekkelig antall flyktninger. Når en kommune har akseptert en flyktning for bosetting, er det viktig at flyttingen gjennomføres så raskt som mulig for å gjøre ytterligere ventetid i mottak så kort som mulig. For å oppnå dette, må bosettingsplassene være klare til bruk når IMDi har flyktninger å fordele. IMDi legger vekt på tett oppfølging av kommunene for å korte ned denne delen av ventetiden.

Ekstra tilskudd for å stimulerer til bosetting

Tilskudd gitt til kommunene i forbindelse med bosetting og kvalifisering kan bidra til rask og høy bosetting. I tillegg til de særskilte ekstra tilskuddene for bosetting av enslige mindreårige og for personer med tunge oppfølgingsbehov (nevnt over), ble det i 2017 gitt et ekstra tilskudd på 50 000 kroner for hver person den enkelte kommune hadde bosatt innen 30. september som var utover det antallet kommunen var bedt om å bosette for 2015. Tilskuddsordningen var ment å legge til rette for at kommunene skulle bosette flere og gjennomføre bosettingen tidlig på året. I 2017 utløste 67 kommuner tilskudd for bosetting av 548 personer, til sammen en utbetaling på over 27 mill. kroner.

Raskere gjennomføring av bosettingssamtaler i mottakene

Når en flyktning har fått vedtak om opphold skal mottaket gjennomføre en avsluttende bosettingssamtale med flyktningen. IMDi kan ikke starte opp bosettingsarbeidet uten informasjon fra denne samtalen. Det er derfor ønskelig at mottaket gjennomfører samtalen så raskt som mulig.

IMDi samarbeider med Utlendingsdirektoratet for at det bosettingsforberedende arbeidet i mottak skal gjennomføres raskt. I 2017 tok det i snitt 18 dager fra den enkelte flyktning fikk vedtak om opphold og til bosettingssamtale var registrert gjennomført, mot 24 dager i 2016.

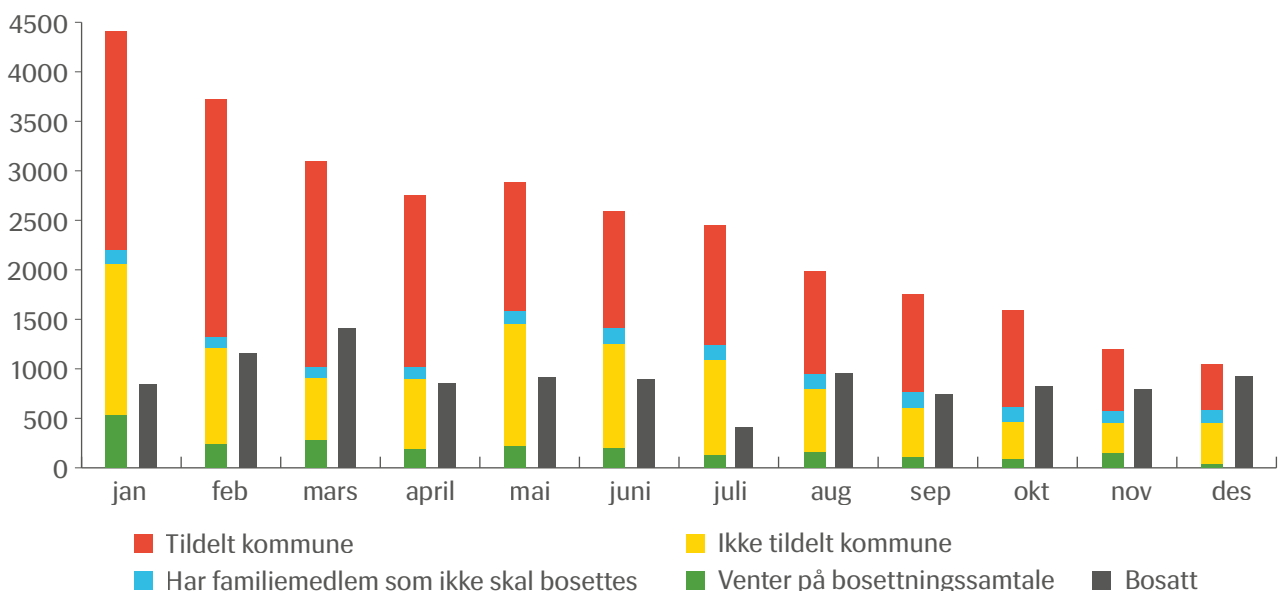

Ekstra tilskudd for å stimulere til bosetting.

Raskere gjennomføring av bosettingssamtaler i mottak

Figur 3-6: Personer i mottak med opphold, etter steg i prosessen, og bosatte. Per måned, 2017.

Kilde: IMDi

Nytt digitalt saksbehandlingssystem for bosetting

IMDinett-bosetting, det nye digitale saksbehandlingssystem for bosetting, ble tatt i bruk av IMDi og kommunene i mai 2017. For første gang samhandler staten og kommune digitalt i bosettingsarbeidet. Det nye samhandlingssystemet krever at begge parter må jobbe på nye måter. IMDi bruker nå systemet for all saksbehandling tilknyttet bosetting. I systemet er det samlet opplysninger fra aktører i utlendingsforvaltningen, som UDI og UNE, om alle bosettingsklare flyktninger, og opplysninger fra kartleggingssamtaler. Systemet legger til rette for en nasjonal fordeling av flyktninger på tvers av fylker og regioner. Anmodningen om bosetting av flyktninger for 2018 ble sendt via systemet i november. Kommunene er godt i gang med å lære seg å bruke IMDinett-bosetting. Her mottar og besvarer de anmodningene fra IMDi, forespørslser om bosetting av enkeltpersoner, samt får tilgang til kartleggingsinformasjon om den enkelte.

Etter lanseringen i mai 2017 er det oppdaget tekniske feil og mangler i systemet, herunder mangelfull informasjon på individnivå som har medført feil i rapporter og statistikk. Dette påvirker bosettingsarbeidet. Feilretting har vært og er høyt prioritert.

Kommunene kan ta kontakt med IMDi med spørsmål om systemet og om bosetting av flyktninger via Kontaktsenteret, som er en nasjonal og landsdekkende tjeneste for Nasjonalt introduksjonsregister (NIR)/norsktilskudd og bosetting. I forbindelse med lanseringen av IMDinett-bosetting ble det avsatt dedikerte ressurser til Kontaktsenteret som kun svarer på bosettingsrelaterte henvendelser. Selv om en del av henvendelsene til Kontaktsenteret fortsatt er av teknisk karakter, er det nå en større andel av henvendelsene som gjelder faglige spørsmål om bosetting av flyktninger.

Sentralisering av bosettingsarbeidet i IMDi

Andre tiltak for raskere bosetting er omlegging av IMDis interne organisering av bosettingsarbeidet, fra regionalisert fordeling til nasjonal fordeling med et sentralisert bosettingsteam. Formålet var å sikre en bedre flyt av flyktninger til bosetting i hele landet, og slik få til en bedre utnyttelse av kapasiteten på tvers av regiongrenser, og å legge bedre til rette for likebehandling av flyktninger og kommuner.

Avtalt selvbosetting

Dersom flyktningen selv finner bolig i en kommune, og kommunen godkjenner boligen, kan bosettingen skje etter avtale mellom IMDi og kommunen. Flyktningen vil da beholde sine rettigheter etter introduksjonsloven. Avtalt selvbosetting er et virkemiddel som kan bidra til raskere bosetting i kommunene for mange flyktninger. Avtalt selvbosetting kan også fremme integrering, og være en positiv måte å ta kontroll over egen hverdag og fremtid. Denne typen bosetting er ikke aktuell for personer som oppholder seg i integreringsmottak, da disse primært skal bosettes i vertskommunen for mottaket eller i kommuner i nærområdet.

I 2017 var det 472 flyktninger som ble bosatt på denne måten, i 72 ulike kommuner. Andelen avtalt selvbosatte (av alle bosatte) var på ca. 4 prosent, som er om lag samme nivå som året før. Mens ventetid fra vedtak til bosetting samlet var 5 måneder, var den 4 måneder for flyktningene som benyttet seg av avtalt selvbosetting.

Nytt digitalt bosettingssystem

472

flyktninger fant bolig selv og ble bosatt etter avtale med IMDi og kommunen

IMDi oppfordrer kommuner og flyktninger til å benytte avtalt selvbosetting. Det er tema på kommunemøter, nettverksmøter blant bosettingskommuner og på opplæringsarenaer for bosettingskommuner der IMDi er involvert. Avtalt selvbosetting har også vært tema i samlinger for mottaksansatte, og det er utarbeidet skriftlig informasjon til mottaksbeboerne om ordningen.

NIBR har på oppdrag fra IMDi gjennomført et forskningsprosjekt om bosettingsklare flyktninger som finner bolig på egenhånd. Prosjektet har kartlagt omfang og utbredelse av avtalt selvbosetting, samt praksisen i kommunene⁹. Prosjektet har også undersøkt kommuners og flyktningers erfaringer med avtalt selvbosetting og sett på hva slags implikasjoner ordningen kan ha¹⁰. Man fant bl.a. at avtalt selvbosetting fører til bedre utnyttelse av boligmarkedet i utvalgte kommuner og at bosettingen går raskere når flyktingene deltar aktivt i prosessen. Videre fant man at det primært er enslige voksne som benytter seg av muligheten for avtalt selvbosetting, og at valg av kommune ikke først og fremst avgjøres av tilgang på bolig, men av mulighetene i utdannings- og arbeidsmarkedet.

Bosettingsprisen 2016 til Trondheim

Trondheim kommune fikk prisen både for å gjennomføre høy bosetting over tid og samtidig vise en imponerende evne til å integrere flyktninger. I 2016 gikk 53 prosent av deltakerne i introduksjonsprogrammet over i arbeid eller utdanning. Dette er beste resultat blant landets storbyer. Arbeidet med bosetting, kvalifisering og inkludering er godt forankret i kommunens planer og strategier, og det arbeides tverrfaglig for å nå kommunens mål på feltet.

Kommunen rekrutterer blant annet husverter for enslige mindreårige, som får i oppgave å hjelpe ungdommen med å bli kjent i lokalsamfunnet, delta i samfunnslivet og bli trygg på nye arenaer.

De fem andre kommunene som var nominerte til prisen var Bergen, Arendal, Bodø, Rælingen og Tynset.

Usikre prognoser og store svingninger i bosettingsbehovet

Antall asylsøkere til Norge påvirkes av en rekke faktorer som kan endres raskt, som forholdene i opphavs- eller transitland, praksis ved grensekontroller, reiseruter m.m. De to siste årene har prognosene vært preget av stor usikkerhet. Dette henger sammen med ulike internasjonale forhold som har påvirket asylansøkerne til europeiske land, inkludert Norge. I tillegg er det innført praksisendringer i behandling av søknader om beskyttelse i Norge. Disse forholdene har bidratt til økt usikkerhet og flere endringer av prognosene for bosettingsbehov i løpet av 2016 og 2017.

Senhøstes 2017 ble kommunene anmodet om å bosette om lag 4 400 flyktninger i 2018. Dette utgjorde en nedgang fra anmodningen på nesten 13 000 bosettingsplasser for 2017. Usikre prognoser og store svingninger i bosettingsbehov er utfordrende for planlegging av bosettings- og integreringsarbeidet. Det krever stor fleksibilitet og tilpasningsevne for alle aktører, særlig fra den enkelte kommune.

Informasjon og dialog

IMDi har lagt vekt på å informere kommunene om endringene i bosettingsbehovet

Trondheim kommune fikk bosettingsprisen for høy bosetting og godt integreringsarbeid.

Usikre prognoser og store svingninger i bosettingsbehov er utfordrende for planlegging av bosettings- og integreringsarbeidet.

⁹ NIBR-rapport 2016:5

¹⁰ NIBR-rapport 2017:1

gjennom året på ulike måter, i kommunemøter og i brev til den enkelte kommune. Budskapet er også formidlet gjennom pressemeldinger, intervjuer med direktøren, på imdi.no og Twitter. Det regionale samarbeidet med KS, Husbanken, fylkesmenn og andre regionale statlige aktører har også stått sentralt i oppfølgingsarbeidet.

I juni 2017 sendte IMDi, i samarbeid med KS, brev til kommunene vedrørende antatt redusert bosettingsbehov i 2018. Dette ble fulgt opp med nytt informasjonsbrev i september, og til slutt konkretisert for den enkelte kommune i anmodning om bosetting som ble sendt i november.

Bosettingsvilje og fleksibilitet

IMDi erfarer at det er tids- og kostnadskrevende for kommunene å justere sitt apparat for bosetting og integrering av flyktninger ved stadig nye signaler om endringer i bosettingsbehov. I IMDis kommuneundersøkelse¹¹ for 2017 svarte 77 prosent av kommunene at de stod overfor utfordringer som følge av de store svingningene i bosettingsbehovet (n=312). Utfordringene omhandlet i hovedsak tap av arbeidskraft og kompetanse samt boliger som var anskaffet, men ikke blitt tatt i bruk.

Ved bosetting av enslige mindreårige må kommunene etablere hensiktsmessige bo- og omsorgstiltak. Det er særlig tids- og kostnadskrevende å bygge opp og avvikle disse plassene på kort varsel.

IMDi erfarer at bosettingsviljen i kommunene fortsatt er stor. Mange kommuner etterspør å få bosette flyktninger når de kontakter IMDi. IMDi forventer at denne etterspørselen vil avta etter hvert som kommunene planlegger annerledes og bygger ned tilbudet sitt. Dersom bosettingsbehovet igjen øker kraftig, vil noen kommuner trolig være i stand til å øke bosettingen på kort varsel, men det kan ikke forventes av alle kommunene. Mange kommuner vil ikke kunne være i en beredskapsrolle i tilfelle økt bosettingsbehov.

Kompetansekartlegging, karriereveiledning og integreringsmottak

Som oppfølging av Meld. St. 30 (2015-2016), har Justis- og beredskapsdepartementet og Kunnskapsdepartementet gitt IMDi, Utlendingsdirektoratet og Kompetanse Norge i oppdrag å etablere integreringsmottak og utvikle elektronisk verktøy for kompetansekartlegging og påfølgende karriereveiledning i asylmottak.

Målgruppen i integreringsmottakene er personer i asylmottak som nylig har fått oppholdstillatelse og asylsøkere med høy sannsynlighet for å få innvilget opphold.

IMDi har ansvaret for å koordinere arbeidet med oppdragene, og leder det tverretatlige programstyret for de tre oppdragene og den tverretatlige prosjektgruppen for integreringsmottak og karriereveiledning. Fra 1.7.2017 har IMDi også ansvar for selvregistrering av kompetanse. Videre har IMDi hovedansvaret med

3 av 4

kommuner sier de står overfor utfordringer som følge av de store svingningene i bosettingsbehovet.

Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk

¹¹ I Kommuneundersøkelsen gjennomfører IMDi en årlig innsamling av surveydata fra kommunene og bydelene i Oslo (gjennomført første gang i 2014). Undersøkelsen er rettet til rådmenn/bydelsdirektører. Dataene som samles inn er kommunenes egenrapportering om hvordan de arbeider med bosetting og integrering av flyktninger og innvandrere i sin kommune.

å følge opp det faglige innholdet for kvalifiseringstiltakene i integreringsmottak og skal sørge for at beboerne får tilbud om fulltidsprogram tilpasset den enkeltes behov.

Gjennom kompetansekartlegging og karriereveiledning i integreringsmottak skal beboernes kompetanse kartlegges tidlig, og bidra til gode utdannings- og karrierevalg. Det ble i 2016 utviklet en elektronisk løsning for selvregistrering av kompetanse.

Kommuner, mottak, karrieresenter og lokalt NAV er ansvarlige for ulike deler av innholdet i disse ordningene. Disse fire aktørene refereres til som en klynge.

Status for drift av integreringsmottak

I 2017 har 1 696 personer søkt om plass i integreringsmottak, hvorav 1 197 personer er innvilget plass og har inngått avtaler. Det gis avslag til personer utenfor målgruppen, der det er liten sannsynlighet for opphold, eller at bosetting er nært forestående.

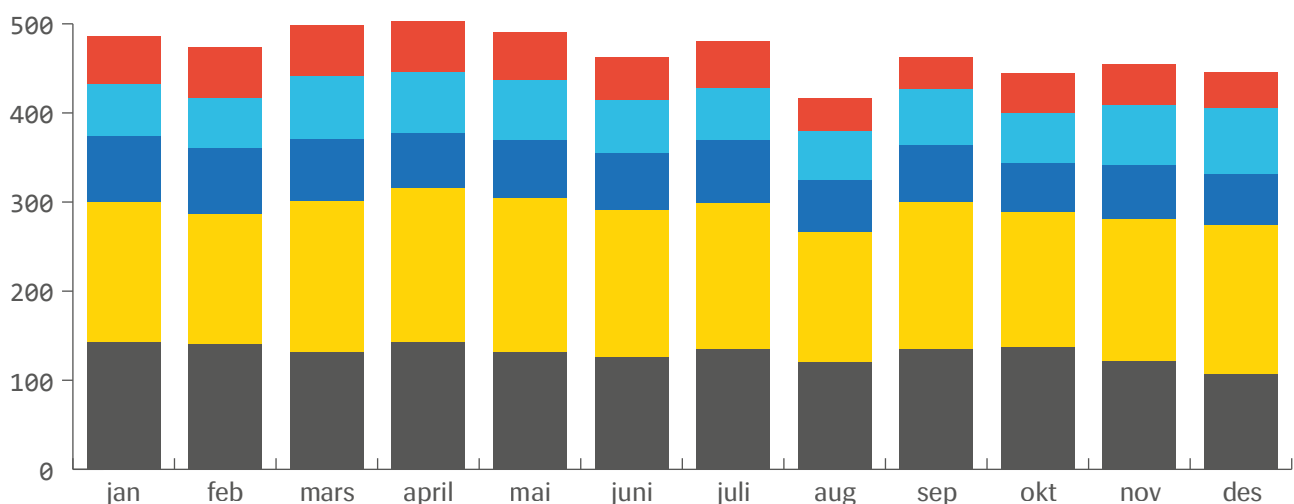
IMDi og Utlendingsdirektoratet har satt følgende sentrale måltall for ordningen:

- Det er fullt belegg, dvs. at minst 85 prosent av beboerkapasiteten er utnyttet
- 90 prosent av beboerne har signert avtale om fulltidsprogram
- 85 prosent av beboere med avtale om fulltidsprogram tilbys 37,5 timer kvalifisering per uke

1 197 personer
har fått plass og avtale i
fem integreringsmottak
i 2017.

Figur 3-7: Belegg i integreringsmottak. Per måned. 2017

Kilde: UDI

- Tverlandet Integreringsmottak
- Larvik Integreringsmottak
- Ila Integreringsmottak
- Steinkjer Integreringsmottak
- Kristiansand Integreringsmottak

August var en måned da mange ble bosatt, og det var få nye søknader som ble innvilget, derav nedgang i antall beboere. Etter sommeren økte antall beboere til litt over 80 prosent av kapasiteten, og kapasitetsutnyttelsen har holdt seg over 80 prosent ut året.

Per 31.12.2017 var det 447 beboere i de fem integreringsmottakene, noe som utgjør 82 prosent av beboerkapasiteten. Grunnet lave asylankomster ble det i november 2017 besluttet at lla integreringsmottak skal legges ned med siste driftsdato 31.3.2018. Dersom man ser på beboerkapasiteten på de fire øvrige integreringsmottakene per 31.12.2017, er det 390 plasser og 340 beboere. Dette utgjør 87 prosent av beboerkapasiteten.

Kommunene rapporterte for fjerde kvartal og hele 2017 på vegne av klyngene. Basert på rapporteringen framkommer det at av de 447 beboerne, var det 303 voksne beboere. Av disse hadde kommunene inngått avtale om fulltidsprogram med 285 personer, eller 94 prosent av voksne beboere i integreringsmottak. Dette er godt innenfor målkravet i programplanen.

Av de 285 beboerne med avtale om fulltidsprogram, hadde 88,5 prosent tilbud om 37,5 timers kvalifisering per uke. Dette er innenfor målene i programplanen, og har aldri tidligere vært høyere. Fire av fem integreringsmottak tilbyr 37,5 timers program til 96 prosent av sine beboere med avtale.

For øvrig viser rapportene at alle integreringsmottakene kan tilby de fleste obligatoriske tjenestene. Punktene under viser hvor stor andel av de 285 beboerne med avtale, som mottok bestemte typer kvalifiseringstjenester:

- 95 prosent hadde minimum 12 timer norskopplæring (økning fra 80 prosent per 30.6)
- 34 prosent hadde minimum 12 timer språktrening (nedgang fra 46 prosent per 30.6)
- 9 prosent hadde minimum 6 timer språktrening i en arbeidslignende situasjon
- 32 prosent hadde ordinært arbeid, lønnstilskudd, realkompetansevurdering, arbeidstrening eller arbeidsrettede tiltak via NAV, skole eller utdanningsrettede aktiviteter som del av programmet. Tallene fra årsslutt 2017 viser en klar positiv utvikling fra tredje kvartal
- I tillegg hadde mange beboere aktiviteter med frivillige, eller som frivillige

Tallene viser at kvalifiseringstjenestene som tilbys er relativt lik tilbudet i andre kvartal. Vi ser imidlertid en klar dreining med reduksjon i andel med språktrening, og økning av andel med norskopplæring. Dette skyldes i all hovedsak en omlegging av tilbudet i Kristiansand, der et løsere språktreningstilbud i grupper har blitt erstattet av ordinær norskopplæring. Språktrening i arbeidslignende situasjoner har imidlertid økt noe fra andre kvartal.

Insentiver for å bidra til å styrke deltakernes motivasjon i fulltidsprogrammet, har fått sterkere fokus i de fem klyngene gjennom 2017. Tre av klyngene rapporterer at insentiver ikke blir benyttet systematisk. Steinkjer har gode erfaringer med en gavekortordning for deltakere med godt oppmøte. Bodø har en ordning der alle deltakere får låne en ipad mens de er i fulltidsprogram. De øvrige klyngene benytter insentiver overfor enkeltbrukere når det byr seg gode anledninger til dette. IMDi følger opp arbeidet med etablering av insentivordninger i klyngene, og hadde blant annet dette som tema ved tjenesteledernetverkene i august og november i 2017.

Beboere i de fem integreringsmottakene per 31.12.2017

88,5 %

hadde tilbud om 37,5 timer kvalifisering per uke.

Avslutning i integreringsmottak

Klyngenes kvartalsrapporter gir også et bilde av de foreløpige resultatene av arbeidet i integreringsmottakene. Totalt er det avsluttet 688 avtaler med beboere i de fem integreringsmottakene i 2017. Grunnlaget for dette fordeler seg som følger:

- 605 som følge av at personen er bosatt i en kommune¹², herav bosetting av 343 personer i vertskommunene, 195 i nabokommuner og 67 i andre kommuner
- 11 personer har fått avslag på søknad om oppholdstillatelse i første instans
- 32 personer har flyttet eller avsluttet av eget ønske
- 38 personer har ikke samarbeidet eller ikke benyttet kvalifiseringstilbudet
- 2 personer har startet i arbeid i bosettingskommunen umiddelbart etter bosetting

IMDi og klyngene har utviklet en egen rutine for at bosetting fra integreringsmottak skal skje til kommuner i nærheten av integreringsmottak. Hensikten med rutinene er at beboerne skal bosettes et sted som passer godt med deres behov for kvalifisering, utdanning og type arbeid. Bosettingen reguleres av avtaler mellom integreringsmottakene og bosettingskommunene, slik at et estimert antall beboere skal bosettes i den respektive kommune i løpet av et år.

Det er et overordnet mål at botid etter innvilget opphold i integreringsmottak ikke skal overstige normal botid i andre ordinære asylmottak. Etersom botid i ordinære asylmottak og integreringsmottak ved utgangen av september var på henholdsvis 5,0 måneder og 5,3 måneder etter innvilget opphold, er dette målet henimot oppnådd. Samtidig er det fremdeles fokus på å oppnå raskere bosetting fra integreringsmottak.

IMDi gjennomførte i januar 2018 en spørreundersøkelse blant kommuner som har bosatt fra integreringsmottak. Undersøkelsen gjelder for personer bosatt i andre halvår 2017. 59 prosent av kommunene har besvart (N=63).

Foreløpige resultater viser svært positive tendenser når det gjelder tid fra bosetting til oppstart i introduksjonsprogram. Tallene rapportert fra disse kommunene, sammenlignet med tall for de som fikk rett og plikt til introduksjonsprogram hentet fra NIR per 31.12.17¹³ viser at flyktninger bosatt fra integreringsmottak starter i introduksjonsprogrammet vesentlig raskere enn flyktninger generelt. Det må understrekes at antallet personer fra NIR er langt høyere enn antallet som er i integreringsmottak. Personer bosatt fra integreringsmottak er også inkludert tallene fra NIR, som viser totalt antall personer som er bosatt i 2017.

Undersøkelsen viser også en tendens til at bosettingskommuner er noe mer fornøyd med bosetting fra integreringsmottak enn fra ordinære mottak. 43 prosent opplever nivået på kartlegging og tilgang på opplysninger om deltakere fra integreringsmottak som bedre eller mye bedre enn det de får fra ordinære mottak. Samtidig fremgår det også at det er rom for forbedringer, da like mange mener at det ikke er noen forskjell, og noen få også mener det er dårligere.

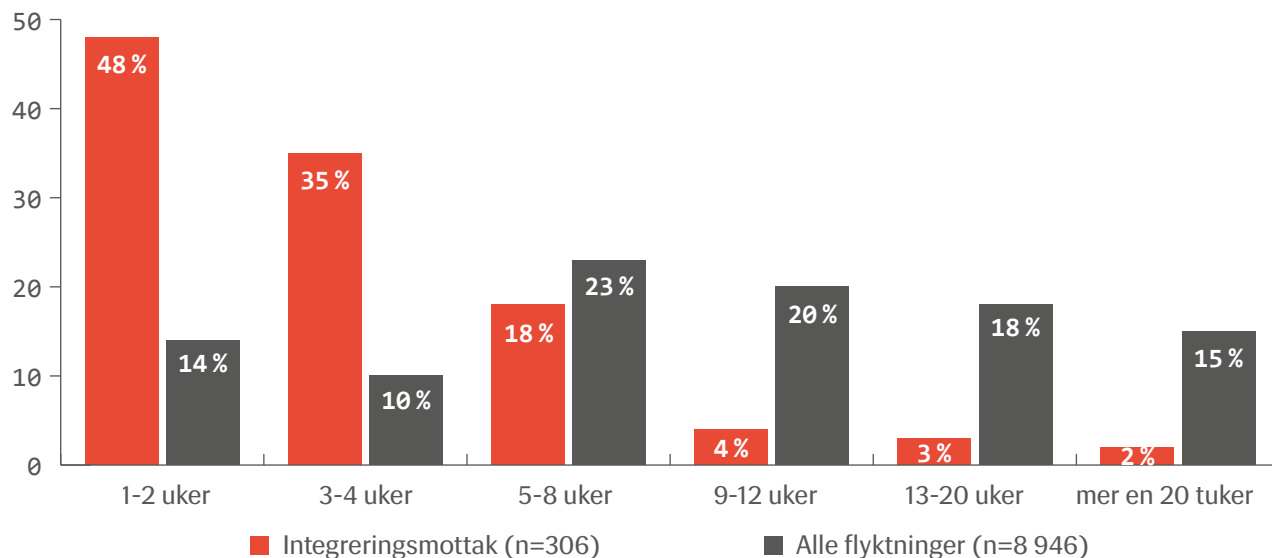

Foreløpige resultater viser svært positive tendenser når det gjelder tid fra bosetting til oppstart i introduksjonsprogram.

¹² Dette er tall fra klyngenes rapporteringer. Avviket fra UDB-tallene for bosatte i 2017, skyldes i all hovedsak at barn ikke er medregnet blant de som har fått sin kontrakt avsluttet på grunn av bosetting.

¹³ Det er i NIR-forskrift oppført at kommunene har en frist på to måneder til å etterregistrere data om deltakere i NIR, jf. Forskriftenes §6, første ledd første punktum. Data fra NIR per 31.12.17 vil her regnes som foreløpige tall. Tallene vil oppdateres i 2018, og de endelige tallene vil etter sendes departementet og publiseres på IMDis nettsider.

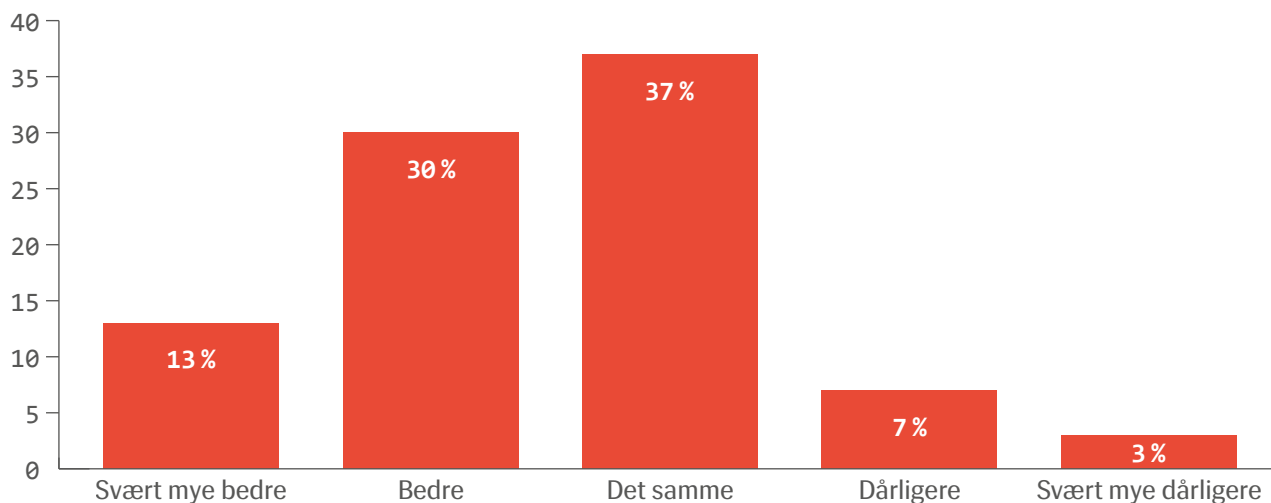
Figur 3-8: Tidspunkt for oppstart i introduksjonsprogram. Personer med rett og plikt til introduksjonsprogram, etter antall uker. Prosent. 2017*.

* For beboere i integreringsmottak for perioden 1.7.17-31.12.17, for alle med rett og plikt til introduksjonsprogram for hele 2017.

Kilde: Spørreundersøkelse til kommuner som har bosatt fra integreringsmottak, januar 2018.

Figur 3-9: Svarfordeling på spørsmålet: «Hvordan vurderer kommunen nivået på kartlegging av og tilgang på opplysninger for deltakere fra integreringsmottak sammenlignet med flyktninger bosatt fra ordinære mottak?» (n=30). Prosent.

Kilde: Spørreundersøkelse til kommuner som har bosatt fra integreringsmottak, januar 2018.

Elektronisk løsning for selvregistrering av kompetanse

Kompetanse Norge har på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet utviklet en elektronisk løsning slik at flyktninger allerede i mottak selv skal kunne registrere opplysninger om sin kompetanse. Den kartlagte informasjonen skal følge med flyktningen i den videre kontakt med offentlige instanser (bl.a. NAV), og brukes for å legge til rette for kobling mellom bosetting, kvalifisering og arbeidsmarkedsbehov.

Løsningen skulle settes i ordinær drift fra 1.7.2017. Fra samme dato overtok IMDi ansvaret for løsningen. Løsningen var da i bruk ved de fem integreringsmottakene og Drammen mottak.

Status ved overtakelsen var at Kompetanse Norge, etter IMDis vurdering, hadde gjort en god jobb med å utvikle registreringsskjemaet. Erfaringene man hadde gjort seg gjennom utprøvingen, samt funn fra en evaluering utført av Epinion (på oppdrag fra Kompetanse Norge), viste likevel at det var mange svakheter ved løsningen. Departementet besluttet på denne bakgrunn at full utrulling skulle utsettes til 1.1.2018.

I september ble Alstahaug mottak og Stord mottak rekruttert av Utlendingsdirektoratet og Kompetanse Norge til utprøving av karriereveiledning. Samtidig ble også utprøving av den elektroniske løsningen for selvregistrering av kompetanse igangsatt ved disse to mottakene.

Etter at IMDi overtok løsningen, fra 1.7. til 31.12.2017, er det gjennomført 363 selvregistreringer i totalt åtte mottak.

I forbindelse med den utvidede utprøvingen, ble IMDi også gitt i oppdrag å evaluere overgangsperioden. Evalueringen¹⁴ viste at endringene som er gjort i registreringsskjemaet for å forenkle registreringen og nyutviklet informasjonsmateriell er vurdert som bra, men løsningen egner seg, slik den framstår i dag, fremdeles ikke som en selvregistreringsløsning, men heller som en «assistert selvregistrering». Dette handler mye om at brukergruppen har begrenset digital kompetanse og forståelse av språk og kulturell kontekst, slik at behovet for veiledning fremdeles er stort. Dette gjør også at det er usikkerhet rundt datakvaliteten på selvregistrerte opplysninger.

IMDi har vurdert ulike alternativer for videreutvikling av løsningen. Alternativene er lagt fram for departementet, som har gitt sin tilslutning til IMDis forslag. Det innebærer at selvregistreringsløsningen skal bli integrert med IMDinettbosetting. Selvregistrering bevares som prinsipp, men integrasjonen med IMDinett vil bidra til at opplysningene som er selvregistrert kan kontrolleres, endres og suppleres i IMDinett. Slik vil dataene enkelt være tilgjengelige for IMDi i bosettingsarbeidet, og vil kunne tilgjengeliggjøres for andre relevante aktører.

363
registreringer i åtte
mottak

¹⁴Skuterud Kløvstad AS: Evaluering av selvregistreringsløsning for kompetansekartlegging asylsøkere (2017)

3.2 Kvalifisering

IMDi

Forvalter tilskuddsordninger til kommunene

• Følger opp ordningene i introduksjonsloven

• Gir kommunene råd og veiledning om arbeidsmetoder som kan gi gode resultater, samt formidler erfarings- og kunnskapsbasert forskning

KOMMUNENE

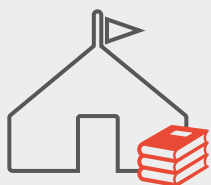
Søker IMDi om tilskudd til å iverksette ulike tiltak

• Følger opp deltakere i ordningene

• Er ansvarlige for at flyktninger og innvandrere får det tilbudet de har krav på

KOMMUNENE

velger selv hvordan de organiserer tilbudet.

Opplæring i norsk for asylsøkere på mottak
2 300 deltakere

Introduksjonsprogram:
29 000 deltakere
Opplæring i norsk og samfunnskunnskap:
44 150 deltakere

Kommunale utviklingsmidler (KUM)
79 prosjekter
i 58 kommuner

Etablerervirksomhet
13 prosjekter

Mentor- og traineeordninger
10 prosjekter

Jobbsjansen
Del A: 36 prosjekter
Del B: 20 prosjekter
Del C: 12 prosjekter

MÅLET

er at deltakerne skal komme i arbeid eller utdanning slik at de kan bli økonomisk selvstendige på sikt.

MÅLGRUPPER I ORDNINGENE

Innvandrere og flyktninger har ulik kompetanse i form av utdanning, arbeidserfaring og ressurser.

Det må kartlegges så tidlig som mulig hva den enkelte trenger for å komme i arbeid eller utdanning.

Flere nyankomne flyktninger og innvandrere må i arbeid og utdanning

Det er avgjørende for en vellykket integrering at de som får opphold i Norge lærer seg norsk raskt, og kommer i jobb eller utdanning. Integreringsprosessen bør derfor starte så tidlig som mulig etter ankomst til Norge. Tidlig innsats omfatter norskopplæring for asylsøkere, opplæring i norsk kultur og norske verdier, integreringsmottak med rask oppstart i introduksjonsprogrammet, kompetansekartlegging, karriereveiledning og opplæring i norsk med samfunnskunnskap.

Opplærings- og kvalifiseringstiltakene må fylle gapet mellom hva slags kompetanse den enkelte har, og det arbeidsmarkedet krever. For mange flyktninger tar det tid å bli kvalifisert. Noen kommer til Norge uten å kunne lese og skrive. Andre har fag- og/eller høyere utdanning, men opplever utfordringer med å få kompetansen godkjent.

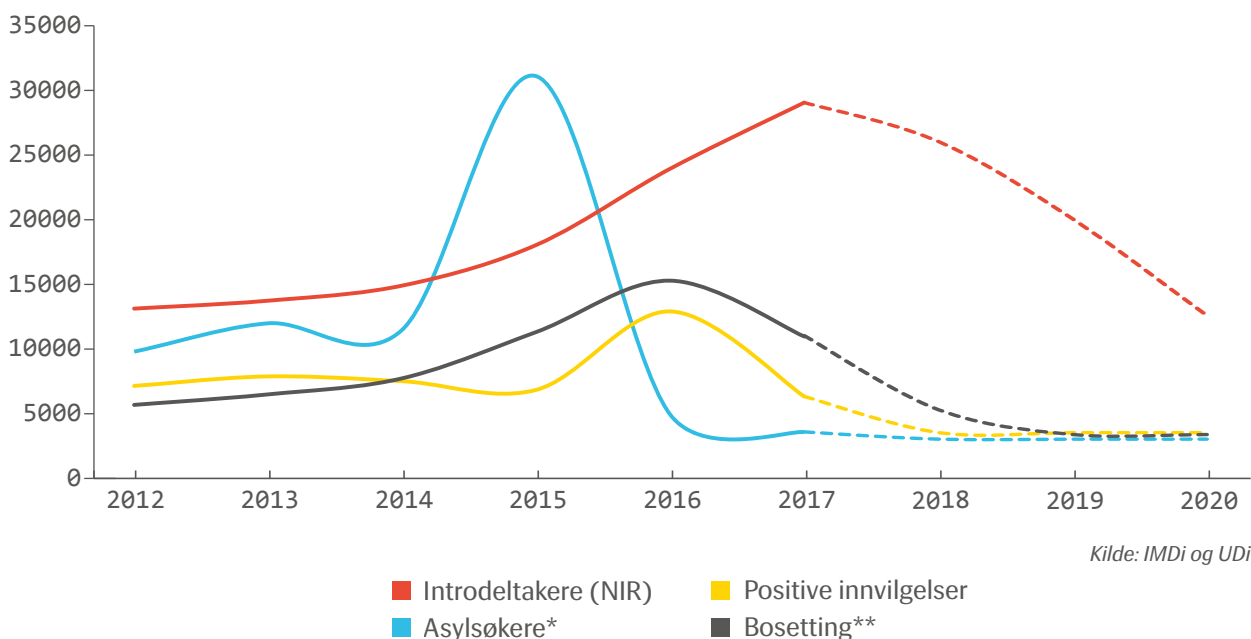
IMDi har en viktig rolle i å følge opp tiltak for mer målrettet og tilpasset kvalifisering av nyankomne flyktninger og innvandrere. I 2017 har vi blant annet:

- Gjennomført kompetanseheving for programrådgivere om utdanningsrettede løp
- Videreutviklet digitale tjenester og forbedret datakvalitetet i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR)
- Fulgt opp samtlige kommuner med svake resultater i introduksjonsprogrammet
- Formidlet kunnskap om hvordan kommunene kan oppnå bedre resultater og lagt til rette for erfaringsdeling om god praksis.

Kvalifiseringstiltakene skal gi flyktninger og innvandrere kompetanse som styrker deres muligheter i det norske arbeidsmarkedet.

Figur 3-10: Tidslinje asylankomster, innvilgelses, bosetting og introdeltakere. Absolutte tall og prognoser. 2012-2020.

Kilde: IMDi og UDi

* inkluderer relokaliserte

** inkluderer overføringsflyktninger

IMDis pådriver- og samordningsarbeid på kvalifiseringsfeltet

Utforming av gode opplærings- og kvalifiseringsløp fordrer samordning innenfor særlig tre politikkområder; integrerings-, arbeidsmarkeds- og utdanningspolitikken. Samordning og felles innsats er nødvendig på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, og mellom nivåene innenfor samme politikkområde. IMDi har en viktig rolle som pådriver for å styrke samarbeidet mellom NAV, fylkeskommuner, kommuner og arbeidsgivere om kvalifisering av nyankomne flyktninger og innvandrere som mangler etterspurt og relevant kompetanse.

Ett eksempel på IMDis samordningsinnsats er samarbeidet med Arbeids- og velferdsdirektoratet. I september undertegnet Arbeids- og velferdsdirektoratet og IMDi en ny samarbeidsavtale som skal sikre et helhetlig samarbeid om kvalifisering og arbeidsdeltakelse blant innvandrere. Avtalen inneholder en oversikt over samarbeidsområder med konkrete oppgaver og tiltak som skal oppdateres årlig. IMDi har også samarbeidsavtaler med mange av NAVs fylkeskontor. De er forankret i den sentrale avtalen.

Gjennom oppstart av prosjektene i *Jobbsjansen del B – mer grunnskoleopplæring til ungdom* har IMDi fått et tettere samarbeid med fylkeskommunene. Fylkeskommunen er en viktig aktør i arbeidet med å kvalifisere voksne uten formell utdanning. IMDi ser det som sentralt å være en regional pådriver for å videreutvikle samarbeidet og tilføre helhetlig integreringskompetanse. Mange nyankomne flyktninger og innvandrere mangler formell kompetanse. I 2017 var et av IMDis viktigste budskap å øke bruken av utdanningsrettede kvalifiseringsløp.

Gjennom samarbeidet med fylkeskommunene, har IMDi bidratt til å få frem et tydeligere integreringsperspektiv i regionale planstrategier i flere fylker. Dette er positivt da vi ser at integreringsperspektivet ofte følges opp videre i de kommunale planene. Fafos evaluering av introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk (Djuve, Kavli, Sterri og Bråten 2017¹⁵) viser at kommuner som har forankret integreringsarbeidet i kommunale planer, har en bredere samarbeidsprofil og et større spekter av utdannings- og samfunnsrettede tiltak enn de som ikke har det.

Integreringsperspektiv i planarbeid:

Regionale planstrategier for Østfold og Vestfold har nå et tydelig integreringsperspektiv. I disse fylkene følger flere kommuner dette opp i sine planstrategier, noe den kommunale planstrategien for Sarpsborg for 2016-2019 er et godt eksempel på.

Se mer om IMDis samarbeid med andre sektormyndigheter i kapittel 2.

Innsats overfor kommuner

IMDi har en viktig pådriverrolle overfor kommunene. Gjennom sentrale digitale samhandlingskanaler, bilaterale og interkommunale kommunemøter, seminarer, foredrag og konferanser, veileder IMDi kommuner om arbeidsmetoder som kan gi gode resultater i integrerings- og kvalifiseringsarbeidet. IMDi formidler forskningsresultater, informerer om tilskudd, publiserer nøkkeltall på kommune-nivå og åpner for dialog rundt forbedring av resultater.

IMDi har en viktig rolle som samordner og pådriver overfor aktører på nasjonalt nivå, regionalt og lokalt.

Mange flyktninger mangler formell kompetanse. IMDi oppfordrer til utdanningsrettede kvalifiseringsløp.

Kunnskaps- og erfaringsdeling gjennom informasjon og dialog i møter og konferanser, er viktig for å forbedre integreringsarbeidet.

¹⁵ Introduksjonsprogram og norskopplæring. Hva virker - for hvem? Hentet fra: <http://www.fafos.no/images/pub/2017/20639.pdf>

Slike møter er viktige for at stat og kommune kan utveksle erfaringer. For kommunene er det viktig å få innspill og veiledning fra IMDi, mens det for IMDi er viktig å få innblikk i kommunenes utfordringer og mulige løsninger. IMDi benytter denne kunnskapen til å gi faktabaserte innspill til nasjonal politikktutvikling, og for å kartlegge og tilrettelegge for videre veiledning og informasjon.

Utviklingsprosjektet *Modeller for definering og formidling av god praksis* ble gjennomført i 2017. Prosjektet har som mål å utvikle og prøve ut modeller/prinsipper som skal legges til grunn når IMDi definerer og formidler hva som er god og anbefalt praksis på ulike områder. Prosjektet har tett kobling til tjenesteutviklingsarbeidet i IMDi, til Kommunale utviklingsmidler (KUM) og til kompetansehevingsprogrammet for programrådgivere. Rambøll har gjennomført prosjektet på oppdrag fra IMDi og leverer en rapport 1.mars 2018. Implementeringen av modellen vil foregå trinnvis i 2018.

Norskopplæring for asylsøkere i mottak

Det første kvalifiserende tilbudet for personer med fluktbakgrunn i Norge, er norskopplæring for asylsøkere i mottak. Det er frivillig for kommunene å tilby opplæringen, og det er frivillig for asylsøkere å delta. Vertskommuner som tilbyr norskopplæring for asylsøkere i mottak registrerer dette i NIR, og mottar automatisk tilskudd for alle i målgruppen. Ved å registrere i NIR, forplikter vertskommunen seg til å tilby alle i målgruppen opplæring.

Foreløpige tall fra NIR viser at kun 2 300 asylsøkere i mottak fikk norskopplæring i 2017¹⁶. Dette er langt færre enn året før da så mange som 10 690 deltok. Andelen av asylsøkere som deltok i norskopplæring er redusert fra 58 prosent i 2016 til 31 prosent i 2017. Både antall kommuner som tilbyr asylnorsk og antall asylsøkere er redusert det siste året, noe som antageligvis kan forklares av en nedgang i asylnøst og nedleggelse av asylmottak.

Oppstart og gjennomføring

De fleste asylsøkere som har deltatt i norskopplæring, kommer forholdsvis raskt i gang. I 2016 ble 8 330 personer registrert som asylsøkere, og av disse startet 56 prosent med norskopplæring innen første påfølgende halvår¹⁷. Som tidligere år, startet menn raskere enn kvinner. Til tross for at mange asylsøkere kommer forholdsvis raskt i gang med opplæringen, er det fortsatt svært få asylsøkere som gjennomfører det totale antallet på 175 timer¹⁸. Foreløpige tall fra NIR viser at kun 3 prosent av asylsøkere fra 2016 hadde gjennomført timene året etter¹⁹. Det er 2 prosentpoeng lavere enn året før.

IMDi antar at hovedårsaken til den lave gjennomføringen er at mange får behandlet asylsøknaden sin før det maksimale antallet timer er fullført. Dette

2 300 asylsøkere deltok i om norskopplæring i mottak.

To av tre asylsøkere i 2017 er menn

¹⁶ Det følger av NIR-forskriften at kommunene har en frist på to måneder til å etterregistrere data om deltakere i NIR, jf. Forskriftens §6 og 7. Data fra NIR per 31.12.17 vil i dette kapittelet derfor regnes som foreløpige tall. Tallene vil oppdateres i 2018, og de endelige tallene vil ettersendes departementet og publiseres på IMDis nettsider.

¹⁷ Foreløpige tall fra NIR per 31.12.17.

¹⁸ Se statistikktabell i vedlegg til årsrapporten..

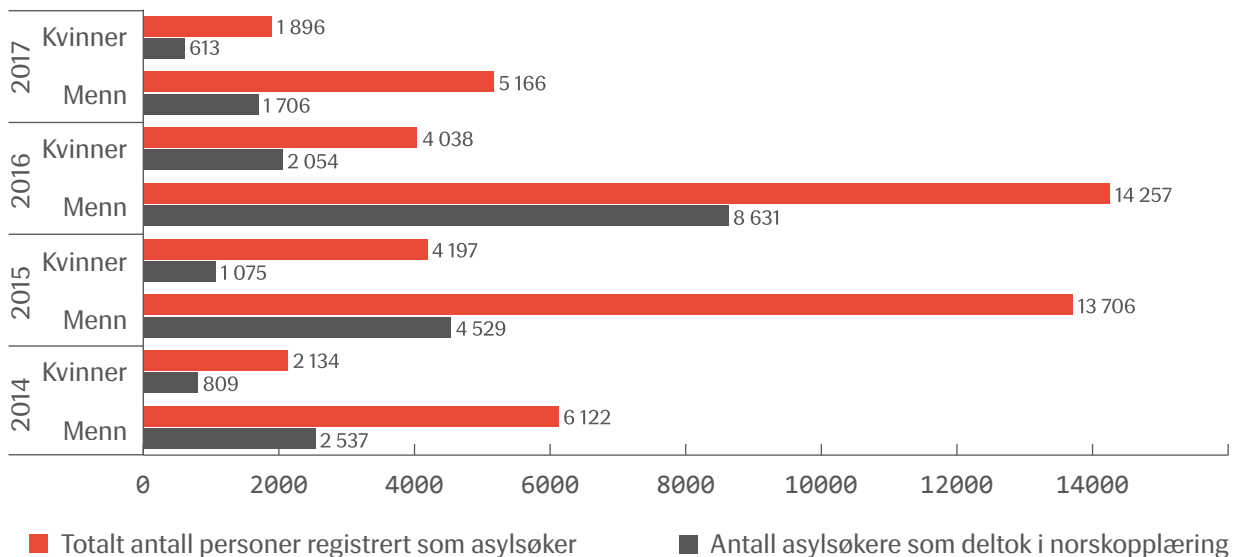
¹⁹ Per 31.12.17

understøttes i rapporten *Norskopplæring for personer i asylmottak* (Uni Research 2016), der det fremkommer at de viktigste årsakene til at en asylsøker gjennomfører 175 timer, er rask oppstart og intensiteten i tilbudet. Dersom intensiteten i tilbudet, dvs. antall timer som tilbys i uka, øker, kan det antas at flere asylsøkere tar ut det totale antall timer. Dersom en vertskommune eksempelvis tilbyr 16 timer norskopplæring i uka, vil det kun ta 11 uker før timetallet på 175 timer er fullført (Uni Research 2016). Det er per dags dato ikke mulig for en vertskommune å registrere hvorvidt det er gitt et *tilbud* i NIR. Asylsøkere som får et tilbud, men velger å ikke delta, vil derfor ikke fremkomme av figur 3-11.

For å få flere asylsøkere til å delta og gjennomføre norskopplæring, har IMDi styrket de mottaksansattes kunnskap om norskopplæring gjennom samlinger med UDI og asylmottak. På samlingen har IMDi gitt råd om hvordan de kan legge til rette for deltakelse i norskopplæring for asylsøkere.

Når IMDi får tilbakemeldinger fra mottakene som tilsier at vertskommunene ikke oppfyller sine forpliktelser, tas dette direkte opp med de aktuelle vertskommunene.

Figur 3-11: Asylsøkere og deltakere i norskopplæring for asylsøkere, fordelt på kjønn. Absolutte tall. 2014–2017

Kilde: IMDi

Opplæring i norsk kultur og norske verdier

Fra 2017 kunne asylsøkere i ordinære mottak få tilbud om 50 timer opplæring i norsk kultur og norske verdier fra sin vertskommune. Målet med opplæring i norsk kultur og norske verdier er å gi asylsøkere en tidlig introduksjon til norske lover, regler, verdier, omgangsformer og kultur i vid forstand. Det er frivillig for vertskommunene å tilby opplæringen, og det er frivillig for asylsøkere å delta. IMDi, som forvalter tilskuddet til vertskommunene, har i samarbeid med Kompetanse Norge gjennomført et informasjonsopplegg om innføringen av ordningen til kommunene.

Totalt har 36 kommuner valgt å tilby opplæring i norsk kultur og norske verdier i 2017. Dette inkluderer 5 vertskommuner for integreringsmottak. I motsetningen til ordinære mottak, plikter integreringsmottakene å tilby ordningen og beboerne forplikter seg til å delta i opplæringen.

Mange asylmottak ble avvirket i løpet av 2017, hvilket kan ha påvirket en del vertskommuners motivasjon til å tilby opplæringen. Nedleggelse av mottak har også ført til at noen vertskommuner har opplevd utfordringer med å registrere den gjennomførte opplæringen i NIR. Foreløpige tall fra NIR²⁰ viser at det i løpet av 2017 var 1 613 personer i målgruppen for ordningen, henholdsvis 71 prosent menn og 29 prosent kvinner. 799 av asylsøkerne i målgruppen (50 prosent) startet i opplæring i løpet av 2017; 53 prosent av mennene, og 41 prosent av kvinnene. Om lag halvparten av de som startet i opplæring fullførte 50 timer opplæring. Blant menn var det 49 prosent (300 personer) som fullførte 50 timer opplæring, mens det blant kvinner var 50 prosent (94 personer) som fullførte. Personer som kom inn i målgruppen i løpet av 2. halvår 2017 vil kunne ha gjennomført 50 timer opplæring først i 2018.

Ordningene under introduksjonsloven – opplæring i norsk og samfunnskunnskap og introduksjonsprogram

Introduksjonslovens formål er å styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres økonomiske selvstendighet. Introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap er regjeringens viktigste virkemidler for å få nyankomne flyktninger og innvandrere i utdanning og arbeid.

En forutsetning for at lovens målsetning skal nås, er at kommunene etterlever regelverket, får tilstrekkelig veiledning om gode arbeidsmetoder i kvalifiseringsarbeidet og sørger for å ha relevante tiltak tilgjengelige for deltakerne. Fylkesmennene fører tilsyn med kommunenes oppfyllelse av sine plikter etter loven og tilhørende forskrifter. Under presenterer vi status og nøkkeltall for ordningene, samt hvilke tiltak og aktiviteter IMDi har igangsatt i 2017 for å forbedre kommunenes resultater.

Fra 2017 kan asylsøkere i ordinære mottak få tilbud om 50 timer opplæring i norsk kultur og norske verdier fra vertskommunen.

36 kommuner har tilbudt opplæring i norsk kultur og norske verdier i 2017.

²⁰ Per 31.12.17

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap

IMDi
utbetaler norsktilskudd
til kommunene.

2017:
2,3 mrd. kroner

KOMMUNENE

skal tilby norskopplæring innen tre måneder etter bosetting. For de som på grunn av oppholdsgrunnlaget har rett til gratis norskopplæring, er kommunene pliktige å tilby 600 timer. Ved behov kan ytterligere 2 400 timer tilbys.

KOMMUNENE

velger selv hvordan de organiserer tilbudet.

Voksenopplæring i kommunen eller en interkommunal modell.

eller

Godkjente private tilbydere.

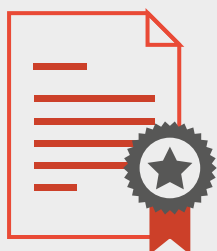
2017:

44 150

deltok i norskopplæring i 423 kommuner*.

50/50
KVINNER OG MENN

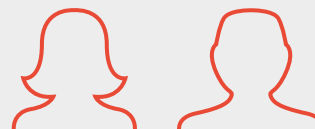

MÅLET

er at deltakerne skal komme i arbeid eller utdanning slik at de kan bli økonomisk selvstendige på sikt.

Jeg er utdannet sykepleier og ønsker å jobbe på et sykehus.

Jeg vil gjerne ta fagbrev som elektriker.

Gode norskkunnskaper gjør det lettere å nå målet.

* Foreløpige tall fra NIR per 31.12.17

Flere nøkkeltall om: Opplæring i norsk og samfunnskunnskap

OPPSTART
Av de som fikk rett og plikt til norskopplæring i 2016:

50 %
av deltakerne startet innen tre måneder.

75 %
av deltakerne startet innen seks måneder.

SPORINDELING AV NORSKOPPLÆRING I 2017

31 % AV DELTAKERNE VAR Plassert på ukjent spor

FRITAK FRA RETT OG PLIKT TIL Å DELTA PÅ NORSKOPPLÆRINGEN

I 2017 fikk 5 % av deltakerne innvilget fritak fra plikten til å ta timer i norsk og samfunnskunnskap.

Innvandrere kan søke kommunen om fritak fra plikt til opplæring i norsk og i samfunnskunnskap dersom de kan dokumentere tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk, eller har særlige helsemessige eller andre tungtveiende årsaker.

DELTAKERE I OPPLÆRING FOR NORSK OG SAMFUNNSKUNNSKAP

Tallene inkluderer personer som har rett og plikt til opplæring.

2014	2015	2016	2017
35 000	37 780	42 000	44 150

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Gode norskerferdigheter er for de aller fleste en viktig forutsetning for å få en stabil tilknytning til arbeidslivet og for å kunne nyttiggjøre seg videre skolegang. At dokumenterte norskerferdigheter har betydning for overgang til arbeid, ble også trukket frem i Fafos evaluering fra 2017 (Djuve et al.).

Det har de siste årene vært en jevn økning av antall deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap. I 2017 var det rekordmange deltakere, 44 150 personer²¹ deltok.

Hvorfor oppnår noen kommuner mye bedre resultater enn andre kommuner?

Det er store kommunale variasjoner i norskopplæringen, både når det gjelder resultater på norskprøver, oppstart og antall timer per uke som tilbys.

Fafos evaluering av introduksjonsprogram og norskopplæring (2017) finner at variasjonene i resultater har sammenheng med ulikheter i hvordan norskopplæringen er organisert, samarbeidsrelasjoner og formell kompetanse hos lærerne. Høy formell kompetanse hos lærerne og bruk av tospråklige lærere er viktige virkemidlene som ser ut til å gi bedre resultater hos deltakerne.

Fafo viser i rapporten til manglende resultater i norskopplæringen for deltakere på spor 1, men at alternative opplegg kan vise til resultater. Fafo anbefaler derfor at det iverksettes systematisk utprøving av alternative pedagogiske tilnærminger i norskopplæringen for voksne med lite eller ingen utdanning.

På oppdrag fra IMDi og Kompetanse Norge har Kunnskapsenteret ved Folkehelseinstituttet (FHI) utarbeidet en systematisk oversikt over internasjonal forskning om effektive språkopplæringsmetoder for innvandrere med lite eller ingen skolegang. Rapporten publiseres rundt 1. mars 2018.

Rett og plikt

Å ha rett til norskopplæring betyr at kommunen må tilby deltakeren 600 timer gratis norskopplæring. Retten er tidsbegrenset. Kommunen kan tilby ytterligere 2400 timer ved behov.

Å ha plikt til norskopplæring betyr at deltakeren må gjennomføre lovpålagt opplæring i norsk og samfunnskunnskap, og bestå avsluttende prøver for å få permanent oppholdstillatelse eller statsborgerskap.

Man kan ha rett og plikt samtidig, eller bare rett og bare plikt.

Oppstart i norskopplæringen

Kommunen har et lovfestet ansvar for å gi opplæringstilbud til personer som har rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Tilbudet skal gis så snart som mulig og senest innen tre måneder etter bosetting i kommunen. Dette gjelder også for de som har fått rett og plikt til opplæring, men som fortsatt bor i asylmottak i kommunen.

Målsettingen er at 90 prosent av de som får rett og plikt, skal starte opplæring innen tre måneder. Av de 19 000 personene som fikk rett og plikt til norskopplæring i 2016, startet kun 50 prosent innen tre måneder. Etter seks måneder, hadde 75 prosent av målgruppa startet²². Dette tilsier ikke nødvendigvis at kommunene svikter. Det finnes for eksempel deltakere som har fått tilbud, men

Fylkesmennene fører tilsyn med kommunenes oppfyllelse av sine plikter etter introduksjonsloven.

95%

av de som deltar i norskopplæringen har rett og plikt til norskopplæring

4%

har plikt

1%

har rett (pga. lovendring f.o.m. 1.1.2017 vil denne gruppen på sikt utgå)

²¹ Deltaker forstås som person med rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven som er registrert med minst 1 time norskopplæring i NIR, per 31.12.17.

²² Foreløpige tall fra NIR per 31.12.17.

ikke velger å delta. Andre årsaker kan være at personen ønsker å starte senere, mangler barnepass, har fått innvilget fritak som ennå ikke er registrert i NIR, får norskopplæring gjennom videregående opplæring, private norskkurstilbydere eller universitet, og dermed takket nei. Det er første gang IMDi måler oppstart på individnivå.

For at flest mulig deltakere starter raskt i norskopplæring, er det viktig at kommunene sender ut IMDis informasjonsbrev om rett og plikt til sine innbyggere. I 2017 har IMDi gjennomgått og revidert de tre ulike brevene som foreligger på 17 språk. Fra 1. januar 2017 ble introduksjonsloven endret til at også personer mellom 55 og 67 år, som får sin første tillatelse som danner grunnlag for permanent opphold, får både rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Denne endringen er lagt inn i brevene. Verts kommuner med asylmottak har særskilt blitt informert og oppfordret til å sende ut informasjonsbrevene.

I tillegg til å informere kommunene om regelverk og oppstartsrutiner, er IMDi opptatt av å oppfordre kommunene til å i større grad kombinere norskopplæring med grunnskole- og/eller videregående opplæring. Mange kommuner oppgir nå at tilbudene lar seg kombinere²³ (IMDis kommuneundersøkelse 2017).

Det er dessverre ikke god nok datakvalitet i NIR til at IMDi kan levere tall for hvor mange av de som fikk rett og plikt til opplæring i 2014 om hadde gjennomført plikten innen fristen på tre år²⁴.

IMDi har revidert informasjonsbrev om rett og plikt på 17 språk.

²³ I Kommuneundersøkelsen gjennomfører IMDi en årlig innsamling av surveydata fra kommunene og bydelene i Oslo (gjennomført første gang i 2014). Undersøkelsen er rettet til rådmenn/bydelsdirektører. Dataene som samles inn er kommunenes egenrapportering om hvordan de arbeider med bosetting og integrering av flykninger og innvandrere i sin kommune.

²⁴ Begrunnelsen ble oversendt Justis- og beredskapsdepartementet 1.12.2017.

Kompetanseløftet – modulstrukturert opplæring for voksne

Kompetanse Norge har fått i oppdrag å sette i gang forsøk med modulstrukturert opplæring for voksne på nivået under videregående opplæring. Målgruppen er voksne som har rett etter opplæringsloven og/eller introduksjonsloven. IMDi har deltatt i arbeidet med prinsippene for modulstrukturerte læreplaner blant annet for at planene også skal tilpasses flyktninger og innvandreres behov. Lærerplanene prøves ut i et forsøk med varighet på tre år fra august 2017. Det er igangsatt forsøk på 28 skoler og deltakere fra nærmere 50 kommuner deltar i forsøket med forberedende voksenopplæring og 5 fylkeskommuner med fagopplæring. Alle kommunene er innvilget unntak fra de samme bestemmelsene i introduksjonsloven etter den nye forsøkshjemmelen som trådte i kraft i 2017.

IMDi deltar også i referansegrupper regionalt i de fylkene som prøver ut moduler i videregående fagopplæring.

Tjenesteutvikling i norskopplæringen

Kompetanse Norge og IMDi har i 2017 samarbeidet om et tjenesteutviklingsprosjekt i Vestre Toten kommune. Målet var å utrede tiltak som på sikt kunne føre til et bedre norskopplæringstilbud, og som kunne ha overføringsverdi til andre kommuner. Prosessen involverte mange deltakere, lærere og programrådgivere – og munnet ut i flere konkrete anbefalinger.

Anbefalingene omhandlet hva som bør skje før oppstart og i selve opplæringen. Bred involvering fra hele det kommunale apparatet og innbyggere, samt tidlig utredning på områder som påvirker læring, var to av flere anbefalinger. Vestre Toten er i gang med å iverksette dette og flere andre tiltak, bl.a. har de trykket button «Jeg lærer meg norsk» til alle nyankomne innvandrere i kommunen. IMDi tar med seg forslagene i det videre arbeidet.

Introduksjonsordningen

IMDi

utbetaler integrerings-tilskudd til kommunene.

2017:

12,1 mrd. kroner
ble utbetalt i integrerings-tilskudd i 2017

KOMMUNENE

skal tilby introduksjonsprogram til nyankomne flyktninger og deres familiegjeforente mellom 18 og 55 år som er bosatt etter avtale med IMDi.

Programmet skal være helårlig og på fulltid, og varer inntil to år. Det kan utvides til tre år ved behov.

Deltakere får en stønad på 2G i året.

2017:

29 000

deltok i introduksjonsprogrammet i 413 kommuner*.

Programmet skal minst inneholde norskopplæring, samfunnskunnskap og tiltak som forbereder for yrkesdeltakelse eller videre opplæring.

Introduksjonsprogrammet pålegger kommunene å utarbeide en individuell plan for den enkelte deltaker i programmet.

KOMMUNENE

velger selv hvordan de organiserer tilbudet

Voksenopplæring i kommunen eller en interkommunal modell.

Flyktningetjenesten i kommunen.

NAV

Andre etatsplasseringer eller hos godkjente tilbydere.

**AV DE NYE
DELTAKERNE VAR
TO AV TRE MENN.**

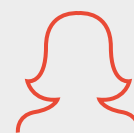
MÅLET

er at deltakerne skal komme i arbeid eller utdanning slik at de kan bli økonomisk selvstendige på sikt.

RESULTATER

ett år etter avsluttet program
(de som avsluttet i 2015).

61 % er i arbeid eller utdanning.

49 %

av kvinnene er i arbeid eller utdanning.

71 %

av mennene er i arbeid eller utdanning.

* Foreløpige tall fra NIR per 31.12.2017.

Flere nøkkeltall om: Introduksjonsordningen

NYE DELTAKERE SOM STARTET I PERIODEN 2015-2017

2015
7 060
Volumtall: 18 000

2016
9 900
Volumtall: 23 250

2017
9 500
Volumtall: 29 000

PERMISJON

Dersom det foreligger viktige velferdsgrunner som langvarig sykdom, fødsel, adopsjon og midlertidig arbeid, kan den enkelte kommune innvilge søknad om permisjon.

I 2017 ble det innvilget permisjon til 20 % kvinner og 8 % menn.

Introduksjonsprogram for nyankomne flyktninger og innvandrere

Det har aldri vært så mange deltakere i introduksjonsprogrammet som i 2017. Foreløpige tall fra NIR viser at 29 000²⁵ personer deltok i introduksjonsprogrammet i løpet av året. Det er 5 800 flere enn året før.

Kommunen skal tilby introduksjonsprogram innen tre måneder etter bosetting i kommunen, eller etter at personen selv har bedt om det. Av de som fikk rett og plikt til introduksjonsprogram i 2017²⁶ startet 67 prosent i programmet innen tre måneder. De yngste deltakerne, i alderen 18 til 25 år, starter raskest i introduksjonsprogrammet. Menn starter noe raskere enn kvinner.

72 prosent av deltakere som i 2017 deltok i introduksjonsprogram var mellom 18 og 35 år. Dette tilsier at hovedtyngden av programdeltakere potensielt har mellom 30 og 50 yrkesaktive år foran seg. Dette forholdet belyser viktigheten av at introduksjonsprogrammet har et opplæringsinnhold som gir gode muligheter for kvalifisering til det norske arbeidsmarkedet. Det forventes at tiltakene og aktivitetene som omtales nedenfor, vil kunne bidra til bedre resultater på sikt.

Resultater

Regjeringens målsetting er at 70 prosent av deltakerne skal være i arbeid eller utdanning ett år etter avsluttet introduksjonsprogram. Når vi ser på alle årgangene tilbake til 2009, ligger andelen som var i arbeid eller utdanning ett år etter avsluttet program mellom 60 og 63 prosent, med unntak av de som avsluttet i 2014 (58 prosent). For de fleste årgangene går andelen i arbeid eller utdanning noe opp fra ett år til to år etter avsluttet introduksjonsprogram, og deretter flater det ut eller går ned. Dette gjelder både for menn og kvinner (Enes og Wiggen 2016).

Tall fra SSB viser at av de 4 132 personene som avsluttet introduksjonsprogrammet i 2015, var 61 prosent i arbeid eller utdanning ett år etter. Dette er en økning på 3 prosentpoeng sammenlignet med de som avsluttet i 2014. Menn har bedre resultater enn kvinner, og de yngre deltakerne går i større grad over i arbeid eller utdanning enn de eldste. Blant de yngste deltakerne²⁷ er også forskjellene i resultater mellom kjønn minst, 84 prosent av mennene er i arbeid/utdanning, mot 68 prosent av kvinnene.

IMDi måler også status på de som avslutter introduksjonsprogrammet direkte. Foreløpige tall viser at 49 prosent av deltakerne som avsluttet i 2017, gikk direkte over til arbeid og utdanning. Dette er 3 prosentpoeng høyere enn året før. Disse deltakernes status på arbeidsmarkedet ett år etter avsluttet program, publiseres først av SSB i 2019.

Tidligere introduksjonsdeltakere har lavere sysselsetting enn befolkningen for øvrig, men samtidig ligger nordmenn på verdenstoppen i arbeidsdeltakelse. I et internasjonalt perspektiv går integreringen av introduksjonsdeltakere nokså bra. Sysselsettingen blant tidligere introduksjonsdeltakere ligger for eksempel på om lag samme nivå som majoritetsbefolkningen i Belgia, Frankrike og Spania (OECD

29 000

personer deltok i introduksjonsprogrammet i løpet av året²⁵.

61%

av deltakerne som avsluttet programmet i 2015 var i arbeid eller utdanning ett år etter.

Foreløpige tall viser at halvparten gikk direkte over til arbeid eller utdanning ved avsluttet program i 2017.

Av de som fikk rett og plikt til introduksjonsprogram i 2017 startet om lag 67 % av deltakerne i programmet innen tre måneder.

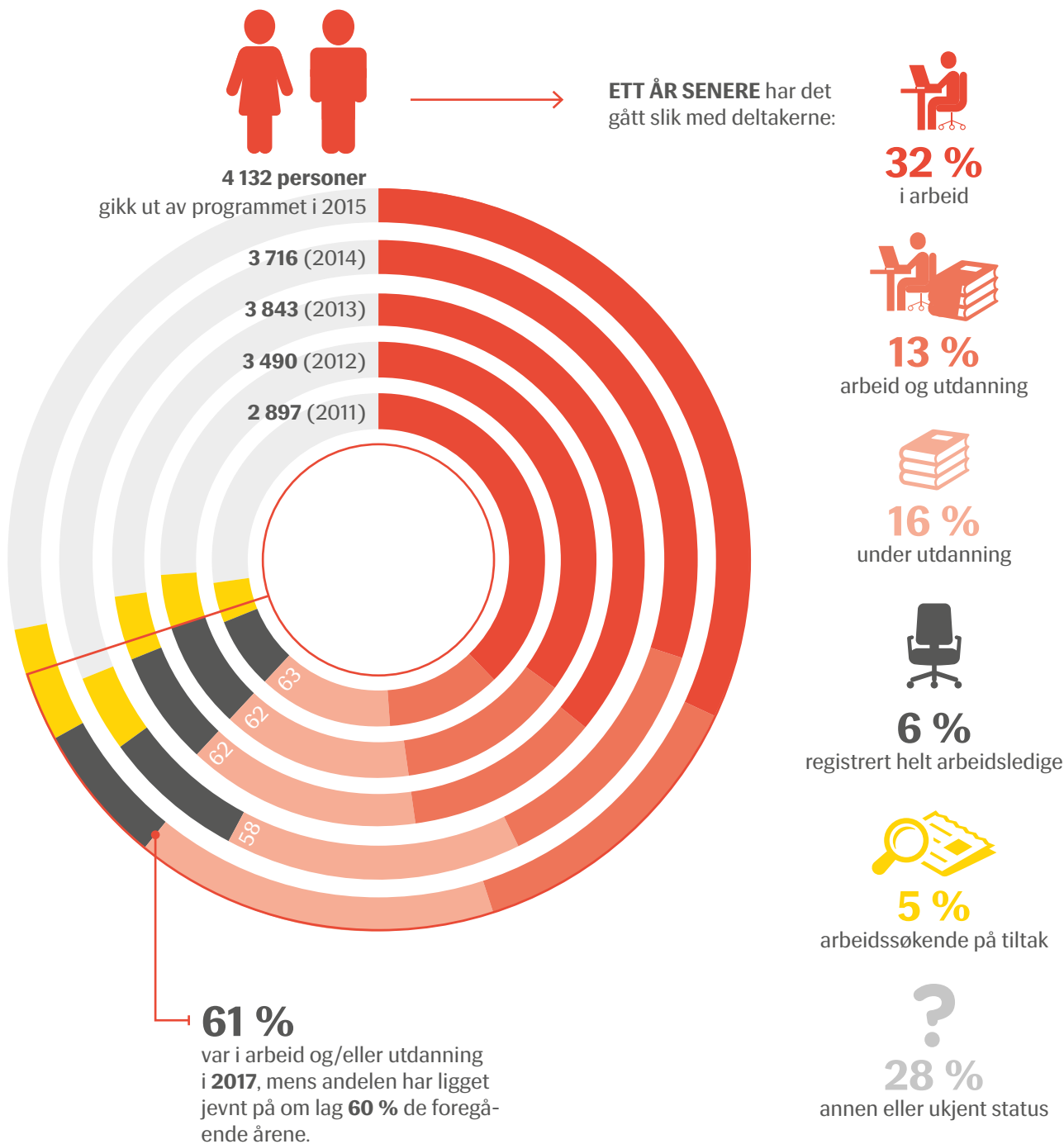
²⁵ «Deltakere» forstås her som personer som kommunen har innvilget program til, og som etter introduksjonsloven har rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram, samt personer som kommunen kan tilby program til. Foreløpige tall fra NIR per 31.12.17.

²⁶ De som fikk rett og plikt til introduksjonsprogram i perioden 01.10.16-30.09.17, og når de fikk sitt første vedtak eller registrerte tiltak i NIR. Foreløpige tall fra NIR per 31.12.17.

²⁷ Deltakere mellom 20-24 år.

Figur 3-11: Hva skjer etter introduksjonsordningen?

Introduksjonsordningen for nyankomne er Norges største og viktigste integreringstiltak. SSB har laget statistikk over deltakere siden 2005. De siste årene har 3 – 4 000 personer gått ut av programmet årlig.

Kilde: SSB

2017)²⁸. Men resultatene er fortsatt ikke gode nok, og det er altfor store kommunale variasjoner i resultatene.

Menn kommer i arbeid og utdanning i større grad enn kvinner

Menn når opp til regjeringens målsetting, men for kvinnene er resultatene langt svakere. Helt siden opprettelsen av introduksjonsprogrammet har det vært store forskjeller i resultatene mellom kvinner og menn, og det er flere årsaker til dette. Kvinner har lavere utdanning enn mannlige introduksjonsdeltakere, de er i gjennomsnitt eldre og bruker lengre tid i programmet (Enes 2016²⁹). Lengre fravær i form av omsorgspermisjoner, omsorg for små barn og programrådgiveres ulike forventninger til kvinner og menns intensitet i programmet, har også vist seg å påvirke kvinnenes resultater. Flere studier tyder også på at tilbudene som kvinner får er mindre yrkesrettet (Hernes og Tronstad 2014).³⁰

For å utjevne forskjellene, har IMDi i større grad formidlet og oppfordret til bruk av kombinasjonsløp der norskopplæring kombineres med grunnskole- og/eller videregående opplæring. For mange av kvinnene vil utdanning og forbedring av grunnleggende ferdigheter være nøkkelen til jobb. I årets kompetansehevingsprogram for programrådgivere, ble det presentert en rekke eksempler for å organisere slike løp.

Hvorfor oppnår noen kommuner mye bedre resultater enn andre kommuner?

Fafos evaluering (Djuve et. 2017) av introduksjonsprogram og norskopplæring dokumenterte et forholdsvis kjent utfordringsbilde: Flyktninger og nyankomne innvandrere får ikke et likeverdig tilbud om norskopplæring og introduksjonsprogram i landets kommuner. Kommunene har spesielt utfordringer med å tilby tiltak som er tilpasset deltakere med lite skoleerfaring og svake norskerfardigheter. Evalueringen viser at en del av variasjonen i resultater kan forklares med egenskaper ved deltakerne og ulike rammebetingelser i kommunene. Men det er også store variasjoner i måloppnåelse og arbeidsmetoder mellom kommuner med tilsynelatende like rammebetingelser. Det som fungerer i en kommune, fungerer ikke nødvendigvis i en annen kommune. IMDi mener at det i denne sammenhengen også er verdt å huske på at kvaliteten i tiltakene ikke blir målt, for eksempel vil forhold som innretning, hyppighet og kvaliteten av oppfølging påvirke om en språkpraksis fungerer etter hensikten.

Til tross for at det ikke eksisterer én oppskrift på hva som fungerer, er det likevel noen sentrale virkemidler som har en positiv effekt på overgangen til arbeid. Det er norskopplæring gitt av kvalifiserte lærere, arbeidsretting, brukermedvirkning og at deltakerne får oppfylt det lovpålagte kravet om heldags- og helårlig introduksjonsprogram. Virkemidlene anvendes i svært ulik utstrekning i kommunene.

Utvidet introduksjonsprogram

Flyktninger som har lite eller ingen utdanning vil ofte trenge mer tid enn introduksjonsprogrammets lengde på to år. Introduksjonsloven åpner for utvidelse med inntil ett ekstra år ved behov. IMDi mener at kommunene i større grad bør tilrettelegge for langsiktige kvalifiseringsløp for deltakere som trenger mer enn to års kvalifisering.

71 prosent av menn og 49 prosent av kvinnene var i arbeid eller utdanning ett år etter avsluttet program.

Virkemidler som fungerer: Norskopplæringen gitt av kvalifiserte lærere, arbeidsretting, brukermedvirkning, heldags- og helårlig introduksjonsprogram.

14 prosent av deltakerne i 2017 hadde utvidet introduksjonsprogram.

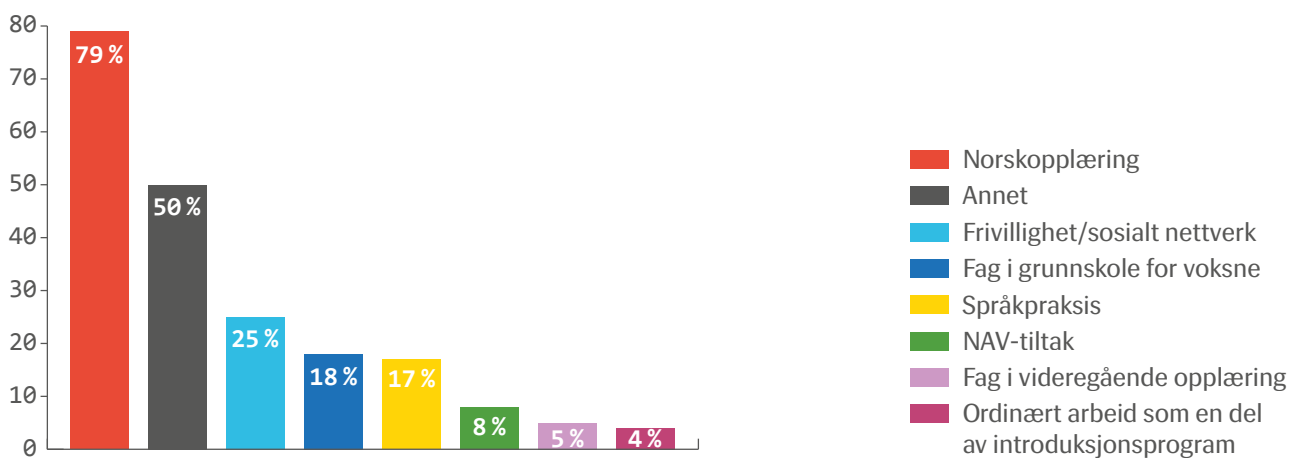
²⁸ Målt fjerde kvartal 2016.

²⁹ Enes, Anette (2016), Kvinner og menn – Please, mind the gap!. Hentet fra SSB: <http://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/kvinner-og-menn-please-mind-the-gap>

³⁰ Hernes, Vilde og Tronstad, Kristian (2014), Komparativ analyse av introduksjonsprogram i Norge, Sverige og Danmark. Hentet fra HIOA: <http://www.hioa.no/extension/hioa/design/hioa/images/nibr/files/filer/2014-19.pdf>

Foreløpige tall fra NIR viser at 14 prosent av deltakerne i 2017³¹ hadde et utvidet introduksjonsvedtak utover to år, 1 prosentpoeng mer enn i 2016. Det er flere kvinner enn menn som får utvidet deltakelse. Flertallet blant kvinnene er spor 1-deltakere, mens det blant mennene er flest spor 2-deltakere. Et fjerde år i introduksjonsprogrammet ble mulig fra 2017 gjennom tilskuddsordningen *Jobbsjansen del C*. Det er forventet at disse tiltakene skal forbedre resultatene for deltakere som trenger lenger tid på å kvalifisere seg til arbeid eller utdanning.

Figur 3-13: Introduksjonsdeltakeres bruk av tiltak i 2017

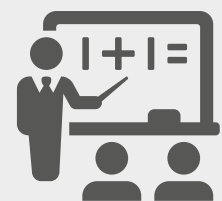

Kilde: IMDi

Få introduksjonsdeltakere deltar i utdanning

Både NOU 2017:2 *Integrasjon og tillit* og Fafos evaluering av introduksjonsprogram og norskopplæring for nyankomne innvandrere (2017) har pekt på behovet for mer formell opplæring for nyankomne flyktninger og innvandrere som mangler relevant kompetanse. For å få inntreden på det norske arbeidsmarkedet og samtidig opprettholde en stabil arbeidstilhørighet er gjennomført videregående opplæring et minstekrav. Deltakere i introduksjonsprogrammet har i gjennomsnitt lavere utdanningsnivå enn resten av befolkningen. I Norge møter de et arbeidsmarked i endring og med stadig færre jobber for ufaglærte. Til tross for at halvparten av introduksjonsdeltakerne kun har grunnskole som høyeste utdanning (Enes og Wiggen 2016)³², er det fortsatt lite bruk av utdanningstiltak i introduksjonsprogrammet.

Forskning viser at årsakene til den lave bruken av utdanningstiltak kan være kommunens manglende samarbeid med fylkeskommuner utfordringer med finansiering av livsopphold etter fullført introduksjonsprogram, tidligere hindringer i

18 %
fikk grunnskole

5 %
fikk videregående
opplæring

³¹ Foreløpige tall fra NIR, per 31.12.17

³² Tallene gjelder for introduksjonsdeltakere i 2013. Videre hadde 10-15 prosent utdanning på videregående skolenivå, 15 prosent på høyskole-/universitetsnivå og resten har ingen/ukjent utdanningsbakgrunn.

lovverket, for svake norskkunnskaper og kunnskap hos programrådgivere (Rett til utdanning, Fafo 2015). Det var først i 2016 at introduksjonsloven åpnet opp for bruk av videregående opplæring på fulltid i introduksjonsprogrammet. Dette kan også ha påvirket tidligere års bruk.

I 2017 har IMDi påvirket både kommuner og sektormyndigheter til å øke bruken av utdanningsrettede kvalifiseringsløp i introduksjonsprogrammet. Foreløpige tall fra NIR³³ viser at det har vært en svak økning i bruk av utdanning som en del av introduksjonsprogrammet. Når det gjelder kommuner som har gitt et tilbud om videregående- eller grunnskoleopplæring, ser vi en stor fremgang siden 2016³⁴. I 2017 ga 238 av 413 kommuner (58 prosent) et tilbud om videregående opplæring til introduksjonsdeltakere, og 308 av 413 (75 prosent) et tilbud om grunnskoleopplæring³⁵. Andel kommuner der grunnskole og videregående opplæring inngår i introduksjonsprogrammet utgjør nå 51 prosent. Til tross for at flere kommuner gir deltakere et tilbud om utdanning som en del av introduksjonsprogrammet, er antall deltakere som får et slikt tilbud lavt i forhold til informasjonen vi har om introduksjonsdeltakeres lave utdanningsnivå. Kun 5 prosent av deltakerne fikk videregående opplæring i 2017, og 18 prosent fikk grunnskole. Dette var en økning på 4-5 prosentpoeng fra 2016.

Kompetansehevende tiltak for programrådgivere

Grunnet lav bruk av formell opplæring i introduksjonsprogrammet, valgte IMDi *Utdanningsrettede kvalifiseringsløp* som tematikk for årets nasjonale kompetanseheving av programrådgivere. Det er viktig at de som jobber med kvalifisering av flyktninger har god kompetanse og kjennskap til ulike kvalifiseringsløp og gode praksiser.

Kompetansehevingsprogrammet med fagverksteder skal bidra til bedre måloppnåelse i introduksjonsprogrammet. Fagverksted ble første gang gjennomført i 2016 med syv regionale konferanser. I 2017 valgte IMDi å strømlinjeforme arrangementene ved å holde tre store, nasjonale konferanser, to på Gardermoen og en i Trondheim. Kompetanse Norge, Utdanningsdirektoratet og Nokut bidro med innlegg på samtlige konferanser. Samarbeidet har vært fruktbart for alle parter, og IMDi mener at vi med dette fremstår som en mer samordnet stat, nasjonalt og regionalt ut mot kommunene.

Det har vært stor interesse for konferansene, som totalt samlet 1 100 programrådgivere, lærere, NAV-veiledere, samt regionale samarbeidspartnere fra NAV fylke, fylkesmannen og fylkeskommuner. 246 av totalt 426 kommuner deltok på fagverkstedene. Av kommuner som er identifisert med gjentakende svake resultater, deltok 85 av 137 kommuner.

På fagverkstedene bidro ni kommuner/fylkeskommuner med parallellsesjoner hvor de presenterte eksempler på god praksis, såkalte læringsverksted. Et eksempel på god praksis/læringsverksted er samarbeidet mellom Vest-Agder fylkeskommune og Kongsgård skolesenter, om hvordan kommune, fylkeskommune og NAV kan samarbeide om og organisere tilbud for flyktninger og innvandrere rettet mot å gi delkompetanse og fagbrev.

Andel kommuner der grunnskole og videregående opplæring inngår i introduksjonsprogrammet utgjør nå 51 prosent.

1 100 deltakere på fagverksteder

³³ Per 31.12.17.

³⁴ I 2016 ga 33 prosent av kommunene (135 av 407) et tilbud om videregående opplæring som en del av introduksjonsprogrammet og 59 prosent ga grunnskoleopplæring (242 av 407 kommuner)

³⁵ Foreløpige tall per 31.12.17 fra NIR.

Læringsverksted – eksempel på god praksis

STEINKJER KOMMUNE

– Grunnskole som en del av introduksjonsprogrammet.

Steinkjer voksenopplæring tilbyr eksamensrettet grunnskole over tre år i norsk, naturfag, matematikk, engelsk og samfunnsfag etter læreplanverket for Kunnskapsløftet.

Målet er vitnemål fra grunnskolen for å sikre inngang til videregående opplæring.

Hvordan? Utdanningsvalg blir gitt som eget fag. Målsettingen med faget er å øke deltakerens evne til å håndtere de utfordringene en møter når en skal velge videre utdanning.

Deltakeren skal få bedre kompetanse til å ta karrierevalg når han eller hun går ut fra skole og også senere i livet. Skolen har egen karriereveileder som har ansvar for faget utdanningsvalg.

Resultat: Om lag halvparten av introduksjonsdeltakerne får nå tilbud om grunnskole som del av introduksjonsprogrammet. Steinkjer har gjennom de siste årene hatt svært gode resultater i introduksjonsprogrammet. I 2016 hadde de 100 prosent måloppnåelse i utdanningsrettede løp for introduksjonsdeltakere.

Læringsverkstedene har bidratt til å løfte frem gode eksempler på utdanningsrettede løp, og disse eksemplene har blitt spredt på tvers av fylker og regioner.

Kommunene har gitt IMDi svært gode tilbakemeldinger på form, rammer og innhold i fagverkstedene. IMDi vurderer det derfor som viktig å bygge på det vi nå har utviklet. Den metodikken som ligger til grunn er nå godt kjent i kommunene og hos samarbeidspartnere, og fagverksted blir ansett som en viktig og profesjonell arena for læring og erfaringsdeling. IMDi planlegger tre store nasjonale fagverksted også i 2018, om kvalifiseringsløp for innvandrere med lite formell kompetanse, og som dermed står langt fra arbeidslivet.

Gjennom fagverksted med fokus på utdanningsrettede løp, har IMDi bidratt til å styrke etterspørsel etter relevante tiltak for at deltakere i introduksjonsprogrammet kan få en varig tilknytning til arbeidslivet. Dette må i 2018 følges opp videre ved å påvirke tilbudssiden gjennom vår pådriverrolle.

Mer bruk av mål- og resultatstyring i kommunene

I likhet med tidligere forskning, viser også Fafos evaluering (Djuve et al. 2017), at en høy politisk prioritering av arbeidet med introduksjonsprogrammet ofte er et suksesskriterium for integreringsarbeidet. Kommuner med en bred politisk forankring rapporterer å ha tilgang på et større spekter av utdannings- og samfunnsrettede tiltak enn de som ikke har det.

Spørsmålet om kommunen har «et resultatmål for introduksjonsprogrammet, det vil si et mål for hvor stor andel av deltakerne som skal ut i arbeid eller utdanning direkte etter avsluttet program?» har nå blitt stilt i IMDis kommuneundersøkelse³⁶ flere år på rad. I 2017 svarte 182 kommuner at de hadde et resultatmål³⁷. Andelen kommuner med et resultatmål utgjør nå 60 prosent av kommunene.

246

kommuner deltok
på fagverksted

60 %

av kommunene har
resultatmål i intro-
duksjonsprogrammet

³⁶ I Kommuneundersøkelsen gjennomfører IMDi en årlig innsamling av surveydata fra kommunene og bydelene i Oslo (gjennomført første gang i 2014). Undersøkelsen er rettet til rådmenn/bydelsdirektører. Dataene som samles inn er kommunenes egenrapportering om hvordan de arbeider med bosetting og integrering av flyktninger og innvandrere i sin kommune.

³⁷ 120 kommuner svarte nei, og seks kommuner svarte at dette ikke var et aktuelt spørsmål for dem.

Sammenlignet med tidligere års svar er dette en økning (57 prosent i 2015 og 55 prosent i 2016). Hvis en kun ser på kommuner som har besvart undersøkelsen i alle tre år (213 kommuner), og som oppgir at de har et slikt mål, har andelen variert fra 59 prosent i 2015, 57 prosent i 2016, til 62 prosent i 2017. Vi ser altså en økning i andelen kommuner som har et resultatmål for introduksjonsprogrammet. Det var langt flere bosettingskommuner i 2016 og 2017 sammenlignet med 2015, så dette er en positiv utvikling.

I 2017 har vi forsøkt å avdekke årsakene til hvorfor enkelte kommuner ikke har resultatmål. De vanligste begrunnelsene fra kommunene var omorganisering, utfordringer knyttet til forankring i kommunal ledelse, ressursutfordringer og at de var nye bosettingskommuner. Mange kommuner oppga at de hadde planer om å igangsette mål- og resultatstyring fra og med 2018. Undersøkelsen ble brukt som grunnlag for å revidere IMDis verktøy «Sett mål – oppnå resultater» fra 2008, som nå er tilgjengelig for kommunene på IMDis nettsider. IMDi ønsket her å formidle at kommunene også kan sette seg andre mål utover andel overgang til arbeid/utdanning, for eksempel andel deltakere i utdanning, bruk av kombinasjonsløp, utvikling/etablering av samarbeidsavtaler osv.

Hurtigspor for deltakere i introduksjonsprogrammet

31. mai 2016 signerte regjeringen og partene i arbeidslivet en samarbeids-erklæring som skal få flere flyktninger i jobb. Avtalen omtaler etablering av et hurtigspor for dem som står nærmest arbeidslivet. I Arbeids- og velferdsdirektoratets tildelingsbrev for 2016, ble direktoratet bedt om å iverksette et hurtigspor, og bedt om å samarbeide med IMDi.

Hurtigsporet har hatt som ambisjon å være et raskere spor inn i arbeidslivet for de med etterspurt kompetanse og gode forutsetninger for å komme raskt i arbeid. Deltakere i introduksjonsprogrammet skal gjennom hurtigsporet få lettere tilgang til tiltak i regi av NAV som lønnskudd, mentor på arbeidsplass og arbeidstrening. Arbeids- og velferdsdirektoratet har utarbeidet en veileder til kommunene om deltakere i introduksjonsprogrammet.

Det har vært knyttet store forventinger til hurtigspor, men mye tyder på at hurtigsporet ikke fungerer som ønsket. En generell tilbakemelding fra NAV fylke er at det i 2017 har vært få deltakere som er aktuelle for et hurtigspor, da de fleste som deltar i introduksjonsprogrammet trenger mer oppfølging og langsiktige løp.

IMDi må i 2018 samarbeide videre med Arbeids- og velferdsdirektoratet for å bidra til en mer hensiktsmessig innretning av tiltaket. Gjennom nytt rundskriv G27/2017³⁸ av 21. desember 2017, ble det klargjort hva kommunenes rolle skal være i identifisering av aktuelle deltakere i hurtigspor. En slik klargjøring kan medføre at flere introduksjonsdeltakere kan få tilbud om hurtigspor, noe som forhåpentligvis kan medføre raskere deltakelse i arbeid.

IMDi Indre Øst har hatt et formalisert samarbeid om hurtigspor med NAV Buskerud og NAV Hedmark. Samarbeidet har resultert i en rapport der de beskriver sitt arbeid og forståelse av hurtigspor.

IMDi oppfordrer kommunene til å sette seg flere mål enn kun resultatovergang. Veien til målet bør bestå av flere delmål.

Det skal utvikles hurtigspor i introduksjonsprogrammet

I 2017 meldte kommunene inn ca. 6 000 skriftlige supportsaker. I tillegg ble det registrert 4 200 telefonhenvendelser. Ved årsskiftet venter fortsatt 800 saker på å bli løst.

³⁸ Rundskriv G-27 (samarbeid mellom kommunen og Arbeids- og velferdsetaten om introduksjonsordningen for nyankomne flyktninger). Rundskrivet ble gjennomgått/justert 21.12.17

KS effektiviseringsnettverk for introduksjonsordningen

53 kommuner og bydeler deltok i KS effektiviseringsnettverk for introduksjonsordningen i løpet av perioden 2015–2017. IMDi har gitt økonomisk støtte og bidratt med kunnskap og kompetanse inn i fire nettverk. IMDi har i samarbeidet økt sin kompetanse om tjenesteanalyser og vil ta det med i videreutviklingen av hvordan vi utfører våre tjenester.

Tiltak som skal forbedre resultatene i både introduksjonsprogram og norskopplæring

Mange av IMDIs igangsatte tiltak forventes å kunne gi en positiv effekt på begge ordninger. Her beskrives igangsatte tiltak og aktiviteter:

Utvikling av digitale tjenester

Kunnskap og kompetanse om hvordan kommunene kan oppnå gode resultater i kvalifiseringsarbeid, er avgjørende for at førstelinjen og deres ledere i kommunene skal forbedre sitt arbeid med flyktninger og nyankomne innvandrere. For at informasjonen skal nå flest mulig, jobber IMDi med videreutvikling av våre digitale kanaler til kommunene, slik som IMDis nettsider, nasjonalt Kontaktsenter for NIR/norsktilskudd (for kommunene) og Nasjonalt introduksjonsregister (NIR). Utarbeidelse av statistikk foregår løpende gjennom året, både gjennom forespørsler fra andre aktører, rapporteringer og generell videreutvikling.

Bedre datakvalitet i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR)

Kommunene bruker NIR til å registrere enkeltpersoners deltakelse i introduksjonsprogram, opplæring i norsk og samfunnskunnskap, norskopplæring for asylsøkere samt opplæring i norsk kultur og norske verdier for asylsøkere. Data fra NIR brukes til rapportering til departementet, til publisering av statistikk og analyser og som grunnlag for forskning på integreringsfeltet.

IMDi har i 2017 jobbet løpende med å rette feil og avvik i NIR. Systemet har også blitt videreutviklet for å legge til rette for endringer som har kommet som følge av endringer i lov, forskrift eller andre pålegg. Det er blant annet innført en ny modul for registrering av opplæring i norsk kultur og norske verdier for asylsøkere.

Datakvaliteten i NIR har gradvis bedret seg i 2017, og IMDi kan nå levere data av god kvalitet på mange av områdene vi rapporterer på. Det er viktig at datakvaliteten er tilfredsstillende slik at kommunene kan bruke NIR-data som grunnlag i sitt arbeid med mål- og resultatstyring. I løpet av 2017 har IMDi utlevert NIR-data til fem forskningsintusjoner som skal analysere ulike deler av introduksjonsordningen.

Fra og med statistikkåret 2017 erstatter NIR kommunenes KOSTRA-rapportering om introduksjonsprogrammet til SSB. IMDi har samarbeidet tett med SSB for å sikre en god overgang fra Kostra til NIR. Overfor kommunene har IMDi formidlet viktigheten av at de registrerer vedtak, tiltak, timer og fravær i NIR, slik at datagrunnlaget for SSBs publisering av statistikk på introduksjonsordningen blir mest mulig korrekt. Formidlingsarbeidet knyttet til denne overgangen gjennom året har vært en viktig aktivitet for å påvirke kommunenes registreringspraksis og legge grunnlag for bedre styringsdata.

Nasjonalt kontaktsenter for NIR/norsktilskudd (service og support)

IMDi yter bistand til kommunene i deres lovpålagte arbeid med å registrere

Digital informasjon og gode digitale registreringsløsninger er viktige brikker i et effektivt integreringsarbeid.

opplysninger i NIR. I mai 2017 etablerte IMDi et felles nasjonalt Kontaktsenter for NIR/norsktilskudd (service og support) og det nye digitale systemet for bo-setting. Gjennom kontaktsenteret henvender kommunene seg med spørsmål knyttet til enkeltpersoners rettigheter, rundskrivet, regelverk, norsktilskudd, på-logging, tekniske feil og registreringer i NIR.

Mange av henvendelsene til service og support er fortsatt av teknisk karakter, men det har vært en økning av faglige spørsmål. Vi ser at feil forårsaket av problemer i dataoverføring mellom NIR og kommunale fagsystem utgjør en stor andel av de tekniske supportsakene.

IMDi har etter en tjenesteanalyse i 2017 implementert endringer i tjenesten for å få bedre brukerorientering mot kommunene, og mer effektiv saksbehandling.

Kommunale utviklingsmidler – tilskuddsordning for å styrke målsettingen med introduksjonsloven

Tilskuddsordning med utviklingsmidler til kommunene (KUM) er et av IMDis viktige økonomiske virkemidler for å øke kvaliteten og bedre resultatene i kommunenes integreringsarbeid, med vekt på opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Nyankomne innvandrere som omfattes av introduksjonsloven er en prioritert målgruppe.

Tilskuddsordningen ble opprettet i 2013 og skal bidra til at kommuner prioriterer videreutvikling av kunnskap og metodikk innenfor norskopplæringen og introduksjonsprogrammet. For å sikre at KUM-midler bidrar til å spre god metodeutvikling, skal prosjektene ha overføringsverdi til andre kommuner på tvers av fylker og regioner. Særlig vellykkede KUM-prosjekter har blitt brukt som eksempler på IMDis fagverksteder for kompetanseheving av programrådgivere. Prosjektkommuner deler også sine erfaringer og metoder med øvrige kommuner på andre arenaer. Tilbakemeldingene fra prosjektene tyder på at arbeidet har inspirert andre kommuner til å endre sin praksis og metodikk.

Arendal ønsker i sitt KUM-prosjekt, «Folk møter folk», å utvikle metodikk for samarbeid mellom voksenopplæring, sivilsamfunn og frivillig sektor. Gjennom prosjektet bringes både frivilligheten inn i skolen, og deltakerne ut i frivilligheten. Samfunnspraksis i frivillige organisasjoner, hvor deltakernes medbragte kompetanse løftes frem, er ny metodikk i norskopplæringen. Gjennom prosjektperioden har «Folk møter folk - dialogmodellen» utviklet en møteplass; 10 deltakere ved Arendal voksenopplæring møter 10 ansikter fra Arendal, til samtale på Arendal bibliotek.

Hva skjer når folk som ikke kjenner hverandre møtes? Prosjektleder Hilde Mjøs forteller at det er mange folk i Arendal som aldri har hatt en samtale med en flyktning. Gjennom disse lavterskelarrangementene skapes møter mellom mennesker som setter spor og bygger nettverk. Denne metodikken er også lett overførbar og nærmere 400 personer har nå deltatt i dialogmodellen som har spredd seg til både kommuner, Universitet i Agder, videregående skole, kirker, og arrangementer som Arendalsuka og Arendalskonferansen.

I 2017 forvaltet IMDi ca. 35 mill. kroner til KUM-prosjekter. IMDi mottok 123 søknader med total søknadssum på ca. 82 mill. kroner. 79 prosjekter har fått innvilget prosjektmidler i 58 kommuner og seks bydeler samt Utdanningsetaten i Oslo.

Kommunene kan henvende seg til IMDis kontaktsenter med praktiske, tekniske og faglige spørsmål.

Kommunale utviklingsmidler (KUM): Det er bevilget 35 mill. kr til 79 prosjekter i 58 kommuner.

I 2017 arrangerte IMDi en større nasjonal konferanse for kommuner som mottok tilskudd for *Jobbsjansen del A og C* og *Kommunale utviklingsmidler*. Målsettingen var kunnskapspåfyll, erfaringsdeling, formidling av god praksis og nettverksbygging. Kommunene har formidlet at de har hatt godt utbytte av disse samlingene.

IMDi har også utarbeidet en projektkatalog, som skal gi en oversikt over alle prosjekter finansiert fra ordningene *Jobbsjansen* og *Kommunale utviklingsmidler i 2017*. Katalogen gir et innblikk i hvert prosjekt, deres mål og hvordan de jobber for å nå disse. Utover dette, bistår IMDi prosjektkommunene med veiledning og oppfølging av prosjektenes mål og hvordan dette skal gjøres.

IMDi ser at KUM-prosjektenes tiltak og metodikk gir positive bidrag til prosjektdeltakernes kompetanse og ferdigheter. Dette øker sannsynligheten for høyere overgang til arbeid eller utdanning etter avsluttet program.

Delmål 1 i KUM handler om å «Utvikle metoder og opplæringsmodeller som bedrer kvaliteten i og resultatene av norskopplæringen». Her tar kommunene i bruk flere alternative metoder til tradisjonell klasseromsundervisning. Dette er blant annet suggestopedi, rollespill, bruk av digitale verktøy, norskopplæring i dagligdagse situasjoner og opplæring i samarbeid med sivilsamfunnet. Kommunene melder om at deltakerne i disse prosjektene når sine læringsmål fortere enn før disse metodene ble tatt i bruk.

Prosjekter knyttet til delmål 2 skal «Utvikle helhetlige opplæringsløp som sikrer sammenheng mellom norskopplæringen og andre opplæringstilbud». Disse utgjør 20 prosent av KUM-porteføljen. Det utvikles løp som styrker overgang fra grunnskole til videregående opplæring for å sikre bedre gjennomføringsgrad i videregående skole. Flere av prosjektene jobber med alternative løp mot fagbrev. Kombinasjonsløp for unge introdeltakere blir også prøvd ut. Målsetningene for disse prosjektene er å gi formell kompetanse og på sikt sikre varig tilknytning til arbeidslivet.

Totalt 60 prosent av prosjektene jobber innenfor delmål 3 og 4 som skal «Arbeidsrette norskopplæring og introduksjonsprogrammet». Prosjektene utvikler og prøver ut tiltak som yrkesrettet kursing, bransjekurs, opplæring i bedrift, utprøving av supported employment-metodikk, arbeidsnorsk og bransjenorsk. Det er vanskelig å skille ut arbeidsretting av norskopplæring og arbeidsretting av introduksjonsprogrammet i disse prosjektene.

IMDis inntrykk er at kommunene har en helhetlig tilnærming til utviklingen av arbeidsrettede kvalifiseringsløp. Den arbeidrettede norskopplæringen blir ofte en del av en større tiltakspakke som kommunen utvikler og prøver ut. Forskning viser at bruk av arbeidsrettede tiltak etter introduksjonsprogrammet ofte har en god effekt på deltakerenes overgang til arbeid.

Prosjekter som retter seg mot nyankomne innvandrere med høyere utdanning, delmål 5 og 6, har ulikt fokus. Noen rendyrker elementer som kan inngå i helhetlig løp f.eks. nettverksbygging i bransjer man har utdanning i, eller hospitering for akademikere innen fagområder de er utdannet i. Andre utvikler helhetlige løp som kan resultere i arbeid eller videre utdanning ved behov.

Prosjektkatalog 2017

KUM-prosjektene øker sannsynligheten for overgang til arbeid og utdanning etter avsluttet program.

Forslag til spor/løp for kvalifisering av nyankomne innvandrere med medbrakt høyere utdanning basert på erfaringer fra KUM-prosjekter

Basert på erfaringer fra KUM-prosjekter jobber IMDi med å utarbeide forslag til spor/løp for kvalifisering av nyankomne innvandrere med medbrakt høyere utdanning. IMDi har innhentet erfaringer fra Kompetanse Norge, som hadde særskilt ansvar for oppfølging av prosjekter knyttet til tiltak 3 i handlingsplanen «Vi trenger innvandrernes kompetanse». Disse erfaringene vil bli brukt i det videre arbeidet med utvikling av modeller. Kompetanse Norge skal være involvert i arbeidet og vil bistå med kvalitetssikring av sluttrapporten som skal oversendes departementet i januar 2019.

Jobbsjansen

Jobbsjansen har i perioden 2013-2016 vært en ordning etter modell av introduksjonsprogrammet, som rettet seg mot innvandrere i alderen 18–55 år som ikke hadde tilknytning til arbeidslivet, men som hadde behov for grunnleggende kvalifisering, og som ikke var omfattet av andre ordninger. Hjemmeværende innvandrerkvinner har vært en prioritert målgruppe, men andre målgrupper har også kunnet.

I 2017 endret regjeringen innretningen av ordningen, og innførte to nye delordninger med nye målgrupper: *Jobbsjansen del B* og *Jobbsjansen del C*. Målgruppen hjemmeværende innvandrerkvinner ble videreført i *Jobbsjansen del A*. Som følge av at ungdommer i 2017 falt ut som målgruppe, ble *Jobbsjansen del D* opprettet for å sikre en overgangsfase for ungdomsprosjektene som var i drift i 2016. I 2017 gjaldt dette fire prosjekter.

Resultater for 2017 for alle delordninger vil ikke foreligge før i juni 2018.

På oppdrag fra IMDi gjennomfører konsultentselskapet Ideas2evidence en større evaluering av *Jobbsjansen*. Som ledd i evalueringen er foreliggende kunnskap om ordningens innretning og resultater for perioden 2005 – 2016 oppsummert og presentert i en egen rapport, som publiseres i februar 2018. En følgeevaluering av *Jobbsjansen* fra omleggingen i 2017 er igangsatt og første delrapport om ny innretning av ordningen publiseres i februar 2018. Evalueringen avsluttes i 2019.

Jobbsjansen del A: Kvalifiseringsprosjekter for hjemmeværende innvandrerkvinner

36 prosjekt ble tildelt midler i 2017, disse var videreføringer fra 2016. Prosjektene varierte i størrelse, fra 8 til 70 deltakere. Til sammen hadde prosjektene satt seg som mål å ha ca. 750 deltakere. De fleste store og veletablerte prosjektene var i IMDi region Øst. Hovedvekten av prosjektene var organisert i NAV, eller i NAV i samarbeid med voksenopplæringen og/eller flyktningetjeneste.

Mange av prosjektene har benyttet seg av kombinasjonsløp, det vil si at deltakerne både får tilbud om norskopplæring, arbeidspraksis, og kurs eller andre kvalifiseringstiltak. "Place-then-train"-modellen har også vært mye brukt. Her får deltakerne tidlig utplassering i arbeidspraksis, med opplæring og tett oppfølging som en forutsetning. Prosjektene jobber aktivt med å få til et godt samarbeid mellom NAV-kontoret, kommunale, fylkeskommunale og statlige sektormyndigheter.

Fra 2017 består **Jobbsjansen** ordningen av tre deler som er rettet mot forskjellige målgrupper:

Jobbsjansen del A:

Kvalifiseringsprosjekter for hjemmeværende innvandrerkvinner. 36 prosjekter

Jobbsjansen del B:

Mer grunnskoleopplæring til innvandrerungdom. 20 prosjekter

Jobbsjansen del C:

Forlenget kvalifiseringsløp for deltakere i introduksjonsprogram. 12 prosjekter.

Prosjektdel A:
750 deltakere

Jobbsjansen del B: Mer grunnskoleopplæring til innvandrerungdom

Fylkeskommunene kan søke om midler til prosjekter som gir mer grunnskoleopplæring til ungdom, slik at flere blir i stand til å fullføre videregående opplæring. Ordningen ble gjort kjent hos fylkeskommunene, både i samarbeid med Utdanningsdirektoratet og KS. Dette resulterte i at alle 19 fylkeskommunene søkte om midler i 2017, og noen søkte om midler til flere prosjekter.

Det ble tildelt midler til alle 19 fylkeskommune i 2017. En fylkeskommune fikk midler til to prosjekter.

Prosjektene har satt seg som mål å ha 953 deltakere i 2017. Deltakerne er i gang med opplæringen i alle prosjekter. Målsettingen med IMDi's fordeling har vært å både stimulere til etablering av nytt tilbud, i tillegg til å gi støtte til eksisterende tilbud. Midlene ble fordelt utfra en nøkkel hvor prosjektene har fått to typer støtte: Grunnstøtte og støtte per elev, utfra hvorvidt det var helårs- eller halvårstilbud i 2017.

IMDi har hatt et godt samarbeid med Utdanningsdirektoratet både i forbindelse med etableringen av ordningen og tildelingen av tilskuddet.

IMDi har utarbeidet forslag til styringsparametere og resultatkrav for *Jobbsjansen del B* som ble oversendt departementet i november 2017.

Jobbsjansen del C: Forlenget kvalifiseringsløp for deltakere i introduksjonsprogram

IMDi mottok kun 14 søknader i 2017. Årsaken til at søknadssummen ble lavere enn tilskuddsrammen handlet trolig om at ordningen var i en etableringsfase. Mange av kommunene som tilbyr et tredje år i introduksjonsprogrammet gir ofte ikke tilbudet for et helt tredje år, hvilket er et krav for å få innvilget del C. Dermed er mange kommuner uaktuelle for ordningen. Målgruppen er per dags dato for liten til at det kan forventes mange søknader. I takt med IMDi's oppfordringer om mer bruk av utdanningsrettede løp, vil forhåpentligvis flere kommuner søke denne ordningen for 2018.

12 prosjekter ble tildelt midler i 2017. Prosjektene hadde som mål å ha 127 deltakere i 2017.

Samarbeid og oppfølging

IMDi følger prosjektene og fremgangen tett. Hensikten med oppfølgingen er å sikre at prosjektene jobber i henhold til rundskrivet, og at de oppnår gode resultater.

Erfaringsdeling foregikk i 2017 via seminarer/konferanser og gjennom prosjektkatalogen som beskriver alle prosjekter finansiert fra både *Jobbsjansen* og *Kommunale utviklingsmidler*. I tillegg til den nasjonale konferansen for kommuner som mottok tilskudd for *Jobbsjansen del A* og *C* og *Kommunale utviklingsmidler*, arrangerte IMDi også en samling for prosjektene under *Jobbsjansen del B*. Målsettingen var også her kunnskapspåfyll, erfaringsdeling, nettverksbygging og fokus på muligheter, samt utfordringer i oppstartsfasen. Tilbakemeldingene fra prosjektene har vært utelukkende gode.

Det har også blitt avholdt flere regionale oppfølgingsmøter med de ulike prosjektene i regi av IMDi. Prosjektkommunene ble også invitert til fagverkstedene i 2017.

Prosjekt mål del B:
953 deltakere

Prosjekt mål del C:
127 deltakere

Statlige tilsyn og fylkesmannens klagesaker

Tilsyn med introduksjonsloven

Fylkesmennene skal føre tilsyn med kommunenes oppfyllelse av pliktene i introduksjonsloven. Målet er å sikre at kommunene oppfyller minstekravene i loven og tilhørende forskrifter. Fylkesmennenes tilsyn forhindrer regelverksbrudd, ivaretar rettssikkerheten til deltakerne i lovens ordninger og bidrar til læring og forbedring i kommunene.

IMDi fastsetter tema for nasjonale tilsyn for tre år av gangen, utarbeider tilsynsdokumenter og arrangerer årlig samling for fylkesmannsembetene på introduksjonslovens område. Tilsynsystema for de nasjonale tilsynene som skal gjennomføres i perioden 2017-2019 er kommunenes utarbeidelse av individuell plan for deltakere i introduksjonsprogram. Temaet omfatter både plan for introduksjonsprogrammet og plan for opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

IMDi har informert kommunene om nytt tilsynsystema og hvilke krav som stilles i regelverket. I samarbeid med Kompetanse Norge har IMDi utarbeidet maler for individuell plan med tilhørende veiledninger som kommunene kan benytte. Mange kommuner har tatt i bruk malene, noe gjennomførte tilsyn også viser. Fylkesmannsembetene har i forkant av tilsynene gjennomført regelverkssamlinger for kommunene, noen i samarbeid med IMDi. Samlet sett skal kommunene være godt forberedt på tilsynsystemaet og hvilke krav som stilles i regelverket.

I henhold til fylkesmennenes tildelingsbrev 2017 skulle hvert embete gjennomføre minimum to tilsyn per år. Fylkesmennene har i 2017 gjennomført 29 av minimum 34 tilsyn. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har ikke gjennomført tilsyn i 2017, men har valgt ut tilsynskommuner og vil gjennomføre fire tilsyn i 2018. Fylkesmannen i Hedmark har varslet tilsyn i to kommuner, men gjennomføringen av tilsynene har blitt utsatt til januar/februar 2018. Fylkesmannen i Nordland har kun gjennomført ett av to planlagte tilsyn i 2017.

Det foreligger så langt endelige tilsynsrapporter fra 12 tilsyn³⁹. I seks av tilsynene har fylkesmennene funnet lovbrudd. Til sammen er det i disse seks tilsynene påpekt 19 lovbrudd.

³⁹ Endelige resultater vil oversendes i IMDis halvårsrapport 2018.

Det er så langt funnet 19 lovbrudd i seks av tilsynene.

Fylkesmennene har i 2017 gjennomført 29 av minimum 34 tilsyn.

Tabell 3-1: Resultater fra tilsynsrapporter 2017 (12 tilsynsrapporter per 15.01.2018)

Kontrollspørsmål	Antall lovbrudd
Utarbeider kommunen en individuell plan som fastsettes ved enkeltvedtak?	5
Er planen individuelt tilpasset og utarbeidet i samråd med deltakeren?	3
Inneholder den individuelle planen programmets start, tidsfaser og en angivelse av tiltakene i programmet?	3
Bli den individuelle planen tatt opp til ny vurdering med jevne mellomrom og ved vesentlig endring i deltakerens livssituasjon?	3
Bli vesentlige endringer i den individuelle planen fastsatt ved enkeltvedtak?	5
Totalt antall lovbrudd	19

Kilde: Fylkesmannens tilsynsrapporter

I fem av tilsynene, hvor det ikke er påpekt lovbrudd i den endelige tilsynsrapporten, har kommunen endret sin praksis i forbindelse med tilsynet, noe som tyder på at kommunens praksis før tilsynet ikke var i samsvar med kravene i regelverket.

Lovbruddene skyldes i hovedsak at kommunene ikke fastsetter den individuelle planen som enkeltvedtak i tråd med forvaltningsloven. Planen er ikke samlet til ett dokument, innholdet i planen er ikke begrunnet og det informeres ikke om klageadgangen. I noen tilfeller har deltakerne heller ikke vært kjent med at de har en individuell plan. Vesentlige endringer i planen blir på samme måte heller ikke fastsatt som enkeltvedtak i tråd med forvaltningsloven. Dette svekker rettssikkerheten til den enkelte deltaker og gjør at planen fremstår som mindre forpliktende for deltaker og kommune. Videre er målsetninger og tiltak i planene i enkelte tilfeller for generelle og ikke individuelt tilpasset til deltakerens opplæringsbehov og hvilke tiltak vedkommende kan nyttiggjøre seg.

Kommunene ser i stor grad ut til å oppfylle kravene til kartlegging av deltakerens kompetanse og opplæringsbehov og at den individuelle planen skal utarbeides i samråd med deltakeren. Deltakeren får veiledning om den individuelle planen og det benyttes tolk dersom det er behov for det. Flere av kommunene har gode samarbeidsrutiner mellom flyktningsetjenesten, NAV og voksenopplæringen. I de fleste tilfellene evalueres deltakerens målsetninger og tiltak i programmet jevnlig og ved vesentlige endringer i deltakerens livssituasjon. Det er likevel ikke alltid at endringer i kvalifiseringsløpet ses i sammenheng med den individuelle planen og medfører endringer i selve planen.

Gjennomførte tilsyn vedrørende kommunenes utarbeidelse av individuell plan har så langt ikke avdekket behov for endringer i regelverk eller retningslinjer.

IMDi deltar på *Arena for nasjonal samordning av tilsyn med kommunene* i regi av Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Målet med samarbeidet er å effektivisere og samordne hvordan statlig tilsyn blir planlagt og gjennomført. Det skal legges til rette for at nasjonale tilsynsmyndigheter kan opptre mer enhetlig overfor fylkesmennene og kommunene.

Fylkesmennens klagebehandling

Fylkesmennene er klageinstans for enkeltvedtak truffet etter introduksjonsloven og tilhørende forskrifter.

IMDi skal på bakgrunn av fylkesmennenes årsrapporter gi en oppsummering til departementet om hva det klages på og hva som er fylkesmannens avgjørelse i de ulike sakene. Fylkesmennenes årsrapportering har frist 1. mars. IMDi vil derfor komme tilbake til dette i halvårsrapport for 2018.

Tilsystema for 2017 - 2019 er kommunenes utarbeidelse av individuell plan for deltakerne.

Samarbeid med arbeidsgivere for å øke arbeidsdeltakelsen til innvandrere

IMDi oppfordrer kommunene til å kontakte og bruke lokalt næringsliv i integrering av nyankomne flyktninger. I IMDi's kommuneundersøkelse⁴⁰ for 2017 er det kun 7 prosent av kommunene som oppgir at de ikke har noen særskilte tiltak knyttet til samarbeid med lokalt næringsliv om integrering av innvandrere i arbeidslivet (N=310). De fleste kommunene (60 prosent) benytter NAV sitt nettverk i lokalt næringsliv. 43 prosent av kommunene har egne samarbeidsavtaler mellom kommunen og lokale arbeidsgivere (f.eks. norskopplæring, arbeidspraksisplasser eller mentorprogrammer).

IMDi som bindeledd mellom kommuner og næringsliv

I 2017 fikk IMDi i oppgave å fortsette sin rolle som bindeledd mellom kommuner og næringslivet. IMDi skal være pådriver for at næringsaktører som ønsker å bidra med praksisplasser, eller andre tilbud som kan være aktuelle for deltakere i introduksjonsprogrammet, lettere skal kunne komme i kontakt med kommuner.

I 2017 har IMDi mottatt 20 henvendelser knyttet til bindeleddsfunksjonen. Av disse resulterte åtte henvendelser i videre oppfølging, samtidig ble flere av henvendelsene fra 2016 fulgt opp.

I 2017 har det vært dialog med NAV om enkelthenvendelser på region/fylkesnivå, hovedsakelig i østlandsområdet, da det er der de fleste bedriftene som har kontaktet IMDi har hovedkontor.

IMDi arrangerte 9.12.2017 et fellesmøte for å følge opp utvalgte næringslivsaktører og kommuner de har vært i kontakt med i forbindelse med bindeleddsopdraget. Erfaringsutvekslingen ble dokumentert av Pure Consulting og resulterte i en kort rapport.

Rapporten viser at bedriftenes krav til flyktningene de ønsker å ansette er sammensatt – både hva gjelder antall kandidater og hvilken profil disse bør ha. Noen trenger IT-eksperter med lang utdanning og andre ønsker ansatte til enklere og mer manuelle arbeidsoppgaver. Størrelsen på selskapene avgjør ofte mulighet til å koordinere kontakt med det offentlige. En enhetlig tilbakemelding fra samtlige aktører er behovet for enkelhet i kontakten med det offentlige. Aktørene opplever dagens system som vanskelig, tidkrevende og kontakten har ikke gitt god nok uttelling når det gjelder å finne kandidatene som bedriftene etterspør.

Bedriftene ønsker at man bygger videre på det som fungerer godt, og i tillegg tenker nytt rundt å tilby arenaer hvor gründere, sosiale entreprenører, NAV og næringslivet møtes. Erfaringsutvekslingen synliggjorde behovet for mer dialog mellom næringslivet og sentrale sektormyndighetene, ikke bare når det kommer til samarbeid om praksisplasser, men også spørsmål om overordnede rammer og verktøy.

Gjennom arbeidet med bindeledd har IMDi fått mer kunnskap om arbeidsgiveres perspektiv i integreringsarbeidet. IMDi tar dette med seg videre, og vil i sam-

IMDi skal være pådriver for at næringsaktører som ønsker å bidra med praksisplasser, eller andre tilbud som kan være aktuelle for deltakere i introduksjonsprogrammet, lettere skal kunne komme i kontakt med kommuner.

⁴⁰ I Kommuneundersøkelsen gjennomfører IMDi en årlig innsamling av surveydata fra kommunene og bydelene i Oslo (gjennomført første gang i 2014). Undersøkelsen er rettet til rådmenn/bydelsdirektører. Dataene som samles inn er kommunenes egenrapportering om hvordan de arbeider med bosetting og integrering av flyktninger og innvandrere i sin kommune.

arbeid med arbeidsgivere og NAV se hvordan vi kan finne løsninger på de utfordringene som ble løftet.

Arbeid for økt mangfold i arbeidslivet

Det statlige mangfoldsnettverket består av ni statlige virksomheter, som til sammen representerer 70 000 arbeidsplasser. IMDi har på vegne av medlemmene i nettverket vært oppdragsgiver for prosjektet «Profesjonell rekruttering er likestilt rekruttering – en kartlegging av rekrutteringspraksis i virksomhetene i det statlige mangfoldsnettverket». Formålet var å få et kunnskapsgrunnlag for å vurdere om det er behov for tiltak i virksomhetene for at egen rekrutteringspraksis skal fremme mangfold og likestilling. Fafo leverte sluttrapport desember 2017.

Rapporten konkluderer med at rekrutteringspraksis i disse virksomhetene i liten grad skiller seg avgjørende fra andre deler av arbeidslivet. IMDi vil sammen med de øvrige virksomhetene i mangfoldsnettverket følge opp rapportens funn gjennom å arrangere fagdag om rekruttering for virksomhetene og en nasjonal konferanse om rekruttering i regi av Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO).

Standardisering og sertifisering innen mangfoldsledelse

IMDi er medlem av sertifiseringskomiteen for sertifisering av rekrutteringspersonell regi av Det norske veritas (DNV). Hensikten er å bidra til rekrutteringsprosesser i arbeidslivet som ivaretar hensyn til mangfold og inkludering. I 2017 startet arbeidet med å oppgradere standarden for sertifiseringsordningen.

IMDi deltar i arbeidet med å utvikle norsk standard for mangfoldsledelse i organisasjoner. Det er nedsatt en komite i regi av Standard Norge. Utkast til standarden har vært på høring og forventes vedtatt våren 2018.

IMDi er medlem i arbeidsgruppen *WG8 Diversity and Inclusion* under komiteen *ISO/TC 260 Human Resources Management*. Arbeidsgruppen skal utvikle internasjonal standard for mangfold og inkludering i organisasjoner verden over.

Tilskudd til mentor- og traineeordninger for personer med innvandrerbakgrunn

Tilskuddsordningen skal bidra til at personer med innvandrerbakgrunn får innpass i arbeidslivet, eller får en jobb som er tilpasset egen kompetanse og kvalifikasjoner. Ordningen skal også bidra til at virksomheter blir tilført ny kunnskap og nye erfaringer med mangfold. Virksomheter i både privat og offentlig sektor kan søke på ordningen.

I 2017 var det satt av 4,085 mill. kroner til mentor- og traineeordningen. IMDi erfarer økende interesse for å søke disse tilskuddsmidlene og mottok i 2017 51 søknader med en samlet søknadssum på 24,7 mill. kroner. Følgende 10 organisasjoner og virksomheter ble tildelt tilskudd: Hovedorganisasjonen Virke i samarbeid med Seema AS, Oslo kommune, Likestilling, inkludering og nettverk (LIN), Asker Næringsråd, Verdiskaping i norsk næringsliv (VINN, Narvik), Inovati, Fjell kommune, Arendal kommune, Kvinneuniversitetet Nord i samarbeid med Coop Nordland og Vestfold Røde Kors.

IMDi har hatt løpende kontakt med tilskuddsmottakerne gjennom dialog og oppfølging. IMDi arrangerte erfaringsseminar for programmene.

Mentor- og traineeordninger:

Ti prosjekter fikk tilsammen 4,085 mill.kr.

Tilskudd til etablereropplæring for innvandrere

Tilskuddsordningen skal både gi særtilbud for innvandrere, og legge til rette for etablereropplæring for innvandrere gjennom å styrke og utvikle det ordinære tilbudet. I perioden 2017-18 blir det gjennomført en følgeevaluering av tilskuddsordningen. Rapport skal foreligge desember 2018.

Kommuner og fylkeskommuner samt virksomheter med spisskompetanse kan søke. I 2017 mottok IMDi 26 søknader, mer enn dobbelt så mange som foregående år. 13 prosjekter ble tildelt midler på til sammen 6,37 mill. kroner. Nesten halvparten av midlene, 3,5 mill. kroner, ble tildelt Norsk Senter for Flerkulturell Verdiskapning (NSFV) i Buskerud fylkeskommune til videreutvikling av et nasjonalt kompetansesenter.

Analysen av prosjektrapporteringene for 2014-2017 viser en positiv utvikling ved at opplæringstilbudet og etterspørselen etter ordningen har økt betraktelig. Tre av prosjektene har i 2016/2017 utviklet et digitalt læringsforum og digitale læringsverktøy for at gründere og veiledere skal få lik mulighet for egenlæring uansett hvor i landet de bor.

I tett samarbeid med NSFV har IMDi for fjerde gang arrangert Energetics konferansen som i år ble åpnet av kommunal og moderniseringsministeren med over 150 deltakere. Konferansen er en arena for å utveksle erfaringer og innspill fra gründermiljøer og næringslivet.

Departementet har igangsatt en evaluering av tilskuddsordningen.

Nordisk samarbeid

Nordisk møte om enslige mindreårige barn og unge

I april arrangerte IMDi i samarbeid med Nordisk ministerråd og Nordens Velferdssenter et seminar med sentrale nordiske myndighetsaktører der man drøftet ulike problemstillinger knyttet til enslige mindreårige (april). Hovedtema var ulike boløsninger, levekårsutvikling i registerdata, utdanning og hva som skjer med de som får avslag og går under jorden. I 2015 søkte totalt 45 765 enslige mindreårige barn og unge asyl i Norden. Mer enn halvparten av det totale antallet som kom til EU, kom til Norden. Både politikere og praktikere etterlyser kunnskap og eksempler på gode arbeidsmetoder. Møtet presenterte ny forskning bl.a. fra Berit Berg (forskningsleder ved NTNU – Samfunnsforskning), Eskil Wadensjö (professor ved Institutet för social forskning vid Stockholms universitet), Lutine de Wal Pastoor (forsker ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress). Av flere eksempler fra praksisfeltet informerte Thor Heyerdals videregående skole i Larvik om sitt arbeid som har ført til økt gjennomføring og mindre frafall. Seminaret ble fulgt opp med de samme inviterte desember da Nordens velfærdscenter inviterte til konferanse i København om tidlig innsats for enslige mindreårige og nyankomne familier.

Nordisk komparativ workshop om introduksjonsordning på den Internasjonale Metropolis konferansen

IMDi og Nordisk ministerråd arrangerte september workshopen *Look to Scandinavia? The Introduction program for newly arrived refugees* på den årlige internasjonale Metropolis konferansen i Haag i Nederland. Resultater ble belyst gjennom statistikk, evalueringer og brukerundersøkelser fra Danmark, Sverige og Norge. OECD innledet til debatt og spurte om de skandinaviske intro-

**Etablereropplæring
for innvandrere:**
13 prosjekter fikk
tilsammen 6,37 mill.kr.

duksjonsprogrammene kan være modell for andre land. Representanter og forskere fra SSB, NIBR og UiO presenterte resultater fra Norge, mens representanter fra Rockwool og Universitetet i Stockholm, la fram resultater fra henholdsvis Danmark og Sverige. Salen og presentasjonene ga gode innspill til mer fokus på arbeidsrettede løp, mentorordninger, samt nytten av å måle samfunnsdeltakelse - ikke bare overgang til arbeid og utdanning. Workshopen konkluderte med at, til tross for utfordringer, har andre land mye å hente fra Skandinavia med hensyn til strukturert introduksjon av nyankomne og overvåking av resultater gjennom statistikk og evalueringer. Store EU-land som Frankrike og Tyskland kan ikke vise til samme systematikk.

Nordisk embetsmannsmøte

Det årlige uformelle embetsmannsmøte om integrering ble i år avholdt november 2017. Vertskapet rullerer og i 2017 inviterte Utlendings- og integreringsministeriet i Danmark til møte i København. Embetsmannsgruppen på ledernivå utveksler informasjon om nye politiske initiativ og tiltak, gir kontaktinformasjon til ansvarlig fagpersoner på ulike felt og utvikler referansemateriale med oppdatert statistikk. På programmet sto Fafos evaluering av introduksjonsloven, arbeidsrettet innsats for kvinner, komparativ statistikk og forebygging av ekstremisme.

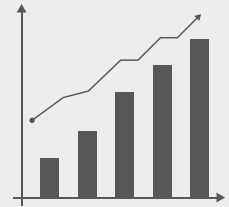
Nordisk ekspertgruppe om integrasjon på arbeidsmarkedet

IMDi har siden mai 2017 deltatt i en nordisk ekspertgruppe om integrasjon på arbeidsmarkedet. Nordisk ministerråd har gitt Nordens velferdssenter ansvaret for prosjektet *Nordisk samverkan om integration* for å understøtte erfaringsdeling mellom de nordiske landene, med fokus på såkalte lærende eksempler.

Det har vært avholdt to møter i ekspertgruppen i 2017, hvor deltakerne har presentert vellykkede eksempler på innsatser og tiltak fra sine respektive land. Nordens velferdssenter skal i 2017-2018 være en clearing-central og et nordisk nav for utvikling og erfaringsutveksling om integrasjon. Det har blitt opprettet en nettside som presenterer arbeidet og de lærende eksemplene.⁴¹

Norge, ved KS og IMDi, har tatt opp et behov for å sammen definere noen enkle, felles kriterier for hva vi mener er «god praksis», som kan være et grunnlag når vi skal velge eksempler. Vi opplever det som litt krevende å skulle velge ut lærende eksempel uten slike kriterier, og at det kan bli litt for tilfeldig hva som velges ut. Vi har informert om FoU-oppgavet *Modeller for definering og formidling av god praksis* som går ut på å utvikle og prøve ut modeller/prinsipper som IMDi skal legge til grunn når vi definerer og formidler hva som er god/anbefalt praksis på ulike områder.

Samarbeidet fortsetter i 2018.

Andre land har mye å hente fra Skandinavia med hensyn til strukturert introduksjon av nyankomne og overvåking av resultater gjennom statistikk og evalueringer.

IMDi har siden mai 2017 deltatt i en nordisk ekspertgruppe om integrasjon på arbeidsmarkedet.

⁴¹ <http://www.nordicwelfare.org/sv/Projekt/Integration/Nordiskt-integrationssamarbete/>

3.3 Deltakelse og fellesskap

Frivillig innsats og deltakelse i frivillige organisasjoner

Frivillig innsats og frivillige organisasjoner står sentralt i det norske samfunnet. 61 prosent av befolkningen over 16 år deltar hvert år i frivillig arbeid av forskjellig art, og innsatsen i de frivillige organisasjonene i Norge tilsvarer ifølge beregninger 147 800 årsverk. Innvandrere og barna deres deltar i mindre grad enn majoriteten, men forskjellen kan i stor grad forklares med sosioøkonomiske faktorer, og justert for dette ligger minoritetsbefolkningens deltakelse i frivillig arbeid på omtrent samme nivå.

Frivillig sektor er en viktig ressurs i integreringsarbeidet. Frivilligheten og frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle i å få nyankomne innvandrere raskt inn arbeids- og samfunnsliv. Den ressursen frivilligheten utgjør ble tydelig under de store asylankomstene, i 2015 med en omfattende mobilisering av frivillige i kommunene. Mange kommuner arbeider nå med å finne gode samarbeidsløsninger med frivillig sektor, med utvikling av frivillighetsstrategier og planer for samarbeid med frivilligheten om integrerings- og inkluderingsarbeid.

IMDi forvalter flere tilskudd og tilskuddsordninger til frivillige organisasjoner på integreringsfeltet. IMDi utformer regelverk og rundskriv, behandler søknader og tildeler tilskudd, og innhenter rapporter fra tilskuddsmottakerne. Tilskuddsordningene omtales enkeltvis under (Tilskuddsordning for frivillige organisasjoners holdningsskapende/forebyggende arbeid mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse omtales sammen med IMDis øvrige arbeid på dette feltet).

For å legge til rette for møteplasser har IMDi utviklet metoder som kommunene kan bruke for samarbeid mellom kommunene, arbeids- og næringslivet, frivilligheten og innvandrere. IMDi formidler også gode eksempler på integreringsfremmende tiltak og aktiviteter fra frivilligheten, til kommuner og andre aktører.

IMDis årlige frivillighetskonferanse ble avholdt i november 2017, i samarbeid med Norsk Friluftsliv, og med bred deltakelse fra både kommuner (forvaltere av IMDis tilskuddsordning og andre) og frivillige organisasjoner. Konferansen viser frem mange gode metoder og eksempler på samarbeid mellom kommuner og frivilligheten og hvordan frivilligheten bidrar til integrering i lokalsamfunn.

IMDi har utarbeidet *Strategi for IMDis arbeid med frivillighet og deltakelse i sivilsamfunn (2017-2021)*. Strategien skisserer satsningsområder for IMDis arbeid på feltet framover: Kunnskapsutvikling, kompetanseoverføring og videreutvikling av tilskuddsarbeidet. Strategien skal følges opp med konkrete årlige tiltaksplaner.

Oppdraget med en helhetlig gjennomgang av tilskuddsordningene under kap. 496, post 71 *Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet*, ble igangsatt våren 2017, og ferdigstilles i januar 2018. Gjennomgangen vil gi en evaluering av i hvilken grad tilskuddsordningene har bidratt til å fremme målsettingene med ordningene, og skal danne grunnlag for vurdering og anbefaling av eventuelle endringer av tilskuddsordningene under post 71.

IMDis samlede rapportering for 2017 for alle tilskuddsordningene til frivillig virksomhet ferdigstilles innen innen 01.06.18.

Frivillighet er en viktig ressurs i integreringsarbeidet.

Tilskudd til frivillig sektor.

IMDi tilrettelegger for konferanser og andre møteplasser.

Tilskudd til lokale innvandrersorganisasjoner og frivillig virksomhet i lokalsamfunn

Formålet med tilskuddsordningen er å skape økt tillit til og økt tilhørighet i det norske samfunnet. Tilskuddsordningen administreres av 20 kommuner med et stort antall innbyggere med innvandrerbakgrunn. Det gis støtte både til drift av lokale innvandrersorganisasjoner, og til aktiviteter og tiltak i lokalsamfunn.

Formålet med driftsstøtte til lokale innvandrersorganisasjoner er å medvirke til å styrke innvandrerbefolkningens deltakelse i organisasjonslivet og i sosiale nettverk. Formålet med aktivitetsstøtte til frivillig virksomhet er å skape møteplasser og aktiviteter i lokalsamfunn på tvers av ulike grupper i befolkningen.

I 2017 ble det satt av 13,43 mill. kroner til denne tilskuddsordningen, hvorav 2,3 mill. kroner var øremerket organisasjoner og aktiviteter i Groruddalen og bydel Søndre Nordstrand.

I 2016 søkte 154 lokale innvandrersorganisasjoner om til sammen 3,5 mill. kroner i driftsstøtte. Det ble gitt driftsstøtte til 128 innvandrersorganisasjoner på totalt 2,6 mill. kroner. Ca. 11 000 medlemmer ble omfattet av denne driftsstøtten. I 2016 ble det sendt inn 561 søknader om aktivitets- og tiltaksstøtte på til sammen kr. 24,7 mill. Totalt ble det innvilget 381 søknader på til sammen 7,9 mill. kroner. Lokale innvandrersorganisasjoner mottok rundt 40 prosent av aktivitets- og tiltaksstøtten. Totalt deltok rundt 123 000 personer på disse tiltakene. Rapportering på fordelingen av midlene i 2017 kommer juni 2018.

IMDis intensjonsavtaler med frivillige organisasjoner

IMDi har intensjonsavtaler med åtte landsomfattende organisasjoner:

- Den Norske Turistforening
- Frivillighet Norge
- Norges Fotballforbund
- Norges Idrettsforbund
- Norges Røde Kors
- Norsk Folkehjelp
- Norske Kvinners Sanitetsforening
- Redd Barna

Samarbeidet med organisasjonene skal bidra til bedre integrering for flyktninger og innvandrere, og å øke deres deltakelse i samfunnslivet. Organisasjonene har et stort nettverk av lokalavdelinger og lag rundt i kommunene, og organiserer tusenvis av frivillige. Dermed når de også ut til et stort antall kommuner og frivillige over hele landet med sine aktiviteter og tiltak. I 2017 fikk disse organisasjonene tildelt til sammen 3,2 mill. kroner i tilskudd til integreringsprosjekter, som er på samme nivå som i 2016. IMDI vil fornye og inngå nye intensjonsavtaler i 2018.

Tilskudd til informasjons- og veiledningstiltak rettet mot innvandrere

Ordningen skal bidra til å styrke frivillige organisasjoners arbeid med informasjon og veiledning til nyankomne innvandrere i lokalsamfunnet.

I 2017 ble det tildelt støtte til 13 informasjonsprosjekter, som omfatter tiltak rettet mot ulike grupper arbeidsinnvandrere, familieinnvandrere og andre. Prosjektene varierer med hensyn til metoder og tematikk, og har geografisk spredning til ulike deler av landet. De fleste av disse var videreføringer fra 2016.

IMDi har intensjonsavtaler med frivillige organisasjoner.

Innsats for særlig utsatte innvandrergupper

I Prop. 1 S (2016-2017) var det satt av 2 mill. kroner til tre organisasjoner. Støtten ble fordelt slik: MiRA - Ressursenter for innvandrer- og flyktningkvinner (500 000 kroner), Kirkens Bymisjon v/Primærmedisinsk Verksted (1 mill. kroner) og Refugee Alliance (500 000 kroner).

Integreringsprosjekter i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner

Tilskuddsordningens formål er å stimulere til aktiviteter som bidrar til at beboere i mottak får en meningsfull hverdag og blir bedre forberedt for deltakelse i arbeid eller utdanning.

I 2017 ble det bevilget 29,5 mill. kroner til videreføring av tilskuddsordningen for integreringsprosjekter i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner.

Det ble tildelt midler til 86 prosjekter. Av disse var det fem organisasjoner som ved sentralledet søkte om en pott til fordeling til sine lokallag. Det ble igangsatt aktiviteter i alle regioner. Som i 2016 har flere av prosjektene kombinert norsk-trening, arbeidsrettede tiltak og kunnskap om det norske samfunnet med idretts- og friluftaktiviteter.

Forebygging av negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse

IMDis arbeid med forebygging av negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse innebærer å være et kompetansesenter på feltet, og å bidra med kunnskapsformidling til kommuner, sentrale sektormyndigheter og andre aktører. Forebyggingsarbeidet innebærer også oppfølging av minoritetsrådgiverordningen og av integreringsrådgivere, tilskudd til frivillige organisasjoners forebyggende prosjekter, samt videreutvikling av IMDis regionale rolle på feltet. Det ble i 2017 igangsatt et arbeid for å tydeliggjøre sammenhengene mellom IMDis bosetting- og kvalifiseringsarbeid, og forebygging. Forslag til hvordan IMDi kan bistå kommunene i arbeidet mot negativ sosial kontroll mm. vil foreligge i 2018.

Regjeringens *Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse* (2017-2020) (heretter kalt handlingsplanen), ble lansert 08.03.18. Koordinering av planen og oppfølging av konkrete tiltak er en viktig del av IMDis forebyggingsarbeid. Planen inneholder til sammen 28 tiltak, fordelt på fem innsatsområder: Et styrket rettsvern for utsatte, styrke hjelpen til personer som bryter med familien, endring av holdninger og praksis i berørte miljøer, styrke kunnskap i tjenestetilbudet og styrke forskning og kunnskapsdeling. IMDi koordinerer handlingsplanen i samarbeid med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Helsedirektoratet. I 2017 har koordineringsarbeidet vært konsentrert om å etablere samarbeid med samtlige departement og direktorat, og en referansegruppe for arbeidet. IMDis bidrag i arbeidet mot vold og overgrep, herunder negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er styrket gjennom koordineringen av handlingsplanen. IMDi vil publisere en rapport om status for alle tiltakene i handlingsplanen innen innen 15.05.18.

IMDi har hatt flere informasjonsmøter med ulike aktører og frivillige organisasjoner i løpet av 2017, og har også deltatt på møter i regi av frivillige organisasjoner om temaet, jf. tiltak 27a i handlingsplanen. IMDi har presentert norske erfaringer i ulike internasjonale sammenhenger, i Norge og på europeisk konferanse i Portugal i september (II ECDV), jf. tiltak 27 b i handlingsplanen. Erfarings- og

29,5
millioner kroner
til integreringsprosjekter
i asylmottak i 2017.

IMDi arbeider med forebygging og håndtering av negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

kunnskapsutveksling til og mellom innvandrersorganisasjoner, ressurspersoner og myndigheter og også internasjonalt, fortsetter utover 2018.

IMDi er en aktør på nettstedet *ung.no* der ungdom får svar på spørsmål av fagfolk på en rekke temaer. I tillegg kan ungdom lese artikler om ulike temaer og få informasjon om sine rettigheter. I 2017 var det 21,1 mill. sidevisninger på *ung.no*, noe som er en økning på 27 prosent fra 2016. IMDi svarte på 212 spørsmål, primært knyttet til negativ sosial kontroll og norsk identitet.

Minoritetsrådgivere

Minoritetsrådgiverne dekker 25 ungdomsskoler, videregående skoler og veiledningssenter fordelt over landet. Ved utgangen av 2017 var det totalt ansatt 21 minoritetsrådgivere, og IMDi arbeidet med ansettelse til de vakante stillingene. Et flertall av minoritetsrådgiverne har ansettelsesforhold med IMDi, andre er direkte ansatt i fylkeskommunen eller kommunen. IMDi har det faglige ansvaret for alle og samarbeider med skoleeierne og fylkeskommuner.

Minoritetsrådgiverne arbeider både på individ- og systemnivå. De bidrar til å styrke kompetansen i skolesektoren om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og anvender ulike metoder for å bevisstgjøre elever i målgruppa om rettigheter, det å ta egne valg, seksualitet, konflikthåndtering, kjærlighet og ekteskap. Rådgiverne er også tilgjengelige for elever for individuelle samtaler og oppfølging, dersom de er bekymret eller utsatt for press og tvang i forbindelse med ekteskap og relatert problematikk. I 2016 rapporterte minoritetsrådgivere om totalt 261 saker, fordelt på en rekke ulike type saker og problemstillinger, mange knyttet til opplevd negativ sosial kontroll. Tall for 2017 vil foreligge 1. kvartal 2018.

Handlingsplanens tiltak 24 b gir IMDi oppdrag om å videreutvikle ordningen med minoritetsrådgivere på skoler. IMDi har utredet alternativer til dagens ordning, og vil arbeide videre med utvikling av ordningen, i tett samarbeid med departementet.

Integreringsrådgivere

Ordningen med integreringsrådgivere ble etablert i 2008. Integreringsrådgiverne er ansatt som spesialutsendinger fra Utenriksdepartementet (UD), med IMDi som faglig ansvarlig direktorat. De arbeider ved utenriksstasjonene i Ankara (dekker Tyrkia og Iran), Amman (dekker Jordan og Irak), Islamabad (dekker Pakistan og Afghanistan) og Nairobi (dekker Kenya og Somalia). Dette er områder som mange innvandrere i Norge har opprinnelse fra og hvor tvangsekteskap og kjønnslemlestelse forekommer. Integreringsrådgiverne arbeider med problemstillinger knyttet til negativt sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse i utlandet. Deres arbeid er godt forankret på de respektive utenriksstasjonene, og er i økende grad kjent i utenrikstjenesten og i tjenesteapparatet i Norge.

Integreringsrådgiverne er tilgjengelige med råd og veiledning for utsatte personer som befinner seg i utlandet, og for tjenesteapparatet som har oppfølgingsansvaret i Norge. Det har vært en økning i antall saker integreringsrådgiverne har arbeidet med de siste årene. I 2016 rapporterte integreringsrådgiverne om 202 nye saker, en økning fra 154 saker i 2015. Tall for 2017 vil foreligge 1. kvartal 2018.

Forklaringer på at antall saker øker, kan være at ordningen nå er godt etablert og at flere ansatte i hjelpeapparatet kjenner til integreringsrådgivernes kompetanse og funksjon.

21 minoritetsrådgivere er tilknyttet skoler i ulike deler av landet.

Integreringsrådgivere arbeider ved fire utenriksstasjoner og dekker åtte land.

Flere ganger i året er integreringsrådgiverne i Norge for å bygge kompetanse hos ansatte i tjenesteapparatet her hjemme, og for å møte samarbeidspartnere og oppdragsgiver. En viktig målsetting er å øke kunnskapen om problematikken og om forebyggende tiltak i møte med utsatte, som kan forhindre utreise og kostnadskrevede operasjoner for å bistå personen med retur til Norge. Arbeidet med kompetanseheving skjer i økende grad i samarbeid med IMDi's regionkontor, samt med samarbeidspartnere i nettverket til integreringsrådgiverne, UD og IMDi.

Handlingsplanens tiltak 24 d om å videreutvikle ordningen med integreringsrådgivere ved utvalgte utenriksstasjoner, følges opp av IMDi, blant annet med revidering av mandat og utvikling av plan for kompetanseheving. Arbeidet har pågått i 2017 og fortsetter i 2018.

Regionalt samarbeid og samordning av arbeidet mot vold

I samtlige av IMDi's regioner gjennomføres arbeid og aktiviteter for å forebygge negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse i tverrfaglige nettverk på region og fylkesnivå. IMDi's ansvar for denne type nettverk ble i 2017 overført til de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS), i hhv. Tromsø, Trondheim, Bergen, Oslo og Kristiansand. IMDi's regionkontor er fortsatt aktive i nettverkene, og samarbeider med RVTS-kontorene om gjennomføring av ulike arrangement for kompetanseheving.

Tilskudd til frivillige organisasjoners forbyggende og holdningsskapende arbeid

Formålet med ordningen er å stimulere frivillige organisasjoner til å forebygge tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet, gjennom å arbeide for endring av holdninger og praksis i aktuelle miljøer. I en rekke av prosjektene som mottok tilskudd i 2017 inngår rettighetsinformasjon til utsatte (jf. handlingsplanens tiltak 19). I 2017 fikk 33 prosjekter støtte over ordningen på til sammen 9,43 mill. kroner. IMDi mottok 53 søknader på til sammen 21,51 mill. kroner.

Organisasjonene har fått støtte til ulike typer informasjons- og endringsarbeid. Eksempel på tiltak er samtalegrupper for jenter og kvinner, gutter og menn,

Regionalt samarbeid
og samordning av arbeidet
mot vold

Tabell 3.2: Prosjekter som fikk tildelt midler til forebyggende og holdningsskapende arbeid , etter tema for prosjektet. 2015-2017

Tema for prosjektet	Antall prosjekter		
	2015	2016	2017
Tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet	12	16	17
Tvangsekteskap og alvorlig begrensning av unges frihet	5	8	13
Tvangsekteskap og kjønnslemlestelse	0	3	0
Tvangsekteskap	7	0	0
Kjønnslemlestelse	1	2	3

Kilde: IMDi

dialog- og debattmøter for unge og voksne, foredrag, workshops, empowermentkurs og utgivelse av bok.

I 2017 mottok Oslo Røde Kors 0,5 mill. kroner for å gjennomføre kampanjen *#stoppekstremkontroll*. Den overordnede målsetningen med kampanjen er å mobilisere unge til å snakke om ekstrem kontroll. Kampanjen ville senke terskelen for å snakke om og reflektere rundt temaet ekstrem kontroll. IMDi har bistått med faglig oppfølging og veiledning av kampanjen (jf. tiltak 18 a i handlingsplanen).

Områdesatsing

Myndighetene har i flere år brukt områdesatsinger til å heve byområder som trenger det. Levekårsutfordringer er sammensatte og har komplekse årsaker. Å snu en negativ utvikling fordrer innsats fra flere sektorer samtidig. I områdesatsing jobber kommune og stat koordinert og på tvers av sektorer. Innsatsen skal gi områdene både fysiske og sosiale løft.

Det foregår følgende områdesatsinger i Oslo hvor IMDi bidrar både med tilskuddsmidler og faglig innsats:

- Groruddalssatsingen (2017-2026)
- Oslo Sør-satsing (2008-2017)
- Områdesatsing Indre Oslo Øst (Tøyensatsing – 2013-2018)
- Grønlandssatsing (2017-2018)

IMDi har lang erfaring med områderettede innsatser, primært knyttet til langsiktige og forebyggende tiltak. Fokuset i satsingene har særlig handlet om barn og unges oppvekstvilkår, men arbeidet har også vært rettet inn mot bedre levekår, økt sysselsetting, bedre folkehelse, økt deltagelse og inkluderende bomiljø, og mer nylig kriminalitetsforebyggende arbeid. Mange av innbyggerne i satsingsområder har innvandrerbakgrunn. IMDi anser det derfor som viktig at vi bidrar i arbeidet med områderettet innsats, med direktoratets kunnskap og erfaring fra et integreringsperspektiv. IMDi ser at områdesatsingens metodikk har en forebyggende effekt på levekårsutfordringer, og siden innvandrere er overrepresentert når det gjelder levekårsutfordringer, er dette viktig fokus for IMDi i arbeidet.

Tiltakene i de ulike områdesatsingene er godt innarbeidet og det rapporteres jevnt over om en god framdrift i satsingene. De statlige samarbeidspartnerne trekker fram forhold som økt tverrsektoriell kompetanse, større nettverk, at virkemidler ses mer i sammenheng og kan tilpasses hverandre, og at denne typen satsninger bidrar til en mer tverrsektoriell og helhetlig tilnærming både lokalt og på et statlig nivå. Samtidig oppleves tverrsektorielt samarbeid som både utfordrende og utviklende for alle aktørene som deltar.

Groruddalssatsing (2017-2026)

Staten og Oslo kommune har hatt avtale om områderettet innsats i Groruddalen siden 2007. Avtale for en ny 10-års periode (2017-2026) bygger videre på den innsatsen som er gjort tidligere. Groruddalssatsingen skal bidra til varige forbedringer av tjenester og nærmiljøkvaliteter i områder der behovene er størst, slik at flere beboere i disse områdene blir økonomisk selvstendige og aktive deltakere i lokalsamfunn og storsamfunn. Hovedmålet er delt i mål for delprogram nærmiljø, delprogram oppvekst og utdanning og delprogram sysselsetting. IMDi deltar i to av programområdenes arbeid.

Områdesatsing bidrar til å løfte utsatte byområder, med langsiktig og koordinert innsats.

I delprogram sysselsetting sitter IMDi i programstyret, i en faglig referansepool og som observatør i ett av prosjektene (felles intro i Groruddalen). I 2017 jobbet partene med flere forstudier og forprosjekter for å få opp kunnskap om tiltak som gir høyere overgang til arbeid og tiltak med mål om varige systemendringer for økt tilknytning til arbeidslivet. IMDi har hatt et særlig fokus på å støtte initiativ som fremmer samhandling mellom næringslivet og utdanningsmyndigheter.

I delprogram nærmiljø deltar IMDi i programstyret, samt med øremerkede tilskuddsmidler til lokale innvandrersorganisasjoner og frivillig virksomhet (1,84 mill. kroner). I 2017 har fokus vært på langsiktig og målrettet planlegging av satsingen. IMDi har spesielt vært opptatt av å gi innspill til hvordan frivillige organisasjoner, spesielt innvandrersorganisasjoner og trossamfunn, kan bidra inn i satsingen.

Det viktigste bidraget fra IMDi inn i Groruddalssatsingen er å se arbeidet i sammenheng med annet pågående arbeid sentralt eller i andre deler av landet. IMDi opplever at kommunen og bydelene etterspør IMDis integreringsfaglige kompetanse.

Oslo Sør-satsing (2008-2017)

I 2017 har IMDi deltatt inn i samarbeidsutvalg knyttet til områdesatsingen (ledet av byrådsavdeling for eldre og sosiale tjenester). IMDis innsats i 2017 var i hovedsak knyttet til frivillighetsmidler (400 000 kroner).

Områdesatsing indre Oslo øst (Tøyensatsing – 2013-2018)

IMDi har hatt ansvar for forvaltningen av midler til integreringstiltak til områdesatsingen i indre Oslo øst (Tøyen-satsing) på 1,85 mill. kroner. Midlene tildeles av IMDi etter søknad fra Oslo kommune og brukes blant annet til:

- Linkarbeid: Linkmetoden går ut på å bruke ressurspersoner med ulik etnisitet og språkkompetanse fra forskjellige miljøer til tilrettelegging mellom det offentlige og beboere med innvandrerbakgrunn.
- Dialogmøter mellom bydelen og innvandrerbefolkningen om ulike temaer: Målet er å øke innvandrernes kunnskap på ulike områder gjennom ulike gruppeaktiviteter for eksempel informasjon om barnevern, NAV, bolig, helse, mental helse og foreldreveiledning m.m.

Grønlandssatsingen (2017-2018)

Det ble igangsatt en særskilt satsing på Grønland i Oslo med formål om å forebygge kriminalitet og fremme bedre levekår for beboerne i området i 2017. Bevilgningen var på totalt 17 mill. kroner, hvorav 10 mill. kroner var avsatt til integreringsfremmende tiltak (IMDi) og 7 mill. kroner var øremerket kriminalitetsforebyggende innsats fra politiet (Politidirektoratet).

IMDi har ansvar for å koordinere den særskilte satsingen på Grønland. Satsingen er et samarbeid mellom Politidirektoratet, Oslo/Grønland politidistrikt, Oslo kommune og IMDi.

IMDis midler har i 2017 hovedsakelig gått til tiltak for utsatte barn og ungdom.

I løpet av 2017 har IMDi bidratt til å fremme og ivareta mål/delmål og tilhørende tiltak under satsingen, samtidig som denne blir sett i sammenheng med kommunens områdeløft Tøyen og Grønland og områdesatsingen indre Oslo øst som Kommunal- og moderniseringsdepartementet koordinerer.

Groruddalssatsing
2017-2026

Områdesatsing indre
Oslo øst 2013-2018

IMDi har i 2017 etablert og ledet en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Politidirektoratet, Grønland politidistrikt og Byrådsavdeling for byutvikling for å sikre blant annet relevant kunnskapsformidling og samordning samt utvikling mellom ulike tiltak i regi av Grønlandsatsingen, områdesatsinger/områdeløft i bydelen og øvrig tjenestetilbud. IMDi har lagt mye arbeid i å sikre en god og tett oppfølging samt samarbeid i Grønlandssatsingen gjennom månedlige arbeidsgruppemøter, deltagelse i alle programstyremøter, innspill og utveksling i IMDis arbeidsgruppe knyttet til milepæler, samt rapporteringer og møter med departementet. På overordnet nivå har IMDi deltatt i et møte våren 2017 i Kommunal- og moderniseringsdepartementets arbeidsgruppe om samarbeidet mellom staten og Oslo kommune. IMDi erfarer at arbeidet med satsingen er organisatorisk krevende, men vi ønsker samtidig å framheve at vi ser at en slik vridning har nyansert forebyggingsarbeidet.

På bakgrunn av kunnskap, erfaringer og behov fra områdesatsinger generelt i 2017 ser IMDi at Grønlandssatsingen vil være bedre forankret og bygge mer på forebygging av utenforskap, dersom flere sektormyndigheter blir involvert og satsingen blir mer langsiktig.

Tolking i offentlig sektor

Tilgang på kvalifiserte tolker er nødvendig for at offentlige tjenesteytere skal kunne kommunisere med brukere som ikke snakker norsk og for å sikre rettsikkerhet og likeverd i saker hvor det er en språkbarriere. Det er ikke nok kvalifiserte tolker til å dekke samfunnets behov.

IMDi er nasjonal fagmyndighet for tolking i offentlig sektor, og eier og drifter Nasjonalt tolkeregister. Det er et mål at tolkene som benyttes i offentlig sektor skal være oppført i Nasjonalt tolkeregister. I 2016 ble kun 30 prosent av tolkeoppdragene i offentlig sektor utført av tolker oppført i registeret⁴².

IMDis arbeid med kvalifisering av tolker, videreutvikling av Nasjonalt tolkeregister, kartlegging av tolkebehov og pådriverarbeid overfor kommuner og sektormyndigheter skal bidra til å øke bruken av kvalifiserte tolker i offentlig sektor.

Kvalifisering av tolker

IMDi skal bidra til å øke antall tolker i Nasjonalt tolkeregister. Per 31.12.2017 er 1 822 tolker oppført i registeret, hvorav 60 prosent (1 090 tolker) i de høyeste kvalifikasjonskategoriene. Nasjonalt tolkeregister dekker 67 språk. Andelen kvinner i registeret er 58 prosent.

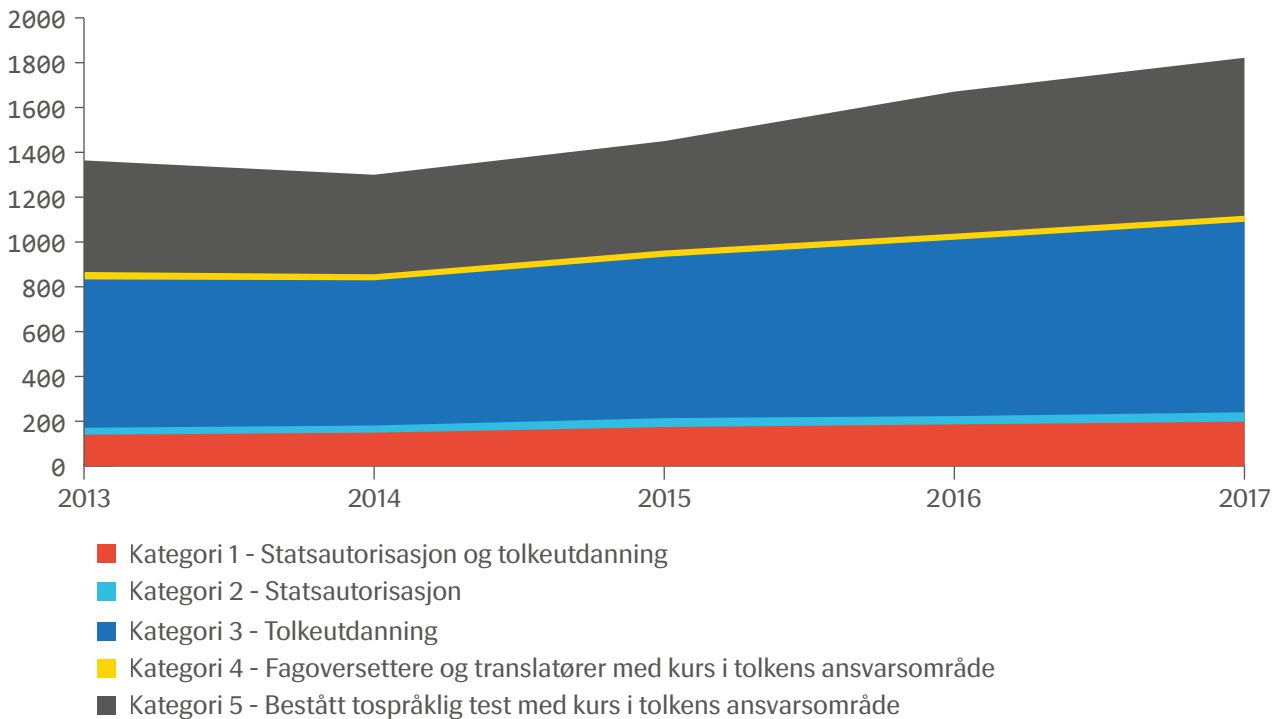
Grønlandssatsing
2017-2018

1 822
tolker i 67 språk

⁴² Behovet for tolk 2016, Rapport fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

Figur 3-14: Antall tolker i Nasjonalt tolkeregiester, etter kvalifikasjonskategori. 2013-2017

Kilde: Nasjonalt tolkeregiester

For å bli kvalifisert til oppføring i registerets høyeste kvalifikasjonskategorier (kategori 1-3) må man enten ha tolkeutdanning eller statsautorisasjon. I 2017 ble 82 nye tolker utdannet, mens 19 mottok bevilling som statsautorisert tolk i språkene somali, tyrkisk, pashto, spansk, nederlandsk og fransk. Totalt er det 284 statsautoriserte tolker, 84 prosent prosent av disse er registrert i Nasjonalt tolkeregiester.

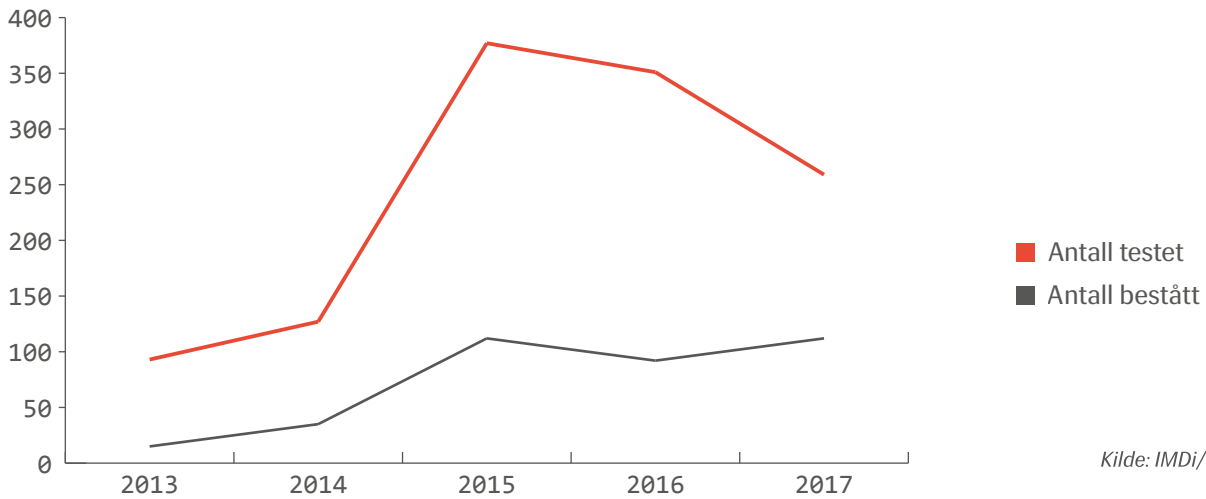
Et bachelorstudium i tolking i offentlig sektor ble opprettet ved OsloMet – Storbyuniversitet i 2017. 47 studenter i språkene litauisk, somali, sorani og tigrinja har startet på studiet som går på deltid over fire år. Høsten 2020 forventes de første studentene å ha fullført bachelorgrad i Tolking i offentlig sektor.

Rekruttering til de laveste kategoriene i Nasjonalt tolkeregiester skjer gjennom testing (Tospråktesten), og kursing (TAO – tolkens ansvarsområde). 259 kandidater ble testet i 11 språk (arabisk, bengali, makedonsk, panjabi, persisk, portugisisk, somali, sorani, spansk, tigrinja og vietnamesisk) hvorav 112 oppnådde tilfredsstillende resultater. Det ble gitt 6 TAO-kurs for tilsammen 119 personer. I 2018 overføres ansvaret for TAO til OsloMet.

I 2017 ble 82 nye tolker utdannet, mens 19 mottok bevilling som statsautorisert tolk i språkene somali, tyrkisk, pashto, spansk, nederlandsk og fransk.

Figur 3-15: Antall kandidater som har tatt og bestått ToSPoT/Tospråktesten 2013-2017

Fra ToSPoT til Tospråktesten

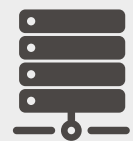
IMDi samarbeider med OsloMet om kvalifisering av flere tolker. I 2017 ble ansvaret for ToSPoT overført fra IMDi til OsloMet. Testen har endret navn til Tospråktesten, og er blitt muntlig. En muntlig test er mer relevant, og vil gjøre det enklere å teste kandidater i språk som ikke har en skriftlig standard. For å sikre mer egnede kandidater og lavere strykprosent, er det innført egenandel og krav til dokumenterte norsksferdigheter for kandidater som ønsker å ta testen. Etter første driftsår ved OsloMet ser dette ut til å ha ønsket effekt: strykprosenten er redusert fra 74 prosent i 2016 til 57 prosent i 2017.

Ved å samle statsautorisasjon, tolkeutdanning og Tospråktesten ved OsloMet er det test- og tolkefaglige miljøet på høyskolen blitt styrket, og kvalifiseringstiltakene planlegges mer i sammenheng. Blant annet fritas kandidater med bestått Tospråktest for opptaksprøve til tolkeutdanningen. Det er også et mål at fullført bachelorgrad skal utløse en rett til å ta autorisasjonsprøven.

Nytt Nasjonalt tolkeregister

Nasjonalt tolkeregister ble opprettet i 2005. Dagens teknologiske løsninger for register og portal er utdaterte og lite brukervennlige. IMDi har derfor igangsatt digitaliseringsprosjektet *Nytt Nasjonalt tolkeregister*, med støtte fra Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi). Midlene fra Difi kommer fra medfinansieringsordningen, og vil dekke halvparten av prosjektkostnadene i en treårsperiode.

Prosjektet har i 2017 vært i planleggingsfasen der behovene til et nytt register når det gjelder funksjonalitet, prosjektprodukter og interne og eksterne endringsprosesser, er blitt utredet og beskrevet. Eksterne gevinsteiere har forpliktet seg til å realisere gevinster av det nye registeret.⁴³ Planleggingsfasen avsluttes januar 2018. Prosjektet blir også fulgt opp av Digitaliseringsrådet.

Nytt Nasjonalt tolkeregister

⁴³ Foreløpige eksterne gevinsteiere er Utlendingsdirektoratet, Regionalt helseforetak Sør-Øst, Oslo tingrett, kommunale tolkeformidlere og politiet herunder Politidirektoratet, Politiets Utlendingsenhet og Oslo politidistrikt.

Planleggingsfasen har avdekket flere kritiske eksterne avhengigheter:

- Skatteetatens modernisering av Folkeregisteret: Dette medfører at lansering av nytt Nasjonalt tolkeregister ikke kan skje før i 2020. Gjennomføringsfasen vil dermed strekke seg lenger ut i tid, og prosjektet må søke om finansiering utover de tre årene som medfinansieringsordningen dekker.
- Ny personvernforordning: Medfører at behandlingen av personopplysninger i registeret må hjemles i lov. Tolkeloven kan benyttes til dette, men usikkerhet rundt lovarbeidet gjør at prosjektet må jobbe med andre alternativer.
- Politidirektoratet: ID-kort til tolkene i registeret er en del av prosjektet. Det er besluttet at kortene skal utstedes av politiet, gjennom deres løsning for utstedelse av pass og nasjonale ID-kort (planlagt lansert i 2019). I 2017 har IMDi jobbet for å få på plass en samarbeidsavtale med Politidirektoratet for gjennomføringen av dette arbeidet.

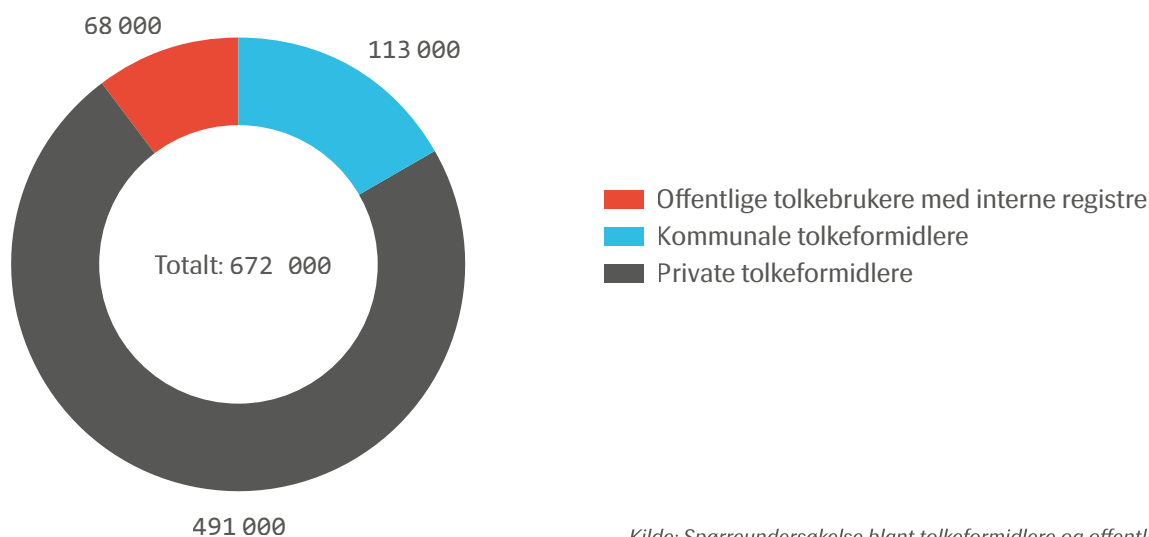
Kartlegging av tolkebehovet

Kvalifisering av tolker gjennom utdanning og autorisasjon er tid- og ressurskrevende, og det er viktig å ha god kunnskap om behovet før tiltak iverksettes. For å kartlegge behovet for tolk gjennomfører IMDi årlige spørreundersøkelser blant tolkeformidlere og offentlige tolkebrukere med egne bestillingsregistre. Årets undersøkelse⁴⁴, som ble supplert med data fra NHO Service, viser at det ble gjennomført rundt 672 000 tolkeoppdrag for offentlig sektor i 2016. Dette er en dobling siden 2013. De private formidlerne står for til sammen tre fjerdedeler av oppdragene som ble levert i 2016.

672 000
tolkeoppdrag for offentlig
sektor i 2016

⁴⁴ Undersøkelsen er oppsummert i rapporten *Behovet for tolk i 2016*.

Figur 3-16: Fordeling av tolkeoppdrag i 2016

Kilde: Spørreundersøkelse blant tolkeformidlere og offentlige tolkebrukere.

Kun 30 prosent av oppdragene ble gjennomført med kvalifiserte tolker. IMDi arbeider for at denne andelen skal øke. I 2018 vil IMDi og NHO gjennomføre en felles kartlegging av tolkebehovet.

Klagebehandling

IMDi har de siste årene mottatt enkelte klager på tolker. Klagen kommer fra både tolkebrukere og fra andre tolker, og gjelder hovedsakelig brudd på [retningslinjer for god tolkeskikk](#).⁴⁵ IMDi har også behandlet saker som gjelder misbruk av tittel som statsautorisert tolk, misbruk av ID-kort for statsautoriserte tolker, uprofesjonell opptreden og tolker som unnlater å møte opp til bestilt time.

Det er lite som tyder på at det lave antallet klager er et uttrykk for at kvaliteten på tolkeoppdrag generelt er god. Det lave antallet klager på tolker registrert i Nasjonalt tolkeregister må ses i sammenheng med manglende kunnskap hos tolkebrukere om bruk av tolk, til registeret og til muligheten for å klage til IMDi.

IMDi har i 2017 skriftliggjort rutiner for behandling av klager på tolker oppført i Nasjonalt tolkeregister. Ettersom det foreligger lite praksis på feltet, må rutinene utvikles videre. Utforming av endelige rutiner vil også avhenge av innholdet i ny tolkelov og utviklingen av nytt Nasjonalt tolkeregister.

Regjeringen har satt i gang et arbeid med en lov om tolking i offentlig sektor, og IMDi har bidratt i arbeidet. IMDi har også påbegynt arbeidet med revidering av retningslinjer for god tolkeskikk. Retningslinjene skal forankres i tolkelov og forskrifter.

Pådriverarbeid overfor kommuner og sektormyndigheter

Ett av resultatmålene for IMDi er at 30 prosent av kommunene skal ha retningslinjer for bestilling og bruk av tolk der Nasjonalt tolkeregister inngår. Kommuneundersøkelsen 2017 indikerer at dette resultatkravet er innfridd. 98 av 304 kommuner som svarte på dette spørsmålet i 2017 (32 prosent) oppgir å ha retningslinjer der Nasjonalt tolkeregister inngår. Denne andelen har økt siden i fjor, da 80 av 306 kommuner (25 prosent) oppga det samme.⁴⁶

I Kommuneundersøkelsen 2017 svarer en fjerdedel av kommunene at de vurderer det som ganske viktig eller meget viktig å få råd fra IMDi om bruk og bestilling av tolk de neste to årene (N=304).

Statlige etater som har retningslinjer, veiledere eller anbefalinger for bruk og bestilling av tolker der Nasjonalt tolkeregister inngår er Helsedirektoratet, Utlendingsdirektoratet, Domstoladministrasjonen, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet og Utdanningsdirektoratet.

Gjennomføring av strategien Barn som lever i fattigdom (2015-2017)

IMDi har samarbeidet med Barne- ungdoms- og familiedirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Helsedirektoratet, Husbanken, Utdanningsdirektoratet og Kulturdepartementet om å gjennomføre strategien *Barn som lever i fattigdom*

Kun 30 prosent av tolkeoppdragene ble gjennomført med kvalifiserte tolker.

32 %

av kommunene har retningslinjer for bestilling og bruk av tolk.

Antallet barn som vokser opp i familier med lavinntekt har økt. Barn med innvandrerbakgrunn utgjør en stor andel.

⁴⁵ <http://www.tolkeportalen.no/no/For-tolker/Tolkens-yrkesetik/>

⁴⁶ En nærmere analyse av enkeltkommuners svar indikerer at det har skjedd en faktisk økning, som ikke er en følge av at ulike kommuner har svart på undersøkelsen.

(2015-2017). Strategien har 64 tiltak, hvorav IMDi er delansvarlig for tre: Tiltak under introduksjonsloven (introduksjonsordningen samt norsk- og samfunnskunnskap), Jobbsjansen (utvidelse) og forsøk med gratis kjernetid i barnehage (del av tiltaket gratis kjernetid i barnehage).

Som del av strategien har de involverte partene i 2017 arbeidet med en offentlig rapport om barnefattigdom, som blant annet gjør rede for barnefattigdom i Norge og dens utvikling. I rapporten presenteres utvalgte tiltak i strategien som partene anser å enten ha positiv effekt på fattigdom eller kan avhjelpe situasjonen for barna. Rapporten lanseres 24. januar 2018.

I strategien fremkommer det at partene skal utvikle en veileder for kommunene i arbeidet mot barnefattigdom. IMDi har bidratt i arbeidet. Arbeidet med veilederen er ikke ferdigstilt, og arbeidet forventes å fortsette i 2018.

0-24-samarbeidet

Formålet med 0-24-samarbeidet er å legge til rette for at alle barn og unge gjennomfører videregående skole og deltar i samfunnslivet. Dette skal ivaretas ved å sikre hensiktsmessige statlige virkemidler og samordning av aktuelle tjenester på alle forvaltningsnivåer.

Styringsgruppen har vedtatt en strategi for programmet som gjelder fra 2017-2020. Visjonen for programmet er: *Alle barn og unge skal få den støtten og hjelpen de har behov for slik at de kan mestre eget liv.*

Effektmålene for programmet er:

- Det tverretatlige samarbeidet i kommunene om utsatte barn og unge og deres familier er styrket (Målgruppe: Kommuner og fylkeskommuner)
- Gjennomføringen i videregående opplæring er økt, som grunnlag for aktiv deltakelse i samfunnslivet og varig tilknytning til arbeidslivet (Målgruppe: Utsatte barn og unge og deres familier)

IMDi har deltatt i følgende arbeidsgrupper i 0-24-samarbeidet i 2017:

- Bedre koordinerte tjenester til familier med funksjonshemmede barn
- Kommunikasjonsgruppen
- Fylkesmannsgruppen
- Barn og unges selv- og medbestemmelsesrett
- Regelverk og samhandling
- Tilskudd (avsluttet 2017)
- Språkvanser (avsluttet 2017)

Departementene vurderer om programfinansiering skal prøves ut i en begrenset pilot.

I det felles oppdragsbrevet fra 2015, var ett av tiltakene å styrke samarbeidet på direktoratsnivå for å løse utfordringer som går på tvers av sektorer knyttet til opplæring av asylsøkere (tiltak y). I forbindelse med den omfattende tilstrømmingen av flyktninger i 2015, igangsatte 0-24-samarbeidet dette tiltaket i form av en arbeidsgruppe. IMDi ledet gruppen. Gruppen ble avviklet i 2017 ettersom gruppen konkluderte med at den ikke fant hindringer på systemnivå for opplæringstilbudet for asylsøkere.

Formålet med 0-24-samarbeidet er å legge til rette for at alle barn og unge gjennomfører videregående skole og deltar i samfunnslivet.

Handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk

I juni 2016 lanserte regjeringen handlingsplanen *Trygghet, åpenhet, mangfold – handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (2017-2020)*.

IMDi har deltatt i møter i samarbeidsgruppen på direktoratsnivå som er ledet av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet for oppfølging og rapportering på tiltak i handlingsplanen. Konkret har IMDi gjennomført opplæring og informasjon til minoritetsrådgivere, de ansatte ved botilbud for ungdom over 18 år utsatt for tvangsekteskap, kjønnslemlestelse eller sosial kontroll og de som jobber med nettstedet *ung.no*. Skeiv verden bistod faglig. Skeiv Verden har dialog med mange i målgruppen og det er derfor etablert et samarbeid mellom IMDi og Skeiv verden også i arbeidet med bosetting av flyktninger. Videre har lhbt-temaer vært tatt opp spesifikt i innspillmøter til integreringskonferansen og i integreringskonferansen. Innspill viser at det er behov for stor oppmerksomhet på innvandrere med lhbt-bakgrunn og det etterspørres mer informasjon fra innvandremiljøer. Lhbt er fast tema inn i introduksjonsordningen.

4

Styring og kontroll i virksomheten

4 Styring og kontroll i virksomheten

IMDi arbeider kontinuerlig med utvikling av styring- og kontrollsystemene i virksomheten. Vi gjennomfører faste, årlige prosesser som danner grunnlaget for styringen i direktoratet, som tar opp i seg de prinsippene som er fastsatt i økonomireglementet. Arbeidet med risikostyring, internkontroll, sikkerhet og beredskap, og dokumentforvaltning, er integrert i styringen av virksomheten.

Nedenfor gis det en overordnet vurdering av styring og kontroll i virksomheten. Det gis også en vurdering av IKT-utvikling og forvaltning.

Nærmere omtale av vesentlige forhold ved styring og kontroll

Omorganisering for mer effektiv drift og styrket fagdirektorat

IMDi startet en gjennomgang av organisasjonen i november 2016 som resulterte i en ny organisering med virkning fra 1. juni 2017. Ny organisering styrker IMDi som et enhetlig og tydelig fagdirektorat.

Målene for ny organisering er:

- Mer effektive og enhetlige arbeidsformer
- Mer strukturert og enhetlig samarbeid med sektormyndighetene og kommunene
- Tydeligere, raskere og mer effektive beslutningsprosesser
- Klart fagutviklingsansvar og et tydelig fagdirektorat
- Nødvendig stabs- og styringsstøtte til direktøren

Ny organisering legger til rette for bedre styring og kontroll i virksomheten, herunder effektive beslutningsprosesser og bedre sammenheng i styringen. IMDis regionkontorer er nå samlet i en regionavdeling, og det legges opp til et mer enhetlig arbeid overfor kommuner og statlige regionale sektormyndigheter, på tvers av IMDis regioner. Ny organisering følges systematisk opp, og tiltak som kan støtte opp om målene vurderes og iverksettes.

Risikostyring og internkontroll

Direktoratets styring og kontroll skal sikre strategisk og operativ måloppnåelse ved løpende drift og gjennomføring av prosjekter. Styring og kontroll er i videste forstand alt det IMDi gjør gjennom prosesser og rutiner for å sikre målrettet og effektiv drift og utvikling, pålitelig rapportering av alle typer data og resultater, overholdelse av lover og regler og sikring av eiendeler.

I siste del av 2017 har vi startet arbeidet med å videreutvikle verktøy og risikovurderingsprosessen, samt beskrive IMDis virksomhetsmodell, herunder tydeliggjøring av ansvar og roller. Første tertial 2018 skal det utarbeides en handlingsplan for internkontroll med ulike tiltak. Målet er å øke nivået på styring og kontroll i virksomheten ytterligere.

Risikostyring i direktoratet skal bidra til at vi identifiserer, vurderer, håndterer og kommuniserer forhold som kan inntreffe og påvirke vår måloppnåelse negativt. Det gjennomføres en risikoprosess hvert år som en del av virksomhetsplan-

IMDi arbeider kontinuerlig med utvikling av styring- og kontrollsystemene i virksomheten.

leggingen. Det identifiserte risikobildet sees i sammenheng med prioriteringer gjennom året og følger et årshjul for plan og budsjettprosess. Risikobildet oppdateres gjennom året og følges opp i linjen i direktoratet.

Direktoratet har arbeidet for å forbedre styringen av utviklingsprosjekter de siste årene, i tråd med beste praksis på området. For å knytte utvikling av digitaliserte produkt nærmere til IMDis overordnede strategi, budsjett og ressursbruk har vi innført porteføljestyring. Overordnet valg av IMDis portefølje må sees i sammenheng med migrasjonskjedens samlede portefølje og gjensidig avhengigheter, politiske prioriteringer, strategi og virksomhetsstyringsprosessen, samt våre målsettinger, prioriteringer og andre satsinger.

Arkivering og innsynsforespørsler

IMDi arbeider kontinuerlig med å forbedre arkiveringsrutiner og -systemer, slik at arkiveringen dekker det kortsiktige forvaltningsmessige behovet for eget arkivtilfang, men også det langsiktige samfunnsmessige behovet for å ta vare på viktig dokumentasjon. Dokumenttilgangen i direktoratet har økt fra 15 000 dokumenter i 2013 til 28 000 dokumenter i 2017 (se tabell 4-1).

Arkivtjenesten prioriterer veiledning av saksbehandlere, kvalitetskontroll og -forbedring av journalopplysninger for å sikre god dokumentforvaltning.

Vi har deponert uttrekk av avsluttet arkivbase til Arkivverket og startet opp med bevarings- og kassasjonsvurdering av våre fagsystemer.

Innsynsforespørsler behandles innen fristen, selv om vi i 2017 fikk 3 409 innsynsforespørsler via Offentlig elektronisk postjournal (OEP). Det var en kraftig økning fra tidligere år. De fleste avslag på innsyn blir gitt med henvisning til offl. § 13, da dokumentene inneholder taushetsbelagte opplysninger.

IMDi har tilrettelagt for oppstart av elnnsyn, i første omgang uten publisering av filer. I løpet av 2018 vil vi legge til rette for fulltekstpublisering av offentlig dokumenter, noe som vil effektivisere innsynsbehandlingen.

28 067

journalførte dokumenter
i 2017.

3 409

innsynsforespørsler
i 2017

Tabell 4-1: Dokumenttilgang 2012 – 2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Antall dokumenter	15 045	16 725	24 472	24 071	28 067

Kilde: IMDi

Tabell 4-2: Innsynsforespørsler mottatt via Offentlig elektronisk postjournal

	2013	2014	2015	2016	2017
Mottatte innsynsforespørsler i OEP	522	457	812	703	3 409

Kilde: IMDi

Riksrevisjonen

Revisjonsresultatet for 2017 foreligger ikke på det tidspunktet årsrapporten skrives. I 2016-revisjonene av IMDi er det ikke funnet noen vesentlige feil i årsregnskapet eller at bevilgningene er brukt i strid med regelverket.

Riksrevisjonen gjennomførte i 2017 en etterlevelsesrevisjon av IMDis forvaltning av tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet. Revisjonen viser at ikke alle krav til statlig tilskuddsforvaltning etterleves. IMDi vil utvikle en konkret plan for oppfølgingen av de svakhetene Riksrevisjonen peker på og redegjøre for oppfølgingen i årsrapporten for 2018.

Regjeringens fellesføring for 2017 – effektiviseringstiltak

IMDi arbeider systematisk for å utnytte tildelte ressurser best mulig og bedre produktiviteten i virksomheten. Vi dreier virksomheten til mer sentralisert oppgaveløsning, enhetlige tjenester og mer systematisk samarbeid.

I 2017 har vi iverksatt følgende tiltak som er relevante i denne sammenheng:

Omorganisering

IMDi har i 2017 hatt en full organisasjonsgjennomgang og vurdert organisering av oppgaver, og fordeling av ressurser i avdelinger og seksjoner (se over). Målet med omorganiseringen var enhetlige og effektive arbeidsformer.

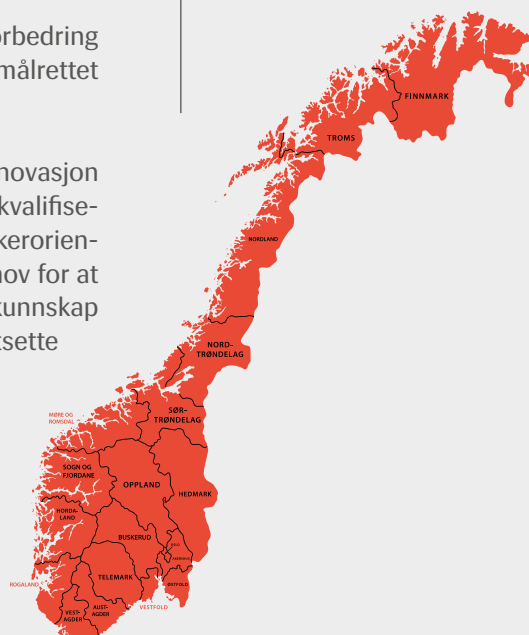
Helhetlig kommune og sektorsamarbeid

Regionavdelingen er, med sine seks regioner, IMDis utøvende ledd ut mot kommuner, sektormyndigheter og regionale myndigheter. Regionavdelingen skal sikre et styrket samarbeid med regionale sektormyndigheter, og et enhetlig samarbeid med fylkeskommune og kommuner, at IMDi fremstår som enhetlig med gjenkjennelige tjenester overfor samarbeidspartnere. IMDi er i gang med å utarbeide en strategi for samarbeidet med kommuner og regionale sektormyndigheter. Strategien ferdigstilles første kvartal 2018.

Tjenesteutvikling

IMDi har de siste to årene hatt en satsing på brukerrettet utvikling og forbedring av våre tjenester. Vi har som mål å ha lett tilgjengelige tjenester som er målrettet og tilpasset våre brukeres behov og forventinger.

IMDi har i perioden 2016-2017 deltatt i Difis stimuleringsordning for innovasjon og tjenstedesign. Vi har jobbet med tjenesteutvikling på fagområdene kvalifisering, frivillighet, tolk og forebygging og har jobbet systematisk etter brukerorientert utviklingsmetodikk. Et av hovedfunnene i arbeidet, er at det er behov for at IMDi i enda større grad legger til rette for mer og bedre formidling av kunnskap og erfaringer gjennom våre digitale verktøy og plattformer. Vi skal fortsette å utvikle våre digitale tjenester.

Effektivisering av arbeidsprosesser

IMDi har hatt en økning i oppgaveporteføljen over tid, som følge av at vi får flere oppdrag og oppgaver, og at saksmengden øker i volum. Det hadde ikke vært mulig å gjennomføre oppdraget uten effektivisering av virksomheten.

Tabell 4-3: Årsverk i IMDi 2013 – 2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Årsverk per 31.12	209	219	223	234	214
Antall ansatte per 31.12	230	248	259	261	235

Kilde: IMDi

Økningen i antall årsverk i 2015 og 2016 skyldes den kraftige økningen i asyl-ankomster høsten 2015. Nedgangen i antall årsverk i 2017 skyldes i hovedsak kutt i ekstrabevilgninger gitt som følge av økte asylankomster høsten 2015.

Omstilling gjennom effektivisering, digitalisering av tjenester og prosessforbedringer skal gi oss handlingsrom på sikt. Effektiviseringsgevinster og andre gevinster er omtalt nedenfor under de enkelte digitaliseringsprosjektene.

Digitalisering av arbeidsprosesser og tjenester

Digitalisering av arbeidsprosesser og tjenester er sentralt i utviklingen av bruker-vennlige tjenester og effektivisering av arbeidet. IMDi har siden 2013 utviklet nye og bedre digitale løsninger for effektiv og sikker forvaltning. Løsningene støtter opp under IMDis arbeid på områder som bosetting, kvalifisering (introduksjonsprogram og opplæring norsk og samfunnskunnskap), tolk, tilskuddsforvaltning og digital informasjonsformidling. IMDi har hatt en betydelig effektivisering av bosettingsarbeidet over tid, men særlig ved overgangen til nytt saksbehandlingssystem for bosettingsarbeidet i juni 2017. Vi har samtidig endret organisering og effektivisert arbeidsrutinene i bosettingsarbeidet. Disse endringene gjør oss i stand til å håndtere bosetting i stort volum, og har ført til en betydelig reduksjon i antall årsverk brukt på tildeling og fordeling av flyktninger til kommunene. Gjennomsnittlig ventetid for flyktninger i mottak, fra vedtak om opphold til bosetting i en kommune, har gått ned fra 8,4 måneder i 2015 til 5,0 måneder i 2017. Dette skyldes flere forhold, blant annet effektivisering.

De nye og forbedrede digitale løsningene skal gi mer effektiv og sikker forvaltning i IMDi og for andre aktører i integreringsarbeidet. Det vil gi effektiviseringsgevinster, særlig etter hvert som vi og våre brukere får mer erfaring med de nye systemene.

Utover lansering av nye løsninger (beskrevet nedenfor), gjennomførte forbedringer og planlegging av nye prosjekter, har IMDi i 2017 arbeidet spesifikt med tiltak som skal sikre god oppfølging og strategisk styring av digitale prosjekter. Herunder er det vedtatt og etablert både porteføljestyre og prosjektkontor (PMO). Porteføljestyret vil bidra til å sikre hensiktsmessige tverrgående prioriteringer, i tråd med IMDis strategiske mål. PMO vil bidra til å standardisere og

Nye og forbedrede digitale løsninger skal gi mer effektiv og sikker forvaltning i IMDi og for andre aktører i integreringsarbeidet.

formalisere prosjektrapporteringen. Det vil stilles større krav til hvert prosjekt for standardisert ressursplanlegging, fremdriftsplan og prognoser. Rutinemessig rapportering i standardiserte formater vil tydeliggjøre eventuelle risikoelementer og avvik hos prosjektene. Nødvendige tiltak vil raskere kunne identifiseres og igangsettes på bakgrunn av dette. Målet er å oppnå en forbedret prosjektstyringsmetodikk som sikrer god gjennomføringsevne, god ressursutnyttelse og hensiktsmessig prioritering i IMDi.

Andre forhold departementet har bedt IMDi rapportere særskilt på

IMDis digitaliseringsprogram

IMDis pågående digitaliseringsprogram (IMDig) ble igangsatt i 2013, for å utvikle nye IKT-løsninger i hele kjeden fra en flyktning har fått oppholdstillatelse til full deltakelse i samfunnet. Gode digitale løsninger vil gi et bedre kunnskapsgrunnlag for målstyring, et mer effektivt system for brukerne (kommunene) og bedre resultater i integreringsarbeidet. Asylsituasjonen og bosettingsbehovet endrer seg fra år til år, og det er viktig å ha effektive og sikre IKT-løsninger, som bidrar til effektivisering av bosettingsarbeidet og som gjør det enklere å følge utviklingen i tiltak og resultater.

IMDinett (tidligere Impact)

IMDinett er en samlebetegnelse på de verktøy som er i drift og som videreutvikles for å gjøre bosettingsarbeidet og tilskuddsforvaltningen enklere, samt for å forbedre kvalitet og funksjonalitet løsningene. Til sammen vil disse verktøyene erstatte mange av dagens manuelle rutiner og bidra til å effektivisere integreringsarbeidet. IMDi har i 2017 arbeidet med forbedring av NIR og innsatsen vil fortsette i 2018.

I mai 2017 lanserte IMDi en ny saksbehandlingsløsning for å bosette flyktninger (IMDinett-bosetting). Vi har lagt vekt på å lage funksjonelle løsninger som effektiviserer og automatiserer arbeidsprosesser, er brukervennlige og som legger til rette for samordning mellom alle aktører i bosettingsarbeidet. Løsningen brukes i dag aktivt av kommunene.

Etter lansering av IMDinett-bosetting har prosjektets hovedfokus vært å bistå linjen med systemforvaltningen og overføre nødvendig kompetanse fra prosjekt til linje. I tillegg har det vært gjennomført ekstra opplæringstiltak av både interne og eksterne brukere, basert på kartlagte behov. Ovennevnte prioritering har medført en forskyvning av planlagt utredningsarbeid, men vurderes som nødvendig for å sikre en trygg og selvstendig systemforvaltning. Det utarbeides retningslinjer og rutiner som skal ligge til grunn ved fremtidige overleveringer, og sikre en effektiv overlevering til linjen ved kommende leveranser.

Selvregistrering av kompetanse

Per 1. juli 2017 overtok IMDi ansvaret for ny selvregistreringsløsning av kompetanseopplysninger for flyktninger i mottak. IMDi har ytterligere fått i oppdrag å videreutvikle eksisterende løsning. anbefalte retning for videre utviklingsarbeid støttes av departementet (ref. tillegg 4 til Tildelingsbrev). Ny løsning skal blant annet gjøre det enklere å benytte, formidle og rapportere kompetanseopplysninger til alle relevante interessenter, deriblant mottak, kommuner og NAV. Løsningen vil lanseres i 2018. Se for øvrig kapittel 3.1.

IMDi lanserte i mai 2017 en ny saksbehandlingsløsning for å bosette flyktninger.

Videreutvikling av Nasjonalt tolkeregister

Nasjonalt tolkeregister ble opprettet i 2005 og er IMDi's viktigste tiltak for kvalitetssikring av tolker til offentlig sektor. Forprosjektet IMDi gjennomførte høsten 2016 viste et tydelig gap mellom dagens situasjon og målet om bruk av kvalifiserte tolker i situasjoner som berører rettsikkerhet, liv og helse. Prosjektet Nytt nasjonalt tolkeregisteret har fått tilsagn om midler fra Difis medfinansieringsordning. Prosjektet skal bidra til økt bruk av kvalifiserte tolker og en forbedring av tjenestene som IMDi har på tolkefeltet. For utdypende beskrivelse av prosjektets gjennomførte aktiviteter og planlagte leveranser, se eget kapittel 3. Utvikling av tolkeregisteret vil starte i 2018, og det er planlagt lansering i 2020.

Overføring av data mellom IMDi og kommunene

I 2017 er det etablert egne prosjekter for arbeid med overføring av data mellom IMDi og kommunene (WS4) og søknadsbaserte tilskudd. Prosjekt WS4 skal bidra til at overføring av data mellom IMDi og kommunene skjer på en sikker og effektiv måte uten feil. Dette vil betydelige bedre datakvaliteten i Nasjonalt introduksjonsregister Nasjonalt introduksjonsregister (NIR), samt redusere tidsbruken relatert til feil ved overføring av data. Prosjekt søknadsbaserte tilskudd skal modernisere eksisterende elektroniske løsning i tilskuddsforvaltningen, som er svært sårbar og utdatert. Ny løsning vil blant annet tilrettelegge for standardiserte arbeidsprosesser og forenklet saksflyt. Begge prosjektene vil i henhold til eksisterende planer gjennomføre sine leveranser i 2018.

Ny intern digital samarbeidsplattform

Februar 2017 ble den nye digitale samarbeidsplattformen Digsam lansert. Lanseringen av Digsam har gjort det enklere og raskere for ansatte i IMDi å finne og dele informasjon og kunnskap internt i organisasjonen.

Imdi.no

I 2017 er det gjort ytterligere forbedringer i allerede lanserte løsninger som IMDi.no (med tilhørende statistikkmodul). Tall- og statistikksidene er blant annet utbedret med funksjonalitet for raskere nedlastning av data og mer brukervennlig søkefunksjon for sammenlikning av steder.

Rapportering på punkter i digitaliseringsrundskrivet

I teksttabellen på neste side redegjør IMDi for hvordan vi har fulgt opp momenter i digitaliseringsrundskrivet.

IMDi skal utvikle et nytt nasjonalt tolkeregister.

En ny løsning skal gi sikrere og mer effektiv overføring av data mellom IMDi og kommunene.

Tabell 4-4: Redegjørelse for oppfølging av digitaliseringsrundskrivet

Digitalt førstevalg - Kartlegging av potensialet for digitale tjenester	De digitale tjenestene er tett koblet til IMDis rolle i integreringspolitikken. Så langt har utviklingen hatt mest fokus på IMDis oppgaver innen bosetting og kvalifisering, med kommunene som hovedmålgruppe. En slik kartlegging bør i tilfelle skje i samarbeid med kommunesektoren og øvrige virksomheter i migrasjonskjeden.
Digital postkasse til innbyggere	IMDi har valgt KS sin løsning SvarUt for å dekke kravet i Digitaliseringsrundskrivet om å sende post digitalt til innbyggere. Ved bruk av SvarUt sender vi også post digitalt til virksomheter via Altinn.
Elektronisk faktura	IMDi benytter seg av DFØ sine tjenester og krever at leverandører sender faktura og kreditnota elektronisk (i EHF-format.)
Offentlig informasjon tilgjengelig for viderebruk	<p>IMDi har utviklet en statistikk-løsning på imdi.no⁴⁷. Der tilgjengeliggjør vi integrerings-relevant statistikk fra SSB og IMDis egne datakilder. Statistikken er tilgjengelig på ulike nivåer: kommune, næringsregion, fylke og hele landet. All statistikk kan lastes ned fra imdi.no og bearbejdes videre i excel eller andre formater. Vi har i 2017 forbedret nedlastningsfunksjonen og lagt til rette for nedlasting av grafikken. Kilde-koden er også tilgjengelig for andre virksomheter som ønsker å utvikle liknende løsninger.</p> <p>IMDi gjennomfører spørreundersøkelser, som integreringsbarometeret og kommu-neundersøkelsen. Data fra undersøkelsene gjøres tilgjengelig via Norsk samfunns-vitenskapelig datatjeneste (NSD).</p> <p>IMDi forvalter Nasjonalt introduksjonsregister og besitter informasjon gjennom ulike datakilder. Registeret inneholder personopplysninger. Vi publiserer statistikk, og utleverer dessuten anonymiserte data til forskere som bestiller og har fått til-latelse til å forske på dataene. Vi leverer også data til SSB, som bruker grunnlaget til å lage statistikk om hvordan det går med deltakere i introduksjonsprogrammet med hensyn til deltakelse i arbeid og utdanning.</p>
Følg opp informasjonssikkerheten	Se eget avsnitt om arbeid med informasjonssikkerhet.
Hjelp til brukerne	Det er etablert landsdekkende service- og supporttjenester knyttet til både bo-setting og kvalifisering. Brukerne kan kontakte tjenestene både over internett og telefon. Brukerdialogen loggføres for å sikre at spørsmål blir besvart og for at IMDi på en systematisk måte kan gjøre forbedringer av de digitale tjenestene.
Gjenbruk informasjon	IMDi bygger sin saksbehandling på informasjon fra UDI. Det er et mål at flyktninger ikke skal måtte avgi identiske opplysninger flere ganger i migrasjonskjeden. Utvikling av selvregistreingsløsning for kompetanse er et tiltak for gjenbruk av informasjon.
Bruk av nasjonale felles-komponenter	Adresseinformasjon med videre kontrolleres løpende og automatisk mot folke-registeret. Pålogging til nytt tolkeregister vil skje ved bruk av ID-porten.
Følg krav om arkitektur og standarder	IMDi har et uttalt mål om å følge statens overordnede arkitekturprinsipper på IKT-området.
Sourcingstrategi og skytjenester	IMDis sourcingstrategi har ikke endret seg i 2017. I løpet av 2018 vil det legges en ny sourcingstrategi for drift. Dette vil bli gjort i tilknytning til vurdering av utvidet bruk av skytjenester. Siden IMDi forvalter betydelige mengder personopplysninger vil tjenesteutsetting basere seg på dokumenterte vurderinger av risiko og sårbarhet og skje i tråd med departementets anvisninger .

⁴⁷ <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/>

Bygg inn personvern	Det pågående prosjektet WS4 har som mål og framskaffe anonymiserte (syntetiske) data til utviklings- og testformål i fagsystemene. Arbeidet skjer i samarbeid med UDI.
Planlegging, styring og gjennomføring av IKT-prosjekter	IMDi benytter Prosjektveiseren til direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) i planlegging og gjennomføring av IKT-prosjekter
Gevinst	<p>Med innføring av prosjektveiserens modell arbeider vi med gevinstfokus i alle prosjekter. I forbindelse med lansering av Digsam (nytt intranett) har det blitt foretatt nullpunktsmåling av prioriterte gevinster. Dette vil være sammenligningsgrunnlaget for videre målinger som vil gi oss svar på om Digsam gir oss ønskede resultater. Etter planen skal dette følges opp med midtveismåling høsten 2018. Sluttmålingen planlegges gjennomført i løpet av 2019. Det er også foretatt nullpunktsmålinger knyttet til lanseringen av IMBi i 2017 hvor følgende fire gevinster ble prioritert:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bedre styringsinformasjon • Redusert ressursbruk • Likebehandling av flyktninger og kommuner • Raskere bosetting <p>Etter planen skal dette følges opp med midtveismåling i 2018. Sluttmålingen planlegges gjennomført i løpet av 2019.</p>
Digitaliseringsrådet	IMDi tok kontakt med Digitaliseringsrådet i fjor i tilknytning til gjennomføring av prosjekt Nytt nasjonalt tolkeregister. Det ble avholdt møte med rådet i januar 2018.
Samordning med kommunesektoren	IMDi har samarbeidet med KS, Oslo kommune, Bergen m.fl. i prosjektet WS4 for overføring av data mellom kommunale fagsystemer og NIR. Intensjonen med samarbeidet har blant annet vært å finne fram til en standardisert og felles metode for overføring som sikrer kvalitet på informasjonen og god sikkerhet i overføringen. Samarbeidet videreføres i 2018.
Medfinansieringsordning for lønnsomme digitaliseringsprosjekter	Prosjektet Nytt nasjonalt tolkeregister har fått delfinansiering med totalt 9 mill. kroner fordelt på 2017, 2018 og 2019.

Tilskuddsforvaltning

I Årsrapport 2017 skal det gjøres særskilt rede for bruk av tilskuddsmidler og det skal følge med en vurdering av måloppnåelsen for ordningene (veid opp mot regelverket for ordningen). Under presenteres hovedtallene for de søknadsbaserte og de øremerkede tilskuddene. Tilskuddsordningene er ytterligere omtalt i årsrapportens del 3 Årets aktiviteter og resultater.

For de søknadsbaserte ordningene har tilskuddsmottakerne frist for rapportering til IMDi i februar. Det er derfor ikke mulig å gjøre vurderinger av måloppnåelse for 2017 i årsrapporten. Vurderinger av måloppnåelse og resultater, samt orientering om tildelinger i 2018 vil bli sendt til departementet i løpet av 2018. Helhetlig rapport om bruk av midlene på kap. 496, post 71 vil bli sendt til departementet innen 1. juni 2018.

Ordningen «Lokale innvandrersorganisasjoner og frivillig virksomhet i lokalsamfunn» administreres av 20 kommuner, og vil bli rapportert i den helhetlige rapporten om bruk av midlene på post 71.

Tabell 4-5. Søknadsbaserte tilskuddsordninger, søknader og innvilget beløp. 2017.

Kap/post	Tilskuddsordning (navn)	Antall søknader	Antall innvilgede søknader	Omsøkt beløp (kroner)	Innvilget beløp (kroner)
496/62	Jobbsjansen, del A	42	36	97 700 000	56 800 000
496/62	Jobbsjansen, del B	23	20	43 000 000	26 250 000
496/62	Jobbsjansen, del C	14	12	18 300 000	10 821 000
496/62	Jobbsjansen, del D	4	4	1 100 000	1 082 500
496/62	Kommunale utviklingsmidler	123	79	82 000 000	35 286 000
496/62	Etablereropplæring for innvandrere	26	13	14 715 200	6 370 000
496/71	Frivillige organisasjoners holdnings- skapende/ forebyggende arbeid mot negativ sosial kontroll, tvangsekte- skap og kjønnslemlestelse	53	33	21 514 105	9 430 000
496/71	Informasjons- og veiledningstiltak rettet mot innvandrere	40	21	18 592 585	7 450 000
496/71	Integreringsprosjekter i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner	170	111	63 562 287	28 649 374

Tabell 4-6. Øremerkede tilskudd, antall organisasjoner og beløp. 2017

Kap/post	Tilskuddsordning (navn)	Antall organisasjoner	Totalbeløp
496/71	Nasjonale ressursmiljøer	16	24 045 000
496/71	Tilskudd til særlig utsatte innvandreregrupper	3	2 000 000

Beregningsutvalget

De samlede overføringene til kommunesektoren under programkategori integrering og mangfold utgjorde i 2017 over 18 milliarder kroner. De største budsjett-postene er integreringstilskuddet, tilskudd til opplæring i norsk og samfunns-kunnskap, og særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger. Kommunene skal ikke legge frem særskilt regnskap for disse tilskuddene. Den årlige kartleggingen fra Beregningsutvalget skal følge med på om det er et rimelig samsvar mellom tilskuddene og kommunenes utgifter, og om det er endringer i dekningsgraden.

Beregningsutvalgets rapporter gir innspill til regjeringens arbeid med statsbudsjettet for påfølgende år. Dersom kommunene har lavere kostnad enn det tilskuddene dekker, beholder kommunene tilskuddene uavkortet. Integreringstilskuddet har de siste årene dekket om lag 90 prosent av kommunenes gjennomsnittlige utgifter til bosetting og integrering. Fra 2015 til og med 2017 har det blitt utbetalt ekstratilskudd for å øke bosettingen. Styrkingen av de økonomiske virkemidlene har bidratt til økt og raskere bosetting.

Beregningsutvalget er et permanent partssammensatt utvalg, med fire representanter fra kommunesektoren og fire representanter fra staten. Beregnings-

Beregningsutvalget kartlegger kommunenes utgifter til bosetting og integrering av flyktninger.

utvalget er administrativt underlagt IMDi. IMDi leder og har sekretariatsfunksjonen for Beregningsutvalget.

Beregningsutvalget skal drøfte og analysere resultatene fra kartleggingen, herunder gi en forklaring på årsakene til eventuelle endringer i kommunenes utgifter. Beregningsutvalget skal også foreta en analyse av utgiftene i kommunene over tid. Funnene er en del av beslutningsgrunnlaget når neste års satser for tilskudd skal fastsettes av departementet.

Utvalgets metode er innhenting av opplysninger gjennom spørreskjema og systematisk veiledning i 20-22 kommuner. Kartleggingen er supplert med tall fra SSB og IMDi. Kartleggingen omfatter utgifter på følgende seks delområder:

1. Utgifter til integreringstiltak og administrasjon av disse (Administrasjonsundersøkelsen)
2. Utbetalt sosialhjelp, landstall fra SSB.
3. Utbetalt introduksjonsstønad, landstall fra SSB⁴⁸.
4. Utgifter til opplæring i norsk og samfunnskunnskap.
5. Utgifter til bosetting og integrering av enslige mindreårige.
6. Utgifter til helsetjenester – prisjustert sats

Etter tre år på rad (2015, 2016, 2017) med rekordhøy bosetting, er det viktigere enn noen gang å følge med på hvordan kommunene bruker tilskuddsmidlene for å få til god integrering. Kartleggingen av kommunenes utgifter i 2017 foregår de første månedene i 2018, og Beregningsutvalgets rapporter for 2017 vil foreligge sommeren 2018.

Administrative forhold

Personalforvaltning

Oppfølging av IA-avtalen

IMDis mål og tiltak for oppfølging av IA-avtalen er forankret i IA-møtet hvor hovedtillitsvalgte, hovedverneombud og IMDis ledelse deltar. Tiltakene følges opp gjennom direktoratets generelle HMS-arbeid, personalforvaltning og rekrutteringsprosesser.

IMDi har en målsetting om at det totale sykefravær ikke skal overstige 5,9 prosent innen utgangen av 2018. Totalt sykefravær i 2017 var 6,8 prosent. Av dette var 5,6 prosent legemeldt fravær. Legemeldt sykefravær for menn gikk ned fra 3,9 prosent i 2016 til 2,3 prosent i 2017. For kvinner gikk legemeldt sykefravær opp fra 4,6 prosent i 2016 til 7,6 prosent i 2017. Arbeidet med sykefravær i IMDi har fokus på forebyggende arbeid, tett og god individuell oppfølging, rapportering, samt på nærværsfaktorer.

IMDi har et mål om å tilby yrkestilpasset arbeidstrening (språkpraksis, arbeidspraksis, lønnstilskudd) til 4-8 personer med innvandrerbakgrunn per år. Formålet er å gi tilbud om opplæring og arbeidserfaring. IMDi har i løpet av 2017 hatt 8 personer med antatt innvandrerbakgrunn på praksisplass av forskjellig varighet.

⁴⁸ Fra 2017 har kommunene rapportert noe av datagrunnlaget til IMDi via NIR, og ikke til SSB gjennom KOSTRA-skjema 11B. Dette har betydning for utvalgets kartlegging av kommunenes utgifter i 2017. Resultatene fra 2017-kartleggingen publiseres sommeren 2018.

HMS

IMDi er opptatt av å sikre god kvalitet på, og høy bevissthet om HMS-arbeidet i direktoratet. Det er avholdt regelmessige møter i hoved-AMU, samt møter i lokale AMU.

I tillegg nevnes følgende tiltak og aktiviteter fra IMDi's HMS-arbeid i 2017:

- Det ble gjennomført en risikoanalyse av arbeidsmiljøet i forbindelse med omorganiseringsprosessen våren 2017
- Kontorvise HMS-dager
- Introduksjon for nyansatte med informasjon om bl.a. HMS- og IA-arbeidet i IMDi
- Fortløpende oppdatering og forbedring av IMDi's elektroniske HMS-håndbok
- Felles treningsopplegg for ansatte med fokus på å forebygge problemer med nakke, rygg og skulder
- Planlegging og oppstart av medarbeiderundersøkelse
- AKAN-kontakt har deltatt på Alor-nettverk og to-dagers AKAN-seminar

Kompetanseutvikling

IMDi jobber for å sikre at organisasjonen har den nødvendige kompetansen for å løse nåværende og framtidige oppgaver. Det legges til rette for at alle ansatte kan ha en individuell og målrettet plan for egen utvikling. Det gjennomføres vurderinger av kompetansebehov i organisasjonen, og tiltak for å sikre grunnleggende basiskompetanse iverksettes fortløpende. Dette inkluderer kurs innen IKT-verktøy, forvaltningsrett, prosjektledelse, samt skriftlig og muntlig formidling.

IMDi skal være en lærende organisasjon med verktøy og arenaer for å utvikle en kollektiv kompetanse. I 2017 ble det gjennomført interne fagmøter to ganger i måneden. Dette er en viktig kunnskapsarena for å formidle ny kunnskap innen integreringsfeltet og gjennomføre felles tiltak for kompetanseheving innen ulike temaer.

Brukerrettet tjenesteutvikling har vært et to-årig satsingsområde i IMDi. I 2017 ble det gjennomført et utviklingsprogram for å bygge intern kompetanse på metodikker innen brukerretting og tjenestedesign.

Aktivitets- og redegjørelsesplikter

Likestillingsomtale

IMDi har en skjev kjønnsbalanse med 62 prosent kvinner blant våre ansatte. I toppledelsen er det 58 prosent kvinner og i mellomledergruppen 60 prosent. Det er tilnærmet likelønn mellom kjønnene, med marginal variasjon i stillingsgruppene (se vedlegg 4).

6,8 prosent av kvinnene og 2,2 prosent av mennene jobbet deltid per 31.12.17. 19,2 prosent av de kvinnelige ansatte hadde midlertidig arbeidskontrakt, tilsvarende 11,2 prosent blant de mannlige ansatte.

33 prosent av totalt foreldrepermisjonsuttak ble tatt ut av menn.

Mangfold

IMDi har som mål at minst 25 prosent av direktoratets ansatte skal ha innvandrerbakgrunn. Samlet andel ansatte med innvandrerbakgrunn i IMDi, inklusive ledere, var 29,7 prosent i 2016 ifølge tall fra SSB. Det er en økning med 0,9 prosentpoeng fra 2015.

IMDi er opptatt av å sikre god kvalitet og høy bevissthet om HMS-arbeidet i direktoratet.

Tabell 4-7: Ansatte i IMDi etter landbakgrunn. Antall. 2013 - 2016

Antall ansatte	2013	2014	2015	2016
I alt	219	223	234	214
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre Gruppe 1: EU/EFTA, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	10	11	10	11
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre Gruppe 2: Asia, Tyrkia, Afrika, Latin-Amerika, Euro- pa utenom EU/EFTA, Oseania utenom Australia og New Zealand	56	54	59	63

Kilde: SSB-tabell 10189: Ansatte i staten, etter departement med underliggende enheter, innvandringskategori og landgruppe⁴⁹

For å fremme likestilling av personer med innvandrerbakgrunn i virksomheten og ved rekruttering til nye stillinger er følgende presisert i personalreglementet:

- IMDis mål for mangfold, samt oppfordring til innvandrere om å søke på stillingen, skal fremkomme i kunngjøringen.
- Det å ha innvandrerbakgrunn kan være relevant kompetanse ved søknad på stillinger i IMDi. Minst 50 prosent av de som innkalles til intervju, bør ha innvandrerbakgrunn forutsatt at kvalifikasjonskravene er oppfylt.
- Erfaringsbasert kompetanse til søkere med innvandrerbakgrunn konkretiseres. I de tilfeller bare norske søkere foreslås, skal den best kvalifiserte med innvandrerbakgrunn omtales i forslag til tilsetning sammen med en begrunnelse om hvorfor vedkommende ikke er ansett som kvalifisert.

IMDi gir velferdspolis for feiring av religiøse høytidsdager utenom Den norske kirke i inntil to dager.

Sikkerhet og beredskap

IMDis sikkerhetsstyringssystem skal være helhetlig, systematisk og strukturert. En beredskapsgruppe møtes månedlig for å sikre at IMDi har oppdatert krise- og beredskapsplanverk. Gruppen gjennomfører også årlige øvelser. Kriseplan og krisekommunikasjonsplan er under arbeid og ferdigstilles tidlig i 2018. For å sikre et effektivt og operativt beredskapssystem, har IMDi fokus på kontinuerlige forbedringsprosesser for effektivt å kunne gjenopprette normal drift og begrense skade dersom en uønsket hendelse skulle skje.

Det er gjennomført tiltak for å bevisstgjøre ansatte om forebyggende sikkerhet, sikkerhetsinstruksen og den enkeltes ansvar iht. sikkerhetsloven og gjeldende sikkerhetsbestemmelser. Alle ansatte skal bekrefte i en egenerklæring at sikkerhetsinstruksen er lest og akseptert.

IMDi har samarbeidet med UDI, PU og PST om et felles rammeverk for sikkerheten på kommisjonsreiser.

⁴⁹ Tallet på ansatte er hentet fra SSBs registerbaserte sysselsettingsstatistikk som gir tall for tredje uke i november. Inkluderer sysselsatte 15 år eller eldre, både bosatte og ikke-bosatte (korttidsopphold). Bosatte er personer som forventes å oppholde seg minst seks måneder i Norge. Den viktigste kilden er NAVs arbeidstakerregister (Aa-registeret). Ansatte som ifølge NAV er oppdragstakere, holdes utenfor.

Kilden for innvandringskategori og landbakgrunn er SSBs Befolkningsstatistikksystem (BESYS).

For å ivareta sikkerheten til ansatte som deltar i uttak av overføringsflyktninger i risikoutsatte områder, har IMDi sammen med UDI, PU og PST innført et felles enhetlig og samordnet rammeverk for sikkerheten til ansatte som deltar fra de fire etatene. Rammeverket beskriver retningslinjer for roller, ansvar og myndighet før, under og etter uttaksreisene.

I januar hadde IMDi en brann i lokalene i Oslo, som følge av teknisk svikt i et kjølerom. På grunn av røykeeksponering kunne lokalene ikke brukes, og IMDi fikk meget raskt låne lokaler i UDI i tre uker. Dette medførte naturlig nok noe produktivitetstap, men i all hovedsak ble normal virksomhet opprettholdt. Driften av IKT-systemene var operative i hele perioden. I ettertid er det utarbeidet læringspunkter og forbedringstiltak, blant annet tydeligere definering av roller og ansvar. Dette er tatt inn i arbeidet med kriseplanen.

Det er gjennomført årlig brannøvelse med evakuering, der brannvarslingsanlegg og brannteknisk utstyr testes. I tillegg er det gjennomført kurs i generelt brannvern og praktisk slukningsøvelse i samarbeid med Brann- og redningsetaten.

Informasjonssikkerhet

IMDi følger opp handlingsplan for informasjonssikkerhet i statsforvaltningen. Innenfor handlingsplanens fem tiltaksområder, har IMDi prioritert to områder: *Styring og kontroll* og *Kunnskap, kompetanse og kultur*. Arbeidet med utvikling av systematisk internkontroll på informasjonssikkerhetsområdet (ledelses- eller styringssystem) er i gang. For å kunne utvikle treffsikre tiltak som bygger oppunder målsettinger innenfor *Kunnskap, kompetanse og kultur*, er det bl.a. gjennomført en nullpunktmåling av informasjonssikkerhetskulturen i IMDi. Nasjonal sikkerhetsmåned i oktober ble fulgt opp med opplæring til alle ansatte (en serie med 2-3 minutters e-læringsmoduler).

I 2015/16 ble det gjennomført en risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS). Planleggingen av en ny ROS-analyse i 2018 er påbegynt.

Vurdering av framtidutsikter

5 Vurdering av framtidssutsikter

Høyest mulig sysselsetting blant innvandrere er av avgjørende betydning for velferdssamfunnet og samfunnsutviklingen i Norge fremover. Antall innvandrere i Norge har økt fra ca. 320 000 i 2006 til ca. 700 000 i dag. 40 000 flyktninger er bosatt over de siste tre årene. Innvandringen til Norge vil fortsette, uavhengig av om prognosene for asylankomster i nærmeste fremtid er lave.

Flere må i arbeid, bli økonomisk selvstendige og integreres i samfunnet

Det er flere deltakere i norskopplæringen og i introduksjonsprogrammet enn noen gang, og de skal over i utdanning og arbeid. Det er allerede for mange som står utenfor arbeid og utdanning. Den viktigste utfordringen i nærmeste fremtid er å sikre at de ikke blir stående utenfor arbeidslivet og blir avhengige av kontantytelser. Det er nødvendig for å motvirke fattigdom, hindre at det vokser frem enda tydeligere levekårsforskjeller, og for å opprettholde tillit og tilhørighet. Det er bekymringsverdig at antallet barn som vokser opp i lavinntektsfamilier øker. Utredningen fra Brochmann II-utvalget viser tydelig de samfunnsøkonomiske gevinstene ved å investere i kvalifisering til arbeid for innvandrere.

Bedre kvalifisering og oppfølging er en god investering

Det er for store variasjoner i hvor godt kommunene lykkes med å få nyankomne flyktninger i arbeid eller utdanning. Kommunene har et stort spillerom til organisering og utforming av introduksjonsprogrammet og norskopplæringen, og vi ser stor variasjon i hva som tilbys og kompetansen i tjenestene, og graden av lokal styring og eierskap. En prioritert oppgave for IMDi er å legge til rette for at kommunen skal tilby bedre introduksjonsprogram, slik at en større andel deltakere går over i arbeid eller utdanning.

Det er behov for å følge opp utdannings- og arbeidsdeltakelse også etter fullført introduksjonsprogram, overfor de som likevel ikke kommer inn i arbeid, eller som senere falle ut av arbeidslivet. Til tross for gjennomførte kvalifiseringstiltak og et ønske om selvforsørgelse, er det mange som ikke slipper til og får prøvd seg i arbeidslivet. Innvandrere trenger språktrening og arbeidspraksis for å bli kjent med norsk arbeidsliv, lære seg bedre norsk og opparbeide seg erfaring. Å få flere innvandrere i arbeid handler derfor også om hvordan arbeidsgivere og frivillighetene trekkes med i arbeidet.

Store svingninger og usikre prognoser

Vi har nå historisk lave asylankomster, og dagens prognoser sier at asylankomstene vil holde seg lave. Det er imidlertid stor usikkerhet knyttet til utviklingen framover. Usikre prognoser og store svingninger i bosettingsbehov er utfordrende for planlegging av bosettings- og integreringsarbeidet. Antall bosettingskommuner er halvert. Kommunene må i to til tre år fremover bygge ned sitt kvalifiseringstilbud, og nedskalere andre tjenester, som for eksempel oppfølging for enslige mindreårige, dersom ankomstene ikke øker. Tilbudet må nedjusteres uten at det går ut over kvaliteten.

Ved eventuelle nye runder med høye ankomster må kapasiteten i mottak, mot-takskommuner og bosettingskommuner skaleres opp igjen. Det er derfor nødvendig med oppmerksomhet på behovet for fleksibilitet i integreringsarbeidet, som følger av svingninger i bosettingsbehov, antall deltakere i kvalifisering og antall innvandrere som står utenfor arbeid og utdanning.

IMDi

samfunnsoppdrag:

Like muligheter og levekår for innvandrere og deres barn i et mangfoldig samfunn.

Vi omstiller og utvikler oss for å møte utfordringene

IMDi har en viktig rolle som pådriver og tilrettelegger i integreringsarbeidet. Vi skal videreutvikle oss som et kompetent, relevant og nyttig fagdirektorat. Vi utvikler vår faglige rolle med utgangspunkt i kommuner, sivilsamfunn og frivillige organisasjoners og andre aktørers behov for kunnskap, tiltak og tjenester. Vi utvikler vår organisasjon, tjenester og strategiske kommune- og sektorsamarbeid. Det skal gi mer målrettet innsats og ressursbruk, mer effektive arbeidsprosesser og bedre resultater.

Vi utvikler nye og bedre digitale løsninger for effektiv og sikker forvaltning, som støtter opp om integreringsarbeidet. IMDi har planlagt et høyt aktivitetsnivå i digitaliseringsarbeidet i 2018 og 2019. Netto samfunnsøkonomisk virkning av digitaliseringsarbeidet er anslått til 62 mill. kroner. Innen utgangen av 2019 vil IMDi ha nye digitale løsninger som forenkler arbeidsprosesser, erstatter manuelle rutiner, og gir tilgang til bedre styringsinformasjon og statistikk. Det omfatter nye moduler i bosettingsarbeidet, automatisert tilskuddsforvaltning, og nytt nasjonalt tolkeregjester.

IMDi har fått en reduksjon i bevilgningen for 2018, som følge av nedgang i bosettingsbehovet og avbyråkratiseringsreform. Dette krever ytterligere omstilling og effektivisering. Vi vil prioritere innsats for høyere deltakelse i arbeid og utdanning, og videreutvikling av oppgaveløsningen. Arbeidet vi er i gang med gjør oss bedre rustet til å møte utfordringene fremover.

Behov for et felles integreringsløft

Komplekse samfunnsutfordringer krever at sektorer jobber sammen. Gode lokale tiltak for kvalifisering av flyktninger spesielt – og innvandrere generelt – forutsetter samordning på sentralt og regionalt nivå. IMDi vil i årene fremover prioritere innsats for høyere deltakelse i arbeid blant nyankomne flyktninger og andre innvandrere. Utdanningssektoren og arbeids- og velferdssektoren, stat og kommune må sammen sikre gode kvalifiseringsløp. Endringer i asylpolitikken, kommune- og regionstruktur, i oppgaver og ansvarsforhold for ulike forvaltningsnivåer og regionreform påvirker utfordringsbildet. Det skaper nye rammebetingelser, strukturer, samarbeidsrelasjoner osv.

Et felles løft og sterkere mobilisering av sektormyndighetene vil kunne gi større måloppnåelse og handlingsrom, og betydelige samordningsgevinster for samfunnet og for innbyggerne. Slik kan vi få frem de gode tiltakene, som bidrar til å redusere fattigdom, og styrke deltakelse, tillit og tilhørighet.

6

Årsregnskap

6 Årsregnskap

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) er regjeringens utøvende organ for statens integreringspolitikk, og er en premisleverandør for utvikling av politikken på feltet. IMDi's viktigste oppgaver, målgrupper og virkemidler er beskrevet i Prop. 1 S (2016-2017) for Justis- og beredskapsdepartementet (JD). IMDi har kontor i Oslo, Gjøvik, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Narvik. IMDi hadde 214 årsverk ved utgangen av 2017.

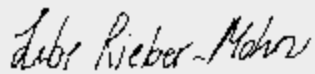
IMDi er et ordinært, bruttobudsjettert forvaltningsorgan, og er underlagt Riksrevisjonens kontroll. Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll av departementene og de statlige virksomhetene publiseres som Dokument 1 hver høst. Riksrevisjonens forvaltningsrevisjoner publiseres fortløpende gjennom stortingssesjonen i Dokument 3-serien.

IMDi forvalter driftsmidler, investeringsmidler (IKT-utvikling), utviklings- og forskningsmidler, og tilskuddsmidler som primært går til kommuner, innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet. IMDi hadde en samlet tildeling på 18,4 milliarder kroner i 2017. Regnskapet for 2017 viser at IMDi har utgiftsført 18,3 milliarder kroner. Fratrullet inntekter på 30,35 mill. kroner, er beløpet 18,27 milliarder kroner. Årsregnskapet viser en samlet mindreutgift tilsvarende 0,4 prosent av samlet tildeling, og 0,6 prosent når inntekter er trukket fra. Hoveddelen av mindreutgiften gjelder kap. 496, post 61 Særskilt tilskudd til enslige mindreårige flyktninger. Dette er en stor tilskuddspost som IMDi forvalter, og som utbetales til kommuner i forbindelse med bosetting av enslige mindreårige flyktninger. Mindreutgiften skyldes i hovedsak at IMDi ikke har mottatt krav fortløpende fra kommuner som bosetter enslige mindreårige flyktninger gjennom året, og det har derfor blitt utbetalt mindre i tilskudd på den nevnte posten enn det som lå til grunn for beregningen av bevilgningsbehovet. Bosetting sent på året er en medvirkende årsak til at kommuner ikke har rukket å fremme tilskuddskrav innen utbetalingsfrist for 2017. IMDi har i 2017 forvaltet en driftsbevilgning på 275,5 mill. kroner inklusiv overføring av ubrukte midler fra 2016. IMDi har utgiftsført 264,4 mill. kroner. Før merinntekter er det en mindreutgift på 11,1 mill. kroner. Stortinget har gitt fullmakt til å overskride bevilgningen på posten mot tilsvarende inntekter på kap. 3495, post 1, jf. Prop. 1 S (2016-2017). Det er inntektsført 2 mill. kroner i diverse inntekter i 2017. Etter justering for inntekter, er det en reell mindreutgift på 13,1 mill. kroner i 2017.

I note B til årsregnskapet fremkommer forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til 2018. Samlet mulig overføring på kapitler og poster under IMDi er 30,8 mill. kroner, hvorav 13,1 mill. kroner er knyttet til kap. 495, post 01 (driftsbevilgningen), 0,8 mill. kroner til kap. 496, post 21, 13,5 mill. kroner til kap. 496, post 45, 2 mill. kroner til kap. 496, post 60, 1 mill. kroner kap. 497, post 21 og 0,2 mill. kroner til kap. 400, post 23.

Artskontorrapporteringen viser hvilke utgifter og inntekter som IMDi har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Netto har IMDi utgiftsført 18,3 milliarder kroner. Av dette beløpet er 17,99 milliarder kroner utbetalt i tilskudd, som primært har gått til kommuner, fylkeskommuner, innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet.

IMDi bekrefter med dette at årsregnskapet gir et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger og av regnskapsførte utgifter og inntekter. Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten med tilhørende rundskriv fra Finansdepartementet og de krav som er stilt fra overordnet departement gjennom tildelingsbrev/tillegg til tildelingsbrev.

Libe Rieber-Mohn
direktør
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Prinsippnote årsregnskapet

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten («bestemmelsene»). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av november 2016 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen «Netto rapportert til bevilgningsregnskapet» er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgnings-regnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastnings-fullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastnings-fullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastnings-fullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorapporteringen

Oppstillingen av artskontorapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til stats-regnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering for regnskapsår 2017

Utgifts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2017	Merutgift (-) og mindreutgift
0495	Integrering- og mangfoldsdirektoratet	01	Driftsutgifter	A, B	275 537 000	264 400 288	11 136 712
0496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling, kan overføres	A, B	15 250 000	14 412 914	837 086
0496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres	A, B	48 422 000	34 924 565	13 497 435
0496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	60	Integreringstilskudd, kan overføres	A, B	12 102 704 000	12 100 617 020	2 086 980
0496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, overslagsbevilgning	A, B	3 347 366 000	3 290 165 674	57 200 326
0496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	62	Kommunale innvandreriltak	A	166 959 500	166 643 425	316 075
0496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	70	Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging	A	2 104 000	2 104 000	0
0496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	71	Tilskudd til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	A	91 460 000	90 532 840	927 160
0496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	72	Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.	A	2 649 000	2 649 000	0
0496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	73	Tilskudd	A	4 085 000	4 085 000	0
0497	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	21	Spesielle driftsutgifter, opplæring i norsk og samfunnskunnskap, kan overføres	A	2 500 000	1 437 769	1 062 231
0497	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	A	2 350 365 000	2 337 810 319	12 554 681
0400	Justis- og beredskapsdepartementet	23	Spesielle driftsutgifter, forskning og kunnskapsutvikling, kan overføres	A	500 000	278 609	221 391
0540	Direktoratet for forvaltning og IKT (Belastningsfullmakt)	25	Medfinansieringsordning for lønnsomme IKT-prosjekter, kan overføres	B		700 000	
1633	Statlig betalt merverdiavgift	01	Driftsutgifter			19 267 084	
Sum utgiftsført					18 409 901 500	18 330 028 506	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling*	Regnskap 2017	Merutgift (-) og mindreutgift
3495	Integrerings- og mangfoldsdirektoratet	01	Driftsinntekter	0	2 011 373	2 011 373
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse	0	7 833 434	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift	0	20 503 667	
Sum inntektsført				0	30 348 474	

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet 18 299 680 032

Kapitalkontoer

60088701	Norges Bank KK/innbetalinger			28 660 938	
60088702	Norges Bank KK/utbetalinger			-18 328 417 838	
705005	Endring i mellomværende med statskassen				76 867
Sum rapportert				0	

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	2017	2016	Endring
705005	Mellomværende med statskassen	-6 611 768	-6 688 636	76 867

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter. Se note B for nærmere forklaring.

Note A : Forklaring av samlet tildeling

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
495 01	12 689 000	262 848 000	275 537 000
496 21	1 225 000	14 025 000	15 250 000
496 45	8 422 000	40 000 000	48 422 000
496 60		12 102 704 000	12 102 704 000
496 61		3 347 366 000	3 347 366 000
496 62		166 959 500	166 959 500
496 70		2 104 000	2 104 000
496 71		91 460 000	91 460 000
496 72		2 649 000	2 649 000
496 73		4 085 000	4 085 000
497 21		2 500 000	2 500 000
497 60		2 350 365 000	2 350 365 000
400 23		500 000	500 000

Note B: Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overført beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/mindreutgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter (-)	Merutgift(-)/mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter/mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger (-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
495 01		11 136 712		11 136 712	2 011 373			13 148 085	13 142 400	13 142 400
496 21	«kan overføres»	837 086		837 086				837 086		837 086
496 45	«kan overføres»	13 497 435		13 497 435				13 497 435		13 497 435
496 60	«kan overføres»	2 086 980		2 086 980				2 086 980		2 086 980
496 61	«overslagsbevilgning»	57 200 326		57 200 326				ikke aktuell		
497 21	«kan overføres»	1 062 231		1 062 231				1 062 231		1 062 231
400 23	«kan overføres»	221 391		221 391				221 391		221 391
540 25		0		0				0		0

* Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter*Mottatte belastningsfullmakter*

IMDi har mottatt belastningsfullmakt fra Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) på kr 700 000 på kap. 540, post 25 i 2017. IMDi har utgiftsført kr 700 000.

Stikkordet «kan overføres»

IMDis bevilgninger på kap. 400, post 23, kap. 496, post 21, kap. 496, post 45, kap. 496, post 60 og kap. 497, post 21 har stikkordet "kan overføres". Mindreutgiften på kap. 400, post 23, kap. 496, post 21, post 45 og post 60 og kap. 497, post 21 er lavere enn summen av siste to års bevilgning, og inngår dermed i mulig overførbart beløp.

Stikkordet «overslagsbevilgning»

IMDis bevilgning på kap. 496, post 61 har stikkordet "overslagsbevilgning". Stikkordet gir fullmakt til å overskride bevilgningen. IMDi har i 2017 en mindreutgift på kr 57 200 326 (1,7% av bevilgningen).

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Merinntekter beløper seg til kr 2 011 373 i 2017. Disse merinntektene er ført på kap. 3495, post 01 og legges til mindreutgiften på kap. 495, post 01. IMDis mindreutgift på kap. 495, post 01 blir dermed på kr 13 148 085.

Mulig overførbart beløp

IMDi beregner grunnlaget for overføring på kap. 495, post 01 til kr 13 148 085 som er over maksimalt tillatt overføring, kr 13 142 400 (5% av årets tildeling). Kr 13 142 400 regnes dermed som mulig overføring til 2017. I 2017 har JD et merforbruk på Kap. 495, post 01 på kr 96 519, som vil gi en mindreutgift totalt på posten på kr 13 051 566, som ligger innenfor rammen på 5%. Kap. 496, postene 21, 45 og 60, kap. 497, post 21 og Kap. 400, post 23 har stikkordet «kan overføres». Mulig overførbart beløp tilsvarer derfor grunnlaget for overføring, henholdsvis kr 837 086, kr 13 497 435 og kr 2 086 980 for postene 21, 45 og 60, kr 221 391 for kap. 400, post 23 og kr 1 062 231 for kap. 497, post 21. Beregning av mulig overføring på disse postene gjelder i forhold til IMDis andel av bevilgningen.

Opstilling av artskontorapportering for 2017

	Note	2017	2016
Driftsinntekter rapport til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	0
Salgs- og leieinnbetalinger	1	0	0
Andre innbetalinger	1	2 011 373	905 797
Sum innbetalinger fra drift		2 011 373	905 797
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	174 430 429	157 501 483
Andre utbetalinger til drift	3	135 707 826	130 176 078
Sum utbetalinger til drift		310 138 254	287 677 561
Netto rapporterte driftsutgifter		308 126 881	286 771 764
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	0
Sum investerings- og finansinntekter		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	6 960 000	4 811 841
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8B	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	30 095	7 521
Sum investerings- og finansutgifter		6 990 095	4 819 362
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		6 990 095	4 819 362
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	7 540 091	11 908 578
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		7 540 091	11 908 578
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	17 993 633 072	12 792 673 061
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		17 993 633 072	12 792 673 061

	Note	2017	2016
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		293 343	317 490
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		20 503 667	18 451 744
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		19 267 084	18 353 061
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler		-1 529 925	-416 172
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		18 299 680 032	13 071 939 438

		2017	2016
Oversikt over mellomværende med statskassen			
<i>Eiendeler og gjeld</i>			
Fordringer		53 125	0
Kasse		0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk		-6 635 298	-6 640 611
Skyldige offentlige avgifter		-29 595	-48 025
Annen gjeld		0	0
Sum mellomværende med statskassen	8	-6 611 768	-6 688 636

Note 1: Innbetalinger fra drift

	31.12.2017	31.12.2016
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Byggesaksgebyrer	0	0
Tilsynsavgift elsikkerhet	0	0
Gebyrer/avgift omsetning produksjon sprengstoff første omsetningsledd	0	0
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Sum salgs- og leieinnbetalinger	0	0
<i>Andre innbetalinger</i>		
Annen driftsrelatert inntekt	2 011 373	905 797
Sum andre innbetalinger	2 011 373	905 797
Sum innbetalinger fra drift	2 011 373	905 797

Note 2: Utbetalinger til lønn

	31.12.2017	31.12.2016
Lønn	141 049 208	140 769 679
Arbeidsgiveravgift	20 503 667	18 451 744
Pensjonsutgifter*	15 898 101	0
Sykepenger og andre refusjoner(-)	-6 894 683	-6 724 145
Andre ytelser	3 874 135	5 004 206
Sum utbetalinger til lønn	174 430 429	157 501 483

* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK

Antall årsverk	214	234
-----------------------	------------	------------

Note 3: Andre utbetalinger til drift

	31.12.2017	31.12.2016
Husleie	16 927 294	15 748 963
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	70 486	115 381
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	4 307 834	3 526 278
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	0	0
Mindre utstyranskaffelser	1 515 267	527 574
Leie av maskiner, inventar og lignende	3 611 992	3 957 153
Kjøp av fremmede tjenester	83 937 222	81 214 075
Reiser og diett	10 500 642	9 475 744
Øvrige driftsutgifter	14 837 088	15 610 910
Sum andre utbetalinger til drift	135 707 826	130 176 078

Note 4: Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2017	31.12.2016
Innbetaling av finansinntekter		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0
Utbetaling av finansutgifter		
Renteutgifter	30 095	7 521
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	30 095	7 521

Note 5: Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2017	31.12.2016
Utbetaling til investeringer		
Immaterielle eiendeler og lignende	1 799 685	1 246 258
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Beredskapsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	5 160 315	3 565 583
Sum utbetalt til investeringer	6 960 000	4 811 841
Utbetaling til kjøp av aksjer		
Kapitalinnskudd	0	0
Obligasjoner	0	0
Investeringer til aksjer og andeler	0	0
Sum utbetalt til kjøp av aksjer	0	0

Note 6: Innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2017	31.12.2016
Tilfeldige og andre inntekter (Statskonto 530929)	7 540 091	11 908 578
Sum innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten	7 540 091	11 908 578

Note 7: Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2017	31.12.2016
Tilskudd til kommuner post 60-85	17 879 813 152	12 707 734 061
Tilskudd til fylkeskommuner post 60-85	28 567 000	5 000 000
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	5 005 100	4 624 000
Tilskudd til ideelle organisasjoner post 70-85	80 247 820	75 315 000
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	17 993 633 072	12 792 673 061

Note 8: Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen**Del A: Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen**

	31.12.2017 Spesifisering av bokført avregning med statskassen	31.12.2016 Spesifisering av rapportert mellom- værende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler*	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	0	0	0
Andre fordringer	53 125	53 125	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
Sum	53 125	53 125	0
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-285 397	0	-285 397
Skyldig skattetrekk	-6 635 298	-6 635 298	0
Skyldige offentlige avgifter	-29 595	-29 595	0
Annen kortsiktig gjeld	-2 483 918	0	-2 483 918
Sum	-9 434 208	-6 664 893	-2 769 315
Sum	-9 381 083	-6 611 768	-2 769 315

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 8B

Del B: Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

Ervervsdato	Antall	Aksjer	Eier- andel	Stemme- andel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
Aksjer							
Selskap 1							
Selskap 2							
Balanseført verdi 31.12.2017							0

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.

Vedleggsoversikt

Vedlegg 1: Integrering i Norge 2017

Vedlegg 2: Statistikkrapportering 2017

Vedlegg 3: Årsrapport for busetting 2017

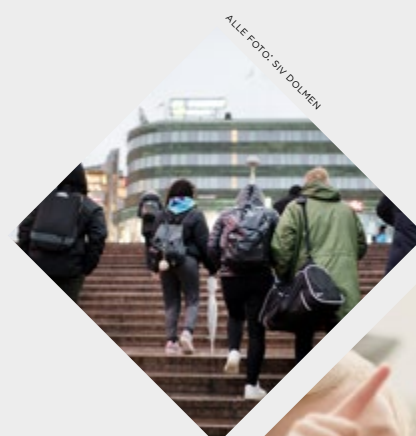
Vedlegg 4: FoU-prosjekter 2017

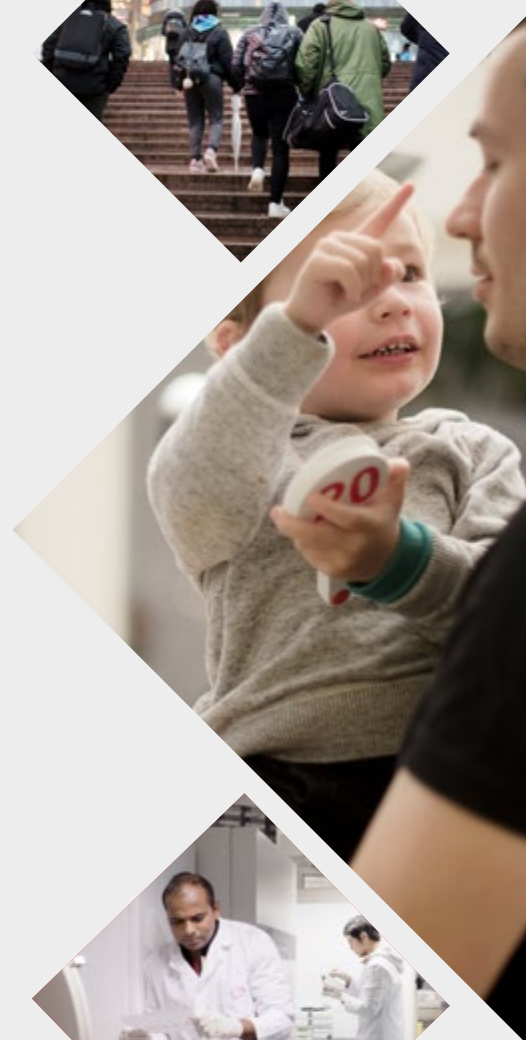
Vedlegg 5: Status for likestilling i IMDi (kjønn, ansatte, permisjon, legemeldt sykefravær) per 31.12.2017

Vedlegg 6: Rapport om bruk av midler på kap. 821, post 71 Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet – 2016

ALLE FOTO: SYDOLMEN

IMDi

Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

**Integrering
i Norge 2017**

IMDi
Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

Hvordan går det med integreringen 2017

Sammendrag

Innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen for øvrig har over tid en utvikling i retning av tilnærmet like – og like gode – levekår. Særlig oppløftende er det å se at norskfødte med innvandrerforeldre i gjennomsnitt nærmer seg samme levekår som sine jevnaldrende.

Allikevel ser vi at innvandrere i større grad har levekårsutfordringer enn ikke-innvandrere. Dette gjelder særlig nyankomne kvinner med fluktbakgrunn og lav utdanning, barnefamilier med innvandrerbakgrunn og flyktninger med mer enn 10 års botid i Norge.

Andelen innvandrere med lavinntekt og vedvarende lavinntekt øker fortsatt. Det er stadig flere barn i innvandrerfamilier som vokser opp med lavinntekt. Forskjellen i inntekt mellom hele befolkningen, arbeidsinnvandrere og familieinnvandrede har blitt mindre fra 2015 til 2016, på grunn av et fall i realinntekt i hele befolkninga.

I internasjonal sammenheng har innvandrere i Norge fortsatt høy sysselsetting blant innvandrere, men det er et gap på rundt 7 prosentpoeng til befolkningen ellers. Dette gapet har vært stabilt siden 2011. Særlig flyktninger er i mindre grad i arbeid enn øvrig befolkning, men forskjellen er blitt litt mindre fra 2015 til 2016. Kvinnelige innvandrere er i mindre grad sysselsatt enn menn. Personer med 0–4 års botid i mindre grad enn de med lengre botid, og gapet mellom gruppa med kort botid og øvrig befolkning er blitt større fra 2015 til 2016.

Innvandrere er overrepresentert blant personer med svake grunnleggende ferdigheter, viser PIAAC-undersøkelsen fra 2013, og ferdighetene er i snitt svakere nå enn på 90-tallet. Dette gjelder også øvrig befolkning.

Forskjellen mellom andelen innvandrere og øvrig befolkning med kun fullført grunnskole (eller lavere) har økt svakt fra 2014 til 2016. Personer med fluktbakgrunn har i større grad kun fullført grunnskole (eller lavere), mens arbeidsinnvandrere i gjennomsnitt har høyere utdanning enn befolkningen for øvrig.

Forskjellen i barnehagedeltakelse mellom barn med minoritetsspråklig bakgrunn og øvrige barn har vært stabil de siste fire årene. Avgangskarakterene fra grunnskolen har blitt bedre for alle elever siden 2009, og spesielt for elever som selv har innvandret. Allikevel er det færre innvandrerungdommer som fullfører videregående skole. Forskjellene har vært stabile fra 2009 til 2016, perioden vi har data for.

Levekårsundersøkelsen² blant innvandrere³ avdekker at de undersøkte innvandrergruppene har dårligere levekår enn befolkningen sett under ett på områdene arbeidsforhold, økonomi, bolig, helse og sosial kontakt. Forskjellen i egenrapportert helsetilstand mellom innvandrere og hele befolkninga er blitt mindre fra 2005/06 til 2015/16.

Innvandrere stemmer i mindre grad ved valg enn øvrig befolkning, men det var en liten økning i innvandreres valgdeltakelse fra stortingsvalget 2013 til stortingsvalget 2017. Det er små forskjeller i deltakelse i andre politiske aktiviteter, men større forskjeller i deltakelse i andre frivillige lag og foreninger. Personer med innvandrerbakgrunn deltar generelt mindre i idrettslag, men mer i religiøse foreninger.

Hvordan det går med norskfødte barn av innvandrere har blitt omtalt som integreringens svenneprøve. De av dem som er voksne har i dag høyere inntekt enn sine foreldre, men lavere enn befolkningen for øvrig. De er i større grad sysselsatte enn innvandrere i samme aldersgruppe, men i mindre grad enn befolkningen for øvrig i samme aldersgruppe. Norskfødte med innvandrerforeldre gjør det noe svakere i grunnskolen enn elever uten innvandrerbakgrunn, men sterkere enn elever som selv har innvandret. Norskfødte med innvandrerforeldre fullfører videregående skole nesten på linje med elever uten innvandrerbakgrunn. En høyere andel av norskfødte med innvandrerforeldre tar høyere utdanning, enn personer uten innvandrerbakgrunn.

¹ Se kapittelet om ferdigheter på side 22 for nærmere forklaring.

² Levekårsundersøkelsen fra 2016 er en intervjuundersøkelse, som dokumenterer levekår blant innvandrere. Informasjonen supplerer derfor data fra registre.

³ Undersøkelsen er foretatt blant et utvalg av innvandrere bosatt i Norge i minst to år, mellom 16 og 74 år, fra følgende land: Polen, Bosnia-Hercegovina, Kosovo, Tyrkia, Iran, Irak, Afghanistan, Pakistan, Sri Lanka, Vietnam, Eritrea og Somalia. Utvalget skal altså være representativt for disse, og ikke alle innvandrere. I rapporteringen av undersøkelsen fra SSB er befolkningsutvalget vektet slik at det skal gjenspeile demografiske forhold i innvandrergruppa. Dvs. at forskjeller ikke skal kunne forklares av f.eks. alders- og kjønns sammensetning (Wiggen & Vrålstad, 2017).

Innhold

Hvordan går det med integreringen 2017	2
Sammendrag	2
Innhold	3
Innledning	4
Bakgrunn – innvandring til Norge	5
Inntekt	8
Innvandrere har lavere inntekt enn ikke-innvandrere	8
Helse	12
Arbeidsliv	13
Sysselsetting	13
Overkvalifisering og annet	17
Utdanning	18
Ferdigheter	18
Formelle kvalifikasjoner	19
Voksenopplæring – introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap	21
Deltakelse og representasjon	23
Valgdeltakelse	23
Politisk representasjon	24
Frivillig deltakelse	24
Tillit, tilhørighet, verdier	25
Diskriminering og holdninger til innvandrere	25
Bolig og nærmiljø	27
Kriminalitet og trygghet	27
Oppsummering	28
Litteraturliste	30

Innledning

Hvordan går det med integreringen i Norge? Denne teksten er et forsøk på å besvare denne klassiske problemstillingen. Over de følgende sidene kommer en overordnet gjennomgang av status for integreringen i Norge ved årsskiftet 2017-2018 på en rekke områder.

Aller først må vi fastslå hva IMDi mener med integrering. Integrering er et mangefasettert begrep, som er definert på mange ulike måter på ulike steder. For IMDi er et naturlig og pragmatisk utgangspunkt målene for regjeringens integreringspolitikk. Disse er at alle «som skal leve og bo i Norge kommer i jobb og [...] blir deltakende borgere», «alle som bor i Norge, skal få bruke ressursene sine og bidra til fellesskapet», og at «innvandrere⁴ og barna deres skal bidra til og delta i fellesskapet» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2016a; Justis- og beredskapsdepartementet, 2016b; Justis- og beredskapsdepartementet, 2017).

Ettersom integrering forstått på denne måten er en prosess som tar tid, kan integreringen⁵ defineres som vellykket dersom «urimelige og ikke selvvalgte forskjeller mellom minoritet og majoritet [på viktige områder] minker, over tid og mellom generasjoner» (Østby, 2016). De sentrale integreringsområdene for IMDi er arbeidsliv og utdanning, men også økonomi, helse, bolig og deltakelse i politikk og samfunnsliv.

Det nøyaktige nivået for hva som er en urimelig forskjell er et politisk, normativt spørsmål. Regjeringens integreringspolitikk har målsettinger som kan leses i den retning at alle skal i jobb og delta i samfunnet. En slik forståelse er i tråd med tidligere forslag om at integreringspolitikken bør handle om like resultater, i tillegg til like muligheter. «Alle» bør forstås som at alle som er i stand til å arbeide, gå på skole og delta i samfunnet, skal gjøre det, i samme grad som øvrig befolkning. For eksempel var sysselsettingen i befolkningen uten innvandrerbakgrunn 68 prosent i 2016, ikke 100 prosent (SSB og IMDi, 2018a; NOU, 2011)⁶.

Det er forskjeller mellom innvandrere og ikke-innvandrere vi er interessert i. Det er mange forskjeller i det norske samfunnet som ikke har med innvandrerbakgrunn å gjøre: forskjeller mellom kjønn, aldersgrupper, og sosioøkonomiske grupper, for å nevne noe. Vi er altså ute etter å se på hvorvidt innvandrere og ikke-innvandrere oppnår samme resultater, når en tar hensyn til alle andre relevante bakgrunnsfaktorer.

I praksis er dette vanskelig. Å skille mellom hva som er konsekvensen av f.eks. å være en ung mann, og hva som er konsekvensen av å ha flyktningebakgrunn, er en krevende metodisk øvelse. Det er også begrenset tilgang på data som korrigerer for flere øvrige forhold, og begrenset med forskning som gir oss mulighet til å se på utvikling over tid. Det er dermed særlig viktig å ha med seg at forskjellene vi kartlegger, overlapper med andre forskjeller og utfordringer Norge har som samfunn, både med og uten innvandring.

I fraværet av enkle, korrigerede indikatorer for forskjellene mellom innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen ellers som grupper, må vi også se nærmere på undergrupper for å avdekke eventuelle forskjeller i integreringsforløpet. Særlig relevante og tilgjengelige grupperinger vil være innvandringsgrunn, alder, kjønn og botid i Norge, som alle kan antas å spille en rolle for integreringen i arbeids- og samfunnsliv. Utdanningsbakgrunn er også relevant, men er sjeldent tilgjengelig.

Til slutt må det også poengteres at å se på hva offentlige myndigheter, privat næringsliv og frivillig sektor gjør, hadde vært en like interessant tilnærming til hvordan det går med integreringen. Denne avgrensningen er gjort ettersom tiltak til en viss grad drøftes i IMDis årsrapport og andre rapporter fra ulike tiltaksområder.

⁴ Med mindre annet er sagt, definerer vi begreper etter SSBs standard. Innvandrer defineres som en utenlandsfødt person med to utenlandsfødte foreldre. Norskfødt med innvandrerforeldre er en person født i Norge med to innvandrerforeldre. Innvandrerbakgrunn defineres som innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre.

⁵ Det bør poengteres at dette ikke er ment som en uttømmende, endelig definisjon. Østby peker også på at det er en utfordring at verken myndigheter, forskere eller internasjonale institusjoner har en helhetlig definisjon av integrering, men at det gjerne belyses ved hjelp mange ulike indikatorer (Østby, 2017).

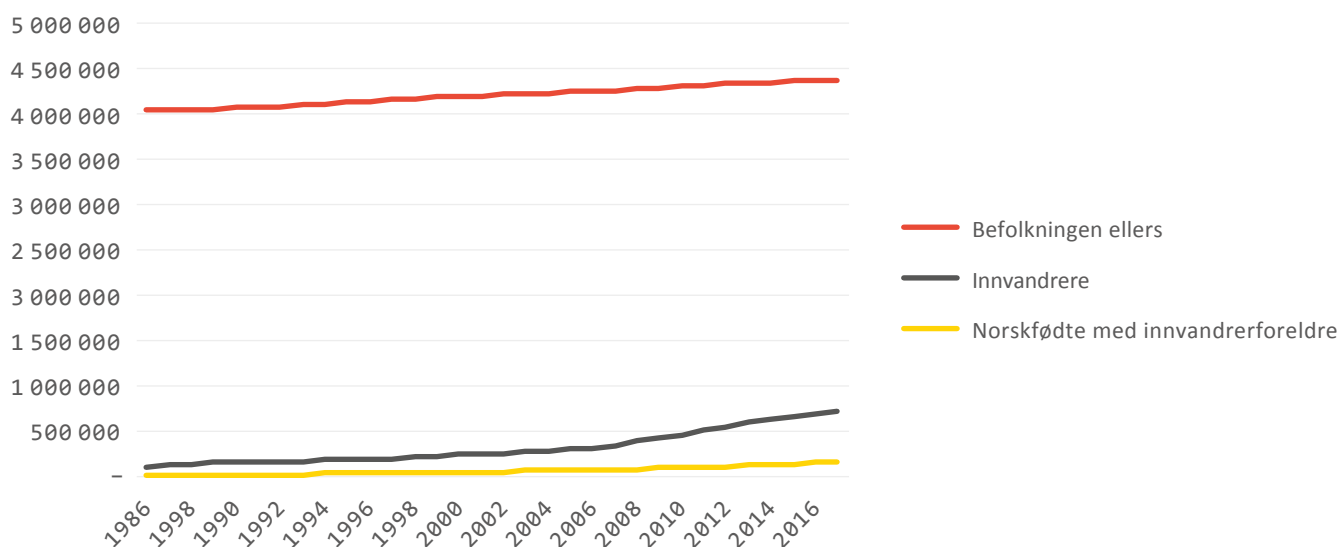
⁶ Vi bruker ikke plass på å diskutere om de identifiserte forskjellene er selvvalgte, eller problematisere rommet for selvvalgte forskjeller i regjeringens integreringspolitikk.

For å svare på hvordan det går med integreringen starter denne teksten med en rask presentasjon av konteksten for innvandring og integrering i Norge. Deretter går vi videre til områdene inntekt, helse, arbeidsliv, utdanning og deltakelse, tillit, bolig og kriminalitet⁷. Har ulike grupper av innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen for øvrig en utvikling i retning av tilnærmet like høye inntekter, like høy sysselsetting, like høy deltakelse i utdanningssystemet og like høy deltakelse i politikk og samfunnsliv?⁸

Bakgrunn – innvandring til Norge

Norge har hatt stor befolkningsvekst på 2000-tallet, og folketallet har økt fra 4,5 millioner i år 2000 til 5,3 millioner ved inngangen til 2017. Mesteparten av veksten skyldes en økning i nettoinnvandringen. Ved inngangen til 2017 bodde det 724 987 innvandrere i Norge, noe som utgjorde ca. 14 prosent av befolkningen. Det var også 158 764 norskfødte med innvandrerforeldre, 3 prosent av hele befolkningen (SSB og IMDi, 2017a). Det bor innvandrere i alle landets kommuner.

Figur 1: Sammensetning av Norges befolkning, 1986-2017⁹

I 2016 fikk mange av asylsøkerne som kom i 2015 opphold som flyktninger. Dette ble en av tre store topper i antallet som har fått beskyttelse i Norge siden 1990¹⁰ (Dzamarija, 2017a). Per 1.1.2017 var fluktbakgrunn og familieinnvandrede til disse totalt sett den vanligste innvandringsgrunnen blant innvandrere som var bosatt i Norge (SSB og IMDi, 2018b).

Bak befolkningsveksten på 2000-tallet ligger imidlertid først og fremst arbeidsinnvandring fra Europa, særlig fra Øst-Europa etter utvidelsen av EU i 2004 og 2007. Norge har på 2000-tallet vært et attraktivt land å søke arbeid i. Mange arbeidsinnvandrere har også tatt med seg familiene sine til Norge. Over halvparten av innvandrerne som bor i Norge i dag – i underkant av 360 000 – har bakgrunn fra Europa. De største gruppene som bodde i landet ved inngangen til 2017 kom fra Polen, Litauen og Sverige (SSB og IMDi, 2018c)¹¹.

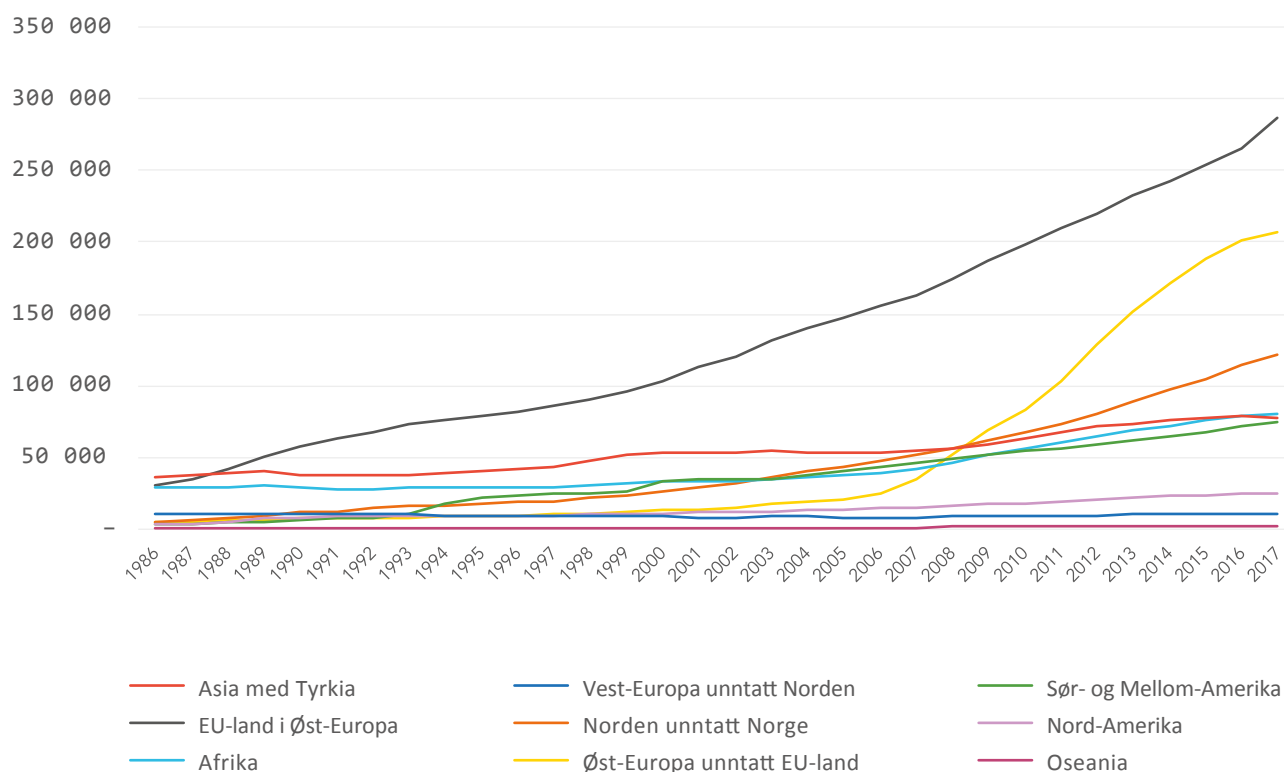
⁷ Områdene er løst basert på SSBs «Slik har vi det – levekår og livskvalitet i Norge», som igjen har fellestrekk med Helsedirektoratets utredning av mål på livskvalitet og OECDs «Better Life Index». Arbeid og utdanning gis særlig omtale. I tillegg er vi innom tilhørighet og verdier (Vrålstad, 2017a; Helsedirektoratet, 2016; OECD, 2011).

⁸ Denne teksten er en beskrivelse av situasjonen på integreringsfeltet i bredt. I årsrapporten generelt, og særlig del 3, synliggjør vi resultater og effekter av IMDis arbeid.

⁹ SSB og IMDi, 2017a.

¹⁰ Den første toppen var på starten av 1990-tallet under krigen i Bosnia-Hercegovina, den andre toppen var på slutten av 1990-tallet under krigen i Kosovo.

¹¹ En persons landbakgrunn samvarierer gjerne med innvandringsgrunn. De fleste arbeidsinnvandrere har bakgrunn fra Europa (unntatt Tyrkia), flyktninger har bakgrunn fra Asia og Afrika (og Europa om du ser flere år tilbake i tid), mens familieinnvandrede er fordelt mellom Europa og Asia (SSB, 2017a).

Figur 2: Landbakgrunn for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, 1986-2016¹²

Mindre nettoinnvandring siden 2012

Nettoinnvandringen hadde en topp i 2012, og har avtatt etter det, etter hvert som flere har utvandret og arbeidsinnvandringen har gått ned (Ordemann, 2017). SSB beregner i sin befolkningsframskriving at nettoinnvandringen vil falle ytterligere på kort sikt¹³ (Cappelen, Skjerpen, & Tønnesen, 2016).

Dette bygger på prognoser som viser at Norge er på vei ut av en periode med spesielt gode økonomiske muligheter, og over i en tid hvor norsk økonomi ligger nærmere økonomien i andre sammenliknbare land. Dette antas å gjøre Norge mindre attraktivt for arbeidsinnvandrere. Mens arbeidsinnvandringen går ned, antas flukttinnvandringen å forbli høy fram til 2020 på grunn av situasjonen i Midt-Østen.

Her bør det poengteres at disse antakelsene er usikre. Befolkningsframskrivingene ble laget før innstramningene av mulighetene til å reise til Europa ble innført (Cappelen, Skjerpen, & Tønnesen, 2016). Et historisk høyt antall personer – 31 145 – søkte asyl i Norge i 2015 (Østby, 2016). Dette var også bakgrunnen for framskrivingene. Men antallet asylsøkere påvirkes av politiske forhold, som grensekontroller. I 2016 kom 3 460 søkere, et historisk lavt antall, og i 2017 kom det ikke stort flere – 3 546 søkere (UDI, 2017a; UDI, 2017b).

Innvandrere (og norskfødte) er yngre enn befolkningen ellers. Norskfødte med innvandrerforeldre er fremdeles en ung gruppe, og en langt yngre gruppe enn innvandrere og befolkningen for øvrig. Ved inngangen til 2017 var 33 prosent under fem år, 87 prosent yngre enn 25 år, og nesten ingen over 40 år. Dette betyr at det kun er et fåtall som har fullført lengre utdanningsløp, og er i arbeid (Dzamarija, 2017b).

¹² SSB, 2017b

¹³ Her refererer vi til SSBs hovedalternativ – mellomalternativet MMMM. Siden befolkningsframskrivinger er svært følsomme for hvilke forutsetninger som velges, lager SSB flere alternativer med ulike varianter av forutsetninger. Hovedalternativet/mellomalternativet antar middels utvikling i fruktbarhet, levealder, innenlandsk flytting og innvandring. SSB påpeker at anslag om innvandring er en av de mest usikre faktorene i en befolkningsframskriving. Framskrivningene levert i 2016 skiller seg fra tidligere framskrivinger ved at den gjennomsnittlige effekten av år med stor asyltilstrømning er estimert og lagt inn i modellen (Cappelen, Skjerpen, & Tønnesen, 2016).

Sammenlignet med befolkningen for øvrig er også innvandrere en yngre gruppe, med 56 % av innvandrere mellom 30 og 54 år (mot 31 % i øvrig befolkning). Det er derimot færre innvandrere fra 0-19 år: mens 26 % av befolkninga for øvrig var i denne gruppa ved inngangen til 2017, var kun 12 % av befolkninga for øvrig å finne i denne alderen.

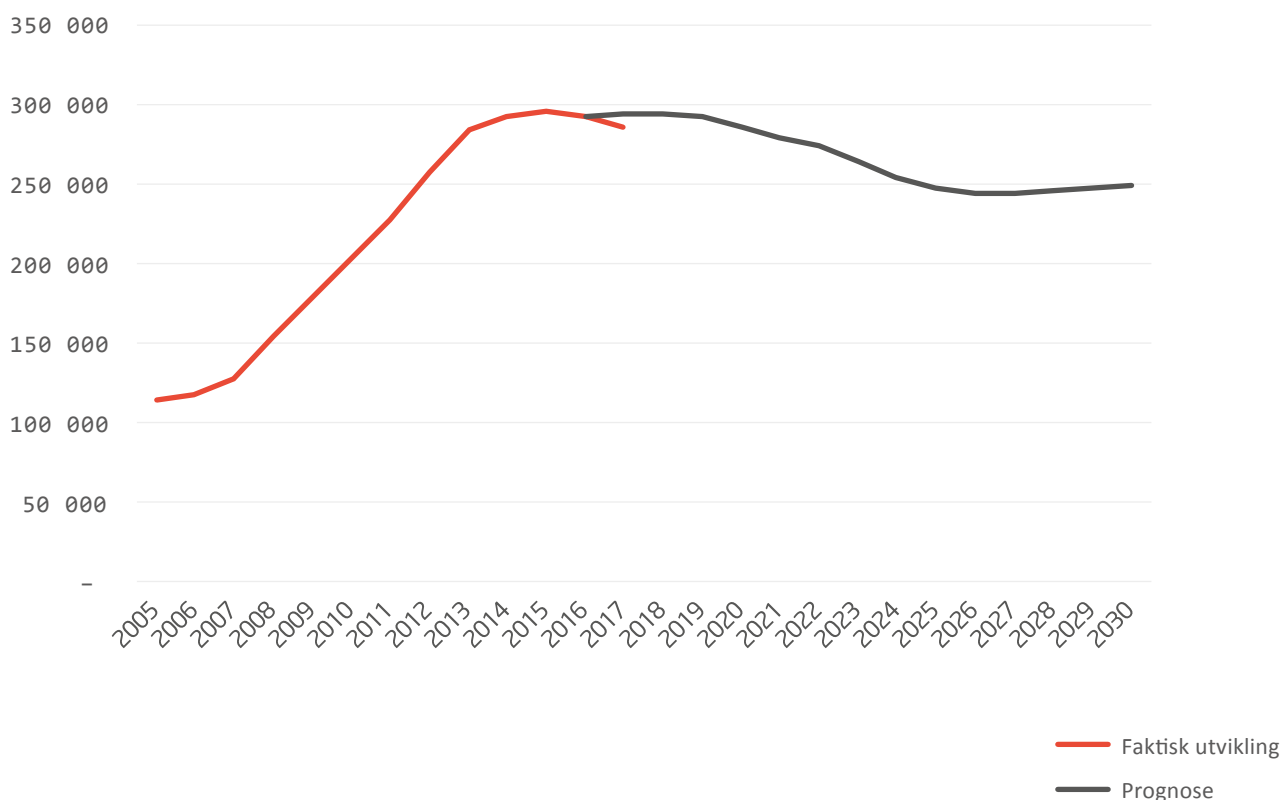
En innvandrere som kom til Norge før grunnskolealder, vil i likhet med norskfødte kunne gjennomføre hele utdanningen i Norge. Dette vil ha betydning for språkopplæring, sosiale nettverk og tilknytning til landet for øvrig. 8 prosent av befolkningen med innvandrerbakgrunn kom til Norge før fylte seks år. Det er lite offentlig tilgjengelig statistikk om denne gruppen, men vi ser at «tidliginnvandrere» ligner mer på norskfødte, blant annet i avslutningskarakter fra grunnskolen og fullføring av videregående skole (Dzamarija, 2017b).

Fortsatt mange med kort tid i Norge

Den høye nettoinnvandringen betyr selvsagt at det er flere innvandrere enn før som har bodd kort tid i Norge: 284 851 hadde 1. januar 2017 bodd i Norge i fem år eller mindre, noe som utgjør 1 av 3 innvandrere (SSB, 2017c).

SSB anslår at antallet personer med fem eller færre års botid i Norge de neste 10 årene vil nå en topp på 295 000 i 2018, og så falle til 244 000 personer i 2026. Dette er en annen situasjon enn den vi hadde på starten av 2000-tallet. Det krever at integreringstiltak og offentlige tjenester er dimensjonert og tilrettelagt for å stadig ta imot nye personer (SSB, 2017d).

Figur 3: Innvandrere med 0–5 års botid, faktisk utvikling 2005-2017 og prognose 2016-2030¹⁴

Innvandrere over hele landet – men flest i Oslo

Det bor personer med innvandrerbakgrunn i alle landets kommuner, men det er klart flest i Oslo – både i relative og absolutte tall. Det bodde 166 357 innvandrere og 52 420 norskfødte med innvandrerforeldre i Oslo ved inngangen til 2017. Det er 33 prosent av folketallet i hovedstaden (SSB og IMDi, 2017a).

¹⁴ SSB, 2017c; SSB, 2017d.

I antall bor det flest innvandrere i de største bykommunene Oslo, Bergen, Stavanger og Trondheim. Det er store regionale forskjeller i andel innvandrere i befolkningen. Mange av kommunene med høy andel innvandrere ligger i Oslo-området. Samtidig har mange mindre distriktskommuner en høy andel innvandrere. Dette kan bl.a. knyttes til arbeidsmarkedet i regionen og behov for arbeidskraft utenfra. I Båtsfjord bor det for eksempel mange arbeidsinnvandrere fra de baltiske landene, som arbeider i fiskerinæringen (SSB og IMDi, 2018b).

Inntekt

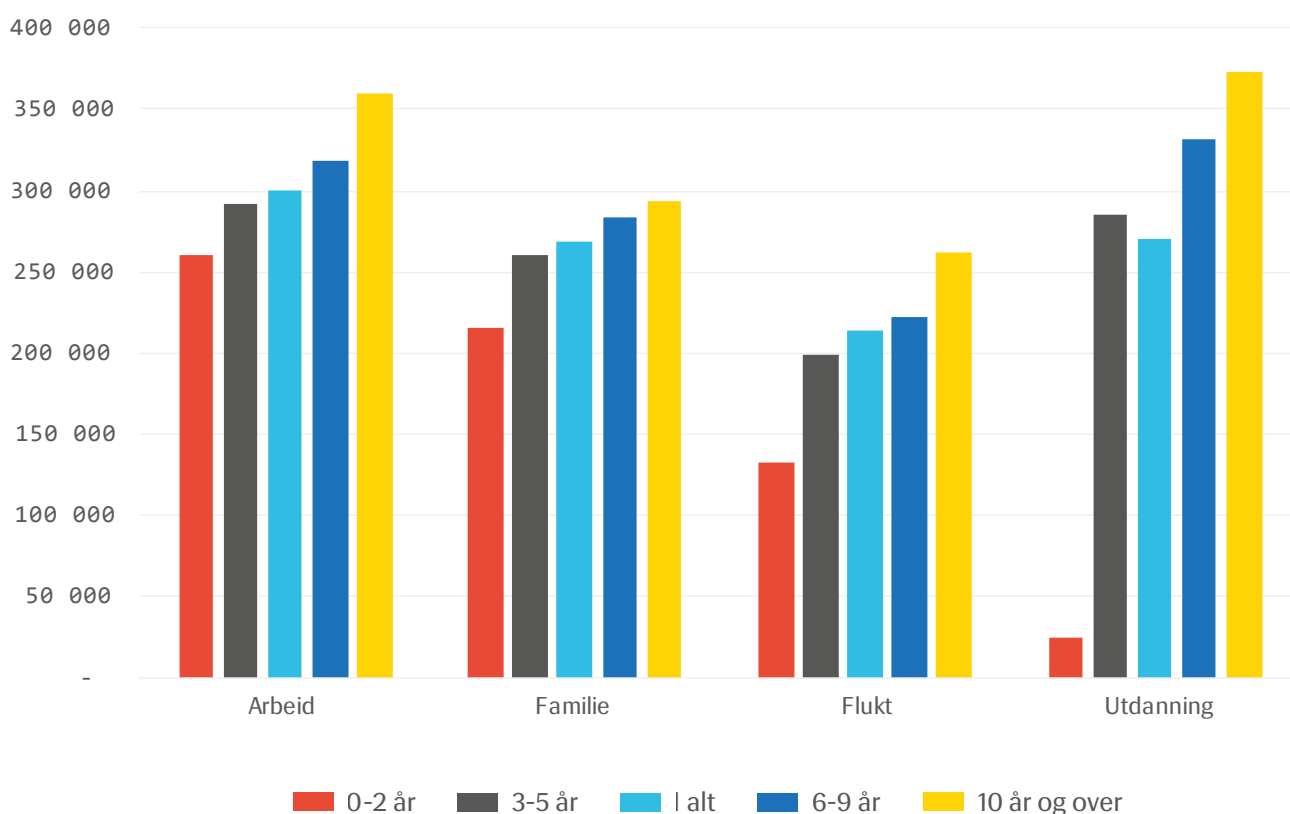
Innvandrerens levekår bedres med økt botid i Norge, men i gjennomsnitt har de dårligere levekår og lavere inntekt enn resten av befolkningen. Innvandrere tjener stadig mindre enn befolkningen for øvrig, og det er flere som har lavinntekt. Innvandrerbarn lever er i større grad i familier med lav inntekt, og er i økende grad rammet av barnefattigdom.

Innvandrere har lavere inntekt enn ikke-innvandrere

I 2016 var medianinntekten i befolkningen unntatt innvandrere 367 400 kroner. For innvandrere fra EU/EØS mfl. lå den på 299 100 kroner, og for innvandrere fra Øst-Europa utenom EU mfl. lå den på 249 700 kroner (SSB og IMDi, 2018d). Innvandrere sett under ett har altså lavere medianinntekt enn ikke-innvandrere.

Medianinntekten øker i hovedsak med botid, uansett oppholdsgrunnlag. For arbeidsinnvandrere med botid på 10 år eller mer går inntekten også over medianinntekten i befolkningen totalt. Det er i hovedsak arbeidsinnvandrere fra de gamle EU-landene i Vest-Europa som tjener best. Det er noen grupper av flyktninger som viser tegn til synkende inntekter etter 10 års botid, og særlig kvinner har lave inntekter (Kornstad, Skjerpen, & Telle, 2016; Strøm & Bye, 2017; Epland & Kirkeberg, 2014).

Figur 4: Medianinntekt etter innvandringsgrunn og botid, 2016¹⁵

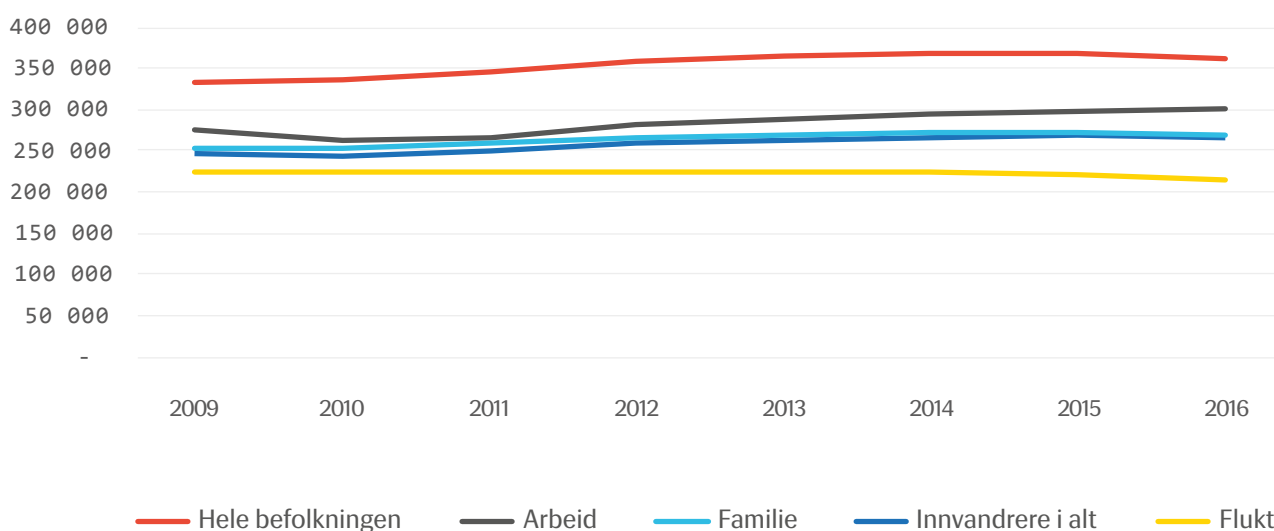
¹⁵ SSB, 2018a.

Forskjellen mellom innvandreres og øvrig befolknings inntekt har i hovedsak blitt større de siste ti årene. Det gjelder særlig for flyktninger, men også arbeidsinnvandrere. Med høy arbeidsinnvandring fra EU-land, har Norge fått mange arbeidsinnvandrere med kort botid som har en tendens til å ha lave inntekter de første årene i Norge. Samtidig som gjennomsnittsinntekten for disse gruppene har gått ned (målt i reelle kroner), har inntekten i befolkningen for øvrig steget. Det gir økte forskjeller (Omholt, 2016; Omholt & Strøm, 2014; Strøm & Bye, 2017; Langeland, Furuberg, & Lima, 2017).

Som vi ser av figuren under hadde befolkningen i sin helhet en realinntektsnedgang fra 2015 til 2016, noe som har gitt mindre forskjeller mellom hele befolkningen og arbeids- og familieinnvandrere.

Figur 5: Medianinntekt etter innvandringsgrunn og for hele befolkningen, i 2016-kroner, 2009-2016¹⁶

Innvandrere stadig mer overrepresentert i lavinnteksgruppa

Når vi legger 60 prosent av medianinntekt til grunn, ser vi at innvandrere er overrepresentert i gruppene med lavinntekt: Sett sammen var totalt 28,5 prosent av innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i lavinnteksgruppa i 2015 (Langeland, Furuberg, & Lima, 2017). Andelen med lavinntekt er lavere i grupper med høyere botid. Andelen varierer også med landbakgrunn, der særlig innvandrere fra Somalia har en høy andel i gruppen med lavinntekt (Strøm & Bye, 2017).

De siste tre årene vi har data for (2013–2015) viser at 27 prosent av innvandrere hadde vedvarende lavinntekt i denne perioden¹⁷. Denne andelen har svingt noe siden starten av 2000-tallet, men har steget siden 2010–2012 (SSB og IMDi, 2017b; Omholt, 2016).

¹⁶ SSB, 2018a; SSB, 2018b.

¹⁷ Gjennomsnittsinntekt de siste tre årene under 60 prosent av medianinntekten. Gjennomsnittsinntekten til befolkningen totalt var i 2014 nesten 350 000 kroner.

Hva betyr det å ha lav inntekt, absolutt og relativt til andre?¹⁸ Lavinntektsmålet kritiseres gjerne for å henge dårlig sammen med levekårsutfordringer (Langeland, Furuberg, & Lima, 2017). Sammenlikninger fra eldre levekårsundersøkelser viser imidlertid at innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS er mer utsatt for både inntektsfattigdom og levekårsfattigdom. I motsetning til øvrig befolkning henger også disse to utfordringene sammen – lave inntekter gir i større grad utfordringer for andre levekår, enn de gjør for øvrig befolkning (Normann, 2009). Det er særlig helseproblemer og tilknytning til arbeidsmarkedet som henger sammen (Langeland, Furuberg, & Lima, 2017).

Her kan det også nevnes at 21 prosent av utvalget i Levekårsundersøkelsen for innvandrere forteller at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes, langt høyere enn 6 prosent i befolkningen ellers (Wiggen & Vrålstad, 2017).

Særlig alvorlig er det at barn med innvandrerbakgrunn utgjør over halvparten av alle barn som vokser opp i fattige familier. Barnefattigdommen vokser generelt i Norge, og særlig blant barn med innvandrerbakgrunn. Det er tre årsaker til økningen i andelen barn som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt. Den første og viktigste årsaken er et økt innslag av barn med innvandrerbakgrunn i lavinntektsgruppen de siste årene. Den andre årsaken er at barnefamilier i senere år har hatt en svakere inntektsutvikling sammenlignet med husholdninger uten barn. Det er spesielt barnefamilier med småbarn som er utsatt, og særlig enslige forsørgere med småbarn. Den generelle lønnsutviklingen siden 2000-tallet har vært høy. Dette henger sammen med den tredje årsaken, som er at offentlige overføringer ikke har økt i like stor grad, og det betyr at inntekter fra lønnet arbeid har blitt enda viktigere for familieøkonomien enn før (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2018).

Det kan også være verdt å merke seg at mange av personene med lavinntekt mottar ulike former for stønad. 2 av 3 mottakere av introduksjonsstønad (første år) var definert som vedvarende fattige i perioden 2012–2014. Dette er en høyere andel enn i 2009–2011, hvor det gjaldt 1 av 2. Er det slik at disse mottar en ytelse for å komme seg ut av vedvarende lavinntekt, eller at de er i vedvarende lavinntekt til tross for en ytelse? (Omholt, 2016)

Årsaker til lavinntekt og inntektsforskjeller

For voksne i yrkesaktiv alder (25 til 65 år) er det en nær sammenheng mellom å stå utenfor eller ha ustabil tilknytning til arbeidslivet i flere år, og å ha vedvarende lavinntekt. For husholdninger uten stabil tilknytning til arbeidsmarkedet er risikoen fem ganger høyere for vedvarende lavinntekt, enn for andre husholdninger. Å ha lav utdanning øker også risikoen for vedvarende lavinntekt (Langeland, Furuberg, & Lima, 2017; Omholt, 2016).

For de som er på arbeidsmarkedet, kan vi se på lønnsstatistikken at innvandrere både tjener mindre enn øvrig befolkning i samme yrker, og at innvandrere gjerne har andre yrker enn øvrig befolkning (Strøm & Bye, 2017).

Innvandrerens barn tjener mer enn sine foreldre

Norskfødte med innvandrerforeldre (i aldersgruppen 25–39 år¹⁹) ser ut til å klare seg bedre økonomisk enn de som selv er innvandrere, og utviklingen har vært positiv de siste årene. Gjennomsnittsinntekten i denne gruppa var

---

¹⁸ Vi har ingen offisiell fattigdomsdefinisjon i Norge (Langeland, Furuberg, & Lima, 2017). Normann (2009) viser hvordan ulike definisjoner av lavinntekt gjør at andelen som defineres som i risiko for fattigdom varierer (med 2007-tall) fra 2 til 13 prosent av hele befolkningen over 16 år. Det vil være hensiktsmessig med en terskelverdi som klarer å identifisere personer med lave inntekter som også har høy risiko for levekårsutfordringer. For at sammenhengen mellom inntektsfattigdom og levekårsfattigdom skal være sterkest mulig, peker Normann (2009) på at lavinntektsgrensen ikke må settes for lavt, at ettårige mål på inntekt er like gode som flerårige (vedvarende lavinntekt) og at formue (inkl. bolig) bør hensyntas. Det vanligste målet på inntektsfattigdom i norsk sammenheng, 60 prosent av medianinntekt (EU60), gjør det i denne sammenhengen ganske godt (Normann, 2009).

Det er gjentatte ganger understreket at det er problematisk å sette likhetstegn mellom EU60 og fattigdom. Langeland mfl. 2017 peker på at 1) ikke-registrert yrkesaktivitet er svært utbredt i gruppen med lavinntekt, 2) registrert inntekt tar ikke hensyn til verdien av offentlige tjenester, som lavinntektsfamilier bruker mer av, 3) betydningen av hjemmeproduksjon og utveksling av tjenester er ikke med, og kan være mer utbredt blant innvandrerhusholdninger (Langeland, Furuberg, & Lima, 2017).

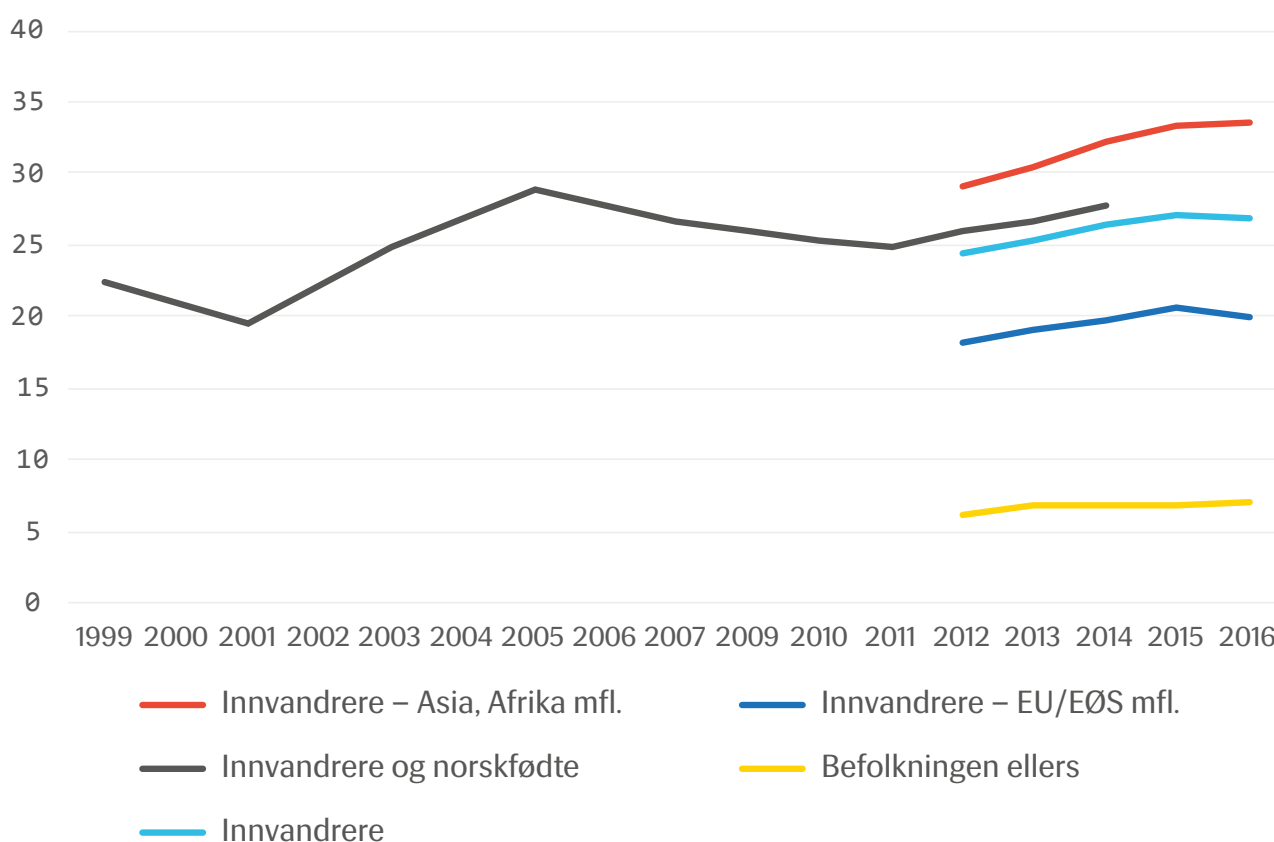
Det er allikevel slik at lavinntektsmålet er den indikatoren det finnes mest tall for, og som dermed gjør det mulig for oss å se på utvikling over tid, og mellom ulike grupper. Vi følger her derfor Normann (2009) i å forstå fattigdom som inntektsfattigdom, med utgangspunkt i EU-definisjonen av at personer som tjener 60 % av medianinntekten eller mindre befinner seg i risiko for fattigdom.

¹⁹ Norskfødte med innvandrerforeldre er en yngre gruppe enn innvandrere og befolkningen for øvrig, og det er derfor viktig å sammenlikne gruppene innenfor samme aldersgruppe. Yngre mennesker bor gjerne med foreldrene sine, og husholdningsinntekten blir naturlig nok påvirket av det.

3 prosent lavere enn inntektsnivået i hele befolkningen i samme alder. Dette er langt over jevnaldrende innvandreres inntekter, som i snitt hadde 21 prosent lavere inntektsnivå (Strøm & Bye, 2017).

Andelen med vedvarende lavinntekt er likevel klart større blant de norskfødte med innvandrerforeldre enn i befolkningen forøvrig. Mens vedvarende lavinntekt for norskfødte med foreldre fra EU/EØS mfl. ligger nær samme nivå som øvrig befolkning, er andelen mye høyere blant norskfødte med foreldre fra Øst-Europa, Asia, Afrika, mfl. Andelen med vedvarende lavinntekt har gått ned rundt 8 prosentpoeng fra 2002–2004 til 2012–2014, til tross for at det har blitt flere norskfødte med innvandrerforeldre²⁰. Dette kan blant annet henge sammen med at befolkningen blir eldre over denne perioden, og at personer som tidligere studerte har kommet ut på arbeidsmarkedet (Omholt, 2016).

Figur 6: Andel av husholdninger som lever med vedvarende lavinntekt, 1999–2016²¹
Høy andel velferdsytelser i enkelte grupper

Sett under ett har innvandrerhusholdninger en høyere andel yrkesinntekter enn øvrig befolkning. Dette henger sammen med at innvandrergruppen har annen alderssammensetning, og annen opptjening av rettigheter enn øvrig befolkning. Særlig er det færre pensjonister blant innvandrerne. Personer som har kommet som flyktninger og har kort botid er et unntak. De har i gjennomsnitt en større andel av inntektene fra offentlige overføringer, enn befolkningen unntatt innvandrere (og andre grupper av innvandrere) (Strøm & Bye, 2017).

Sosialhjelp er en interessant velferdsytelse, ettersom den skal fungere som et sikkerhetsnett, når personen ikke har andre muligheter for finansiering av livsopphold²². Andelen og antallet mottakere kan dermed være en indikasjon

²¹ SSB og IMDi, 2017b.

²² Med NAVs ord: Ytelsen skal være subsidiær, individuelt tilpasset og kortvarig. Det vil si at søkeren må ha utnyttet alle andre reelle muligheter, som arbeid, egne midler eller andre velferdsordninger, og at ytelsen tilpasses til individets behov. NAV vektlegger at en skal hjelpe sosialhjelpsmottakere til å bli selvforsørget (Langeland, Furuberg, & Lima, 2017).

på antallet personer som har ulike typer levekårsutfordringer, og hvem som dekkes av øvrige velferdsytelser. Ytelsen utgjør en liten andel av det totale offentlige velferdsbudsjettet og av gjennomsnittlige inntekter til befolkningen. I gjennomsnitt for en husholdning hvor hovedinntektstaker har innvandrerbakgrunn, utgjør sosialhjelp 2 prosent av samlede inntekter (Strøm & Bye, 2017).

Andelen mottakere i befolkningen har vært konstant rundt 1,6 prosent fra 2010 til 2016. Det betyr at antallet mottakere har gått opp. Antallet mottakere med innvandrerbakgrunn har også steget, og personer med innvandrerbakgrunn utgjør nå en større andel av sosialhjelpsmottakerne enn tidligere. Av totalt 127 457 mottakere i 2016, utgjorde innvandrere 43 prosent. Det vil si at om lag 8 prosent av personer med innvandrerbakgrunn mottar sosialhjelp (Langeland, Furuberg, & Lima, 2017; SSB og IMDi, 2018e)²³.

De totale offentlige utgiftene til sosialstønad har steget fra 2012 til 2016, målt i faste 2016-kroner. Dette skyldes en blanding av at det er blitt flere mottakere, og at innvandrere i snitt mottar sosialhjelp i flere måneder per år, og i snitt har behov for et høyere stønadsbeløp (Proba Samfunnsanalyse, 2017; Dokken, 2015; Langeland, Furuberg, & Lima, 2017).

Helse

Innvandrere er ingen homogen gruppe og innvandreres helse varierer etter sosioøkonomiske faktorer, landbakgrunn, innvandringsgrunn og botid i Norge. Kunnskapen om innvandrerbefolkningens (som gruppe) helse er fragmentert.

Folkehelse rapporten understreker at det er store systematiske helseforskjeller i den norske befolkningen: De som har lang utdanning og god økonomi, har færre helseproblemer og lever lengre enn de som har kortere utdanning og dårligere økonomi (Folkehelseinstituttet, 2017). De sosiale helseforskjellene gjelder for nesten alle sykdommer, skader og plager. Blant innvandrere som gruppe er det en større andel med kort utdanning og lav inntekt enn i resten av befolkningen. Vi kan dermed anta at innvandrere også er overrepresentert når det gjelder sykdommer, skader og plager.

En studie av alle dødsfall²⁴ i Norge viser imidlertid at innvandrere har lavere dødelighet²⁵ enn personer født i Norge, når alt annet er likt. Mulige forklaringer kan være at det er de friskeste i en befolkning som utvandrer til Norge. Men dødeligheten øker markant med botid: Innvandrere som har bodd lenge i landet har en dødelighet mer lik personer uten innvandrerbakgrunn. En mulig forklaring på dette er at levemåte, livsstil og helse etter hvert blir mer lik den øvrige befolkningens. En annen mulig årsak er at det å være innvandrer påfører deg en helsemessig belastning. Studien viser dessuten at flykninger har høyere dødelighet enn andre innvandrere, og at innvandringsgrunn har større betydning for dødeligheten enn f.eks. opprinnelsesland (Syse, 2016).

Forekomsten av psykiske plager er høyere blant innvandrere fra lav- og middelinntektsland enn i den øvrige befolkningen. Dette gjelder både barn, ungdom og voksne (Reneflot, et al., 2018).

Levekårsundersøkelsen fra 2016 viser også at innvandrere fra de utvalgte landene i mindre grad vurderer sin helse som god eller svært god: 73 prosent av innvandrerne vurderer sin helse som god eller svært god, mot 83 prosent i befolkningen ellers. Samlet sett oppgir 45 prosent av både innvandrere og øvrig befolkning at de har hatt minst en helseplage de siste 12 månedene. Det er forskjeller i hvilke sykdommer som oppgis – innvandrere oppgir i større grad ryggplager, nakkeplager, diabetes og sterk hodepine. Blant eldre er innvandrere mer utsatt for helseproblemer og rapporterer om dårligere helse enn befolkningen ellers. 12 prosent av innvandrere rapporterer om indikasjoner

²³ NAV oppgir en annen andel innvandrere av alle sosialhjelpsmottakere enn SSB og IMDi. Dette kan forklares med to forhold: 1) SSB og IMDi oppgir alle som har mottatt sosialhjelp i minst en måned i løpet av året. NAV beregner et gjennomsnitt som hensyntar lengden på mottak av sosialhjelp. Ettersom innvandrere mottar sosialhjelp i flere måneder i løpet av året enn øvrig befolkning, viser NAV en høyere andel. 2) NAV definerer en innvandrer som en person født utenfor Norge, mens SSB og IMDi ser på hvorvidt personen også har utenlandsfødte foreldre (Langeland, Furuberg, & Lima, 2017).

²⁴ Alle som døde i perioden 1990–2015 i alderen 25–79 år. N=4,6 millioner (Syse, 2016).

²⁵ Levealder og dødelighet i befolkningen eller i grupper av befolkningen er anerkjente mål på befolkningens helsetilstand. I 2017 var sykdom årsak til 91,6 prosent av alle dødsfall i Norge. Resten av dødsfallene skyldtes skade eller forgiftning – såkalt voldsom død.

på psykiske problemer, mot 6 prosent i øvrig befolkning (Wiggen & Vrålstad, 2017).

Forskjellen mellom andelen innvandrere og øvrig befolkning som vurderte egen helse som god var i LKI 2005/-06 21 prosentpoeng. Forskjellen er blitt mindre. Dette gjelder også forskjellene i rapportering av psykiske problemer (Blom, 2017a).

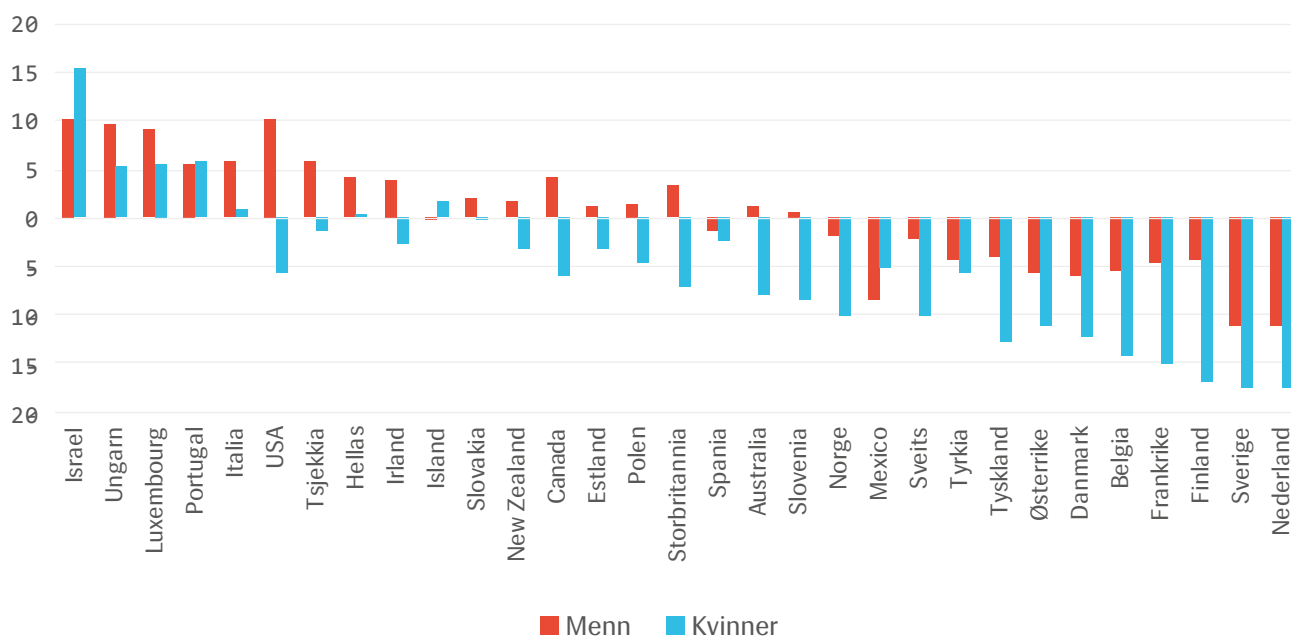
Arbeidsliv

Deltakelse i arbeidslivet står helt sentralt i norsk integreringspolitikk. Arbeid gir den enkelte økonomisk selvstendighet, motvirker fattigdom, og utjevner sosiale forskjeller. Arbeidslivet er også viktig for sosial integrering, gjennom å gi tilhørighet og nettverk. Høy sysselsetting er en av forutsetningene for den norske velferdsmodellen (NOU, 2017).

Sysselsetting

Høy sysselsetting blant innvandrere, men forskjeller til befolkningen ellers

Norge har relativt høy sysselsetting både blant innvandrere og øvrig befolkning, sammenliknet med andre OECD-land. Særlig innvandrerkvinner er i høyere grad sysselsatt i Norge enn i andre land. Også innvandrere til Norge med lav utdanning har høy sysselsetting i et internasjonalt perspektiv. Imidlertid er Norge ett av de landene med størst gap (i prosentpoeng) mellom sysselsatte innvandrere og sysselsatte i øvrig befolkning²⁶. Det er en tendens til at land med høy sysselsetting blant innenlandsfødte, har et høyere gap enn land med lavere sysselsetting.

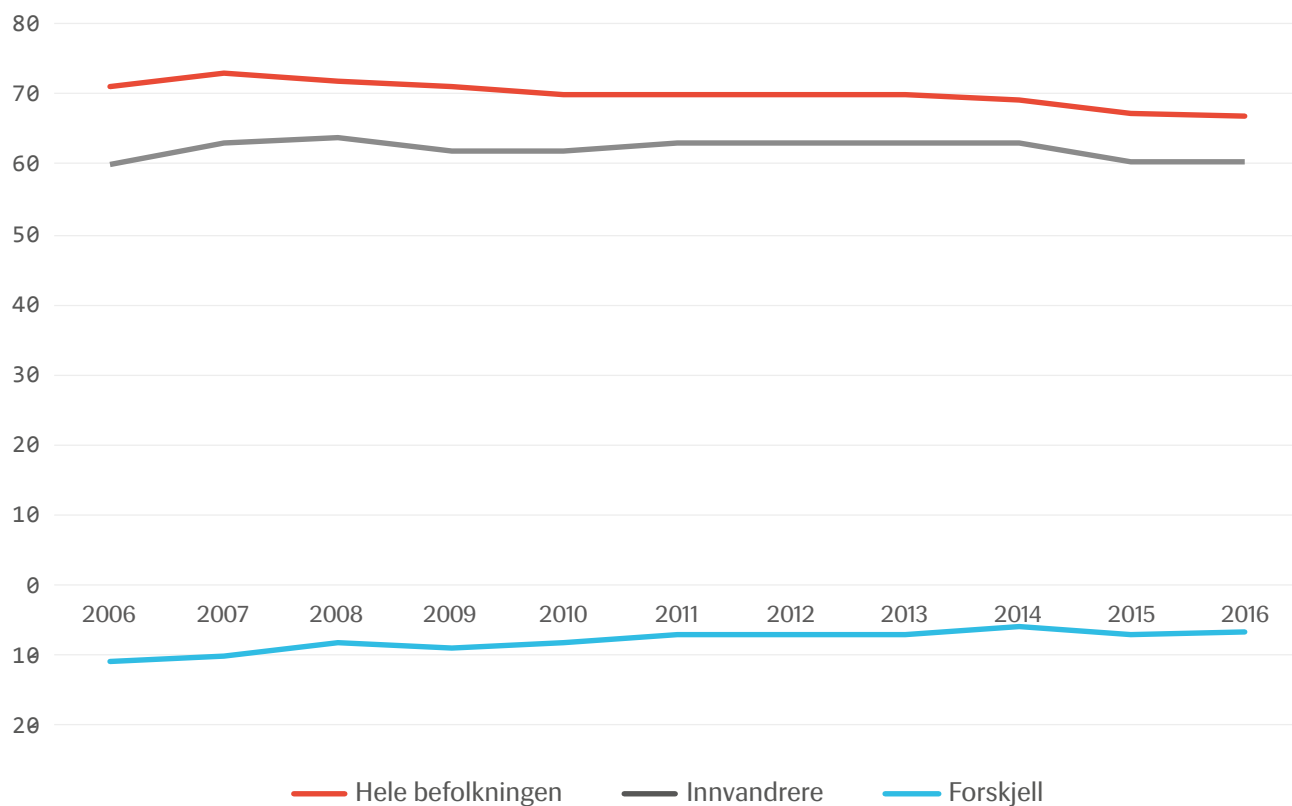

Figur 7: Forskjeller mellom utenlandsfødte og innenlandsfødtes sysselsetting, etter kjønn (2016)²⁷

Gapet mellom andelen sysselsatte innvandrere og befolkningen ellers var i 2016 på 7 prosentpoeng. Forskjellen har vært stabil siden 2011, etter fall fra starten av 2000-tallet (SSB og IMDi, 2018a)²⁸.

²⁷ OECD, 2017.

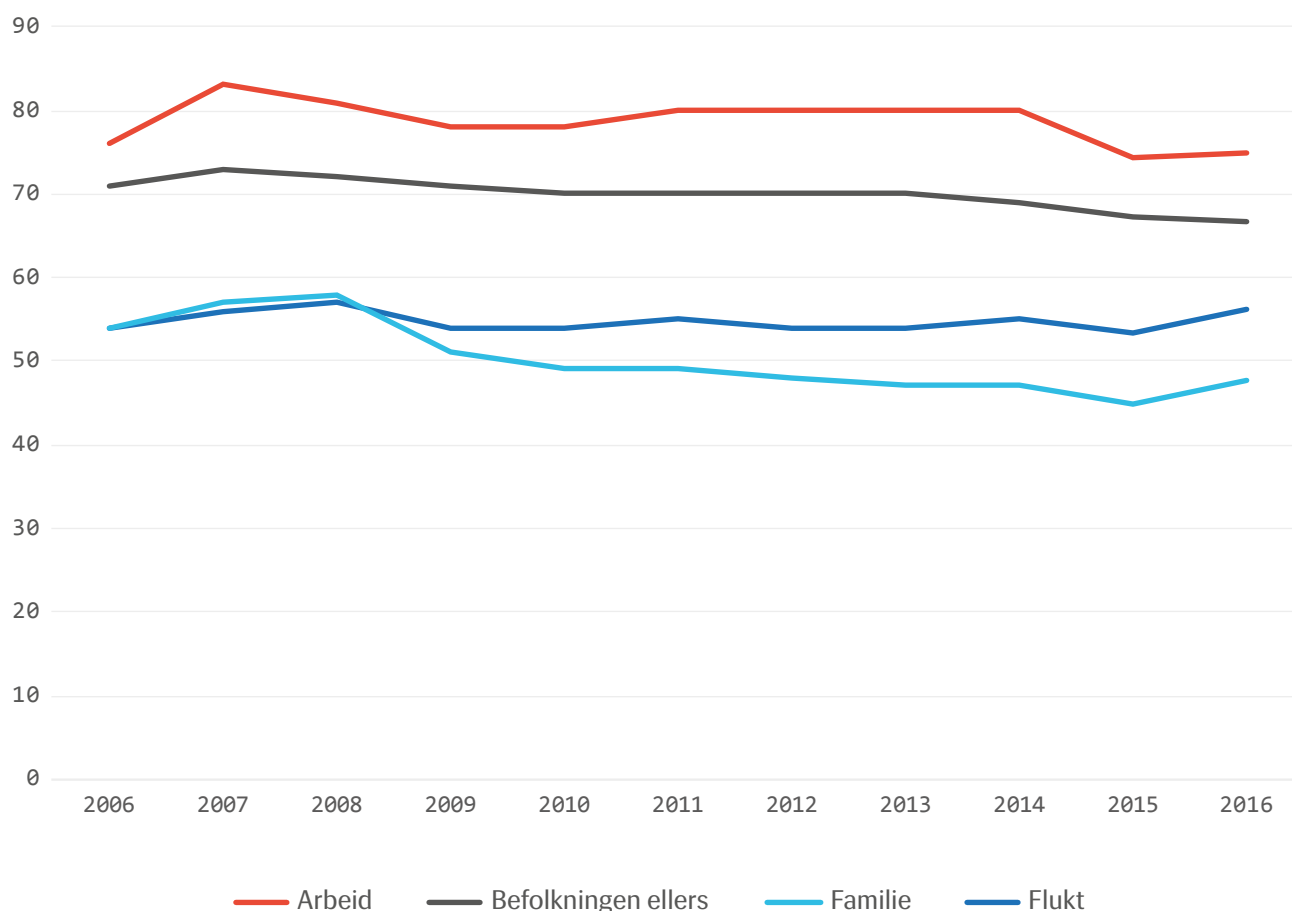
²⁸ SSB presiserer at «Ved overgangen til nytt datagrunnlag, fra 2014 til 2015, får vi mer presise tall for antall sysselsatte som er 60 000 lavere i det nye datagrunnlaget enn ved det gamle opplegget som tok utgangspunkt i landstallet for sysselsatte i Arbeidskraftundersøkelsene. I forhold til totalt antall sysselsatte er forskjellen beskjeden, 2,4 prosent, men det gjør at registertall for antall sysselsatte i 4. kvartal 2014 sammenlignet med 4. kvartal 2015 ikke uttrykker en faktisk endring» (Olsen & Aamodt, 2017).

Figur 8: Sysselsetting blant innvandrere og øvrig befolkning, 2006-2016 ²⁹

Flyktninger mindre sysselsatte, arbeidsinnvandrere mer sysselsatte

Sysselsettingen varierer stort mellom grupper med ulik innvandringsgrunn. Blant arbeidsinnvandrerne er det en større andel sysselsatte enn i befolkningen forøvrig. Blant personer med opphold som flyktninger og familie-gjenforente til disse er sysselsettingsandelen imidlertid lavere. Forskjellen mellom andelen sysselsatte flyktninger og andelen sysselsatte i befolkningen for øvrig gikk ned fra 22 prosentpoeng i 2015 til 19 prosentpoeng i 2016. Dette skyldes både en økning i andelen sysselsatte flyktninger (fra 44,8 % til 47,8 %), og en nedgang i sysselsettingen i befolkningen ellers (fra 67,2 % til 66,7 %) (SSB og IMDi, 2017c).

²⁹ SSB og IMDi, 2018a.

Figur 9: Sysselsettingsandeler etter innvandringsgrunn og for befolkningen ellers, 2006-2016³⁰

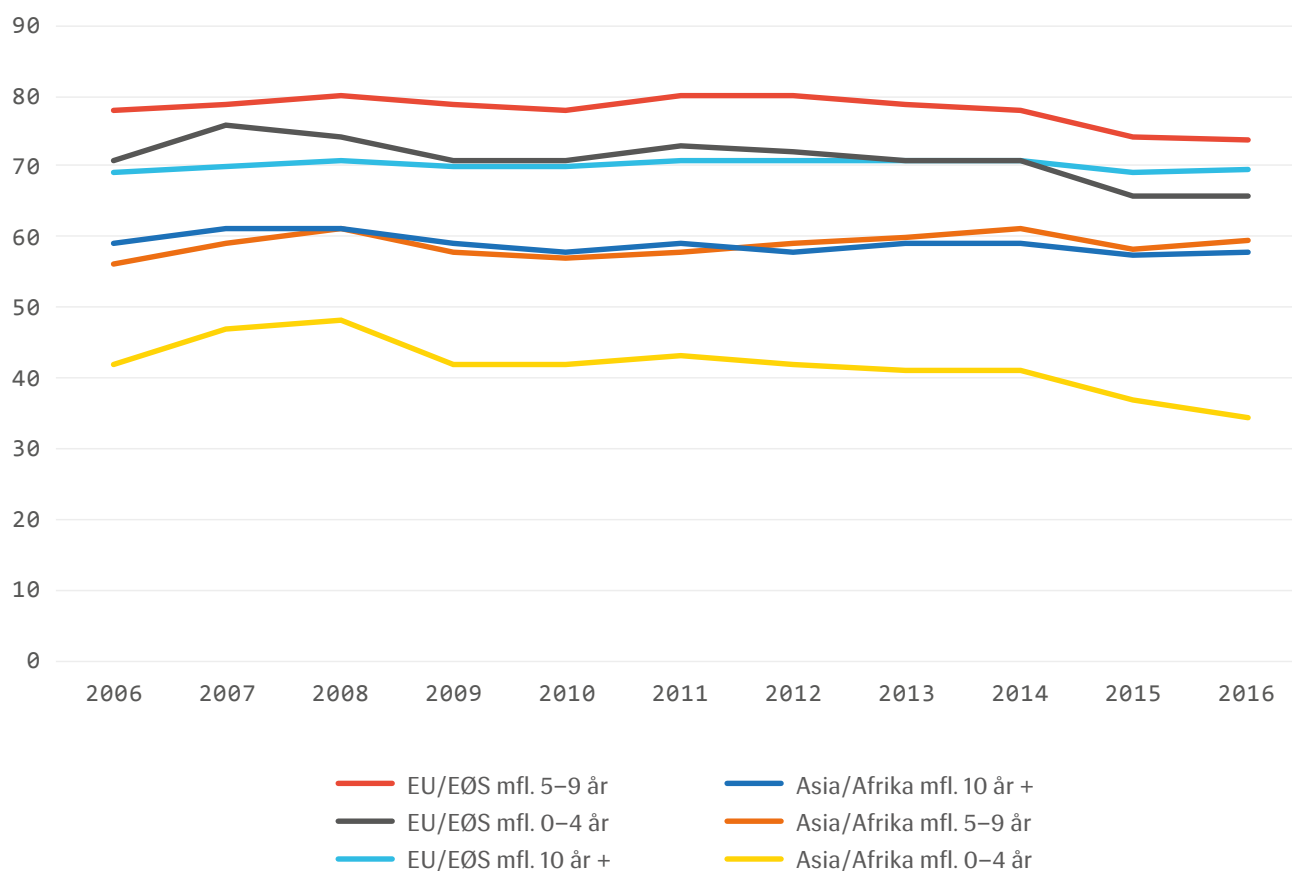
Økende sysselsetting med økende botid – til en viss grad

Menn med innvandrerbakgrunn er i større grad sysselsatt enn kvinner med innvandrerbakgrunn. Sysselsettingen er høyere for personer fra EU/EFTA, Nord-Amerika, Australia og New Zealand, enn for personer med bakgrunn fra Øst-Europa utenom EU, Asia, Afrika mfl.

I tillegg til kjønn og landbakgrunn er botid helt sentralt når en ser på andelen som er sysselsatt. Gruppene med 0–4 års botid har lavest sysselsetting innad i disse gruppene, mens gruppene med 5–9 års botid har høyest sysselsetting.

Hvis en også ser på kjønn og landbakgrunn, ser en at alle innvandrere fra EU/EØS/etc. har høy sysselsetting, men at menn er sysselsatt mer enn kvinner blant personer med kortere botid. For grupper med høyere botid er forskjellene mellom kjønnene mindre. For innvandrere fra Afrika, Asia etc. er sysselsettingen lav de første årene, og lavere for kvinner enn for menn. For grupper med lengre botid er sysselsettingen høyere, men kjønnsforskjellen fortsatt tilstede. For grupper med 10–14 års botid er sysselsettingen blant menn lavere, men høyere for kvinner, slik at kjønnsforskjellene forsvinner (Hamre & Strøm, 2017).

³⁰ SSB og IMDi, 2017c.

Figur 10: Sysselsettingsandeler etter landbakgrunn og botid, 2006-2016³¹

Å se på botid med tverrsnittdata kan gi et feil bilde på betydningen av botid. Botiden vil samvariere med sammensetningen av gruppene som kom de ulike årene og tilstanden på arbeidsmarkedet det året, slik at om det kom mange med gode forutsetninger for arbeid et gitt år, vil botiden også reflektere det. En må derfor komplementere tverrsnittene med å følge personer over tid.

En gjennomgang av tilknytningen til arbeid og utdanning for flyktninger fra Irak, Somalia, Afghanistan og Iran som ble bosatt i 2001 eller 2002, viser at sysselsettingsandelene i 2014 er høyest for de som var yngst ved ankomst. Alder ved ankomst spiller altså en rolle sammen med botiden (Berge, Olsen, & Næsheim, 2017).

Mer omfattende studier har funnet at for flyktninger stiger sysselsettingsandelen raskt etter bosetting, men veksten stopper opp etter noen år. Etter 7 til 10 års botid faller sysselsettingsandelene, særlig for menn. En mulig forklaring på dette er at finanskrisen gjorde det vanskeligere for disse kohortene å finne seg jobb. Andre områder hvor det er mulig å søke forklaringer er egenskaper ved innvandrere (alder, helse, kompetanse, holdninger) og arbeidsmarkedet (Kornstad, Skjerpen, & Telle, 2016; Bratsberg, Raaum, & Røed, 2016).

Norskfødte sysselsatt mer enn innvandrere

Omtrent halvparten av norskfødte med innvandrerforeldre er mellom 15 og 22 år, og mange av disse er naturlig nok fortsatt under utdanning. Ser vi derimot på de mest yrkesaktive aldersgruppene, 25–29 år og 30–34 år, ligger andelen sysselsatte på henholdsvis 72 og 75 prosent. Dette er henholdsvis 11 og 6 prosentpoeng over nivået for innvandrere i samme aldersgrupper, men respektive 7 og 10 prosentpoeng under nivået for sysselsatte i befolkningen

³¹ SSB og IMDi, 2018f.

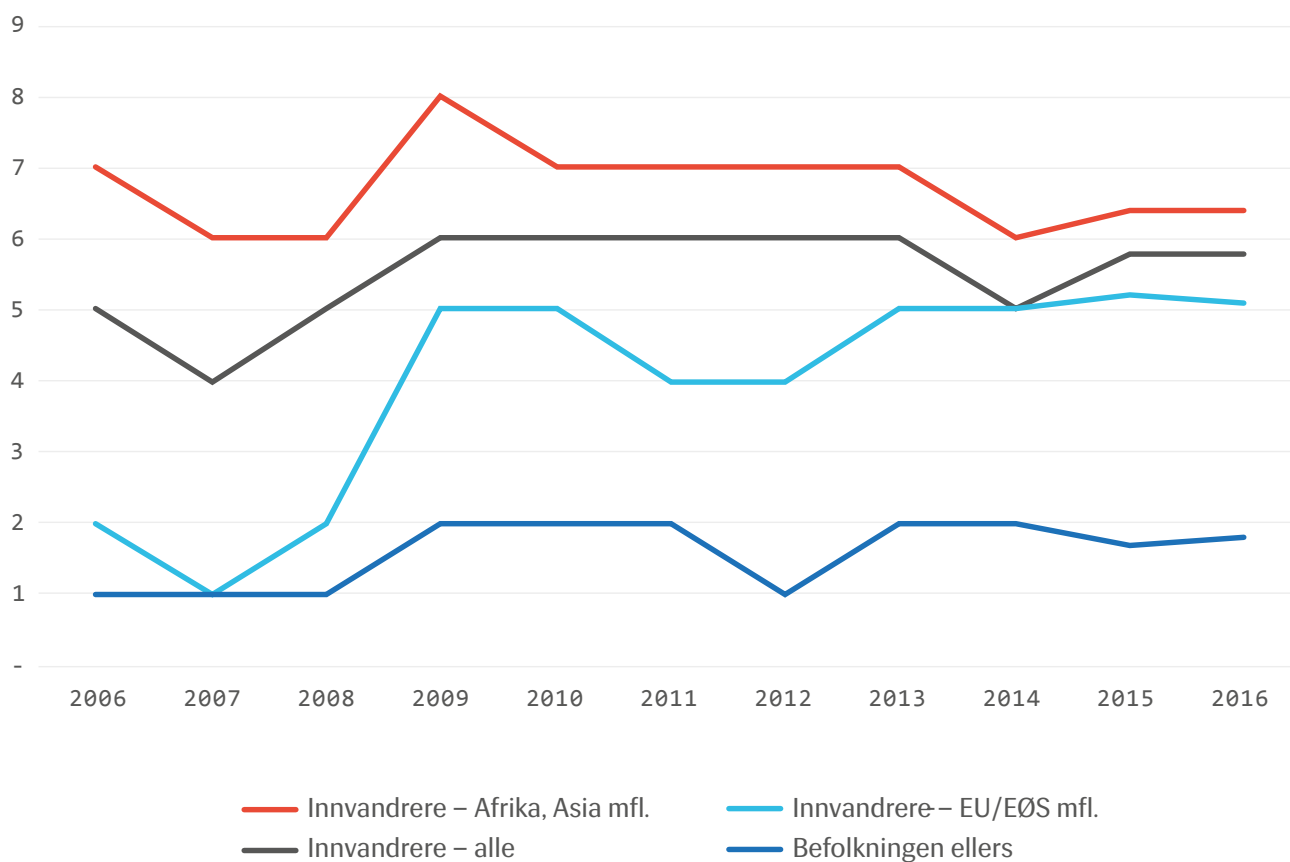
ellers i tilsvarende aldersgrupper. Det er små kjønnsforskjeller i sysselsettingen blant norskfødte med innvandrerforeldre (Hamre & Strøm, 2017; Olsen, 2018).

Overkvalifisering og annet

Arbeidsledighet

5,8 prosent av alle innvandrere var arbeidsledige i 2016, mot 1,8 prosent av øvrig befolkning. Gapet imellom har vært nokså stabilt over tid.

Figur 11: Arbeidsledighet etter innvandrerbakgrunn og landbakgrunn, 2006-2016³²

Arbeidsledigheten er lavest blant innvandrere fra Norden, Nord-Amerika og Oseania samt Vest-Europa – 5,1 prosent. Ledigheten er høyest blant de fra Øst-Europa utenom EU, Asia Afrika, m.fl. på 6,4 prosent. Dette bør ses i sammenheng med den store andelen flyktninger i denne gruppen (SSB og IMDi, 2018g).

Arbeidsmiljø og ansettelsesforhold

Deltidsarbeid og midlertidige ansettelsesforhold er noe mer utbredt blant innvandrere enn i befolkningen ellers (Wiggen & Vrålstad, 2017).

Innvandrere er mer utsatt for fysiske og ergonomiske risikofaktorer enn øvrig befolkning (Wiggen & Vrålstad, 2017). Om lag 9 av 10 innvandrere rapporterer allikevel at de er tilfreds med jobben (Wiggen & Vrålstad, 2017).

³² SSSB og IMDi, 2018g.

Overkvalifisering

Blant utenlandsfødte i Norge mellom 15 og 64 år som er i arbeid, arbeidet i 2012/13 31 prosent i en jobb de var overkvalifisert for³³. I befolkningen for øvrig var andelen 10 prosent. Forskjellen mellom gruppene er stor, og større enn i andre OECD-land, hvor også en høy andel innenlandsfødte er overkvalifisert (OECD, 2015; Tronstad, 2016).

I en annen undersøkelse utført av SSB fra 2014, er andelen 23 prosent av sysselsatte innvandrere, mot 13 prosent av sysselsatte uten innvandrerbakgrunn. Om lag en fjerdedel av innvandrere som mente de var overkvalifiserte i denne undersøkelsen, forklarte det selv med manglende norskkunnskaper (Wold & Håland, 2016).

Et delt arbeidsmarked

Innvandrere er overrepresentert i lavstatusyrker. Det kan være flere grunner til dette, som også kan tenkes å være overlappende med årsaker til at innvandrere er sysselsatt i lavere grad. For eksempel kan det tenkes at innvandrere har lavere kvalifikasjoner enn øvrig befolkning. Diskriminering i ansettelsesprosesser kan også være med på å påvirke tilgangen til forskjellige yrker (Østbakken mfl. 2017).

Innvandremenn går i noe større grad inn i andre bransjer/sektorer enn menn i den øvrige befolkning, som helse og renhold. Ettersom menn med innvandrerbakgrunn i større grad er sysselsatte enn kvinner med innvandrerbakgrunn, bidrar innvandring på denne måten til at kjønnsdelingen på arbeidsmarkedet har blitt mindre (Østbakken mfl. 2017).

Utdanning

Deltakelse i barnehage, grunnskole og videregående er viktig for å lære norsk, for tilknytning til arbeidsmarkedet, og for levekår for øvrig. Sammenlignet med andre land er det i det norske arbeidsmarkedet høye krav til språkkunnskaper og formelle kvalifikasjoner, og få jobber med lave kvalifikasjonskrav (OECD, 2009). Kunnskapsdepartementet viser til prognoser som antyder at det i tiden fremover vil bli et enda vanskeligere arbeidsmarked for dem som ikke har fullført videregående skole (Kunnskapsdepartementet, 2016).

Ferdigheter

Innvandrere overrepresentert blant personer med svake ferdigheter

En utvalgsundersøkelse av leseferdighet, tallforståelse og problemløsning med IKT gjennomført i 2011 og 2012 viste at norske voksne (16 til 65 år) har høye ferdigheter, sammenliknet med andre OECD-land. Imidlertid er personer med innvandrerbakgrunn³⁴ sterkt overrepresentert blant dem med svake ferdigheter i Norge³⁵. Særlig innvandrere med mindre enn fem års botid skårer lavt. Innvandrerne i Norge har om lag samme ferdighetsnivå som gjennomsnittet for utenlandsfødte i OECD-land, men ettersom ferdighetsnivået blant innenlandsfødte er relativt høyt, blir Norge ett av landene med størst forskjeller i leseferdighet mellom innenlands- og utenlandsfødte (NOU, 2017; Bjørkeng & Lagerstrøm, 2014; Bjørkeng, 2013).

- Mellom 359 000 og 446 000 personer anslås å ha svake leseferdigheter, altså mellom 11 og 14 prosent av hele befolkningen. Mellom 27 og 43 prosent³⁶ av de utenlandsfødte antas å ha svake leseferdigheter.
- Mellom 430 000 og 526 000 personer, eller 13–16 prosent av hele befolkningen, har svak tallforståelse. Undersøkelsen tydet på at det samme gjelder 32–48 prosent av utenlandsfødte³⁷.

³³ Med overkvalifisering mener vi her sysselsatte med høy utdanning (tilsvarende ISCED 5 eller 6) som er ansatt i et yrke med lave (ISCO 9) eller medium krav til kvalifikasjoner (ISCO 4–8) (OECD, 2015).

³⁴ Her definert som minoritetsspråklig utenlandsfødte, og dermed på en annen måte en standarddefinisjonen for øvrige tall i denne teksten.

³⁵ Svake ferdigheter er definert som resultater på nivå 1 eller lavere. Testen ble gjennomført på norsk, og dette kan ha gitt enkelte av respondentene med innvandrerbakgrunn en ulempe. 95 prosent-konfidensintervaller beregnet på bakgrunn av vedlegg C til SSB-rapporten. Tallene avrundet til nærmeste tusen. Merk også at tallene som presenteres her ikke er korrigerende for ulik sammensetning av gruppene (Bjørkeng & Lagerstrøm, 2014).

³⁶ 124 000 og 180 000 personer

³⁷ Mellom 141 000 personer og 202 000 innvandrere.

- Det høyeste antallet personer med svake ferdigheter finner vi på IKT-problemløsning, hvor mellom 1 347 000 og 1 493 000 personer³⁸, eller mellom 41 og 46 prosent av hele befolkningen mellom 16 og 65 år skårer svakt. Blant utenlandsfødte gjelder dette mellom 37 og 55 prosent av innvandrerbefolkningen³⁹.

Den gjennomsnittlige leseferdigheten blant innvandrere har falt fra 1998 til 2013, og tallforståelse har falt fra 2003 til 2013⁴⁰. Blant befolkningen for øvrig har også leseferdighetene falt. Fallet er en trend som undersøkelsen finner også i andre OECD-land. Fallet kommer fra et fall i grunnleggende ferdigheter i de yngste aldersgruppene, høyere andel utenlandsfødte med svakere ferdigheter og svakere ferdigheter blant personer med høy utdanning. Ingen av rapportene ser på sammenhengen mellom innvandringsbakgrunn, utdanningsbakgrunn, botid eller på gruppen av norskfødte med innvandrerforeldre (Bjørkeng & Lagerstrøm, 2014).

Formelle kvalifikasjoner

Innvandrere er overrepresentert blant personer som har lite utdanning. 27 prosent av innvandrere mellom 30 og 66 år har grunnskole eller lavere som høyeste fullførte utdanning, mot 18 prosent av øvrig befolkning. Avstanden mellom gruppene har økt svakt fra 2014. Samtidig er innvandrere også overrepresentert blant personer med en fullført høyere utdanning. 42 prosent av innvandrere har universitets- eller høyskoleutdanning, mot 39 prosent av øvrig befolkning (SSB og IMDi, 2017d).

I 2016 hadde 8 702 innvandrere i Norge (mellom 30 og 66 år gamle) ingen fullført utdanning, mot 1 098 personer i øvrig befolkning. 118 619 innvandrere hadde grunnskole som høyeste fullførte utdanning, mot 367 201 personer i øvrig befolkning (SSB og IMDi, 2017d).

Blant innvandrere fra 16 år og oppover er det flyktninger som har høyest andel med kun fullført grunnskole. Arbeidsinnvandrere har i gjennomsnitt høyere utdanning enn befolkningen totalt (Holøien & Holseter, 2016).

Barnehagedeltakelsen har økt

Barnehage kan være et effektivt kompensierende tiltak for barn med lavt utdannede foreldre og minoritetsspråklige barn, og kan bidra til bedre sjanser for å gjennomføre videre utdanning og få tilknytning til arbeidsmarkedet (NOU, 2017).

Barnehagedeltakelsen har økt fra begynnelsen av 2000-tallet til 2016, både blant minoritetsspråklige barn og blant øvrige barn. Fra 2015 til 2016 gikk deltakelsen blant minoritetsspråklige barn opp med om lag 2 prosentpoeng.

Minoritetsspråklige barn er fortsatt i barnehage i mindre grad enn øvrige barn. Forskjellen er størst blant 1-åringene, der 42 prosent av minoritetsspråklige barn er i barnehage, mot 79 prosent av øvrige barn. Fra og med 3 år er over 90 prosent av minoritetsspråklige barn i barnehage (SSB og IMDi, 2017e).

Grunnskole og videregående

Fra 2009 til 2017 har avgangskarakterene fra grunnskolen, målt med gjennomsnittlige grunnskolepoeng, blitt bedre for alle grupper – og mest for innvandrere. Innvandrerelever går ut av grunnskolen med i gjennomsnitt 5 poeng mindre enn øvrig befolkning, altså tilsvarende en halv karakter. Forskjellen mellom norskfødte med innvandrerforeldre og øvrig befolkning er mindre, og utgjør kun 2 grunnskolepoeng. I alle kategorier oppnår jenter om lag 4–5 poeng fler enn gutter (SSB, 2017e).

Innvandrere som var mellom 0 og 6 år da de innvandret til Norge, oppnådde i perioden 2014–2017 et karakternivå rett under de norskfødte med innvandrerforeldre. For innvandrere er det en stor fordel å komme i ung alder og få med seg mer av det norske skoleløpet, for å lettere få innpass på arbeidsmarkedet seinere i livet (SSB og IMDi, 2018h).

³⁸ Noe av grunnen til at dette tallet er så høyt, er at personer som ikke tok testen er telt med som personer med svake ferdigheter. Dette kan være personer som ikke har PC, ikke har brukt PC før, strøket på en innledende test, eller andre (Bjørkeng & Lagerstrøm, 2014).

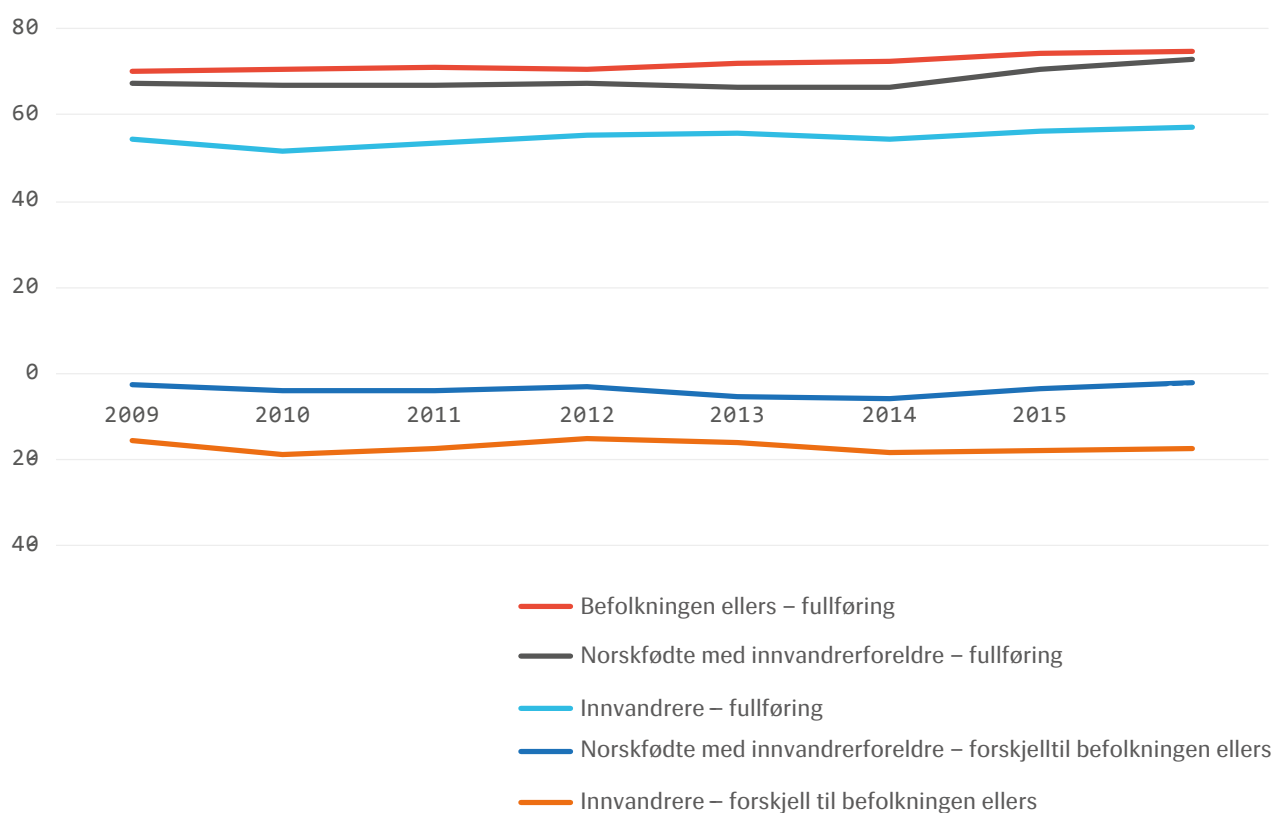
³⁹ 163 000 til 237 000 personer.

⁴⁰ International Adult Literacy Survey ble gjennomført i 1998, og gir informasjon om leseferdigheter. Adult Literacy and Life Skills ble gjennomført i 2003, og målte leseferdigheter og tallforståelse. IKT-ferdigheter var nytt i PIAAC. Rådataene fra disse undersøkelsene ble bearbeidet i forbindelse med PIAAC, slik at de skal være sammenliknbare (Bjørkeng & Lagerstrøm, 2014).

Vi finner tilsvarende forskjeller på gruppenivå når vi ser på andelen elever som fullfører videregående skole innen fem år etter at de har begynt. Blant innvandrere som begynte på videregående skole i 2011, hadde 57 prosent fullført innen 2015, noe som er 18 prosentpoeng lavere enn blant dem uten innvandrerbakgrunn. Forskjellen mellom norskfødte med innvandrerforeldre og øvrig befolkning er betraktelig lavere, på kun 2–3 prosentpoeng⁴⁴. Disse andelenene har ikke endret seg stort fra 2009 til 2016. I alle kategorier er andelen som fullfører høyere blant jenter enn blant gutter. Andre faktorer som har betydning for gjennomføring i videregående skole er særlig avgangskarakter fra grunnskolen, og foreldres utdanningsnivå (SSB og IMDi, 2017f; Granseth, 2017).

Fullført videregående utdanning øker sannsynligheten for å være fulltid sysselsatt (Falch & Nyhus, 2011).

Fgur 12: Andel av personer mellom 16–24 år som fullfører videregående innen 5 år fra oppstart, 2009–2016⁴⁵

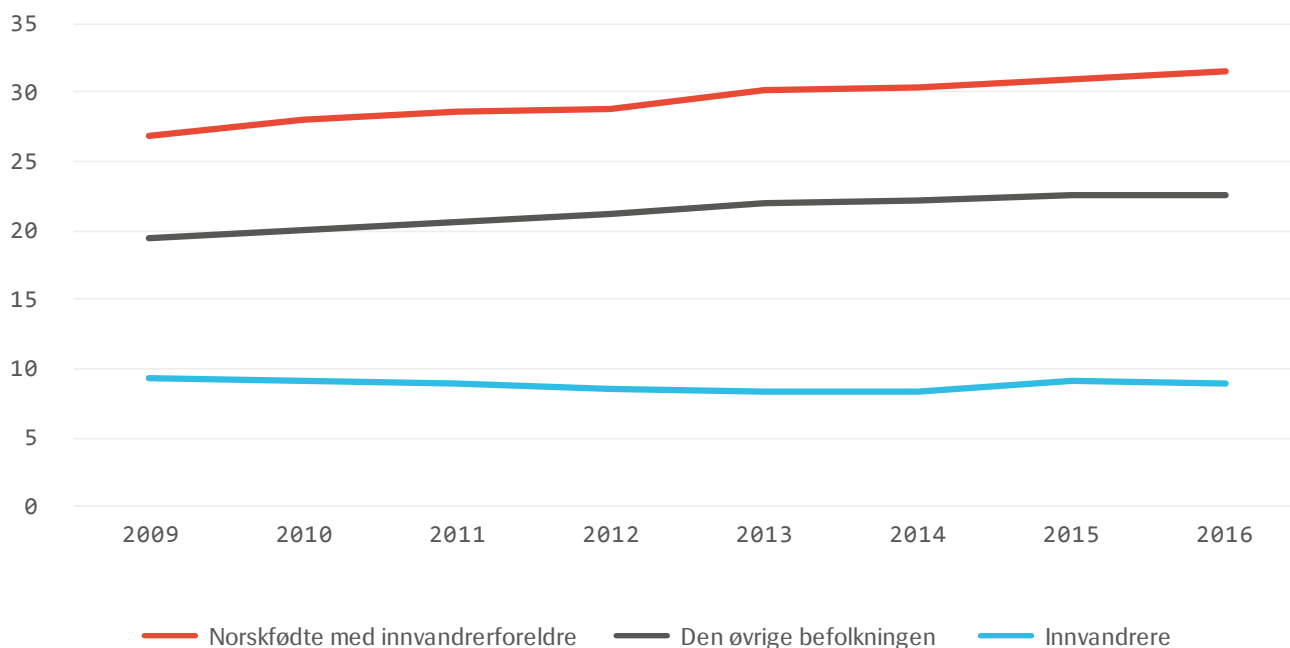

Høyere utdanning

Om lag 23 prosent av befolkninga uten innvandrerbakgrunn fra og med 19 år til og med 34 år gikk per 1. oktober 2016 i høyere utdanning. Dette er opp 3 prosentpoeng fra 2009. Av 237 184 innvandrere i samme aldersgruppe i 2016 gikk 9 prosent i høyere utdanning, om lag samme andel som i 2009. Blant norskfødte med innvandrerforeldre er imidlertid andelen langt høyere: 32 prosent av totalt 28 737 personer var i 2016 i høyere utdanning, en økning fra 27 prosent i 2009. I samme tidsperiode mer enn doblet denne gruppa seg i størrelse (Bekkengen, Østli, & Nygård, 2017).

⁴⁴ Merk at det er forskjeller mellom SSB-tallene IMDi publiserer og tallene SSB-publiserer.

⁴⁵ SSB og IMDi, 2017f.

Figur 13: Andeler av personer 19–34 år i høyere utdanning, 2009–2016⁴⁶

Voksenopplæring – introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap

For voksne finnes det ulike muligheter for å få godkjent kvalifikasjoner tatt i utlandet, og ta ytterligere opplæring. Tiltak som introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap skal bidra til å utjevne kompetanseforskjeller. Det er mellom 20 og 30 prosentpoeng forskjell i sysselsettingen hos flyktninger med utdanning fra Norge, og flyktninger med utdanning fra utlandet. Dette kan skyldes effekter av å ta utdanning i Norge, eller det kan skyldes seleksjonseffekter (NOU, 2017).

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap

I løpet av 2016 deltok totalt 41 552 personer i opplæring i norsk og samfunnskunnskap i kommunal regi⁴⁷. 95 % av disse er personer med rett og plikt til slik opplæring⁴⁸ (SSB, 2017g). Det har de siste årene vært en jevn økning av antallet deltakere (IMDi, 2017).

61 prosent av deltakerne mellom 2007 og 2011 har bestått en norskprøve. Særlig hvilket spor⁴⁹ en er plassert i har betydning for om en består en prøve eller ikke. Yngre deltakere, kvinner og deltakere som har fullført antallet plikttimer har også en høyere sannsynlighet for å bestå en prøve. At over 75 prosent av lærerne har utdanning i norsk som andrespråk bidrar også positivt (Djuve mfl. 2017).

For deltakere i introduksjonsprogrammet har det å bestå en norskprøve en positiv sammenheng med sannsynligheten for å være i arbeid. Sammenhengen kan antas å gå begge veier – en person i arbeid har større mulighet til å bestå en norskprøve, og en bestått norskprøve kan øke muligheten for arbeid (Djuve mfl. 2017).

⁴⁶ SSB, 2017f.

⁴⁷ Tallene viser hvor mange av personer som har rett og/eller plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap som deltar i slik opplæring med minst 1 time i løpet av kalenderåret. Det er kun deltakelse ved kommunale opplæringscentre og private tilbydere som kommunen har inngått en avtale med som regnes i statistikken. Personer som tar norskopplæringskurs i privat regi vil ikke være omfattet av denne statistikken (SSB, 2017g).

⁴⁸ Personer mellom 16 og 67 år har rett og plikt dersom de har fått opphold etter en av åtte kategorier, deriblant asylsøknad, overføringsflyktning, og familiemedlemmer til disse. Se <https://www.imdi.no/opplaring-og-utdanning/hvem-har-rett-til-hva-slags-opplaring/rett-og-plikt-til-opplaring-i-norsk-og-samfunnskunnskap/> for mer informasjon.

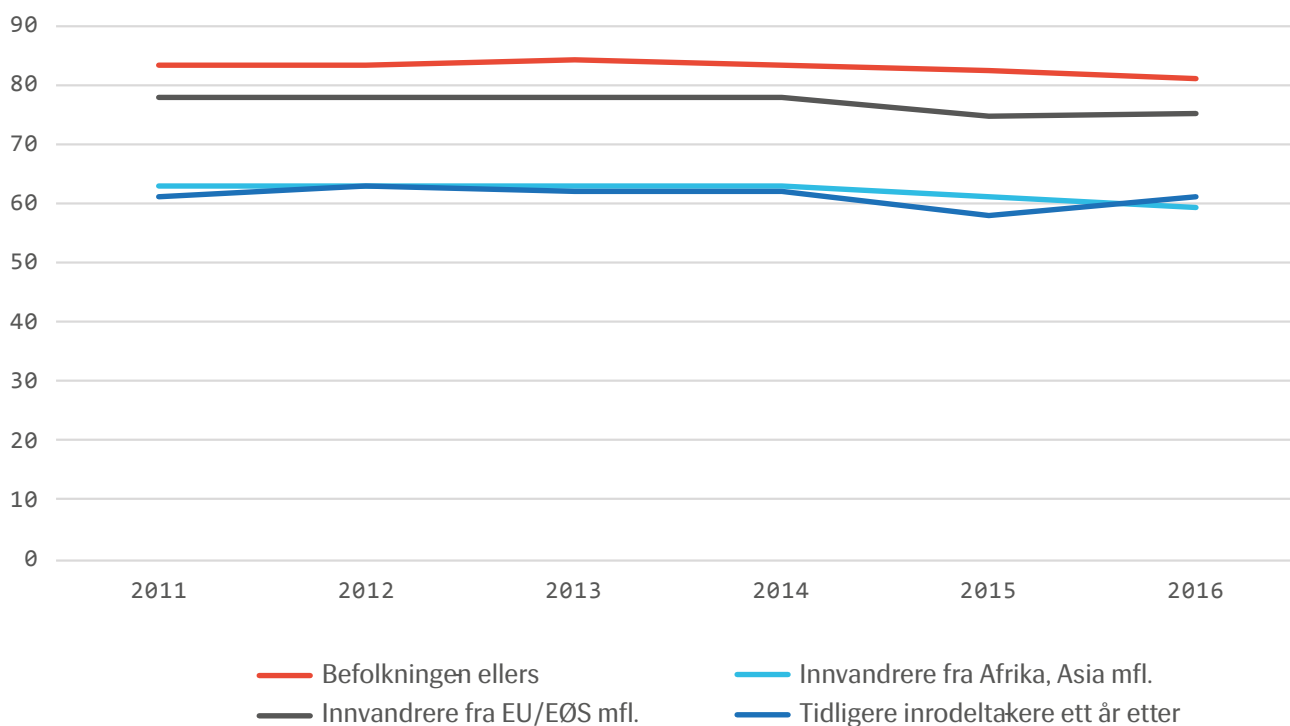
⁴⁹ Opplæring i norsk organiseres i tre spor med ulik tilrettelegging og framdrift. Spor 1 er for deltakere med liten eller ingen skolegang, inkl. alfabetiseringsmodul. Spor 2 er for deltakere med noe skolebakgrunn. Spor 3 er for deltakere med god allmennutdanning, og påbegynt eller fullført utdanning på høyskole eller universitetsnivå (IMDi, 2018b).

Introduksjonsprogrammet

I løpet av 2017 deltok 29 000⁵⁰ personer i introduksjonsprogrammet, opp med en fjerdedel fra 2016, da 24 074 deltok (SSB og IMDi, 2016; IMDi, 2018a). Målgruppa for introduksjonsprogrammet er smalere enn for opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Beregninger av hvor høy andel av målgruppa som deltar, viser variasjon ut fra kjønn og landbakgrunn, der særlig menn fra Afghanistan og Somalia har lav deltakelse (Djuve & Kavli, 2015; Djuve mfl. 2017).

I perioden 2011 til 2016 ligger andelen i arbeid og utdanning blant tidligere deltakere (året etter avslutta introduksjonsprogram) om lag likt med andelen i arbeid og utdanning i hele gruppen innvandrere med bakgrunn fra Øst-Europa utenom EU, Asia, Afrika, mv., uavhengig av hvor lenge de har bodd i Norge. Blant deltakere som avsluttet introduksjonsprogrammet i 2015, var andelen i arbeid eller utdanning i 2016 på 61 prosent⁵¹. I hele gruppen innvandrere fra Øst-Europa utenom EU, Asia, Afrika, mv. var 59 prosent i arbeid eller utdanning. Blant innvandrere generelt var 66 prosent i arbeid eller utdanning i 2016, mens andelen i befolkningen ellers var på hele 81 prosent (SSB og IMDi, 2017g; SSB og IMDi, 2017h).

Figur 14: Andel personer i arbeid eller utdanning, 2011–2016⁵²

Står personer nærmere arbeid og utdanning etter å ha fullført introduksjonsprogrammet? En generell trend er at yrkesdeltakelsen hos tidligere deltakere stiger de første årene etter endt program, for så å flate ut (Djuve mfl. 2017). De siste åtte årene har andelen tidligere deltakere i introduksjonsprogram i arbeid eller utdanning vært rundt 61-63 prosent ett år etter fullført program, men den fikk et fall i 2015 (SSB og IMDi, 2017h).

Evalueringen av ordningene i introduksjonsloven

Det er kommunene som er ansvarlige for å gjennomføre introduksjonsprogrammet. Det er velkjent at det er store variasjoner i andelen programdeltakere som er i arbeid eller utdanning etter endt program i ulike kommuner. Hoveddelen av variasjonen kan forklares med egenskaper ved deltakerne og ulike rammebetingelser i kommunene,

⁵⁰ Foreløpige tall fra NIR per 31. 12. 2017. Deltakere forsås her som personer som kommunen har innvilget program til, og som etter introduksjonsloven har rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram, samt personer som kommunen kan tilby program til (IMDi, 2018a).

⁵¹ Det var totalt 334 324 innvandrere fra Øst-Europa utenom EU m.v. i Norge i 2016, og 4 132 deltakere i introduksjonsprogram som hadde avsluttet intro i 2015 (SSB og IMDi, 2017g; SSB og IMDi, 2017h).

⁵² SSB og IMDi, 2017g; SSB og IMDi, 2017h.

spesielt det lokale arbeidsmarkedet. Men det er også variasjon i resultater mellom kommuner med like rammebetingelser og arbeidsmetoder (Djuve mfl. 2017).

For det første er det ikke alle kommunene som følger rammebetingelsene: Over 20 prosent av kommunene tilfredsstiller ikke kravet om å tilby fulltids program, og over 15 prosent møter ikke kravet om helårlig introduksjonsprogram (Djuve mfl. 2017).

For det andre er det slik at metoder og tiltak som fungerer i én kommune, ikke nødvendigvis fungerer i en annen kommune. Det er en utfordring at man vet for lite om innhold og kvalitet i de ulike tiltakene. At for eksempel effekten av arbeidspraksis varierer mellom kommunene, kan tyde på ulik kvalitet på tilbudet (Djuve mfl. 2017).

Evalueringen identifiserer noen virkemidler som har en positiv effekt på overgangen til arbeid⁵³. Disse er:

- Arbeidsretting (ordinært arbeid som del av program), har særlig positiv effekt for kvinner
- Brukermedvirkning (at deltaker får bestemme ved uenighet om innhold i individuell plan), har særlig positiv effekt for menn
- Heldagsprogram
- Dokumenterte norskerferdigheter
- Høy formell kompetanse hos lærerne (utdanning i norsk som andrespråk)

Deltakelse og representasjon

Det er et mål for integreringspolitikken at innvandrere skal delta i samfunnslivet. Noen indikatorer på slik deltakelse er å stemme ved valg, ha politiske verv og å være aktiv i ulike frivillige foreninger og lag. Dette er imidlertid ikke uttømmende indikatorer for samfunnsdeltakelse.

Valgdeltakelse

Valgdeltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn har alltid vært lavere enn øvrig befolknings valgdeltakelse. Dette gjelder både ved valg til kommunestyre og fylkesting, og stortingsvalg⁵⁴. Valgdeltakelsen er generelt høyere i stortingsvalgene enn i lokalvalgene, mens forskjellen mellom innvandrere og befolkningen totalt er stabil rundt 15–17 prosentpoeng. Valgdeltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn (innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre) økte svakt fra stortingsvalget 2013 til stortingsvalget 2017, fra 54 prosent til 55 prosent⁵⁵ (Dokka, 2017; Kleven, 2017).

En studie av kommune- og fylkestingsvalget 2015 viser at botid har betydning for deltakelse: jo lengre botid, jo større andel stemmer. Valgdeltakelsen når imidlertid ikke opp til totalnivået i befolkningen for øvrig for noen botidsgruppe. Samme studie viser også at en omtrent like stor andel flyktninger stemmer som innvandrere ellers, men at flyktningers valgdeltakelse starter på et relativt høyt nivå. En mulig forklaring kan være introduksjonsprogrammet og andre tiltak ment for å gi flyktninger en innføring i det norske politiske systemet. En annen mulig forklaring er at personer med flyktningbakgrunn er mer politisk interesserte enn andre grupper. Valgdeltakelsen blant flyktninger øker mindre med botid enn for andre innvandrere (Kleven & Aalandslid, 2016).

Av de stemmeberettigete til stortingsvalget 2017 utgjorde norskfødte med innvandrerforeldre kun 1 prosent. Denne gruppen deltok i større grad enn innvandrere på samme alder i stortingsvalget 2017, men mindre enn øvrig befolk-

⁵³ Se <<https://www.imdi.no/om-imdi/aktuelt-na/evaluering-av-introduksjonsprogram-og-norskopplaring/>> for oppsummering av øvrige funn.

⁵⁴ Alle utenlandske statsborgere med tre års lovlig opphold i Norge fikk stemmerett ved lokalvalget i 1983. Dette ble gjort for å bidra til integrering av innvandrere i de politiske prosessene og institusjonene i vårt demokrati. Har man stemmerett ved lokalvalg, kan man også stille som kandidat på en valgliste og bli valgt inn i kommunestyre eller fylkesting. Kun norske statsborgere har stemmerett ved stortingsvalg (Kleven, 2017).

⁵⁵ Antallet stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn økte fra ca. 215 100 ved Stortingsvalget 2013 til 259 900 ved Stortingsvalget 2017, en økning på 21 % (Kleven, 2017).

ning på samme alder, med samme kjønn og utdanningsnivå. Dette er samme mønster som i stortingsvalget 2013 (Dokka, 2017).

Forskjellene mellom personer med og uten innvandrerbakgrunn i deltakelse i andre politiske aktiviteter (som for eksempel å delta i aksjoner eller å kontakte en politiker) ser ut til å være små, ifølge velgerundersøkelsen fra stortingsvalget 2013 (Kleven, 2017). Et tilsvarende funn kommer frem i en undersøkelse av politisk deltakelse blant ungdom i Oslo (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, 2017).

Politisk representasjon

Til kommunestyrevalget i 2015 stilte 2 300 innvandrere på ulike lister til valget, 4 prosent av alle som stilte. 260 innvandrere ble valgt inn, noe som utgjør to-tre prosent av alle representanter i norske kommunestyre. Blant disse har tre av ti flyktningbakgrunn. Selv om dette er en økning på et halvt prosentpoeng fra valget i 2011, er altså innvandrene fortsatt underrepresentert i norske kommunestyre (Kleven, 2016).

Frivillig deltakelse

Det er utfordrende å få gode data på frivillig deltakelse, og utfordrende å si noe om utvikling over tid. Undersøkelser som lar seg generalisere til hele gruppa, viser et mønster av lavere deltakelse i frivillighet blant innvandrere enn blant befolkningen for øvrig. Innvandrere har i mindre grad formaliserte medlemskap og organisasjonsverv. En har imidlertid også funnet at innvandrere deltar mer enn øvrig befolkning i religiøse foreninger og innvandrerorganisasjoner (Frivillighet Norge, udatert; Eimhjellen, 2016)⁵⁶.

Levekårsundersøkelsen 2016⁵⁷ viser at mens 37 prosent av hele befolkningen oppgir å ha utført gratisarbeid for en frivillig organisasjon de siste 12 månedene, oppgir 16 prosent av innvandrerne fra de utvalgte landene det samme. Forskjellen er særlig stor når det gjelder gratisarbeid for idrettslag. Den eneste organisasjonsformen hvor forskjellen går andre veien, er i arbeid for religiøse foreninger. Deltakelsen er høyere blant personer med lengre botid, gode eller svært gode norskkferdigheter, god helse, personer som er sysselsatt og som oppgir å føle stor grad av tilhørighet til Norge⁵⁸. Ingen av gruppene kommer opp på gjennomsnittsnivået i befolkningen totalt sett. Samtidig oppgir de innvandrerne som har jobbet gratis for en organisasjon, å ha bidratt med flere timer enn gjennomsnittet blant gratisarbeidende i befolkningen totalt (With, 2017).

En rapport fra 2016 tyder på at innvandrere med mer enn fem års botid, ung alder og høy utdanning deltar i frivillige organisasjoner omtrent på linje med øvrig befolkning. Idrettsforeninger er den vanligste organisasjonstypen, fulgt av sosiale og humanitære organisasjoner. Dette er også i tråd med tidligere undersøkelser av samme gruppe (Eimhjellen, 2016).

Blant norskfødte med innvandrerforeldre mellom 13 og 19 år i Oslo, ser idretten ut til å være den arenaen med størst forskjeller. Norskfødte jenter med innvandrerforeldre, og ungdom med svake sosioøkonomiske ressurser, deltar i langt mindre grad enn øvrige grupper. Forskjellene er langt mindre innen andre organisasjonsformer (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, 2017)

⁵⁶ Svarprosenten i innvandrerundersøkelsen var 10 prosent.

⁵⁷ Her er det viktig å huske at denne ikke lar seg generalisere til innvandrerbefolkningen i helhet, men til innvandrere med bakgrunn fra de utvalgte landene. Se forklaring i fotnote 2 og 3.

⁵⁸ Dette sier ingenting om årsaksforholdet. Personer som er sysselsatt kan skille seg fra ikke-sysselsatte på måter som er avgjørende for frivillig deltakelse. Språkferdigheter og tilhørighet kan både påvirke og bli påvirket av frivillig deltakelse.

Tillit, tilhørighet, verdier

De nordiske landene skiller seg ut blant andre europeiske land med en høy grad av generalisert tillit, det vil si tillit til «folk flest». Hvorvidt høy innvandring representerer en utfordring for samfunnets tillit og samhold, er et sentralt tema i blant annet Brochmann II-utredningen.

Kunnskapen om holdninger og verdier blant innvandrere i Norge har vært mangelfull. Registerdata lar seg ikke bruke til å kartlegge holdninger, og representative spørreundersøkelsen rettet mot innvandrere er ressurskrevende å gjennomføre. I Levekårsundersøkelsen 2016 er det imidlertid stilt en del spørsmål om innvandreres grad av tillit til mennesker og institusjoner, holdninger og verdier (Blom, 2017b).

Resultatene viser at tilliten til andre mennesker er lavere blant innvandrere enn i befolkningen totalt, men også at graden av tillit blir høyere med botid. Tilliten til det politiske systemet, rettsvesenet og politiet er imidlertid vel så høy, eller høyere blant innvandrere enn i befolkningen. Å bo i et land med demokratisk styresett verdsettes høyt blant innvandrere, men enda noe høyere i befolkningen totalt.

Verken i befolkningen totalt eller blant innvandrere vil flertallet tolerere rasisme, hån av religion og/eller mobbing og trakassering i ytringsfrihetens navn.

Undersøkelsen viser videre at mange av innvandrerne føler høy grad av tilhørighet både til Norge og til opprinnelseslandet. Det er altså ikke nødvendigvis noen motsetning mellom de to orienteringene. Samtidig øker tilhørigheten til Norge med botid, mens tilhørigheten til opprinnelseslandet synker tilsvarende. Når man sammenligner resultatene for landgruppene som var med i undersøkelsen både i 2005/2006 og 2016, er det en større grad av tilhørighet til Norge i dag for alle gruppene. Videre er det i de fleste gruppene en større gjennomsnittlig tilhørighet til Norge enn til opprinnelseslandet. Over halvparten av respondentene ønsker å bli boende i Norge i fremtiden (Pettersen, 2017).

Et annet element av tilhørighet er sosiale relasjoner. 4 prosent av innvandrerne oppgir at de mangler gode venner, mens 2 prosent i befolkningen som helhet oppgir det samme. På spørsmål om familierelasjoner og kvalitet i relasjonene, er det små forskjeller (Sandnes, 2017).

Diskriminering og holdninger til innvandrere

Innvandrere opplever diskriminering på de fleste samfunnsområder. Studier av selvopplevd diskriminering antyder at menn opplever mer diskriminering enn kvinner; yngre mer enn eldre; og enkelte innvandrergrupper mer enn andre. Norskfødte med innvandrerforeldre rapporterer å oppleve like mye diskriminering som innvandrere på samme alder i utdanningssystemet (Midtbøen & Liden, 2015).

I Levekårsundersøkelsen 2016 er arbeidslivet den arenaen der flest innvandrere oppgir at de har opplevd å bli forskjellsbehandlet. 28 prosent av dem som hadde søkt en jobb det siste året svarte at de hadde opplevd å ikke bli ansatt på grunn av sin innvandrerbakgrunn. 16 prosent av dem som var i jobb hadde opplevd å bli forskjellsbehandlet på arbeidsplassen på grunn av sin innvandrerbakgrunn, og blant de studerende oppga 15 prosent å ha blitt forskjellsbehandlet ved en utdanningsinstitusjon, i løpet av det siste året (Hamre, 2017).

I møte med helsevesenet opplever imidlertid de fleste å bli likeverdig behandlet. 6 prosent oppga at de hadde opplevd forskjellsbehandling på grunn av sin innvandrerbakgrunn i kontakt med helsevesenet⁵⁹ (Hamre, 2017).

Her er det også relevant å se på synet på innvandrere blant majoritetsbefolkningen. Et viktig spørsmål er hvordan økt innvandring påvirker befolkningens holdninger, og graden av samhold og tillit i samfunnet. SSB gjennomfører årlig en undersøkelse der holdningene til innvandring, innvandringspolitikk og integreringspolitikk måles. Undersøkelsen har vært gjennomført siden 2002. Undersøkelsen fant fram til 2015 stort sett enten stabile holdninger, eller svak

⁵⁹ En begrensning i dataene er imidlertid at man ikke kan skille ut de som ikke har vært utsatt for situasjonen (man kan bare svare ja/nei).

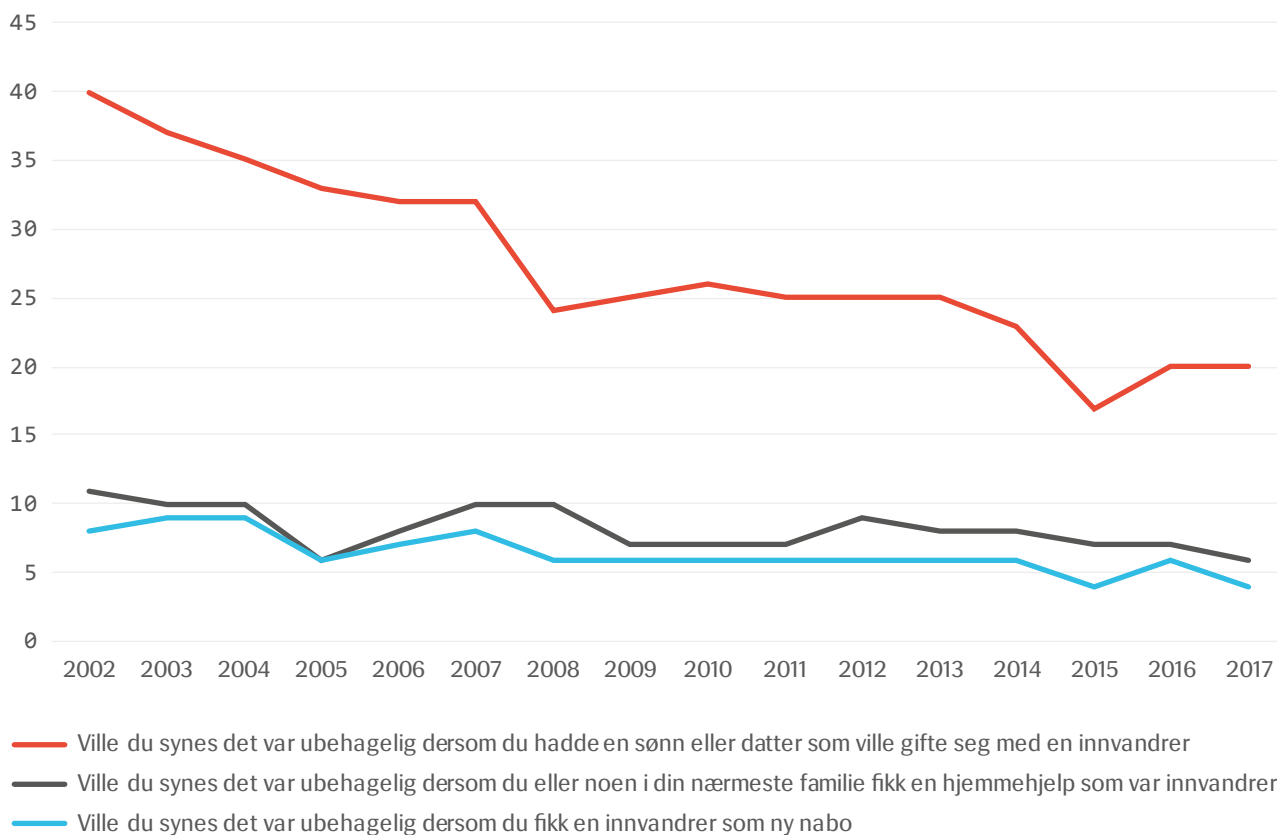
økning i positive holdninger til innvandring og innvandrere. I 2016 ble det imidlertid registrert en økning i negative holdninger⁶⁰. I 2017 hadde igjen holdningene beveget seg i innvandrervennlig retning siden den forrige målingen, og var tilbake omtrent der de var to år tidligere, før den store tilstrømmingen av flyktninger høsten 2015 (Blom, 2017c).

IMDis Integreringsbarometer, som har blitt gjennomført jevnlig siden 2005, har også vist at folks holdninger til innvandring og integrering har holdt seg relativt stabile over tid, til tross for høy innvandring og endringer i arbeidsmarkedet. Undersøkelsen har imidlertid ikke vært gjennomført siden 2013/14 (IMDi, 2014).

Ved hjelp av tidsserier fra Norsk Monitor 1993–2015 har Hellevik og Hellevik (2017) undersøkt utviklingen i befolkningens holdninger til innvandring og integrering. Monitors tidsserier viser en utvikling i retning av mer positive holdninger til innvandrere og innvandring. Tendensen viser seg å være en økende overvekt av positive over negative oppfatninger når det gjelder innvandreres kulturelle og økonomiske rolle, villigheten til å hjelpe flyktninger, ønske om å begrense innvandringen eller holdningen til muslimske trossamfunn. I løpet av høsten 2015 skjedde det en dreining i motsatt retning. Forskerne omtaler denne som nokså svak, gitt dramatiske hendelser som man kunne forventet skulle ha en større påvirkning⁶¹ (Hellevik & Hellevik, 2017).

HL-senteret gjennomførte i 2017 en undersøkelse om holdninger til jøder og muslimer i Norge. Befolkningsundersøkelsen⁶² viser at befolkningens holdninger til jøder har blitt mer positive siden sist de gjennomførte en lignende undersøkelse, i 2011. Man ser en nedgang i forekomsten av antisemittiske holdninger. Undersøkelsen viser imidlertid at negative stereotypier om muslimer er utbredt i det norske samfunnet⁶³. Funnene viser at mer enn en tredjedel (34 prosent) av befolkningen har utpregede negative fordømmer mot muslimer (Hoffman & Moe, 2017).

Figur 15: Andel som har svart ja på ulike spørsmål om holdninger til innvandrere, 2002–2017⁶⁴

⁶⁰ Dataene er basert på utvalgsundersøkelser, og må tolkes innenfor feilmarginer. Endringene fra 2015 til 2016 er statistisk signifikante.

⁶¹ Tendensen skiller seg fra inntrykket av utviklingen i mange andre land (se Hellevik & Hellevik 2017).

⁶² HL-senteret har gjennomført to undersøkelser, som er presentert i samme rapport: en befolkningsundersøkelse om holdninger til jøder og muslimer, og en minoritetsstudie der jøder og muslimer i Norge ble spurt om sine erfaringer og holdninger.

⁶³ For spørsmål/indeks om negative holdninger til muslimer har man ikke grunnlag for å sammenligne med 2011-undersøkelsen

⁶⁴ SSB, 2017g.

Bolig og nærmiljø

60 prosent av innvandrerne fra Asia, Afrika etc. og 58 prosent av innvandrere fra EU/EØS bodde i 2015 i en bolig som husholdningen eier. Dette er betydelig lavere enn for befolkningen for øvrig, hvor 86 prosent eier boligen selv. Tre av ti personer som har innvandret fra Asia, Afrika etc., bor trangt⁶⁴. Blant innvandrere fra EU/EØS etc. er andelen om lag to av ti. I den øvrige befolkningen bor om lag en av ti trangt. Det har vært en nedgang på ett prosentpoeng fra 2015 til 2016. Gjennomsnittlig antall personer per husholdning er noe høyere blant innvandrere fra Asia, Afrika etc. enn blant øvrig befolkning (Revoll, 2017)⁶⁵.

Kriminalitet og trygghet

Av befolkningen som hadde fylt 15 år i 2010 begikk 185 021 personer minst ett lovbrudd i perioden 2010–2013⁶⁶. Av disse var 15 prosent innvandrere og 1,5 prosent norskfødte med innvandrerforeldre. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er dermed overrepresentert i statistikken: 4,5 prosent i den øvrige befolkningen hadde begått minst ett lovbrudd, 6,7 prosent blant innvandrere og 11,3 prosent blant norskfødte med innvandrerforeldre. Dette mønsteret er kjent fra andre studier. Overrepresentasjonen har gått ned siden årtusenskiftet (Andersen & Mohn, 2017).

En årsak til at innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er overrepresentert, er at disse gruppene består av flere unge menn. Hvis disse gruppene hadde hatt samme alders- og kjønnsammensetning som øvrig befolkning, ville andelene gjerningspersoner gått ned til 5,8 prosent blant innvandrere og 6,8 prosent blant norskfødte med innvandrerforeldre. Forskjellen blir altså langt mindre, men fortsatt tilstede (Andersen & Mohn, 2017).

Overrepresentasjonen synker med økende botid. Nedgangen i andel gjerningspersoner ettersom botiden øker henger sammen med at personer med lengre botid er eldre enn de med kort botid, de har høyere inntekt og høyere utdanningsnivå og er oftere under utdanning (Andersen & Mohn, 2017).

Innvandrere oppgir også i større grad å bli utsatt for kriminalitet: 6 prosent av innvandrerne i Levekårsundersøkelsen oppgir at de har blitt utsatt for vold og trusler siste 12 måneder, mot 4 prosent i befolkningen som helhet. Unge gutter mellom 16 og 24 år er spesielt utsatt (Egge-Hoveid, 2017).

⁶⁴ Husholdninger regnes som trangbodd dersom: 1. Antall rom i boligen er mindre enn antall personer, eller én person bor på ett rom. 2. Antall kvadratmeter (p-areal) er under 25 kvm per person. I tilfeller hvor det mangler opplysninger om antall rom eller p-areal, vil husholdninger regnes som trangbodd dersom en av de to betingelsene er oppfylt (Revoll, 2017).

⁶⁵ Dette stemmer overens med LKI 2016. Der forteller 34 prosent av innvandrerne at de bor trangt, mot 11 prosent i befolkningen ellers (Vrålstad, 2017b).

⁶⁶ Som ble registrert og oppklart av politiet innen 2015. Det er også verdt å merke seg at SSB bruker «siktet» om personer som er registrert med en rettskraftig avgjørelse om at vedkommende er en gjerningsperson (Andersen & Mohn, 2017).

Oppsummering

Minker forskjeller mellom minoritet og majoritet i arbeid, utdanning, levekår og deltakelse, over tid og mellom generasjoner?

For de fleste ser det ut til at det går greit på arbeidsmarkedet og i utdanningssystemet. Tidsseriene vi følger viser små endringer. Likevel er det uønskede forskjeller, og forskjellene er større for noen grupper enn andre. Det gjelder særlig kvinnelige flyktninger med kort botid, mannlige flyktninger med lengre botid, og barnefamilier.

Forskjeller som ikke reduseres med økt botid er særlig bekymringsfullt. Det samme er inntektsstatistikken, ettersom den viser økende forskjeller, og særlig at mange barn av innvandrerforeldre nå vokser opp i familier under lavinnteksgrensa. NAV peker i sin fattigdomsanalyse 2017 på at barnefamilier med innvandrerbakgrunn er en gruppe en kan forvente vil ha levekårsutfordringer framover. De vil utgjøre en større andel av lavinntektsfamiliene, og ha behov for sosialhjelp (Langeland, Furuberg, & Lima, 2017).

Så er spørsmålet om dette skyldes at innvandringen har vært høy de siste årene, ettersom personer med kort botid gjerne bidrar til større forskjeller.

For norskfødte med innvandrerforeldre og innvandrere som kom før skolealder er bildet imidlertid mer positivt: De tjener mer enn sine foreldre, fullfører videregående skole i tilsvarende grad som øvrig befolkning, og studerer i større grad enn øvrig befolkning. Selv om relativt få er kommet i en alder som er preget av heltidsarbeid, tyder tallene på et lignende mønster der. Dette er altså positivt, men det gjenstår fortsatt noe avstand før gruppen har samme gjennomsnitt som øvrig befolkning. Overrepresentasjon i kriminalitetsstatistikken er også en bekymringsverdig indikator.

Inntekt

Inntektsforskjellen mellom innvandrere og øvrig befolkning øker. En betydelig større andel av innvandrere har inntekter under lavinnteksgrensa. Over halvparten av alle barn som vokser opp i lavinntekt har innvandrerbakgrunn. Her går utviklinga i feil retning. Andelen fattige blant voksne norskfødte med innvandrerforeldre har derimot blitt lavere de siste ti årene. Innvandrere med lengre botid har høyere inntekter.

Arbeid

Sysselsettingen blant innvandrere er 7 prosentpoeng lavere enn blant øvrig befolkning, en forskjell som har vært stabil siden 2011. Flyktninger med kort botid har særlig lav sysselsetting. Selv om sysselsettingen øker med botiden de første 7–10 år, faller sysselsettingsandelen etter dette, og særlig for menn. Da er det mer positivt at flyktnings sysselsetting økte fra 2015 til 2016.

Norskfødte med innvandrerforeldre er sysselsatt mer enn innvandrere i samme alder, men mindre enn befolkningen for øvrig i samme alder. Forskjellene mellom andelen sysselsatte innvandrere, andelen sysselsatte norskfødte og befolkningen for øvrig har vært stabile de siste årene.

Utdanning

Innvandrere er overrepresentert i gruppen voksne med svake ferdigheter, og har i gjennomsnitt (i likhet med befolkningen for øvrig) fått svakere ferdigheter fra 1998 til 2013. Barnehagedeltakelse blant minoritetsspråklige har økt, men er fortsatt lavere enn blant barn uten innvandrerbakgrunn. Elever som selv har innvandret har lavere gjennomsnittskarakterer ved avslutta grunnskole enn norskfødte med innvandrerforeldre, mens disse fremdeles har noe lavere karakterer enn befolkningen for øvrig. Forskjellen mellom innvandrereløvere og øvrige elever har blitt mindre de siste årene. Det er fortsatt store forskjeller mellom andelen innvandrere og befolkningen for øvrig som fullfører videregående, og denne forskjellen har ikke endret seg mye siden 2009. Norskfødte med innvandrerforeldre fullfører videregående i nesten like stor grad som befolkningen for øvrig.

Deltakelse

Innvandrere stemmer i mindre grad ved valg, og forskjellen til øvrig befolkning har holdt seg konstant både i kommune- og fylkestingsvalg og i stortingsvalg. Norskfødte med innvandrerforeldre utgjør en liten andel av alle stemmeberettigede, og deltar i større grad enn innvandrere, men mindre enn øvrig befolkning. Det er svært få kommunestyrerepresentanter som har innvandrerbakgrunn. Når det gjelder frivillig deltakelse, er det også her forskjeller: 1 av 6 innvandrere oppgir å ha utført gratisarbeid siste 12 måneder, mot 2 av 6 i øvrig befolkning. Øvrig forskning tyder på at yngre innvandrere med høy utdanning og lengre botid deltar i større grad, mens innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med lave sosioøkonomiske ressurser deltar i mindre grad, særlig i idretten.

Øvrige levekår

Det er vanskelig å si noe generelt om innvandreres helse. Men vi vet at personer med kort utdanning og dårlig økonomi, har flere helseproblemer enn personer med lengre utdanning og god økonomi. Vi vet også at innvandrere har lavere dødelighet enn personer født i Norge. Det ser også ut til at forskjellen mellom egenrapportert helsetilstand blant innvandrere og hele befolkninga er blitt mindre fra 2005/06 til 2015/16.

Levekårsundersøkelsen blant innvandrere avdekker at de undersøkte innvandrergruppene har dårligere levekår enn befolkningen sett under ett på områdene arbeidsforhold, økonomi, bolig, helse og sosial kontakt. Selv om flertallet ikke har dårlige levekår, er dette alvorlig.

Litteraturliste

Andersen, S. N., & Mohn, S. B. (2017). *Innvandrere mindre overrepresentert blant siktede enn før*. Hentet fra [www.ssb.no](https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-mindre-overrepresentert-blant-siktede-enn-for): <<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-mindre-overrepresentert-blant-siktede-enn-for>>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2018). *Barn som lever i fattigdom. Rapport om arbeidet med regjeringens strategi 2015-2017*. Oslo: Bufdir.

Bekkengen, J., Østli, G. K., & Nygård, G. (2017). *Studenter i høyere utdanning*. Hentet fra [www.ssb.no](https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utuvh): <<https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utuvh>>

Berg, S. L., Bjørnstad, R., Gran, B., Kostøl, F. B., Sønsterudbråten, S., & Kindt, K. (2016). *Kostnader ved mangelfull utdanning av asylsøkere og flyktninger*. Oslo: Samfunnsøkonomisk analyse.

Berge, C., Olsen, B., & Næsheim, H. (2017). *Flyktningers vei inn i arbeidsmarkedet*. Oslo: SSB.

Bjørkeng, B. (2013). *Ferdigheter i voksenbefolkningen. Resultater fra den internasjonale undersøkelsen om lese- og tallforståelse*. Oslo: SSB.

Bjørkeng, B., & Lagerstrøm, B. (2014). *Voksnes basisferdigheter - resultater fra PIAAC*. Oslo: SSB.

Blom, S. (2017a). Helse. I S. Vrålstad, & K. S. Wiggen, *Levekår blant innvandrere i Norge 2016*. SSB.

Blom, S. (2017b). Holdninger, verdier og tillit. I S. Vrålstad, & K. S. Wiggen, *Levekår blant innvandrere i Norge 2016* (ss. 172-190). Oslo/Kongsvinger: SSB.

Blom, S. (2017c). *Holdninger til innvandrere og innvandring*. Hentet fra [www.ssb.no](https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvhold): <<https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvhold>>

Bratsberg, B., Raaum, O., & Røed, K. (2016). *Flyktninger på det norske arbeidsmarkedet. Søkelys på arbeidslivet, 185-207*.

Cappelen, Å., Skjerpen, T., & Tønnesen, M. (2016). *Befolkningsframskrivninger 2016-2100: Inn- og utvandring. Økonomiske analyser*, ss. 45-62.

Djuve, A. B., & Kavli, H. C. (2015). *Ti års erfaringer. En kunnskapsstatus om introduksjonsprogram og norskopplæring for innvandrere*. Oslo: Fafo.

Djuve, A. B., Kavli, H. C., Sterri, E. B., & Bråten, B. (2017). *Introduksjonsprogram og norskopplæring. Hva virker - for hvem?* Oslo: Fafo.

Dokka, Å. G. (2017). *Valgdeltakelsen blant innvandrere økte svakt*. Hentet fra [www.ssb.no](https://www.ssb.no/valg/artikler-og-publikasjoner/valgdeltakelsen-blant-innvandrerne-okte-svakt): <<https://www.ssb.no/valg/artikler-og-publikasjoner/valgdeltakelsen-blant-innvandrerne-okte-svakt>>

Dokken, T. (2015). *Innvandrere og økonomisk sosialhjelp. Arbeid og velferd*, 45-60.

Dzamarija, M. T. (2017a). *11 000 fra Syria fikk opphold i fjor*. Hentet fra [ssb.no](https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/artikler-og-publikasjoner/11-000-fra-syria-fikk-opphold-i-fjor): <<https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/artikler-og-publikasjoner/11-000-fra-syria-fikk-opphold-i-fjor>>

Dzamarija, M. T. (2017b). *Innvandrere og deres norskfødte barn -- gruppenes sammensetning*. Hentet fra SSB. no: <<http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-og-deres-norskfodte-barn-gruppenes-sammensetning>>

Egge-Hoveid, K. (2017). Utsatthet for lovbrudd. I S. Vrålstad, & K. S. Wiggen, *Levekår blant innvandrere i Norge 2016* (ss. 144-151). Oslo/Kongsvinger: SSB.

Eimhjellen, I. S. (2016). *Innvandrere si deltaking i norsk frivilligliv: Nye tal og metodiske utfordringer*. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Epland, & Kirkeberg. (2014). *Store forskjeller mellom innvandrere fra gamle og nye EU-land*. Hentet fra SSB.no: <<http://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/arbeidsinnvandrernes-inntekter>>

Falch, T., & Nyhus, O. H. (2011). Betydningen av fullført videregående opplæring for sysselsetting og inaktivitet blant unge voksne. *Søkelys på arbeidslivet*, ss. 285-301.

Folkehelseinstituttet. (2017). *Folkehelse rapporten (nettutgaven) - Helsetilstanden i Norge*. Hentet fra fhi.no: <<https://www.fhi.no/nettpub/hin/>>

Frivillighet Norge. (udatert). *Innvandrerens deltagelse*. Hentet fra www.frivillighetnorge.no: <http://www.frivillighetnorge.no/no/om_oss/fakta_om_frivillighet/grunnleggende_fakta/Innvandrerens+deltakelse.b7C_wlrI5y.ips>

Granseth, T. (2017). *Gjennomføring i videregående opplæring*. Hentet fra www.ssb.no: <<https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/vgogjen>>

Hamre, K. (2017). Diskriminering. I S. Vrålstad, & K. S. Wiggen, *Levekår blant innvandrere i Norge 2016* (ss. 160-171). Oslo/Kongsvinger: SSB.

Hamre, K., & Strøm, F. (2017). Fordelingen av økonomiske ressurser mellom kvinner og menn med innvandrerbakgrunn. I K. Hamre, *Fordelingen av økonomiske ressurser mellom kvinner og menn og kjønnsforskjeller i helse*. Oslo: SSB.

Hellevik, O., & Hellevik, T. (2017). Utviklingen i synet på innvandrere og innvandring i Norge. *Tidsskrift for samfunnsforskning 03/2017*, ss. 250-283.

Helsedirektoratet. (2016). *Gode liv i Norge. Utredning om måling av befolkningens livskvalitet*. Oslo: Helsedirektoratet.

Hoffman, C., & Moe, V. (2017). *Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017. Befolkningsundersøkelse og minoritetsstudie*. Oslo: Senter for studier av holocaust og livssynsminoriteter.

Holøien, A., & Holseter, A. (2016). *Befolkningens utdanningsnivå 1. oktober 2015. Hver femte flyktning har høyere utdanning*. Hentet fra SSB.no: <www.ssb.no/utdanning/statistikker/univ>

IMDi. (2014). *Integreringsbarometeret 2013/2014: Holdninger til innvandring, integrering og mangfold*. Oslo: IMDi.

IMDi. (2017). *Årsrapport for 2016*. Oslo: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

IMDi. (2018a). *Årsrapport for 2017*. Oslo: IMDi.

IMDi. (2018b). *Organisering og innholdet i opplæringen*. Hentet fra www.imdi.no: <<https://www.imdi.no/norskopp-laring/organisering-og-innholdet-i-opplaringen/>>

Jentoft, S. (2014). *Imputation of missing data among immigrants in the Register of the Population's Level of Education*. Oslo: SSB.

Justis- og beredskapsdepartementet. (2016a). Prop. 1 S (2016-2017) *Proposisjon til Stortinget for budsjettåret 2017 - Utgiftskapitler 61, 400-497, Inntektskapitler 3400-3497*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

- Justis- og beredskapsdepartementet. (2016b). *St. meld. 30 (2015-2016) Fra mottak til arbeidsliv - en effektiv integreringspolitikk*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2017). *Prop. 1 S (2017-2018). Proposisjon til Stortinget for budsjettåret 2018, utgiftskapitler 61,400-497, inntektskapitler 3400-3497*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Kleven, Ø. (2016). *Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter*. Hentet fra <www.ssb.no: <https://www.ssb.no/valg/statistikker/kommvalgform>>
- Kleven, Ø. (2017). *Valg og politisk deltakelse: Lavere deltakelse blant innvandrere*. Hentet fra <www.ssb.no: <https://www.ssb.no/valg/artikler-og-publikasjoner/lavere-deltakelse-blant-innvandrerne>>
- Kleven, Ø., & Aalandslid, V. (2016). Flyktninger og politisk deltakelse - kommunestyrevalget 2015. Deltar flyktninger i lokalpolitikken? *Samfunnsspeilet 4/2016*.
- Kornstad, T., Skjerpen, T., & Telle, K. (2016). Selvforsørging etter bottdi blant ikke-nordiske innvandrere. *Økonomiske analyser 4/2016*, ss. 37-47.
- Kunnskapsdepartementet. (2016). *Utdanning og arbeidsmarkedet - Del II. Kilder til kunnskap*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Langeland, S., Furuberg, J., & Lima, I. A. (2017). *Fattigdom og levekår i Norge. Tilstand og utviklingstrekk 2017*. Oslo: NAV.
- Midtbøen, A., & Liden, H. (2015). *Diskriminering av samer, nasjonale minoriteter og innvandrere i Norge: En kunnskapsgjennomgang*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Normann, T. M. (2009). *Det vanskelige fattigdomsbegrepet: Inntektsfattig eller levekårsfattig?* Hentet fra SSB.no: <<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/inntektsfattig-eller-levekaarsfattig>>
- NOU. (2011). *NOU 2011: 14 Bedre integrering. Mål, strategier, tiltak*. Oslo: DSS.
- NOU. (2017). *NOU 2017:2 Integrasjon og tillit. Langsiktige konsekvenser av høy innvandring*. Oslo: DSS.
- OECD. (2009). *Jobs for Immigrants. Labour Market integration in Norway*. Paris: OECD.
- OECD. (2011). *Compendium of OECD well-being indicators*. Paris: OECD.
- OECD. (2015). *Indicators of immigrant integration 2015: Settling in*. Paris: OECD.
- OECD. (2017). *Employment, unemployment and participation rates by place of birth and sex*. Hentet fra OECD.stat: <http://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=MIG_NUP_RATES_GENDER&lang=en>
- Olsen, B. (2018). *Unge med innvandrerbakgrunn i arbeid og utdanning 2016*. Oslo: SSB.
- Olsen, B., & Aamodt, I. (2017). *Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert*. Hentet fra SSB.no: <<https://www.ssb.no/innvregsys>>
- Omholt, E. (2016). *Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper 2016*. Kongsvinger: SSB.
- Omholt, E. L., & Strøm, F. (2014). *Inntektsstatistikk over innvandrere, 2012: Lavere inntekt blant innvandrere*. Hentet fra SSB.no: <<https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/lavere-inntekt-blant-innvandrerne>>
- Ordemann, A. H. (2017). *Laveste nettoinnvandring på ti år*. Hentet fra ssb.no: <<https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/laveste-nettoinnvandring-pa-ti-ar>>

Pettersen, S. V. (2017). Transnasjonale bånd og tilhørighet. I S. Vrålstad, & K. S. Wiggen, *Levekår blant innvandrere i Norge 2016* (ss. 34-44). Oslo/Kongsvinger: SSB.

Proba Samfunnsanalyse. (2017). *Sosialhjelpsutgiftene - drivkrefter og tiltak*.

Reneflot, A., Aarø, L., Aase, H., Reichborn-Kjennerud, T., Tambs, K., & Øverland, S. (2018). *Psykisk helse i Norge*. Folkehelseinstituttet.

Revol, M. K. (2017). *En av ti bor trangt*. Hentet fra www.ssb.no: <<http://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/artikler-og-publikasjoner/en-av-ti-bor-trangt>>

Sandnes, T. (2017). Sosial kontakt. I S. Vrålstad, & K. S. Wiggen, *Levekår blant innvandrere i Norge 2016* (ss. 70-81). Oslo/Kongsvinger: SSB.

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. (2017). *Norsk frivillighet: Utviklingstrender og samfunns effekter*. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

SSB. (2016). *Karakterer ved avsluttet grunnskole, 2015*. Hentet fra SSB.no: <<https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/kargrs/aar/2015-10-08?fane=om>>

SSB. (2017a). *Statistikkbanktabell 08348: Innvandring, etter første statsborgerskap og innvandringsgrunn 1990-2011 - 1990-2016*. SSB.

SSB. (2017b). *Statistikkbanktabell 05183: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn*. Hentet fra SSB.no: <<http://data.ssb.no/api/v0/no/table/05183>>

SSB. (2017c). *Statistikkbanktabell 10598: Innvandrere etter botid*. Hentet fra SSB.no: <<http://data.ssb.no/api/v0/no/table/10598>>

SSB. (2017d). *Statistikkbanktabell 11169: Framskrevet antall innvandrere 1 januar, etter botid*. Hentet fra [ssb.no](http://data.ssb.no): <<http://data.ssb.no/api/v0/no/table/11169>>

SSB. (2017e). *Tabell: 07497: Grunnskolepoeng, etter innvandringskategori og kjønn*. Hentet fra SSBs statistikkbank: <<https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectout/ShowTable.asp?FileformatId=2&Queryfile=20171513138810203299KarGrs03&PLanguage=0&MainTable=KarGrs03&potsize=32>>

SSB. (2017f). *Statistikkbanktabell 08103: Bosatte studenter i høyere utdanning i Norge og i utlandet, i prosent av registrert årskull. Innvandringskategori, utvalgte aldergrupper og landsdel 2009 - 2016*. Hentet fra www.ssb.no: <<https://www.ssb.no/statbank/table/08103?rxid=f91fcb5-f325-4b42-af03-faf08cd19a0f>>

SSB. (2017g). *Norskopplæring for voksne innvandrere*. Hentet fra SSB.no: <<https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/nopplinnv>>

SSB. (2017h). *Statistikkbanktabell 05916: Svar på tre spørsmål om eget forhold til innvandrere 2002-2017*. Hentet fra www.ssb.no: <<https://www.ssb.no/statbank/table/05916?rxid=6e0d864f-5c4a-4ac8-aef2-a1e036958e53>>

SSB. (2018a). *Statistikkbanktabell 10515: Innvandrernes inntekt etter skatt per forbruksenhet, etter innvandringsgrunn og år*. Hentet fra SSB.no: <<http://data.ssb.no/api/v0/no/table/10515>>

SSB. (2018b). *Konsumprisindeksen*. Hentet fra SSB.no: <<https://www.ssb.no/kpi?fane=tabell>>

SSB og IMDi. (2016). *Antall deltagere i introduksjonsprogram*. Hentet fra www.imdi.no: <<https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/kvalifisering/deltagere-introprogram>>

- SSB og IMDi. (2017a). *Sammensetning av befolkning*. Hentet fra imdi.no: <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/befolkning/befolkning_hovedgruppe/historikk>
- SSB og IMDi. (2017b). *Personer i husholdninger med vedvarende lavinntekt etter landbakgrunn*. Hentet fra IMDi.no: <<http://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/arbeid/vedvarende-lavinntekt>>
- SSB og IMDi. (2017c). *Sysselsetting etter innvandringsgrunn*. Hentet fra IMDi.no: <<http://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/arbeid/sysselsetting-etter-innvandringsgrunn/historikk>>
- SSB og IMDi. (2017d). *Høyeste utdanningsnivå fra 30 til 66 år*. Hentet fra IMDi.no: <http://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/utdanning/utdanningsniva_samlet/historikk>
- SSB og IMDi. (2017e). *Barnehagedeltakelse etter alder*. Hentet fra IMDi.no: <[http://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/utdanning/barnehage-alder-minoriteter/historikk/@\\$u=prosent;\\$y=%24all;spraak=minoritet%2Cikke_minoritet;bhgalder=1_5](http://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/utdanning/barnehage-alder-minoriteter/historikk/@$u=prosent;$y=%24all;spraak=minoritet%2Cikke_minoritet;bhgalder=1_5)>
- SSB og IMDi. (2017f). *Personer mellom 16 og 24 år som fullførte videregående innen fem år fra oppstart, etter kjønn*. Hentet fra IMDi.no: <<http://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/utdanning/ferdig-med-videregaaende>>
- SSB og IMDi. (2017g). *Ikke i arbeid eller utdanning etter landbakgrunn*. Hentet fra www.imdi.no: <<https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/arbeid/ikke-arbeid-innvkat-land>>
- SSB og IMDi. (2017h). *Status ett til fem år etter avsluttet introduksjonsprogram*. Hentet fra <www.imdi.no: <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/kvalifisering/status-etter-intro>>
- SSB og IMDi. (2018a). *Sysselsetting*. Hentet fra imdi.no: <<https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/arbeid/sysselsatte-innvkat>>
- SSB og IMDi. (2018b). *Innvandringsgrunn og kjønn*. Hentet fra imdi.no: <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/befolkning/befolkning_innvandringsgrunn>
- SSB og IMDi. (2018c). *Opprinnelse - land*. Hentet fra imdi.no: <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/befolkning/befolkning_opprinnelsesland>
- SSB og IMDi. (2018d). *Inntektsnivå - medianinntekt*. Hentet fra imdi.no: <<https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/arbeid/gjennomsnittsinntekt/enkeltaar>>
- SSB og IMDi. (2018e). *Personer som mottar sosialhjelp*. Hentet fra imdi.no: <<https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/arbeid/sosialhjelp>>
- SSB og IMDi. (2018f). *Sysselsatte innvandrere etter botid og landbakgrunn*. Hentet fra imdi.no: <<https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/arbeid/sysselsatte-innvandrere-botid-landbakgrunn>>
- SSB og IMDi. (2018g). *Arbeidsledige etter landbakgrunn*. Hentet fra imdi.no: <<https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/arbeid/ledige-innvkat-land>>
- SSB og IMDi. (2018h). *Gjennomsnittlige grunnskolepoeng etter alder ved innvandring*. Hentet fra <www.imdi.no: <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/utdanning/gjennomsnittlige-grunnskolepoeng-alder-innvandring>>
- Strøm, F., & Bye, K. S. (2017). *Norskfødte med innvandrerforeldre har høyere inntekter enn sine foreldre*. Hentet fra ssb.no: <<http://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/norskfodte-med-innvandrerforeldre-har-hoyere-inntekter-enn-sine-foreldre>>
- Syse, A. (2016). *Innvandrerens dødelighet øker med botid i Norge: Er det de friskeste innvandrerne som kommer til Norge?* SSB.

Tronstad, K. (2016). *Integrering i Skandinavia*. IMDi.

Tuhus, P. T., & Bjørkli, E. S. (2017). *Barnehager*. Hentet fra ssb.no: <<https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager/aar-endelige>>

UDI. (2017a). *Asylsøknader etter statsborgerskap og måned (2016)*. Hentet fra UDI.no: <<https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/asylsoknader-etter-statsborgerskap-og-maned-2016/>>

UDI. (2017b). *Asylsøknader etter statsborgerskap og måned (2017)*. Hentet fra udi.no: <<https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/asylsoknader-etter-statsborgerskap-og-maned-2017/>>

Vrålstad, S. (2017a). *Slik har vi det - om målene på livskvalitet og levekår i Norge*. Hentet fra ssb.no: <<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekar-og-livskvalitet-hva-hvorfor-og-hvordan>>

Vrålstad, S. (2017b). Bolig og boforhold. I S. Vrålstad, & K. S. Wiggen, *Levekår blant innvandrere i Norge 2016* (ss. 57-69). Oslo/Kongsvinger: SSB.

Wiggen, K. S., & Vrålstad, S. (2017). *Dårligere levekår, men likevel høy tillit og sterk tilhørighet*. Hentet fra ssb.no: <<http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/darligere-levekar-men-likevel-hoy-tillit-og-sterk-tilhorighet>>

With, M. L. (2017). Ubetalt arbeid. I S. Vrålstad, & K. S. Wiggen, *Levekår blant innvandrere i Norge 2016* (ss. 120-129). Oslo/Kongsvinger: SSB.

Wold, M., & Håland, I. (2016). Arbeidskraftundersøkelsen - tilleggsundersøkelse om innvandrere. Hver fjerde innvandrer overkvalifisert i jobbe? *Samfunnsspeilet 2/2016*.

Østbakken, K. M., Reisel, L., Schøne, P., Barth, E., & Hardoy, I. (2017). *Kjønnssegregering og mobilitet i det norske arbeidsmarkedet*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Østby, L. (2016). Innvandreernes levekår: Bedre integrert enn mor og far. *Samfunnsspeilet*.

Østby, L. (2017). Hvorfor ny levekårsundersøkelse blant innvandrere? I S. Vrålstad, & K. S. Wiggen, *Levekår blant innvandrere i Norge 2016* (ss. 11-23). Oslo: SSB.

IMDi

Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

Vedlegg 2: Statistikkrapportering – årsrapport 2017

Tabell 1-19 se vedlegg 3: Årsrapport for busetting 2017

Tabell 20: Personer som ble omfattet av rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, som hadde oppfylt sin plikt tre år senere

Kan ikke levere tall grunnet svak datakvalitet i NIR

Tabell 21A: Personer som ble omfattet av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, som var i opplæring ved utløpet av hvert av de to påfølgende halvårene, fordelt på kjønn. Antall og andel. 2005-2016 (Foreløpige tall for 2016)

Tidspunkt for vedtak om opphold (1. og 2. halvår)	Kjønn	I alt	Antall i opplæring første halvår*	Antall i opplæring andre halvår**	Andel i opplæring første halvår*	Andel i opplæring andre halvår**
2005 i alt	K+M	2 394	1 560	1 770	65 %	74 %
2006 i alt	K+M	7 855	5 719	6 235	73 %	79 %
2007 i alt	K+M	9 083	6 652	7 221	73 %	80 %
2008 i alt	K+M	9 124	6 913	7 627	76 %	84 %
2009 i alt	K+M	10 923	8 845	9 500	81 %	87 %
2010 i alt	K+M	9 670	7 951	8 567	82 %	89 %
2011 i alt	K+M	9 991	8 073	8 820	81 %	88 %
2012 i alt	K+M	11 412	9 417	10 126	83 %	89 %
2013-1	K	2 827	2 246	2 393	79 %	85 %
2013-1	M	2 077	1 791	1 880	86 %	91 %
2013-2	K	2 944	2 267	2 480	77 %	84 %
2013-2	M	2 865	2 583	2 675	90 %	93 %
2013 i alt	K	5 771	4 513	4 873	78 %	84 %
2013 i alt	M	4 942	4 374	4 555	89 %	92 %
2013 i alt	K+M	16 522	13 737	14 583	83 %	88 %
2014***	Kan ikke levere tall					
2015***	Kan ikke levere tall					
2016-1	K	4 237	3 190	3 455	75 %	82 %
2016-1	M	4 462	3 730	3 963	84 %	89 %
2016-1	K+M	8 699	6 920	7 418	80 %	85 %
2016-2	K	4 579	3 381	3 846	74 %	84 %
2016-2	M	5 549	4 645	4 897	84 %	88 %
2016-2	K+M	10 128	8 026	8 743	79 %	86 %
2016 i alt	K	8 816	6 571	7 301	75 %	83 %
2016 i alt	M	10 011	8 375	8 860	84 %	89 %
2016 i alt	K+M	18 827	14 946	16 161	79 %	86 %

*Det påfølgende halvåret etter innvilget opphold

**Det andre påfølgende halvåret etter innvilget opphold. Denne kolonnen oppsummerer oppstart fra første og andre halvår (totale oppstart)

***IMDi har ikke levert data for kohortene 2014 og 2015 grunnet feil i NIR. Dette skyldes datafeil som følge av implementeringen av nye NIR f.o.m. mars 2015

Kilde: NIR

Tabell 21B: Personer som ble omfattet av rett til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, som var i opplæring ved utløpet av hvert av de to påfølgende halvårene, fordelt på kjønn. Antall og andel. 2005-2016 (Foreløpige tall for 2016)

Tidspunkt for vedtak om opphold (1. og 2. halvår)	Kjønn	I alt	Antall i opplæring første halvår*	Antall i opplæring andre halvår**	Andel i opplæring første halvår*	Andel i opplæring andre halvår**
2005 i alt	K+M	71	22	27	31 %	38 %
2006 i alt	K+M	243	83	99	34 %	41 %
2007 i alt	K+M	277	106	118	38 %	43 %
2008 i alt	K+M	279	105	125	38 %	45 %
2009 i alt	K+M	366	159	178	43 %	49 %
2010 i alt	K+M	281	115	132	41 %	47 %
2011 i alt	K+M	330	122	132	37 %	40 %
2012 i alt	K+M	359	143	161	40 %	45 %
2013-1	K	110	39	42	35 %	38 %
2013-1	M	66	34	37	52 %	56 %
2013-2	K	95	38	43	40 %	45 %
2013-2	M	55	33	35	60 %	64 %
2013 i alt	K+M	326	144	157	44 %	48 %
2014***	Kan ikke levere tall					
2015***	Kan ikke levere tall					
2016-1	K	125	54	61	43 %	49 %
2016-1	M	72	40	52	56 %	72 %
2016-1	K+M	197	94	113	48 %	57 %
2016-2	K	159	73	92	46 %	58 %
2016-2	M	94	67	71	71 %	76 %
2016-2	K+M	253	140	163	55 %	64 %
2016 i alt	K	284	127	153	45 %	54 %
2016 i alt	M	166	107	123	64 %	74 %
2016 i alt	K+M	450	234	276	52 %	61 %

*Det påfølgende halvåret etter innvilget opphold

**Det andre påfølgende halvåret etter innvilget opphold. Denne kolonnen oppsummerer oppstart fra første og andre halvår (totale oppstart)

***IMDi har ikke levert data for kohortene 2014 og 2015 grunnet feil i NIR. Dette skyldes datafeil som følge av implementeringen av nye NIR f.o.m. mars 2015

Kilde: NIR

Tabell 21C: Personer som ble omfattet av plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, som var i opplæring ved utløpet av hvert av de to påfølgende halvårene, fordelt på kjønn. Antall og andel. 2005-2016 (Foreløpige tall for 2016)

Tidspunkt for vedtak om opphold (1. og 2. halvår)	Kjønn	I alt	Antall i opplæring første halvår*	Antall i opplæring andre halvår**	Andel i opplæring første halvår	Andel i opplæring andre halvår
2005 i alt	K+M	1 157	89	122	8 %	11 %
2006 i alt	K+M	2 358	304	390	13 %	17 %
2007 i alt	K+M	3 467	446	602	13 %	17 %
2008 i alt	K+M	4 072	654	850	16 %	21 %
2009 i alt	K+M	3 168	477	615	15 %	19 %
2010 i alt	K+M	2 973	394	537	13 %	18 %
2011 i alt	K+M	3 708	488	699	13 %	19 %
2012 i alt	K+M	4 638	635	846	14 %	18 %
2013-1	K	938	120	147	13 %	16 %
2013-1	M	1 193	117	160	10 %	13 %
2013-2	K	1 088	150	192	14 %	18 %
2013-2	M	1 234	98	122	8 %	10 %
2013 i alt	K+M	4 453	485	621	11 %	14 %
2014***	Kan ikke levere tall					
2015***	Kan ikke levere tall					
2016-1	K	855	49	57	6 %	7 %
2016-1	M	969	54	75	6 %	8 %
2016-1	K+M	1 824	103	132	6 %	7 %
2016-2	K	775	45	51	6 %	7 %
2016-2	M	868	35	52	4 %	6 %
2016-2	K+M	1 643	80	103	5 %	6 %
2016 i alt	K	1 630	94	108	6 %	7 %
2016 i alt	M	1 837	89	127	5 %	7 %
2016 i alt	K+M	3 467	183	235	5 %	7 %

*Det påfølgende halvåret etter innvilget opphold

**Det andre påfølgende halvåret etter innvilget opphold. Denne kolonnen oppsummerer oppstart fra første og andre halvår (totale oppstart)

***IMDi har ikke levert data for kohortene 2014 og 2015 grunnet feil i NIR. Dette skyldes datafeil som følge av implementeringen av nye NIR f.o.m. mars 2015

Kilde: NIR

Tabell 22: Personer med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap som er i arbeid eller utdanning fire år etter at de kom inn i målgruppen, fordelt på rettighetskode til opplæring og kjønn

Statistikken er ikke utarbeidet grunnet feil i NIR fra 2014 og 2015. Dette skyldes datafeil som følge av implementeringen av nye NIR f.o.m. mars 2015

Tabell 23: Deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, fordelt på rettighetskode til opplæring og kjønn. Antall og prosent. 2014-2017 (Foreløpige tall for 2016 og 2017)

Periode	Kjønn	Deltakere i opplæring*	Deltakere med rett og plikt		Deltakere med plikt		Deltakere med rett	
		Antall	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
01.01.14-31.12.14	K	19 801	18 977	96 %	680	3 %	144	1 %
	M	15 422	14 326	93 %	990	6 %	106	1 %
	Ukjent	130	128	98 %	1	1 %	1	1 %
	K+M+U	35 353	33 431	95 %	1 671	5 %	251	1 %
01.07.14-30.06.15	K	19 801	18 408	93 %	1 011	5 %	382	2 %
	M	16 691	15 414	92 %	1 081	6 %	196	1 %
	K+M	36 492	33 822	93 %	2 092	6 %	578	2 %
01.01.15-31.12.15	K	19 930	18 553	93 %	998	5 %	379	2 %
	M	17 591	16 486	94 %	910	5 %	195	1 %
	K+M	37 521	35 039	93 %	1 908	5 %	574	2 %
01.07.15-30.06.16	K	18 209	17 065	94 %	846	5 %	298	2 %
	M	17 416	16 527	95 %	704	4 %	185	1 %
	K+M	35 625	33 592	94 %	1 550	4 %	483	1 %
01.01.16-31.12.16	K	20 923	19 694	94 %	848	4 %	381	2 %
	M	21 103	20 164	96 %	694	3 %	245	1 %
	K+M	42 026	39 858	95 %	1 542	4 %	626	1 %
01.07.16-30.06.17	K	20 097	18 821	94 %	926	5 %	350	2 %
	M	21 250	20 287	95 %	696	3 %	267	1 %
	K+M	41 347	39 108	95 %	1 622	4 %	617	1 %
01.01.17-31.12.17	K	22 173	20 828	94 %	1 046	5 %	299	1 %
	M	21 980	20 988	95 %	781	4 %	211	1 %
	K+M	44 153	41 816	95 %	1 827	4 %	510	1 %

* Som deltaker regnes alle de som har fått minimum én time norskopplæring i løpet av de to siste halvårene, uavhengig av når de kom inn i målgruppen.

Kilde: NIR

Tabell 24: Deltakere i norskopplæring for asylsøkere i mottak, fordelt på kjønn. Antall og prosent. 2014-2017 (Foreløpige tall for 2017)

Periode	Kjønn	Alle asylsøkere *	Asylsøkere som har deltatt **		Asylsøkere som ikke har deltatt	
			Antall	Andel	Antall	Andel
01.01.14- 31.12.14	K	2 134	809	38 %	1325	62 %
	M	6 122	2537	41 %	3585	59 %
	Ukjent	39	0	0 %	39	100 %
	K+M+U	8 295	3346	40 %	4949	60 %
01.07.14- 30.06.15***	K	Ikke tall				
	M	Ikke tall				
	K+M	Ikke tall				
01.07.15- 30.06.16	K	4 416	1 905	43 %	2511	57 %
	M	14 897	7 863	53 %	7034	47 %
	K+M	19 313	9 768	51 %	9 545	49 %
01.01.16-31.12.16	K	4 038	2 054	51 %	1984	49 %
	M	14 257	8 631	61 %	5626	39 %
	K+M	18 295	10 685	58 %	7 610	42 %
01.07.16-30.06.17	K	3 226	1 100	34 %	2126	66 %
	M	10 372	4 259	41 %	6113	59 %
	K+M	13 598	5 359	39 %	8239	61 %
01.01.17-31.12.17	K	1 896	613	32 %	1283	68 %
	M	5 166	1 706	33 %	3460	67 %
	K+M	7 062	2 319	33 %	4743	67 %

*Alle som har status som asylsøkere i NIR. Uavhengig av tidspunkt de søkte asyl

**Som deltaker regnes alle de som har fått minimum én time norskopplæring i løpet av de to siste halvårene, uavhengig av når de kom inn i målgruppen.

***IMDi har ikke levert data data i perioden 01.07.14-30.06.15 grunnet feil i NIR. Dette skyldes datafeil som følge av implementeringen av nye NIR f.o.m. mars 2015

Kilde: NIR

Tabell 25: Asylsøkere som deltok i norskopplæring for asylsøkere ved utløpet av de to påfølgende halvårene etter at de hadde søkt asyl, fordelt på kjønn. Antall og prosent. 2013, 2015-2016 (Foreløpige tall for 2016)

År søkt asyl	Halvår søkt asyl	Kjønn	Antall som søkte asyl	Oppstart 1. halvår		Oppstart 2. halvår	
				Antall	Andel	Antall	Andel
2013	Hele året	K	1 329	578	43 %	594	45 %
	Hele året	M	3 248	1 628	50 %	1 650	51 %
	Hele året	K+M	4 577	2 206	48 %	2 244	49 %
2014*	Hele året	K					
	Hele året	M					
	Hele året	K+M					
2015	1	K	465	183	39 %	13	3 %
	1	M	1 592	691	43 %	31	2 %
	1	K+M	2 057	874	42 %	44	2 %
	2	K	1 875	1 032	55 %	66	4 %
	2	M	7 725	4 795	62 %	297	4 %
	2	K+M	9 600	5 827	61 %	363	4 %
	Hele året	K	2 340	1 215	52 %	79	3 %
Hele året	M	9 317	5 486	59 %	328	4 %	
	Hele året	K+M	11 657	6 701	57 %	407	3 %
2016	1	K	1 692	870	51 %	27	2 %
	1	M	5 703	3 440	60 %	98	2 %
	1	K+M	7 395	4 310	58 %	125	2 %
	2	K	236	98	42 %	3	1 %
	2	M	697	296	42 %	17	2 %
	2	K+M	933	394	42 %	20	2 %
	Hele året	K	1 928	968	50 %	30	2 %
Hele året	M	6 400	3 736	58 %	115	2 %	
	Hele året	K+M	8 328	4 704	56 %	145	2 %

**IMDi har ikke levert data for de som søkte asyl i 2014 og deres deltakelse i 2015 grunnet feil i NIR. Dette skyldes datafeil som følge av implementeringen av nye NIR f.o.m. mars 2015
Tallene viser at av asylsøkere som har/har hatt norskopplæring, begynner nesten alle innen det første halvåret etter innvilget opphold.*

Kilde: NIR

Tabell 26: Asylsøkere som gjennomførte 175 timer norskopplæring for asylsøkere i mottak ved utløpet av hvert av de to påfølgende halvårene etter at de søkte asyl, fordelt på kjønn. Antall og prosent. 2015-2016. (Foreløpige tall for 2016)

År søkt asyl	Halvår søkt asyl	Kjønn	Personer i målgruppen	Gjennomført 1. halvår	Gjennomført 2. halvår	Andel gjennomført 1. halvår	Andel gjennomført 2. halvår
2015	1	K	465	9	13	2 %	3 %
	1	M	1 592	28	58	2 %	4 %
	1	K+M	2 057	37	71	2 %	3 %
	2	K	1 875	76	31	4 %	2 %
	2	M	7 725	519	171	7 %	2 %
	2	K+M	9 600	595	202	6 %	2 %
	Hele året	K	2 340	85	44	4 %	2 %
	Hele året	M	9 317	547	229	6 %	2 %
	Hele året	K+M	11 657	632	273	5 %	2 %
2016*	1	K	1 692	12	5	1 %	0 %
	1	M	5 703	127	16	2 %	0 %
	1	K+M	7 395	139	21	2 %	0 %
	2	K	236	22	5	9 %	2 %
	2	M	697	93	20	13 %	3 %
	2	K+M	933	115	25	12 %	3 %
	Hele året	K	1 928	34	10	2 %	1 %
	Hele året	M	6 400	220	36	3 %	1 %
	Hele året	K+M	8 328	254	46	3 %	1 %

* For de som fikk status som asylsøker fra og med 1.1.2016, ble antall timer opplæring redusert fra 250 til 175 timer.

Kilde: NIR

Tabell 27: Deltakere i opplæring i 50 timer kultur- og samfunnskunnskap i løpet av de to siste halvårene, fordelt på mottakskommune og kjønn

Tabellen ettersendes departementet våren 2018

Tabell 28: Deltakere som gjennomførte 50 timer opplæring i kultur- og samfunnskunnskap, fordelt på år søkt asyl, mottakskommune og kjønn

Tabellen ettersendes departementet våren 2018

Tabell 29: Personer registrert i NIR med oppholdstillatelse som gjør at de er i personkretsen for introduksjonsprogrammet per 31.12., fordelt på kjønn og fylker. Antall. 2014, 2016-2017 (Foreløpige tall for 2017)

Fylke	2014			2016*			2017		
	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt
Østfold	184	191	377	363	584	947	415	637	1 052
Akershus	465	502	980	705	1 238	1 943	815	1 348	2 163
Oslo	463	400	892	672	989	1 661	733	1 271	2 004
Hedmark	220	225	449	352	509	861	379	559	938
Oppland	333	263	600	431	659	1 090	460	700	1 160
Buskerud	277	289	580	450	814	1 264	528	924	1 452
Vestfold	195	163	366	290	508	798	454	717	1 171
Telemark	284	291	577	406	563	969	439	608	1 047
Aust-Agder	145	222	367	272	554	826	321	594	915
Vest-Agder	322	379	702	470	877	1 347	523	923	1 446
Rogaland	475	464	944	716	1 163	1 879	839	1 294	2 133
Hordaland	446	570	1021	739	1 311	2 050	817	1 444	2 261
Sogn og Fjordane	171	164	335	297	497	794	343	538	881
Møre og Romsdal	322	326	655	570	846	1 416	633	923	1 556
Sør-Trøndelag	315	365	686	542	1 151	1 693	640	1 249	1 889
Nord-Trøndelag	259	287	549	382	623	1 005	375	637	1 012
Nordland	475	489	967	614	1 109	1 723	625	1 179	1 804
Troms	256	324	580	383	665	1 048	412	677	1 089
Finmark	133	153	286	221	357	578	203	342	545
Ukjent	202	134	340				-	-	-
Skjermet			110				8	8	16
Totalt	5 942	6 201	12 363	8 875	15 017	23 892	9 962	16 572	26 534

* På grunn av utfordringer med rettighetsvisninger for personer med rett og plikt i NIR per 31.12.16, vil det relle tallet være noe høyere enn det som blir fremstilt i tabellen

Tabell 30: Personer som starter opp i introduksjonsprogrammet i løpet av året*. Antall. 2016-2017 (Foreløpige tall for 2017)

	2016	2017
Kvinner	3 255	3 509
Menn	6 648	5 960
Totalt	9 903	9 469

*Uavhengig av rettighetskode

Kilde: NIR

Tabell 31: Personer som kom inn i personkretsen for introduksjonsprogrammet i perioden 01.10-30.09 som startet opp i programmet innen 3 måneder etter at de kom inn i personkretsen. Antall og prosent. 2016-2017 (Foreløpige tall for 2017)

	Personkretsen	Startet innen 3 mnd*		Startet innen 6 mnd*	
		Antall	Andel	Antall	Andel
2016**	11 473	7 548	66 %	Ikke tall	Ikke tall
2017	8 949	5 975	67 %	7 792	87 %

* Gjelder personer som fikk sitt første vedtak om introduksjonsprogram / permisjon fra program

**449 personer i kan-gruppen er lagt til personkretsen for rett og plikt grunnet feilvisning av rettighetskoder i NIR per 31.12.16.

Disse fikk vedtak om introduksjonsprogram og antas å ha rett og plikt

Kilde: NIR

Tabell 32: Deltakere i introduksjonsprogram registrert i NIR per 31.12, fordelt på kjønn og fylke. Antall. 2014, 2016-2017 (Foreløpige tall for 2017)

Fylker	2014			2016			2017		
	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt
Østfold	123	95	218	272	466	738	366	568	934
Akershus	163	192	355	573	945	1 518	632	1 117	1 749
Oslo	478	436	914	453	784	1 237	523	1 036	1 559
Vestfold	259	296	555	263	433	696	316	468	784
Hedmark	288	229	517	314	428	742	366	587	953
Oppland	288	351	639	373	534	907	432	751	1 183
Buskerud	492	387	879	313	534	847	380	604	984
Telemark	276	305	581	287	419	706	355	484	839
Aust-Agder	419	439	858	222	414	636	223	419	642
Vest-Agder	403	394	797	383	731	1 114	464	821	1 285
Rogaland	408	528	936	537	890	1 427	735	1 118	1 853
Hordaland	249	265	514	541	957	1 498	662	1 168	1 830
Sogn og Fjordane	163	147	310	242	424	666	301	439	740
Møre og Romsdal	194	168	362	428	631	1 059	502	730	1 232
Sør-Trøndelag	299	299	598	394	770	1 164	451	857	1 308
Nord-Trøndelag	125	170	295	277	451	728	287	489	776
Nordland	252	257	509	460	782	1 242	511	910	1 421
Troms	249	258	507	306	512	818	362	508	870
Finnmark	211	193	404	172	232	404	170	260	430
Skjernet			90				8	8	16
Ukjent*	2	1	3	1	-	1	-	-	-
Totalt	5 341	5 410	10 841	6 811	11 337	18 148	8 046	13 342	21 388

* Personer hvor tilhørende fylke ikke er oppgitt i NIR. Dette kommer som regel av feil eller flytting

Kilde: NIR

Tabell 33A: Deltakere registrert i NIR som har avsluttet introduksjonsprogrammet i løpet av året, fordelt på kjønn og fylke. Alle sluttårsaker. Antall. 2014, 2016-2017 (Foreløpige tall for 2017)

Alle sluttårsaker

Fylke	2014			2016			2017		
	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt
Østfold	54	65	119	46	47	93	55	111	166
Akershus	141	116	257	136	189	325	179	296	475
Oslo	142	155	297	227	197	424	163	242	405
Vestfold	30	39	69	49	50	99	78	121	199
Hedmark	50	33	83	49	66	115	84	118	202
Oppland	68	88	156	82	82	164	95	212	307
Buskerud	73	76	149	61	86	147	63	116	179
Telemark	100	113	213	96	125	221	77	125	202
Aust-Agder	44	44	88	29	55	84	49	108	157
Vest-Agder	84	69	153	80	117	197	92	198	290
Rogaland	135	133	268	127	171	298	130	261	391
Hordaland	131	202	333	159	293	452	184	327	511
Sogn og Fjordane	27	41	68	45	59	104	74	157	231
Møre og Romsdal	80	96	176	92	147	239	117	216	333
Sør-Trøndelag	110	111	221	111	177	288	86	253	339
Nord-Trøndelag	45	70	115	76	115	191	86	135	221
Nordland	87	112	199	111	131	242	154	258	412
Troms	61	89	150	55	105	160	79	189	268
Finmark	34	41	75	45	41	86	61	112	173
Skjernet identitet			-	3	3	6	3	7	10
Ukjent*			-	19	12	31	8	6	14
Totalt	1 496	1 693	3 189	1 698	2 268	3 966	1 917	3 568	5 485

*Personer hvor tilhørende fylke ikke er oppgitt i NIR. Dette kommer som regel av feil eller flytting.

Kilde: NIR

Tabell 33B: Deltakere registrert i NIR som har avsluttet introduksjonsprogrammet i løpet av året, fordelt på kjønn og fylke. Direkte overgang til arbeid eller utdanning. Antall og prosent. 2016-2017 (Foreløpige tall for 2017)

Personer som gikk direkte over til arbeid eller utdanning etter avsluttet program

Fylke	2016						2017					
	Kvinner		Menn		Totalt		Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Østfold	57	34 %	113	57 %	170	52 %	21	38 %	73	66 %	94	57 %
Akershus	19	42 %	30	60 %	49	52 %	80	45 %	193	65 %	273	57 %
Oslo	17	35 %	44	60 %	61	46 %	69	42 %	155	64 %	224	55 %
Vestfold	21	29 %	28	51 %	49	40 %	30	38 %	64	53 %	94	47 %
Hedmark	16	33 %	42	64 %	58	50 %	23	27 %	60	51 %	83	41 %
Oppland	44	32 %	147	52 %	191	42 %	37	39 %	121	57 %	158	51 %
Buskerud	36	28 %	79	51 %	115	41 %	21	33 %	78	67 %	99	55 %
Telemark	40	29 %	73	36 %	113	33 %	17	22 %	54	43 %	71	35 %
Aust-Agder	41	66 %	62	55 %	103	58 %	19	39 %	54	50 %	73	46 %
Vest-Agder	26	23 %	43	32 %	69	28 %	38	41 %	130	66 %	168	58 %
Rogaland	79	34 %	118	47 %	197	41 %	35	27 %	120	46 %	155	40 %
Hordaland	43	28 %	80	50 %	123	42 %	56	30 %	160	49 %	216	42 %
Sogn og Fjordane	15	33 %	33	56 %	48	46 %	36	49 %	81	52 %	117	51 %
Møre og Romsdal	42	39 %	118	54 %	160	48 %	48	41 %	110	51 %	158	47 %
Sør-Trøndelag	28	38 %	45	67 %	73	56 %	41	48 %	145	57 %	186	55 %
Nord-Trøndelag	22	54 %	44	54 %	66	54 %	29	34 %	92	68 %	121	55 %
Nordland	1	36 %	2	56 %	3	47 %	40	26 %	144	56 %	184	45 %
Troms	18	40 %	38	42 %	56	42 %	23	29 %	108	57 %	131	49 %
Finmark	14	47 %	25	70 %	39	58 %	27	44 %	59	53 %	86	50 %
Skjernet identitet	21		27		48		3		6		9	
Ukjent*	10		8		18				4		4	
Totalt	610	36 %	1 199	53 %	1 809	46 %	693	36 %	2 011	56 %	2 704	49 %

*Personer hvor tilhørende fylke ikke er oppgitt i NIR. Dette kommer som regel av feil eller flytting.

Kilde: NIR

Tabell 33C: Deltakere registrert i NIR som har avsluttet introduksjonsprogrammet i løpet av året, fordelt på kjønn og fylke. Direkte overgang til grunnskole. Antall og prosent. 2016-2017 (Foreløpige tall for 2017)

Personer som gikk direkte over til grunnskole etter avsluttet program

Fylke	2016						2017					
	Kvinner		Menn		Totalt		Kvinner		Menn		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Østfold	10	7 %	8	2 %	18	4 %	7	13 %	7	6 %	14	8 %
Akershus	3	7 %	13	4 %	16	6 %	18	10 %	13	4 %	31	7 %
Oslo	10	6 %	10	3 %	20	5 %	11	7 %	5	2 %	16	4 %
Vestfold	8	14 %	4	4 %	12	9 %	9	12 %	12	10 %	21	11 %
Hedmark	5	10 %	4	6 %	9	8 %	16	19 %	10	8 %	26	13 %
Oppland	27	9 %	42	10 %	69	9 %	22	23 %	22	10 %	44	14 %
Buskerud	9	16 %	20	12 %	29	14 %	17	27 %	5	4 %	22	12 %
Telemark	20	19 %	9	26 %	29	23 %	18	23 %	26	21 %	44	22 %
Aust-Agder	10	10 %	14	24 %	24	19 %	11	22 %	33	31 %	44	28 %
Vest-Agder	7	16 %	8	9 %	15	12 %	10	11 %	18	9 %	28	10 %
Rogaland	14	20 %	6	12 %	20	15 %	29	22 %	38	15 %	67	17 %
Hordaland	26	17 %	20	14 %	46	15 %	32	17 %	34	10 %	66	13 %
Sogn og Fjordane	8	18 %	6	10 %	14	13 %	6	8 %	12	8 %	18	8 %
Møre og Romsdal	12	10 %	8	14 %	20	12 %	18	15 %	24	11 %	42	13 %
Sør-Trøndelag	18	11 %	32	5 %	50	7 %	9	10 %	20	8 %	29	9 %
Nord-Trøndelag	9	13 %	24	12 %	33	13 %	23	27 %	13	10 %	36	16 %
Nordland	0	18 %	0	7 %	0	12 %	37	24 %	34	13 %	71	17 %
Troms	13	16 %	10	23 %	23	21 %	7	9 %	27	14 %	34	13 %
Finnmark	7	18 %	2	10 %	9	14 %	5	8 %	6	5 %	11	6 %
Skjernet identitet	3		1		4		1		0		1	
Ukjent*	2		1		3				0		0	
Totalt	221	13 %	242	11 %	463	12 %	306	16 %	359	10 %	665	12 %

*Personer hvor tilhørende fylke ikke er oppgitt i NIR. Dette kommer som regel av feil eller flytting.

Kilde: NIR

Tabell 34: Fylkesmannens klagebehandling i henhold til introduksjonsloven, fordelt på utfall av klagen, kjønn og klagens innhold. 2012-2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
Antall klager	76	77	102	98	122	
Utfall						
Medhold/Omgjort	5	9	10	5	7	
Ikke medhold	61	57	81	76	91	
Opphevet	5	9	8	12	22	
Avvist	5	2	3	5	2	
Kjønn						
Menn	44	45	45	44	69	
Kvinner	32	32	57	54	53	
Klagens innhold						
Deltakelse i program/norskopplæring	15	12	21	14	0	
Deltakelse i introduksjonsprogram					22	
Deltakelse i norskopplæring					14	
Forlengelse av program/varighet	25	27	30	39	34	
Stans av program	16	25	29	30	32	
Innhold i program og/eller norskopplæring	4	3	1	0	9	
Introduksjonsstønad	7	4	4	3	1	
Permisjon	3	3	6	7	6	
Annet	6	3	11	5	4	

* Fylkesmennenes årsrapport foreligger ikke før 1. mars 2017.

Tabell 35: Fylkesmannens tilsyn med introduksjonsloven. Antall tilsyn og lovbrudd. 2013 -2017 (Foreløpige tall for 2017)

	2013	2014	2015	2016	2017*
Gjennomførte tilsyn	33	33	32	35	29
Lovbrudd – helårig introduksjonsprogram	18	18	18	18	
Lovbrudd – introduksjonsprogram på full tid	22	24	20	19	
Lovbrudd - individuell plan					19
Totalt antall lovbrudd	40	42	38	37	19

* Per februar foreligger det kun endelig tilsynsrapport for 12 av 29 gjennomførte tilsyn i 2017 på tema individuell plan for introduksjonsprogrammet.

Tabell 36: Kommuner der grunnskole eller videregående skole inngår i introduksjonsprogramet. Antall. 2016-2017

	Tilbyr introduksjonsprogram	Tilbyr grunnskole	Tilbyr videregående opplæring
2016	407	242 (59 %)	135 (33 %)
2017	413	238 (58 %)	308 (75 %)

Tabell 37: Kommuner som har mål for introduksjonsprogram. Antall. 2014-2017

	Kommuner som besvarte spørsmålet i IMDi's kommuneundersøkelse*	Kommuner som svarte at de hadde mål for introduksjonsprogrammet	Andel kommuner som har mål
2014	156	90	58 %
2015	260	147	57 %
2016	289	158	55 %
2017	302	182	60 %

*I Kommuneundersøkelsen gjennomfører IMDi en årlig innsamling av surveydata fra kommunene og bydelene i Oslo (gjennomført første gang i 2014). Undersøkelsen er rettet til rådmenn/bydelsdirektører. Dataene som samles inn er kommunenes egenrapportering om hvordan de arbeider med bosetting og integrering av flyktninger og innvandrere i sin kommune.

Tabell 38: Samlinger for kompetanseheving av programrådgivere mm. (fagverksted). 2016-2017

	2016	2017
Antall samlinger	7 regionale	3 nasjonale
Antall deltakere	1 100	1 050
Antall /andel kommuner som deltok	ukjent	246/ 58 prosent

Tabell 39: Bedrifter som har kontaktet IMDi med ønske om bidra med praksisplass eller andre tilbud (bindeledd). Antall. 2016-2017

	2016	2017
Bedrifter som har tatt kontakt		
Region Øst		1
Region Vest		
Region Indre Øst		19
Til sammen	14	20
Henvendelser som har medført videre oppfølging		
Region Øst		7
Region Indre Øst		1
Til sammen		8

Tabell 40A: Tolker registrert i Nasjonalt tolkeregister 31.12, fordelt på kjønn og kvalifikasjons-kategorier. Antall. 2013-2017

		Kategori 5: Personer med bestått tospråklig test og grunnleggende tolkeopplæring	Kategori 4: Statsautoriserte translatører og/eller fagoversettere med grunnleggende tolkeopplæring	Kategori 3: Tolker med tolkeutdanning	Kategori 2: Tolker med stats- autorisasjon	Kategori 1: Tolker med stats- autorisasjon og tolkeutdanning	Totalt
2013	Total	498	33	662	31	140	1 364
	Menn	211	10	310	17	56	604
	Kvinner	287	23	352	14	84	760
2014	Total	444	27	648	32	149	1 300
	Menn	187	10	315	17	56	585
	Kvinner	257	17	333	15	93	715
2015	Total	488	28	720	40	174	1 450
	Menn	199	11	339	20	68	637
	Kvinner	289	17	381	20	106	813
2016	Total	634	27	787	37	186	1 671
	Menn	257	12	381	18	72	740
	Kvinner	377	15	406	19	114	931
2017	Total	705	27	850	42	198	1 822
	Menn	275	12	413	23	74	797
	Kvinner	430	15	437	19	124	1 025

Tabell 40B: Tolker i Nasjonalt tolkeregiester i de 30 største språkene, fordelt på ulike kvalifikasjonskategorier. Antall. Per 31.12.2017 (n=1 627)

Språk	Kategori 1: Tolker med stats- autorisasjon og tolkeutdanning	Kategori 2: Tolker med statsautorisasjon	Kategori 3: Tolker med tolkeutdanning	Kategori 4: Statsautoriserte translatører og/eller fag- oversettere med grunnleggende tolkeopplæring	Kategori 5: Personer med bestått tospråklig test og grunnleggende tolkeopplæring
Polsk	15	5	37	2	107
Arabisk	18	2	86		50
Russisk	19	4	57	2	49
Somali	15	2	53		30
Engelsk	16		38	9	19
Persisk	8	2	40		31
Dari	1	2	46		20
Sorani	3	1	45		18
Spansk	19	2	26		20
Litauisk	8		40		12
Tyrkisk	6	2	12		36
Fransk	7	1	25	3	18
Rumensk	7	2	9		36
Tigrinja	2		25		24
Urdu	7	2	16		20
Pashto	2	1	30		6
Bosnisk -Kroatisk - Serbisk	7	6	15		10
Amharisk	2	1	19		14
Albansk	10	1	16		8
Tysk	3	2	9	3	13
Panjabi			16		12
Portugisisk	4	1	9		13
Vietnamesisk	1		15		10
Bulgarsk	3	1	6		14
Kinesisk, mandarin	5		8		7
Badini			15		4
Tamil	4		6		9
Nederlandsk	3	1	8		5
Kurmanji			13		3
Latvisk	1		8		5

Tabell 40C: Tolker i Nasjonalt tolkeregister i de 30 største språkene, fordelt på kjønn. Antall. Per 31.12.2017. (n= 1 627)

Språk	Mann	Kvinne	I alt
Polsk	18	148	166
Arabisk	96	60	156
Russisk	21	110	131
Somali	79	21	100
Engelsk	27	55	82
Persisk	50	31	81
Dari	47	22	69
Sorani	47	20	67
Spansk	14	53	67
Litauisk	8	52	60
Tyrkisk	21	35	56
Fransk	16	38	54
Rumensk	11	43	54
Tigrinja	38	13	51
Urdu	21	24	45
Pashto	28	11	39
Bosnisk -Kroatisk - Serbisk	19	19	38
Amharisk	22	14	36
Albansk	27	8	35
Tysk	8	22	30
Panjabi	16	12	28
Portugisisk	11	16	27
Vietnamesisk	12	14	26
Bulgarsk	4	20	24
Kinesisk, mandarin	4	16	20
Badini	18	1	19
Tamil	12	7	19
Nederlandsk	6	11	17
Kurmanji	15	1	16
Latvisk	-	14	14

Tabell 41: Utstedte bevilninger som statsautoriserte tolker, fordelt på språk og kjønn. Absolutte tall og prosent. 2010-2017

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antall bevilninger utstedt per år	7	12	17	0	19	30	8	19
Antall språk (blant utstedte bevilninger per år)	5	7	6		4	7	6	6
Totalt antall bevilninger	178	190	208	208	227	257	265	284
Totalt antall språk	21	23	23	23	25	28	29	30
Andel kvinner (prosent)	60	60	59	59	59	60	60	60

Tabell 42: Besøk og gjennomførte søk i Tolkeportalen og Nasjonalt tolkeregister. Antall. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Søk i Nasjonalt tolkeregister	23 100	34 273	36 719	35 777
Besøk på Tolkeportalen*		66 542	69 979	56 698

*Målt i antall økter en bruker benytter nettstedet

Tabell 43: Kommuner i Kommuneundersøkelsen*, og antall statlige etater, som har retningslinjer for bestilling og bruk av tolker der Nasjonalt tolkeregister inngår. 2014- 2017

	2014	2015	2016	2017
Antall kommuner med retningslinjer	24	78	80	98
Andel kommuner med retningslinjer	12 %	26 %	25 %	32 %
Antall kommuner som har svart på undersøkelsen	203	302	316	304
Antall statlige etater med retningslinjer	5	5	6	6

* I Kommuneundersøkelsen gjennomfører IMDi en årlig innsamling av surveydata fra kommunene og bydelene i Oslo (gjennomført første gang i 2014). Undersøkelsen er rettet til rådmenn/bydelsdirektører. Dataene som samles inn er kommunenes egenrapportering om hvordan de arbeider med bosetting og integrering av flyktninger og innvandrere i sin kommune.

Årsrapport for busetting

2017

Innhold

Hovudtrekk	2
Del 1: Måloppnåing - styringsparametre for rask busetting	3
Del 2: Busette	4
Del 3: Busettingsklare i mottak	7
Del 4: Einslege mindreårige	9
Del 5: Familiar	11
Del 6: Einslege vaksne	13
Del 7: Nasjonalitet	14
Del 8: Overføringsflyktningar	15
Del 9: Særskilt tilskot for busetting	15
Del 10: Vedtak om busettingsplassar	16

Hovudtrekk

Årsrapporten tek for seg tal for busette og busettingsklare per 31.12.2017. Denne sida gir eit overblikk over hovudtrekka i rapporten.

Tal på busette og busettingsklare per 31.12.2017

	Busette	Busettingsklare
Totalt	11 078*	1 045***
Einslege mindreårige	759**	71
- IMDi	486	48
- Bufetat	273	23
Familiar	6 771	650
Einslege vaksne	3 495	324

*Totaltalet inkluderer 53 personar med skjerna identitet.

**Totaltalet inkluderer m.a. personar busett gjennom Bufetat.

***Totaltalet inkluderer busettingsklare i Bufetat sine omsorgscentra samt personar i alternativ mottaksplassering.

Måloppnåing per 31.12.2017

Busetting innan:	3 mnd	6 mnd	12 mnd
All busetting		76 %	97 %
Einslege mindreårige	62 %	83 %	96 %
- IMDi	67 %	87 %	98 %
- Bufetat	53 %	75 %	92 %
Familiar	22 %	82 %	98 %
Einslege vaksne		69 %	97 %

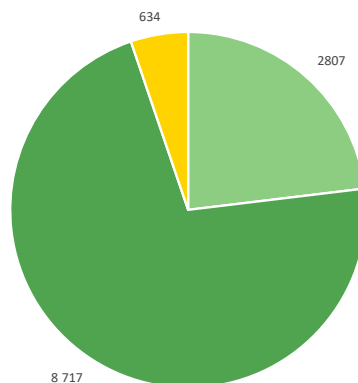
Busettingsplassar - nytta og unytta per 31.12.2017

	Busette	Søkt ut og bodsendt	Totalt	Vedtak	Plassutnytting	
					Ekskludert dei som er søkt ut og bodsendt	Inkludert dei som er søkt ut og bodsendt
Nasjonalt	11 078*	924**	12 002	12 158	91 %	99 %

* Inkluderer 53 personar med skjerna identitet.

**Totaltalet inkluderer m.a. personar søkt ut gjennom Bufetat

Vedtak om busettingsplassar i høve til oppmoding

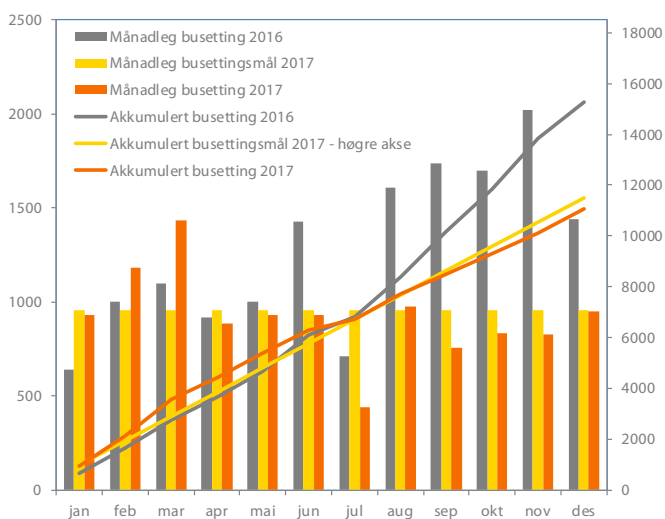

49 kommunar seier ja til 356 fleire flyktningar enn dei vart oppmoda om (2807 plassar vart vedteke)

294 kommunar seier ja til det talet flyktningar dei vart oppmoda om (8717 plassar vart vedteke)

38 kommunar seier ja til færre flyktningar enn dei vart oppmoda om (634 plassar vart vedteke, 465 plassar vart ikkje vedteke)

Busetting (måltal og faktisk) - månadleg og akkumulert

Busettingsplassar - totalt

Opp-moding	Komm. vedtak	Busette
12 714*	12 158	11 078**
	96%	91%

*Målalet for busetting i 2017 er 11 500.

**Inkluderer 53 personar med skjerna identitet.

Busettingsplassar - einslege mindreårige

Opp-moding	Komm. vedtak	Busette
747*	795	759
	106%	95%

*Målalet for busetting av einslege mindreårige er 700 i 2017.

Del 1: Måloppnåing

- styringsparametre for rask busetting*

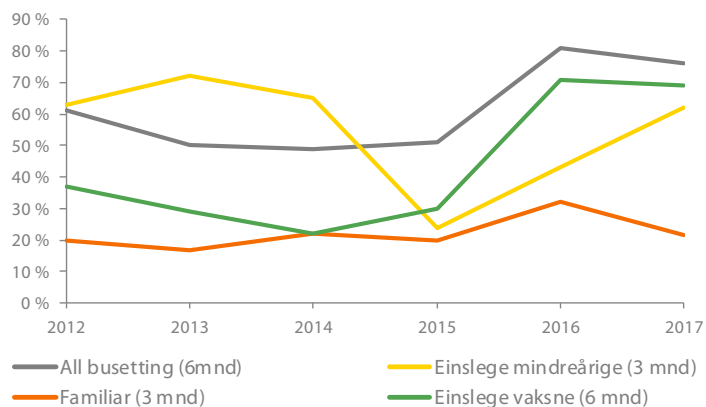
Måloppnåinga for den samla busettinga i 2017 enda på 76 pst. Dette er ein nedgang på fem prosentpoeng samanlikna med 2016. Det er likevel monaleg høgare enn i 2015, kor måloppnåinga enda på 51 pst.

I 2017 er resultatkravet auka frå 55 pst til 90 pst busette innan 6 månadar etter vedtak om opphald.

1.1 MÅLOPPNÅING FOR BUSETTING PER 31.12.2017

BUSETTING INNAN:	3 MND	6 MND	12 MND
All busetting		76 %	97 %
Einslege mindreårige	62 %	83 %	96 %
- IMDi	67 %	87 %	98 %
- Bufetat	53 %	75 %	92 %
Familiar	22 %	82 %	98 %
Einslege vaksne		69 %	97 %

1.2 HISTORIKK MÅLOPPNÅING

Figuren over syner utviklinga i del busette innan 3 månadar (einslege mindreårige og familiar) og 6 månadar (einslege vaksne og den samla busettinga) over tid.

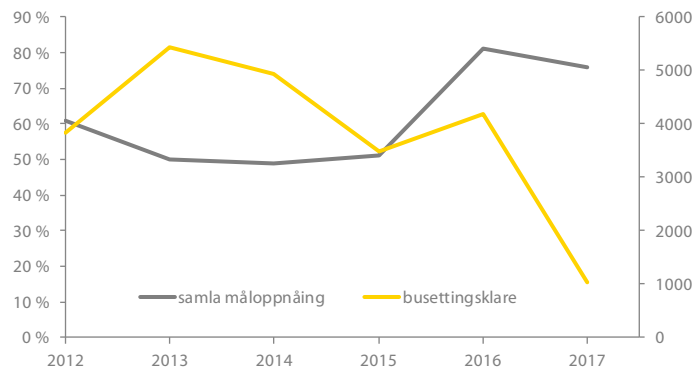
Måloppnåinga viser at busettingsarbeidet går monaleg raskare for einslege mindreårige. Dette er ein sær positiv utvikling etter nedgangen i 2015.

Sjølv om dette er ei positiv utvikling, må busettinga likevel gå enda raskare for å nå målsettinga om 80 pst busette einslege mindreårige innan tre månadar etter vedtak om opphald. Dersom ein skil mellom dei som vart busett av IMDi (15-18 år) og dei som vart busett av Bufetat (under 15 år) var måloppnåinga høvesvis 67 pst og 53 pst. [Les meir om einslege mindreårige i del 4.](#)

Den største reduksjonen frå førre år gjeld familiar. Måloppnåinga for denne gruppa auka frå 2015 til 2016, men har sidan sunke med 10 prosentpoeng og er no på 22 pst. [Les meir om familiar i del 5.](#)

Medan den samla måloppnåinga har gått noko ned sidan førre år, ligg den likevel på eit høgt nivå samanlikna med tidlegare år.

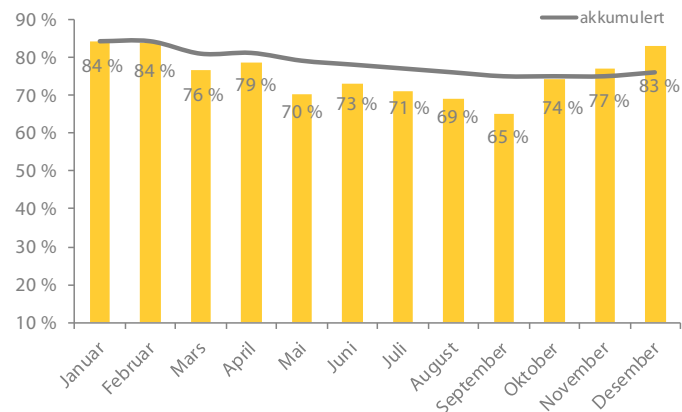
1.3 HISTORIKK MÅLOPPNÅING OG BUSETTINGSKLARE

Figuren over syner den historiske samanhengen mellom kor mange som har venta i mottak ved utgangen av kvart år og den samla måloppnåinga som vart oppnådd det same året. I 2016 auka måloppnåinga samstundes med at talet på busettingsklare auka. Dette heng saman med at mange nye personar fekk vedtak om opphald samstundes med at busettinga i 2016 gjekk føre seg i eit stort volum og høgt tempo.

Både måloppnåinga og talet på busettingsklare har gått ned i 2017. Talet på busettingsklare har ikkje vore så lågt på 10 år. Det låge talet på busettingsklare gjer at ein større del av dei som ventar i mottak er personar som tek lenger tid å busette, til dømes personar med helsevanskar eller som er i familie med nokon som ikkje har løyve som gjev grunnlag for busetting. Når personar med lang ventetid vert busett, fører det til lågare måloppnåing.

1.4 MÅNADLEG MÅLOPPNÅING

Figur 1.4 syner den månadlege utviklinga av måloppnåing for den samla busettinga i 2017. Variasjonen som kjem fram tyder til dømes at 84 pst av dei som vart busett i januar og februar hadde venta i mindre enn 6 månadar etter vedtak om opphald. Figuren syner ei relativ stabil negativ utvikling frem til september, kor måloppnåinga for månaden har gått ned til 65 pst. Måloppnåinga auka så fram mot årsskiftet.

Som det kjem fram i del 3 om busettingsklare, er talet på lengeventande meir enn halvert i løpet av 2017. Dette er oppnådd ved at dei har vorte busett. På så måte er ei redusert måloppnåing i tråd med dette - når ein lengeventande person er busett, medverkar det til redusert måloppnåing slik det kjem fram i grafen over. Det beste er sjølv sagt å busette personane før dei i det heile vert lengeventande, men for personar med t.d. store oppfølgingsbehov, er dette krevjande.

* Jf. tildelingsbrev 2017, Delmål 1: Rask busetting til kommunane. Resultatkrav om 90 pst busette innan 6 mnd etter vedtak om opphald, resterande del skal busettast innan 12 mnd. Resultatkrav om 80 pst busette einslege mindreårige innan 3 mnd etter vedtak om opphald.

Del 2: Busette

I 2017 vart det busett til saman 11 078 flyktningar. Dette er om lag 4 000 færre enn i fjor, og på same nivå som i 2015. Busettinga i 2017 er i tråd med behovet.

2.1 NØKKELTAL FOR BUSETTING - HISTORIKK

	2015	2016	2017
Busette totalt	11 342	15 291	11 078
Busette einslege mindreårige	691	1 599	759
- kor av IMDi	571	1 138	486
- kor av Bufetat	120	461	273
Busette personar i familieeiningar	5 429	7 734	6 771
Busette einslege vaksne	5 148	5 907	3 495
Gjennomsnittleg ventetid frå saksoppretting til busetting			
- totalt	17,3	13,6	16,7
- einslege mindreårige	8,3	11,2	19,1
- personar i familieeiningar	18,4	13,1	15,5
- einslege vaksne	17,4	14,9	18,6
Gjennomsnittleg ventetid frå vedtak/innreiseløyve til busetting			
- totalt	8,4	4,8	5,0
- einslege mindreårige	4,9	4,1	2,8
- personar i familieeiningar	6,5	4,3	5,0
- einslege vaksne	10,8	5,6	5,3

Busettinga var særst høg i første tertial. Dette heng truleg saman med at kommunene sitt busettingsarbeid var dimensjonert for høg busetting, etter rekordhøg busetting i 2016. Busettinga stabiliserte seg på eit noko lågare nivå i andre og tredje tertial, i tråd med det reduserte busettingsbehovet. Den har vore jamnare fordelt på både tertial og månadar i 2017 enn i dei to føregående åra. Dette tyder at kommunane i større grad planlegg busettinga gjennom året, og er ei ynskja utvikling.

Det er busett mange lengeventande personar i 2017 (personar som har venta lengre enn målsettinga jf. s. 3). Difor har ventetida frå vedtak til busetting auka for den samla busettinga i 2017 samanlikna med 2016.

Samstundes har alle persongrupper opplevd ei kortare ventetid samanlikna med 2015. Dette gjeld særleg for einslege vaksne, der ventetida er redusert med nesten seks månadar frå 2015, og no er på 5,3 månadar. I 2017 har også einslege mindreårige fått ei kraftig reduksjon i ventetid, frå 4,9 månadar i 2015 til 2,8 månadar i 2017.

Tabell 2.2 syner den fylkesvise busettinga. Rogaland og Hordaland har busett flest familiepersonar, og er samstundes dei fylka med høgast samla busetting i 2017. Dette er ein varig trend.

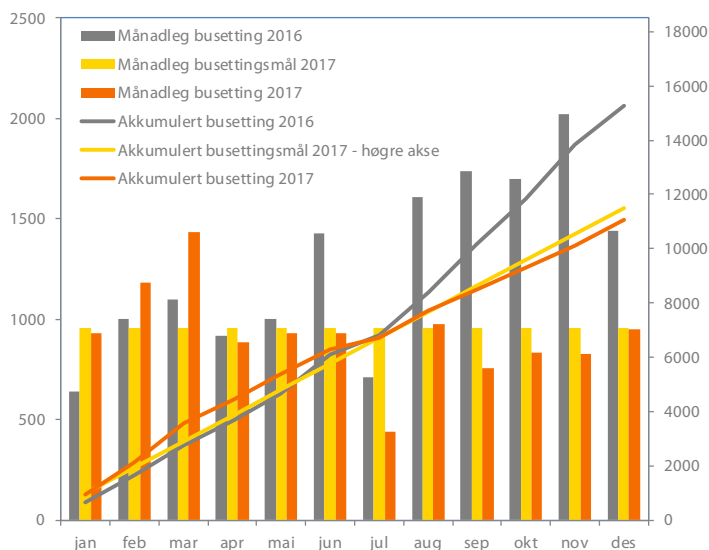
Det er ein nedgang i både tal og del flyktningar som er sjølvbusett etter avtale mellom kommunen og IMDi. Det er om lag ein halvering av talet som har nytta seg av denne ordninga samanlikna med 2016. Desse har ei ventetid på 4,0 månadar frå vedtak til busetting. [Les meir om avtalt sjølvbusetting under 2.5.](#)

2.2 FYLKESVIS BUSETTING (INKLUDERT FAMILIEINNVANDRA)

REGION	Einslege mindreårige	Familiepersonar	Einslege vaksne	Busette totalt*	Kor av overføringsflyktningar	Kor av flyktningar frå mottak	Kor av sjølvbusette etter avtale	Kor av familieinnvandra frå mottak	I tillegg kjem familieinnvandra
Østfold	34	208	105	347	51	257	12	17	104
Akershus	82	483	279	844	113	656	55	23	229
Oslo	32	383	415	830	130	612	144	4	92
Vestfold	37	188	161	386	34	336	25	5	63
Hedmark	20	295	126	441	143	284	14	5	86
Oppland	37	328	156	521	134	368	9	10	134
Buskerud	26	410	173	609	184	412	21	3	152
Telemark	41	397	141	579	190	362	3	14	70
Aust-Agder	24	279	133	436	85	336	1	4	49
Vest-Agder	34	311	178	523	65	429	5	13	180
Rogaland	60	621	206	887	232	607	34	16	301
Hordaland	74	576	323	973	243	683	103	23	301
Sogn og Fjordane	19	262	88	369	165	181	1	10	78
Møre og Romsdal	27	443	183	653	215	406	8	3	143
Sør-Trøndelag	52	375	289	716	174	519	6	12	220
Nord-Trøndelag	32	272	132	436	155	269	4	3	105
Nordland	66	474	250	790	237	516	13	13	236
Troms	43	307	102	452	186	232	13	7	148
Finnmark	19	159	55	233	102	120	1	-	51
Noreg	759	6 771	3 495	11 078*	2 838	7 585	472	185	2 742

*Totaltalet per fylke inkluderer familieinnvandra frå mottak (dette utgjorde 185 personar). Desse er trukke frå i kolonna med dei 2 742 familieinnvandra og dei 7 585 busette frå mottak. Totaltalet for Noreg inkluderer i tillegg 53 personar med skjerna identitet som ikkje er lista på fylkesnivå.

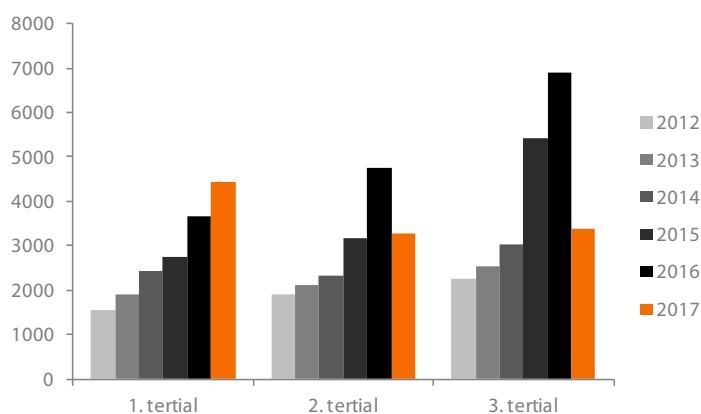
2.3 BUSETTING (MÅLTAL OG FAKTISK) - MÅNADLEG OG AKKUMULERT

Talet på busette per måned låg høgare i dei tre første månadane i 2017 samanlikna med 2016. Dei seinare månadane har busettinga i hovudsak lege på eit jamnt nivå (med unnateke av juli), noko som gir auka føreseielegheit. Den månadlege busettinga har variert mellom 431 (juli) og 1 435 personar (mars).

Sjølv om måлтаlet på 11 500 busette ikkje vart nådd, er busettinga i 2017 i tråd med behovet.*

2.4 HISTORIKK TERTIALSVIS BUSETTING

Figur 2.4 syner korleis den tertialvise busettinga har vore fordelt kvart år frå 2012 til og med 2017.

Andre og tredje tertial i 2017 bryt ein trend der busettinga har auka i alle tertial sidan 2012. Det reduserte busettingsbehovet gjorde seg gjeldande frå andre tertial, og busettinga i tredje tertial havna på eit lågare nivå enn i både 2016 og 2015.

Det har vore ein trend at busettinga i stor grad konsentrerer seg om tredje tertial. I 2017 har derimot tyngdepunktet lege tidleg på året. Dette gjer at busettinga teikner ei positiv utvikling for jamn busetting i eit føreseieleg tempo. Dette er ei ynskja utvikling.

* Måлтаlet settes kvart år av Nasjonalt utval for mottak og busetting. I tida etter at måлтаlet på 11 500 vart satt, minka busettingsbehovet noko, og var i hovudsak likt med busettinga i 2017.

Den høge busettinga tidleg på året heng og saman med den særskilte tilskotsordninga for rask busetting. Den enkelte kommune fekk 50 000 kr i utbetaling for kvar person som vart busett innan 30. september og som samstundes oversteig oppmodinga for 2015. Høg busetting tidleg på året er i tråd med intensjonane for denne tilskotsordninga.

2.5 ALL BUSETTING

11 078*

*Totaltalet inkluderer 53 personar med skjerna identitet.

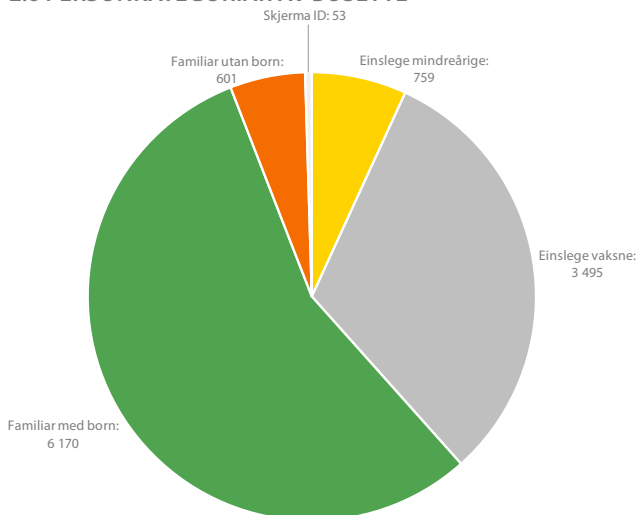
Av dei 11 078 som vart busett i 2017, vart 7 770 busett frå mottak, 2 838 var overføringsflyktingar og 417 personar oppheldt seg utanfor mottakssystemet før busetting. I tillegg kjem 53 personar med skjerna identitet.

Av dei busette frå mottak, er delen som er familiar auka frå om lag ein tredel i 2015 til om lag halvparten i 2017. Einslege utgjer framleis eit knapt fleirtal, med 52 pst av alle busette frå mottak.

Til samanlikning er 98 pst av overføringsflyktingane som er busett i 2017 del av ein familie. Dette gjer at familiepersonar utgjer fleire enn dei einslege når ein ser på den totale busettinga.

Ikkje alle flyktingar vert busett ved at IMDi finn ein kommune til dem. Ved avtalt sjølvbusetting er det flyktingane sjølve som finn bustad. Busettinga skjer likevel etter avtale mellom IMDi og kommunen bustaden er i. I 2017 vart 472 flyktingar busett gjennom avtalt sjølvbusetting, i 72 ulike kommunar. Det er ein nedgang i både tal og del flyktingar som er sjølvbusett etter avtale mellom kommunen og IMDi. Ei mogleg årsak til dette er ein nedgang i tida frå vedtak om opphald til IMDi tildeler kommune til den einskilde flykting, som en kan syne i 2.9. Auka bruk av avtalt sjølvbusetting er eit verkemiddel som kan medverke til raskare busetting for mange flyktingar. Medan gjennomsnittleg ventetid frå vedtak til busetting for den samla busettinga var 5,0 månadar, var ventetida 4,0 månadar for flyktingar som nytta avtalt sjølvbusetting.

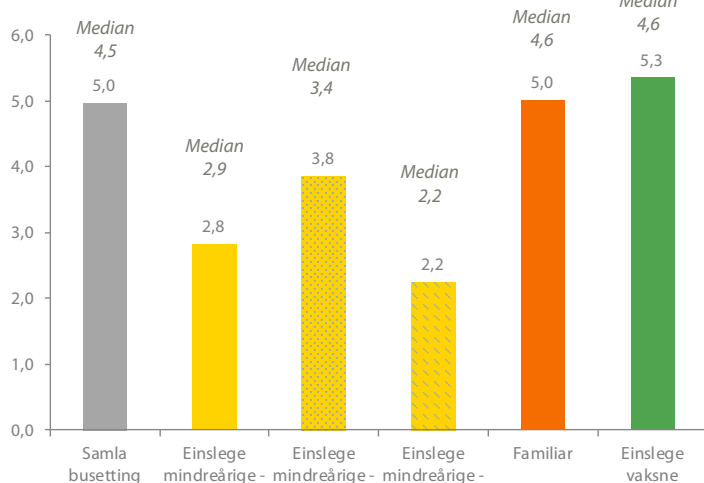
2.6 PERSONKATEGORIAR AV BUSETTE

Familiepersonar utgjer den største delen av dei busette. Dette er ei auke på 11 prosentpoeng frå 2016. Det heng saman med at overføringsflyktningar, kor 98 pst er del av ein familie, utgjer ein større del av den totale busettinga i 2017 samanlikna med førre år. Den samla persondelinga kjem fram i figuren over.

32 pst av dei busette var einslege vaksne, noko som er syv prosentpoeng lågare enn i 2016. Einslege mindreårige utgjer sju pst av dei busette i 2017, ned frå 10 pst i fjor. Dette har samanheng med eit lågt tal på busettingsklare einslege mindreårige. Denne nedgangen vil halde fram til neste år. [Du kan lese meir om einslege mindreårige i del 4.](#)

2.7 VENTETID (MND) FRÅ VEDTAK TIL BUSETTING

Gjennomsnittleg ventetid frå vedtak for alle busette i 2017 enda på 5,0 månadar. Dette er ei auke på 0,2 månadar frå ventetida i 2016. Sjølv om det vil vere viktig å motverke ein ytterlegare auke i ventetid, er det framleis ei monaleg betring frå 8,4 månadar i 2015.

Medianen er 4,5 månadar, som tyder at halvparten av dei busette hadde venta mindre enn 4,5 månadar før busetting, og halvparten hadde venta meir enn 4,5 månadar før busetting. Skilnaden på 0,5 månadar mellom gjennomsnittleg ventetid og median tyder at det er nokre av dei busette personane som hadde ei ventetid mykje høgare enn 4,5 månadar.

I 2017 vart det busett 57 personar som hadde ei ventetid på to år eller meir sidan vedtak om opphald.

2.8 VENTETID FOR BUSETTE - TOTALT

Ventetid	IMDi	Bufetat	Totalt
0-3 mnd	2 721	148	2 869
3-6 mnd	5 430	64	5 494
6 mnd - 1 år	2 289	45	2 334
1 - 2 år	239	22	261
Over 2 år	57	-	57
Totalt	10 799*	279	11 078*

Gjennomsnittleg

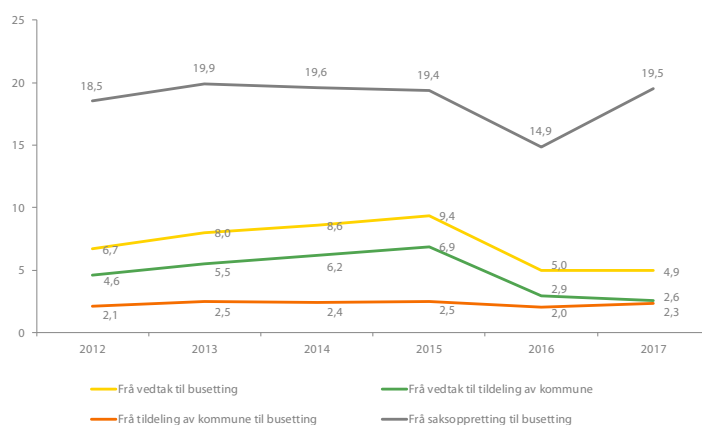
ventetid i månadar **5,0** **3,8** **5,0**

*Totaltala inkluderer 53 med skjerma identitet og 10 busette utan registrert vedtaksdato.

Tabell 2.8 viser ventetida frå vedtak til dei som vart busett i 2017. Blant dei busette er det 296 personar som hadde ei ventetid på over eitt år.

Til samanlikning var det ved utgangen av året 103 busettingsklare personar med ei ventetid på eitt år eller meir. Det vil vere viktig å busette desse som har venta lengst. [Du kan lese meir om busettingsklare i del 3.](#)

2.9 HISTORIKK VENTETID (MND) FØR BUSETTING FRÅ MOTTAK - TOTALT

Figuren over syner utvikling i ventetid for alle personar som er busett frå mottak. Der kjem det fram at ventetida frå vedtak til busetting har gått jamnleg opp frå 2012 fram til 2015. Deretter har det vore ein monaleg nedgang i ventetid frå vedtak til busetting, spesielt frå 2015 til 2016. Dette er ei positiv utvikling.

Som det kjem fram av grafen omhandlar nedgangen i all hovudsak tida frå vedtak til utsøking (tildeling av busettingsplass), medan det kun er mindre endringar i tida frå utsøking til busetting. Det vil seie at den monalege nedgangen i hovudsak ligg i IMDi sin tidsbruk for å inngå avtale med kommunane om busetting av einskildpersonar. Denne nedgangen har fleire årsaker. Den heng mellom anna saman med ei intern omorganisering av busettingsarbeidet i IMDi i løpet av 2016 og 2017, kor busettingsarbeidet gradvis har vorte sentralisert. I tillegg har kommunane gjort busettingsplassane tilgjengelege til rett tid. I 2017 har IMDi også introdusert eit nytt digitalt system for sakshandsaming for busetting, noko som gjer ein del prosessar raskare. Framover vil det likevel vere naturleg å redusere tida frå tildeling av kommune og fram til busetting.

Tida frå saksoppretting til vedtak er det UDI som rår over.

Del 3: Busettingsklare i mottak

Ved utgangen av 2017 var det 418 personar som venta på at IMDi skulle tildele dei ein kommune. I tillegg kjem dei som venta på busettingssamtale i UDI-mottak og dei med familiemedlemmar som ikkje skal busettast.

Samstundes var 468 personar tildelt ein kommune, og venta på å flytte til kommunen. Til saman var det difor 1 045 i mottak ved utgangen av året som hadde eit vedtak som gir grunnlag for busetting.

3.1 NØKKELTAL FOR BUSETTINGSKLARE - HISTORIKK

	31.12 2015	31.12 2016	31.12 2017
Busettingsklare i mottak			
- totalt	3 479	4 174	1 045
- kor av einslege mindreårige	555	219	71
- kor av personar i familieeiningar	708	1 890	650
- kor av einslege vaksne	2 216	2 065	324
Lengeventande i mottak			
- totalt	1 524	761	344
- kor av einslege mindreårige	256	101	35
- kor av personar i familieeiningar	478	453	223
- kor av einslege vaksne	945	207	86
Gjennomsnittleg ventetid for busettingsklare i mottak (mnd)			
- totalt	6,1	3,4	5,5
- einslege mindreårige	3,2	3,8	5,7
- personar i familieeiningar	6,9	3,5	5,8
- einslege vaksne	6,4	3,3	4,7

Talet på flyktningar i mottak som ventar på busetting (busettingsklare) har ikkje vore så lågt på ti år og er redusert til ein fjerdedel samanlikna med utgangen av 2016. Dette heng mellom anna saman med låge inkomstar av asylsøklarar, samt særleg høg busetting både i siste tertial 2016 og første tertial 2017. Talet på busettingsklare har minka jamt gjennom 2017.

Tabell 3.1 syner at ventetida frå vedtak for dei som ventar på busetting har auka for samtlege gruppar sidan 2016. Dette har mellom anna samheng med at når talet på busettingsklare er såpass lågt, vil dei med særleg høg ventetid ha større utslag på den gjennomsnittlege ventetida. Mellom anna medverkar personar i familie med ein eller fleire som har eit vedtak som ikkje gir grunnlag for busetting til at den gjennomsnittlege ventetida aukar. [Les meir om dette under tabell 5.10.](#) Ei median ventetid på 2,1 månadar for dei busettingsklare understøttar dette.

Av dei 1 045 busettingsklare i mottak, er 45 pst allereie tildelt ein kommune.

I tillegg til at talet på dei som har venta lengre enn målsettinga (som vi kallar lengeventande) er meir enn halvert i løpet av året, har og det samla talet på busettingsklare minka. Dette fører med seg at delen lengeventande reint statistisk har auka - frå 18 pst ved årsskiftet til 33 pst ved utgangen 2017. Når også dei lengeventande skal verte busett kan det føre med seg at måloppnåinga går ned.

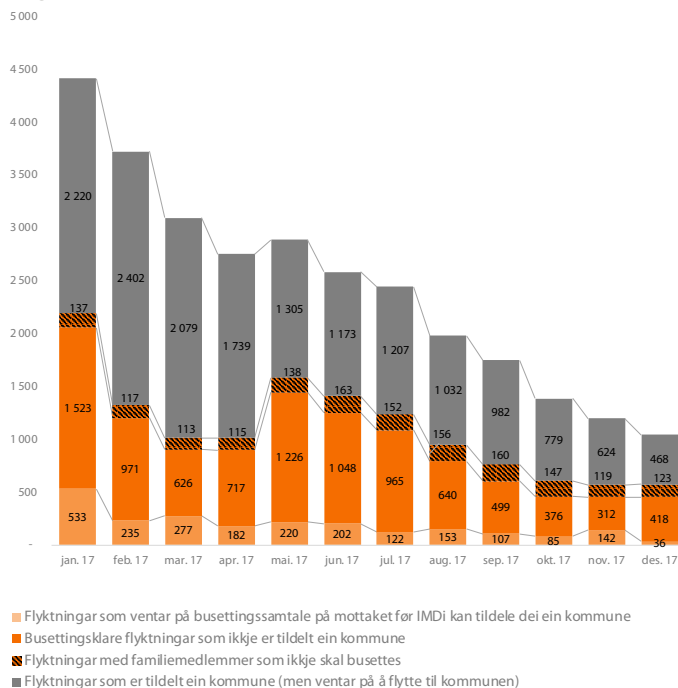
3.2 VENTETID FOR BUSETTINGSKLARE I MOTTAK - TOTALT

Ventetid	IMDi	Bufetat	Totalt
0-3 mnd	581	8	589
3-6 mnd	173	8	181
6 mnd - 1 år	166	5	171
Over 1 år	99	4	103
Totalt	1 020*	25	1 045*
Gjennomsnittleg ventetid i månadar	5,5	6,1	5,5

*Totaltala inkluderer 1 person utan registrert vedtaksdato.

Ved utgangen av 2017 var det 274 busettingsklare personar som hadde venta meir enn 6 månadar frå vedtak om opphald, ein nedgang frå 452 personar ved utgangen av 2016. Det vil vere viktig å videreføre denne trenden i 2018.

3.3 BUSETTINGSKLARE MED OG UTAN BUSETTINGSPLASS - TOTALT

Av dei totalt 1 045 som venta på busetting ved utgangen av 2017, var det 468 som allereie var tildelt ein kommune (søkt ut). Dette svarar til 45 pst av dei busettingsklare.

Før IMDi si sakshandsaming kan byrje, må kvar einskild person ha ein busettingssamtale i mottak. Ved utgangen av 2017 var det berre 36 som venta på denne samtalen, medan IMDi hadde starta sakshandsaminga for 418 personar.

I tillegg kjem 123 personar i familie med ein eller fleire som har eit vedtak som ikkje gir grunnlag for busetting. Alle desse kjem inn under betegninga «busettingsklare», sjølv om dette er eit omgrep med nyansar. [Les meir om desse familiane i del 5.](#)

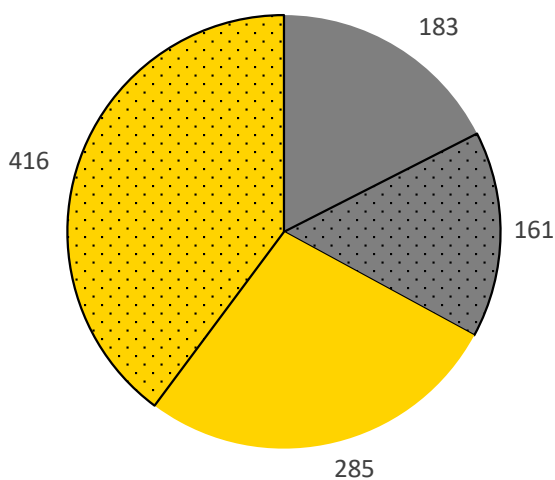
Figur 3.3 syner og at dei fleste kategoriane varierer saman med det totale talet på busettingsklare. I 2017 har det, på det jamne, vore ein høgare del flykningar som er tildelt kommuneplass samanlikna med fjoråret.

Det er ynskjeleg at færrest mogleg ventar på busettingssamtale. IMDi byrjar fordelingsarbeidet etter at samtalen er gjennomført for å kunne ta omsyn til informasjon som kan ha kome fram. Når IMDi rapporterer på gjennomsnittleg ventetid frå vedtak, tel vi og med tida som går medan dei ventar på busettingssamtalen i UDI-mottaket. Det er ei særst positiv utvikling at kun 3 pst av dei busettingsklare venta på denne samtalen ved utgangen av 2017, ein nedgang frå 16 pst i snitt frå 2016.

3.4 BUSETTINGSKLARE TOTALT - VENTETID* OG BUSETTINGSPLASS

- Lengeventande - med busettingsplass
- Lengeventande - utan busettingsplass
- Ventande under 3/6 mnd - med busettingsplass
- Ventande under 3/6 mnd - utan busettingsplass

* Einslege mindreårige og born i familie vert rekna som lengeventande etter tre månadar. Alle andre vert rekna som lengeventande etter 6 månadar.

Det var ei positiv utvikling for dei lengeventande gjennom 2016. Ved byrjinga av 2016 var 44 pst av dei busettingsklare lengeventande, medan det ved utgangen av året var berre 18 pst. I løpet av 2017 har delen auka, og 33 pst av dei busettingsklare var lengeventande ved utgangen av året.

Delen lengeventandre hare vore på 33 pst ved utgangen av kvart tertial i 2017. Det tyder samstundes at talet på lengeventande har vorte redusert i takt med talet på busettingsklare. Figuren syner at 183 av dei 344 lengeventande har blitt tildelt ein busettingskommune. Det vil vere viktig å halde fokus på å busette dei med lengst ventetid i tida framover.

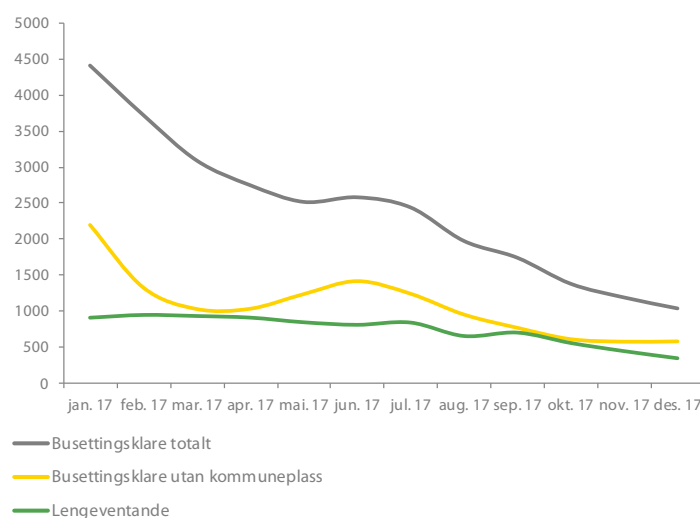
Dei gule felta i figuren over tyder likevel at dei fleste busettingsklare har ei ventetid som er innanfor målsettinga.

Det er no størst del lengeventande blant einslege mindreårige, kor 49 pst har venta i meir enn 3 månadar. Fordi det totale talet på busettingsklare einslege mindreårige er 71, betyr det at dette gjeld 35 born. Dette skuldast mellom anna at det kan vere tidkrevjande å finne eit butilbod tilpassa den einskilde og at fleire skal busettast med ein følgjeperson. [Les meir om desse i neste del.](#)

Gruppa med lågast del lengeventande er einslege vaksne med 27 pst. [Les meir om denne gruppa i del 6.](#)

Dei uprikka felta i figur 3.4 gjeld dei som allereie er tildelt ein kommune (søkt ut). Av desse, vart 46 pst tildelt ein kommune innan 2 månadar etter vedtak om opphaldsløyve.

3.5 UTVIKLING FOR VENTANDE I MOTTAK - TOTALT

Talet på busettingsklare i mottak har ikkje vore så lågt på 10 år. Som figur 3.5 syner, har talet vore på veg ned sidan årsskiftet. Då er det samstundes viktig at talet på busettingsklare utan kommuneplass (dei som ikke er søkt ut enno) held tritt, og det same gjeld lengeventande.

Utviklinga i 2017 syner samtlege grupperingar har minka, noko som er positivt.

Talet på busettingsklare i mottak er venta å halde seg lågt framover.

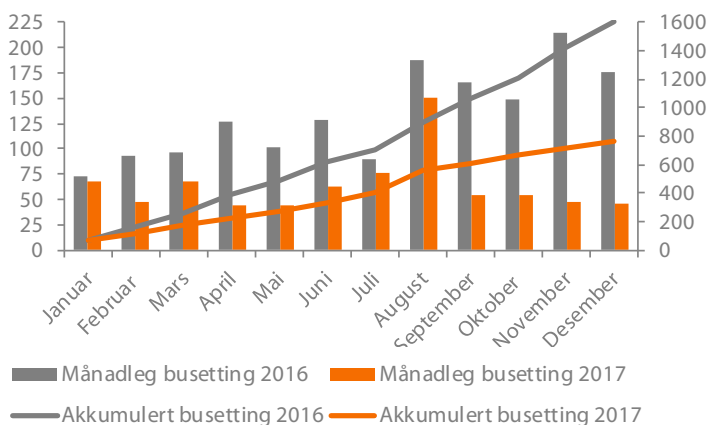

Del 4: Einslege mindreårige

Det var busett 759 einslege mindreårige i 2017, kor av 273 vart busett av Bufetat. Talet på busettingsklare einslege mindreårige var 71 personar ved utgangen av året.

Då oppmodinga for 2017 vart sendt til kommunane, såg busettingsbehovet ut til å vere 1 100 einslege mindreårige. Behovet vart imidlertid lågare enn først antatt, og vart i februar redusert til 700. Dette har samband med lågare innkomstar enn venta. IMDi har vore i dialog med aktuelle kommunar om å redusere talet på busettingsplassar for denne gruppa i tråd med dette. [Les meir om busettingsplassar i del 10.](#)

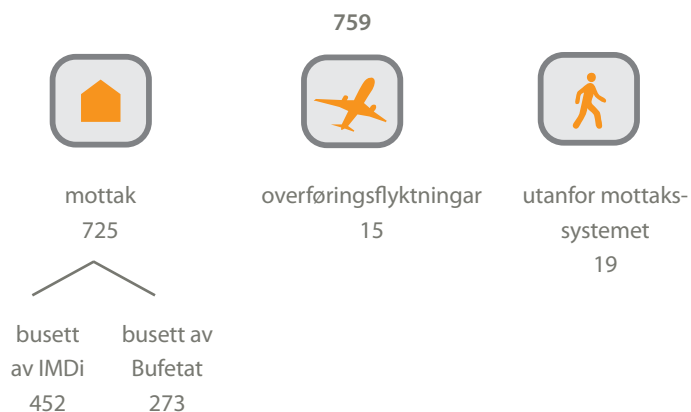
4.1 MÅNADLEG BUSETTING AV EINSLEGE MINDREÅRIGE 2016 OG 2017

Busettinga av einslege mindreårige vart rekordhøg i 2016, med 1 599 busette. Til samanlikning var behovet for busetting av denne gruppa meir enn halvert i 2017. Det er difor ei venta utvikling at det har vore lågare busetting i samtlige månadar i 2017 samanlikna med førre år. Samla vart det busett 759 einslege mindreårige. Som figur 4.1 syner, var den største busettinga av einslege mindreårige i august.

I februar 2017 vart det slutta at IMDi skal busette einslege mindreårige med avgrensa løyve i påvente av dokumentert identitet, og som hadde søkt om fornying av løyvet. I juni vart det slutta at fornying ikkje var naudsynt og at samtlige einslege mindreårige med denne typen avgrensing i løyvet skal busettast. Ved utgangen av 2017 hadde 12 av dei 71 busettingsklare einslege mindreårige eit slikt løyve, medan 244 var busett i løpet av året.

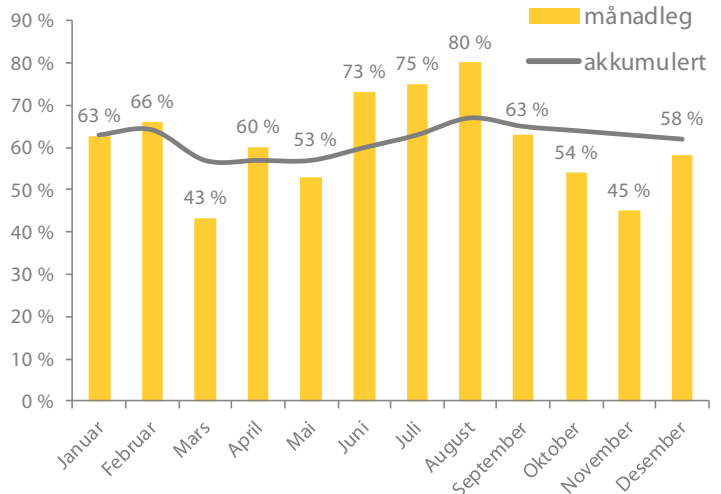
4.2 BUSETTING EINSLEGE MINDREÅRIGE

Av dei 759 busette einslege mindreårige kom 725 frå mottak, kor av 62 pst vart busett av IMDi. Som hovudregel busetter IMDi einslege mindreårige over 15 år, medan Bufetat busetter dei under 15 år.

Det var 202 einslege mindreårige som fylte 18 år før busetting i 2017. Dette vert rekna inn i talet på busette einslege vaksne, og ikkje i talet for einslege mindreårige. Dei utløyser likevel særskilt kommunalt tilskot for busetting av einslege mindreårige. Samla er det difor busett 961 personar som har utløyst dette tilskotet.

4.3 MÅNADLEG MÅLOPPNÅING - EINSLEGE MINDREÅRIGE

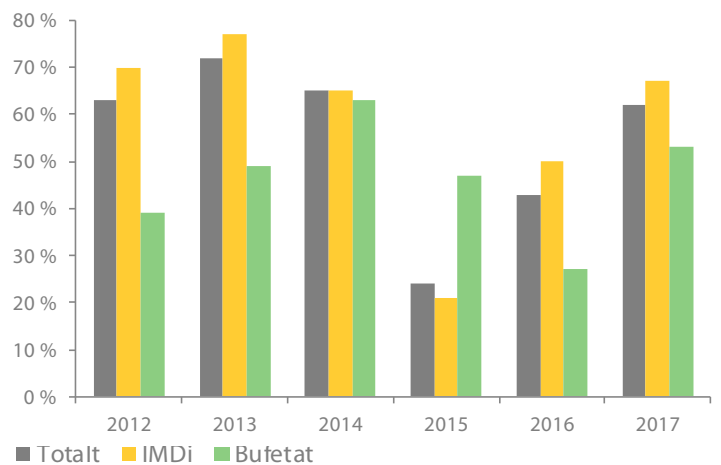

Av dei einslege mindreårige som vart busett i 2017, hadde 62 pst ei ventetid på under 3 månadar. Måloppnåinga for einskildmånadar har variert mellom 43 pst (mars) og 80 pst (august).

Den samla måloppnåinga har auka til 62 pst frå 43 pst i 2016. Dette er ei sær positiv utvikling.

Gjennomsnittleg ventetid for einslege mindreårige som ventar på busetting er gått monaleg opp samanlikna med utgangen av 2016, frå 3,8 til 5,7 mnd. Dette legg grunnlag for ei nedgang i måloppnåinga i tida framover. Den auka ventetida heng saman med at det no er få busettingsklare i mottak, og einskildspersonar med lang venetid trekk opp snitttida.

4.4 DEL EINSLEGE MINDREÅRIGE BUSETT INNAN 3 MÅNADAR ETTER VEDTAK

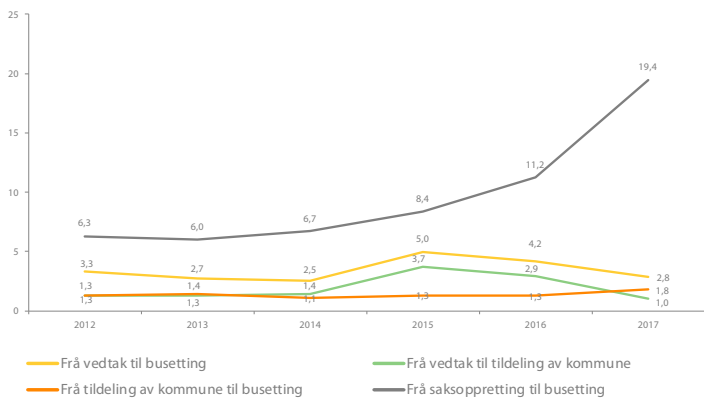

Som figur 4.4 syner, har det vore ei positiv utvikling av den samla måloppnåinga i 2017 samanlikna med dei to siste åra. Den akkumulerte måloppnåinga for IMDi er no 67 pst og er på veg opp mot nivået i 2013, som er året med høgast måloppnåing både for IMDi og totalt.

Bufetat har og ei auke i måloppnåing frå 27 pst til 53 pst frå 2016. Den er likevel framleis låg. Dette har samanheng med at det tek tid for kommunane å etablere tiltak rundt den ein-skilde av desse borna, som gjerne har behov for tettare oppfølging grunna sin låge alder.

4.5 HISTORIKK VENTETID (MND) FØR BUSETTING FRÅ MOTTAK - EINSLEGE MINDREÅRIGE (IMDI OG BUFETAT SAMLA)

Figur 4.5 syner utviklinga i ventetider for einslege mindreårige som er busett frå mottak. Etter ei auke i ventetid i 2015 grunna høge innkomstar, har kommunane bygt opp ein kapasitet som svarar til talet som skal busettast. Dette har ført til ei positiv utvikling i ventetidene.

Samstundes kan ein sjå ei auke i tida frå tildeling av kommune-plass til busettinga finn stad. Det tyder at nedgangen i ventetid i hovudsak ligg i IMDi sin tidsbruk for å inngå avtale med kommunane om busetting av ein-skildpersonar.

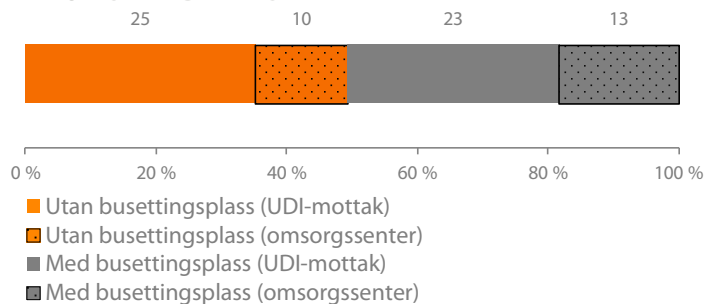
4.8 BUSETTINGSKLARE EINSLEGE MINDREÅRIGE - BUSETTINGSPLASS OG VENTETID

	IMDi		Bufetat		Totalt	
	kor av utan	totalt bus.plass	kor av utan	totalt bus.plass	kor av utan	totalt bus.plass
0-3 mnd	28	16	8	5	36	21
3-5 mnd	7	2	6	3	13	5
6-8 mnd	5	3	4	1	9	4
9-11 mnd	2	2	1	1	3	3
Over 12 mnd	6	2	4	-	10	2
Totalt	48	25	23	10	71	35

Talet på busettingsklare einslege mindreårige var lågt gjennom første tertial, men auka i andre tertial med bakgrunn i at dei med avgrensa løyve i påvente av dokumentert identitet kunne busettast. Talet på einslege mindreårige som ventar på busetting ved utgangen av 2017 var nede i 71, kor av 35 enno ikkje er tildelt ein kommune. Talet på busettingsklare einslege mindreårige har ikkje vore på eit så lågt nivå sidan 2013.

Ved utgangen av 2017 budde 21 pst av det totale talet på busettingsklare einslege mindreårige i ordinære mottak med ein følgjeperson. Følgjepersonen er ofte eit eldre syskjen, ei tante eller ein onkel. Desse busettast ofte som ein familie, og ikkje i dei ordinære tiltaka kommunane har for einslege mindreårige.

4.6 BUSETTINGSKLARE MED OG UTAN BUSETTINGSPLASS - EINSLEGE MINDREÅRIGE

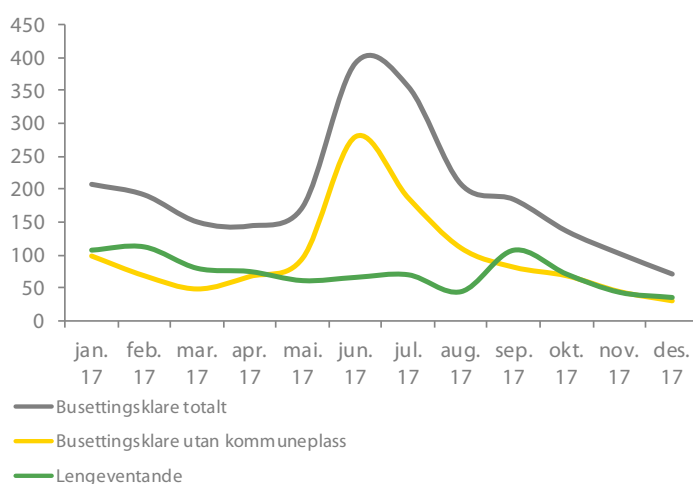

Ved utgangen av 2017 hadde litt over halvparten av dei 71 busettingsklare einslege mindreårige blitt tildelt ein kommune-plass.

Den samla gjennomsnittlege ventetida for dei busettingsklare einslege mindreårige har auka monaleg sidan utgangen av 2016, frå 3,8 månadar til 5,7 månadar. Dette har mellom anna samanheng med at når talet på busettingsklare er såpass lågt, vil dei med særleg høg ventetid ha større utslag på den gjennomsnittlege ventetida. Ei median ventetid på 2,9 månadar for dei busettingsklare einslege mindreårige understøttar dette.

I tillegg er det er stor skilnad i ventetid mellom dei ulike gruppene einslege mindreårige. Ventetida for dei som bur i omsorgssentre er 6,3 månadar, medan den er på 2,7 for dei som bur i mottak for einslege mindreårige. For dei einslege mindreårige med følgjeperson, er ventetida 11,6 månadar. Dette har samanheng med at den einslege mindreårige og følgjepersonen ofte får vedtak om opphald på ulike tidspunkt, og at det tek tid å kartleggje den beste busettingsløysinga for den ein-skilde einslege mindreårige.

4.7 UTVIKLING FOR VENTANDE I MOTTAK - EINSLEGE MINDREÅRIGE

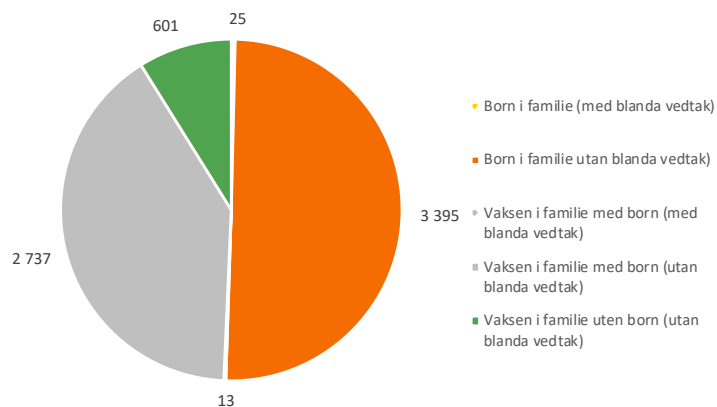
Figuren over syner utviklinga for busettingsklare einslege mindreårige det siste året. Figuren syner at den kraftige nedgangen i talet på busettingsklare einslege mindreårige dei siste månadane i 2016 strakk seg fram til juni 2017. På dette tidspunktet vart det opna for at einslege mindreårige med avgrensing i løyvet i påvente av dokumentert identitet kunne busettast. Grafen viser difor ei stor auke i talet på einslege mindreårige som venta på busetting frå juni. Blant dei 71 som venta på busetting ved utgangen av 2017, var det 12 som hadde slikt løyve.

Del 5: Familjar

Det var busett 6 771 personar som var del av ei familieei-ning. 3 420 av desse var born under 18 år. Samstundes var det ved utgangen av året 650 busettingsklare personar i fam- ilieeiiningar kor av 363 var born under 18 år.

5.1 BUSETTE FAMILIEEININGAR - PERSONKATEGORIAR

61 pst av dei totalt 11 078 busette i 2017 var del av ei familieei-ning. Dette er ei auke på 10 prosentpoeng samanlikna med 2016. Familieeiiningane inkluderer gruppene born i familie, vaksen i familie med born og vaksen i familie utan born.

Figuren over syner at litt over halvparten av personane i fam- ilieeiiningane var born, medan vaksne utgjorde 49 pst. Dei tynne, skraverte områda er busette personar som var i familie med ein eller fleire med vedtak utan rett til busetting. Dette gjaldt til saman 38 personar.

5.2 BUSETTING FAMILIAR

6 771

mottak
3 725

overføringsflyktingar
2 795

utanfor mottaks-
systemet
251

Det er ei auke i delen av dei busette som er del av ein fami- lieeiining samanlikna med førre år. Av dei 6 771 busette som tilhøyre familieeiiningar vart 3 725 busett frå mottak, som utgjer 55 pst. Dette er på same nivå som dei siste åra. Det tyder at auka i delen busette som er del av ein familieeiining har delt seg jamt på gruppene busett frå mottak og dei som vart busett som overføringsflyktingar.

98 pst av overføringsflyktingane er busett i 2017 var del av ein familieeiining. [Les meir om overføringsflyktingar i del 8.](#)

251 av dei busette familiepersonane oppheldt seg utanfor mot- takssystemet før busetting.

5.3 BUSETTE BORNEFAMILIAR - MED OG UTAN RETT TIL BUSETTING

	BORN		FAMILIE- EININGAR	
	Tal	Del av total	Tal	Del av total
Fam der alle har rett til busetting	3 395	99 %	1 347	99 %
Fam der ikkje alle har rett til busetting	25	1 %	14	1 %
TOTALT	3 420	100 %	1 361	100 %

Dei fleste bornefamiliane som er busett i 2017 var del av ein familie der alle kunne busettast. Dette gjaldt heile 99 pst av familiane.

Dei 3 420 borna var del av familjar som strakk seg opp til 12 personar. Den storleiken som forekom hyppigast var på 4 personar, og snittet var 4 personar. Det kan vere krevjande for kommunane å skaffe bustad for dei største familiane eller gjere andre tilretteleggingar før busetting.

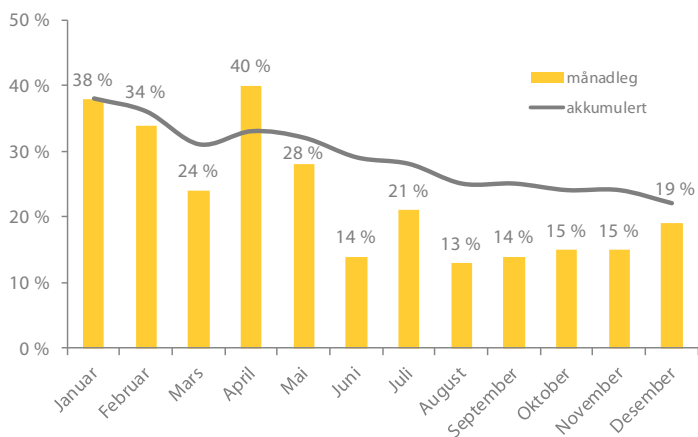
IMDi prioriterer busetting av bornefamiliar på lik linje med eins- lege mindreårige. Busetting av bornefamiliar er tidkrevjande av fleire grunnar; mellom anna skal det gjennomførast ei kartleg- gjing av eventuelle behov for tilretteleiing av kvar einiskild person (t.d. plass i skule og bornehage).

I bornefamiliar er det ei særskild utfordring når eitt eller fleire familiemedlem har vedtak som ikkje gir grunnlag for busetting. Løysinga for desse familiane er at dei får ein kommune å flytte til, og at det lagast ei særordning for dei i familien som ikkje har opphaldsløyve. Det kan vere utfordrande å få til slike avtaler med kommunane, ettersom personane utan ordinært løyve verken utløyser integreringstilskot eller har rett på introduk- sjonstønad eller introduksjonsprogram.

47 pst av dei 198 familiane som venta på busetting ved utgan- gen av året, hadde eitt eller fleire medlem utan grunnlag for busetting. Til samanlikning hadde berre to prosent av familiane som vart busett til no eit medlem med løyve som ikkje ga grunnlag for busetting. Den store skilnaden syner kor krev- jande det er å få busett familjar der eitt eller fleire medlem ikkje har rett på busetting.

5.4 MÅNADLEG MÅLOPPNÅING - FAMILIAR

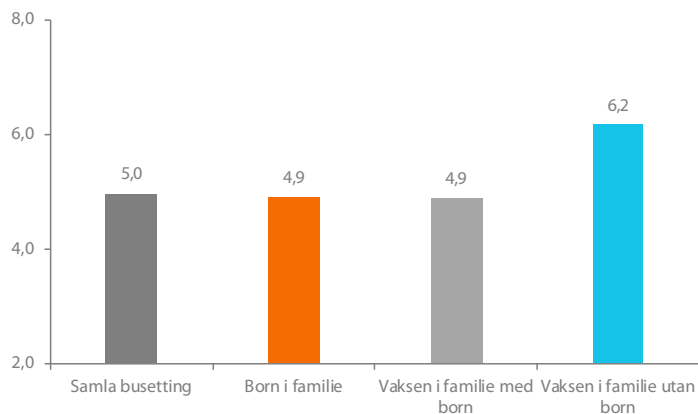
IMDi har som målsetting at familiar skal busettast innan tre månadar etter vedtak.

Familiane som er busett i 2017 hadde ei ventetid frå vedtak til busetting som svara til ei samla måloppnåing på 22 pst. Figur 5.4 syner at måloppnåinga i dei ulike månadane har variert mellom 40 pst (april) til 13 pst (august).

41 pst av dei busette personane i familieeiningar, kjem til Noreg som overføringsflyktningar. I tillegg til tilretteleiinga i forkant av busetting som er omtala under 5.3, tek det tid å organisere reisen deira frå landa dei oppheld seg i til Noreg. Dette bidrar til å gjere det krevjande å busette desse innan tre månadar etter vedtak om opphald.

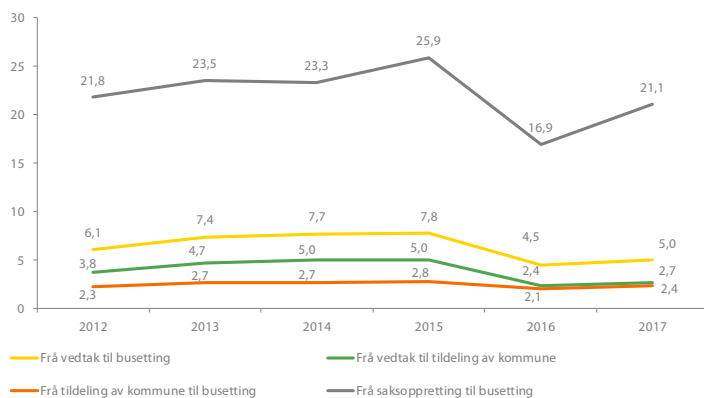
Samla var 82 pst av familiepersonane busett innan 6 månadar etter vedtak om opphald.

5.5 VENTETID (MND) FRÅ VEDTAK TIL BUSETTING - PERSONAR I FAMILIEEININGAR

Figuren over syner ventetidane til dei ulike persongrubbane som utgjer dei busette familiane. Samla har familiane om lag lik ventetid som det som gjeld den samla busettinga. Det er familiar utan born som har høgast ventetid. Dette heng saman med at IMDi prioriterar busetting av bornefamiliar.

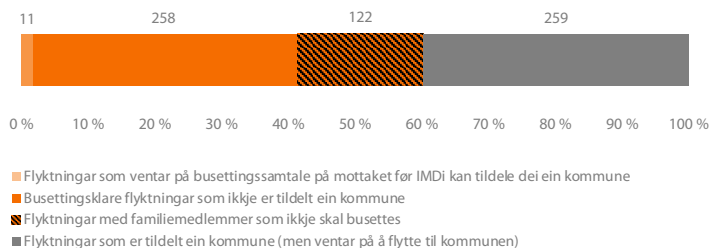
5.6 HISTORIKK VENTETID (MND) FØR BUSETTING FRÅ MOTTAK - FAMILIAR

Figur 5.6 syner historikk i gjennomsnittleg ventetid for busette familiar frå mottak. Ventetidene har gått monaleg ned sidan 2015, frå 7,8 mnd til 5,0 mnd frå vedtak til busetting. Dette har samanheng med at mange lengeventande vart busett i 2015, samstundes som busettingskapasiteten i kommunane har vore høg dei siste åra. Det er på så måte ei venta utvikling.

Det har vore ei auke i ventetid frå 2016 til 2017. Auka ligg både i tida IMDi brukar for å tildele kommune, og tida frå tildeling av kommune til busetting.

5.7 BUSETTINGSKLARE MED OG UTAN BUSETTINGSPLASS - PERSONAR I FAMILIEEININGAR

Av dei 650 personane i familieeiningar som var busettingsklare ved utgangen av året, var 363 born. 40 pst av familiepersonane hadde fått tilbod om busettingsplass.

Blant familiepersonane var det berre 11 som venta på busettingssamtale i mottaket. Informasjonen frå samtalen er med på å førebu sakshandsaminga slik at naudsynte tilretteleggingar kan takast omsyn til i busettinga. Av dei 391 som ikkje var blitt tildelt ein kommune (søkt ut), var det 122 som var i familie med nokon som ikkje kunne busettast. IMDi jobbar med å løyse busettingssakene deira, men det er ein særskilt lang prosess, jf. det som er skriven om desse familiane under 5.3.

5.9 BUSETTINGSKLARE BORNEFAMILIAR - MED OG UTAN RETT TIL BUSETTING*

	BORN		FAMILIE- EININGAR	
	Tal	Del av total	Tal	Del av total
Fam der alle har rett til busetting	236	65 %	104	53 %
Fam der ikkje alle har rett til busetting	127	35 %	94	47 %
TOTALT	363	100 %	198	100 %

*Tala inkluderar born i familie både med og utan busettingsplass

Dei 363 busettingsklare borna tilhørde 198 familieeiningar. I 47 pst av desse familiane var det personar som ikkje hadde rett til busetting, og 35 pst av dei busettingsklare borna var del av ein slik familie jf. problemstillinga som er nemnt under 5.3.

5.10 BUSETTINGSKLARE PERSONAR I FAMILIEEININGAR

Ventetid	Kompliserande vedtak	Ukompliserande vedtak	Totalt
Under 3 mnd	34	348	382
3-6 mnd	28	73	101
6 mnd - 1 år	33	64	97
Over 1 år	57	13	70
Totalt	152*	498*	650*
Gjennomsnittleg ventetid i månadar	14,3	3,2	5,8

*Tala inkluderar personar som er blitt tildelt ein kommuneplass, men som ventar på å flytte til kommunen.

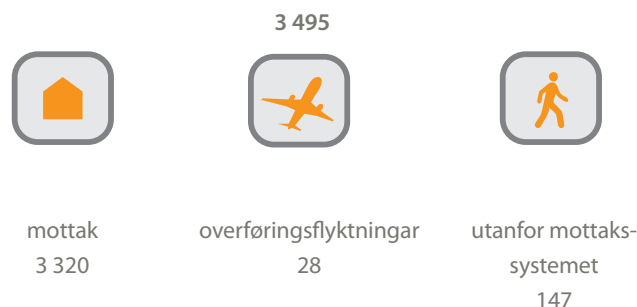
Den gjennomsnittlege ventetida frå vedtak for alle busettingsklare familiepersonar har gått opp frå 4,0 månadar i 2016 til 5,8 månadar i 2017.

Lågare ventetid ser ein viss ein trekker frå personar i familie med nokon som har vedtak som ikkje gir grunnlag for busetting (i tabellen kalt kompliserande vedtak). Personar i familieeiningar utan slike kompliserande vedtak har ei ventetid på 3,2 månadar medan personar som er i familie med nokon som har slike vedtak har ei gjennomsnittleg ventetid på om lag 14,3 månadar. Den store skilnaden er med på å synleggjere den store utfordringa det er å busette personar som er i familie med nokon som ikkje har rett til busetting.

Del 6: Einslege vaksne

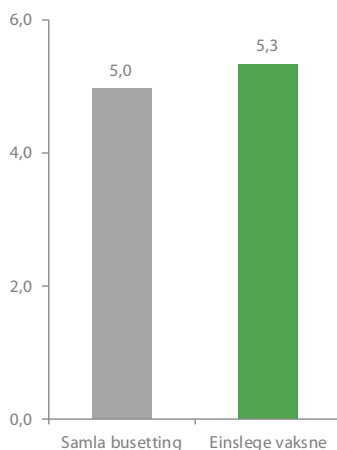
Einslege vaksne ventar stadig kortere frå vedtak om opphald til busetting.

6.1 BUSETTING EINSLEGE VAKSNE

I 2017 vart det busett 3 495 einslege vaksne. Av dei busette vart fleirtalet busett frå mottak, medan 28 var overføringsflyktningar og 147 oppheldt seg utanfor mottakssystemet før busetting.

6.2 VENTETID (MND) FRÅ VEDTAK TIL BUSETTING - EINSLEGE VAKSNE

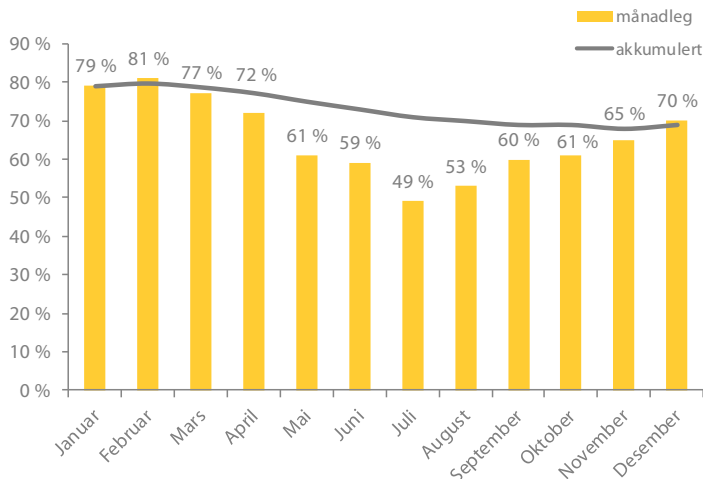
Samla utgjør einslege vaksne 32 pst av alle busette i 2017, noko som er ein nedgang frå 39 pst i 2016. I snitt var ventetida deira 5,3 månadar frå vedtak til busetting, og er noko høgare enn for den samla busettinga. Skilnaden i ventetid mellom dei ulike personsgruppene er liten samanlikna med tidlegare år.

Ventetida frå vedtak om opphald til busetting har gått ned frå 5,6 månadar i fjor, og ytterlegare frå 10,8 i 2015. Denne nedgangen tyder at kommunane har vorte flinkare til å planlegge busetting av einslege vaksne. I staden for at kommunane må finne ein bustad til kvar av dei einslege, vert mange av dei busett i bufellesskap. Dette medverkar til at fleire vert busett raskare.

Av dei som nyttar seg av avtalt sjølvbusetting, som omtala under 2.5, er fleirtalet einslege vaksne. Blant dei 472 som nytta seg av avtalt sjølvbusetting i 2017, var 294 einslege vaksne. Desse hadde ei gjennomsnittleg ventetid på 4,0 månadar frå vedtak til busetting, samanlikna med 5,3 månadar for einslege vaksne totalt.

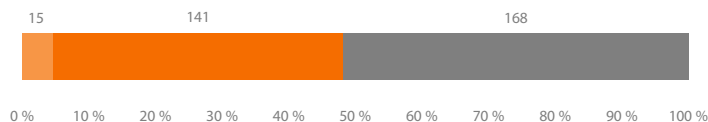
6.3 MÅNADLEG MÅLOPPNÅING - EINSLEGE VAKSNE

Ettersom einslege vaksne utgjer ein stor del av den samla busettinga, vil måloppnåinga deira i stor grad påverke den samla måloppnåinga. Det er ei målsetting at 90 pst av alle einslege vaksne skal busettast innan 6 månadar etter vedtak om opphald. Resultaktkravet vart auka frå 55 pst til 90 pst i 2017.

Måloppnåinga for einslege vaksne har variert frå 49 pst (juli) til 81 pst (februar). Dette gav ei samla måloppnåing på 69 pst i 2017. 97 pst av dei enslege vaksne vart busett innan 12 mnd etter vedtak om opphald.

6.4 BUSETTINGSKLARE MED OG UTAN BUSETTINGSPLASS - EINSLEGE VAKSNE

- Flyktningar som ventar på busettingsamtale på mottaket før IMDi kan tildele dei ein kommune
- Busettingsklare flyktningar som ikkje er tildelt ein kommune
- Flyktningar som er tildelt ein kommune (men ventar på å flytte til kommunen)

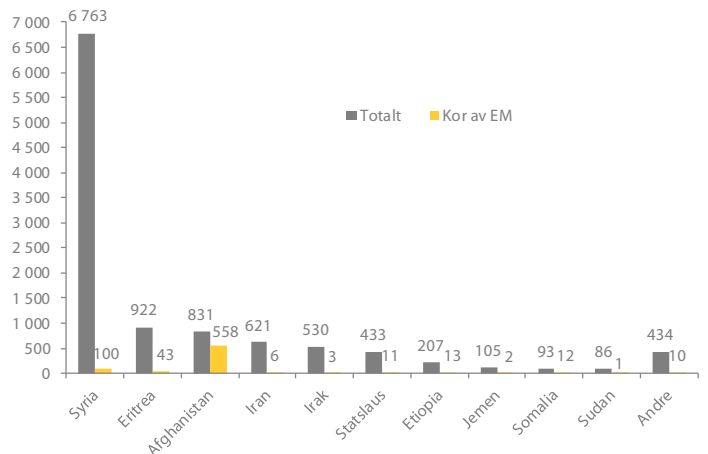
Blant dei 324 busettingsklare einslege vaksne i mottak var det 52 pst som hadde fått tilbod om busettingsplass ved utgangen av andre tertial. Dette er ei auke på 13 prosentpoeng samanlikna med utgangen av fjoråret.

I tråd med at mange vert tildelt busettingskommune og ei raske busetting av einslege vaksne, har delen lengeventande blant dei einslege vaksne vorte redusert frå 43 pst ved utgangen av 2015, til 27 pst ved utgangen av 2017. Samstundes er det ein auke i del frå utgangen av fjoråret, då berre 10 pst var lengeventande.

Den gjennomsnittlege ventetida for dei einslege vaksne som ventar i mottak er no 4,7 månadar. Det vil vere viktig å ha fokus på å busette dei som har venta lengst.

Del 7: Nasjonalitet

7.1 NASJONALITET BUSETTE

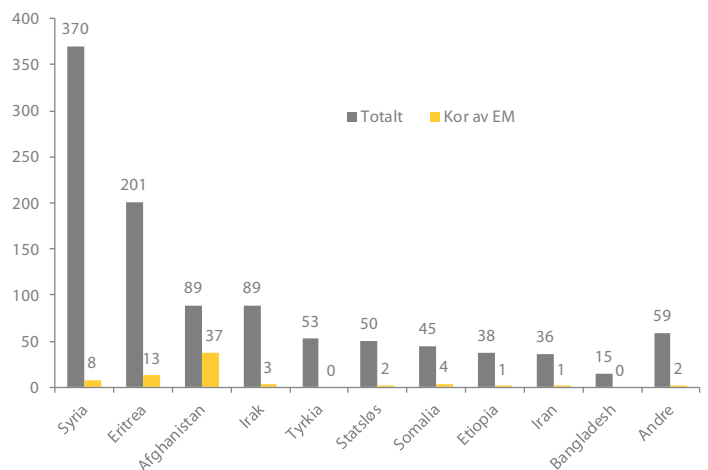

Det vart busett personar frå 53 ulike nasjonar i 2017. I tillegg kjem statslause. Dei tre største nasjonalitetsgruppene var syrarar, eritrearar og afghanarar. Syrarar utgjorde heile 61 pst av dei busette, medan eritrearar og afghanarar begge utgjorde 8 pst. Dei øvrige nasjonalitetsgruppene utgjorde til saman 23 pst. Dei tre største nasjonalitetsgruppene er dei same som i 2016.

60 pst av syrarane vart busett frå mottak eller oppheldt seg utanfor mottakssystemet før busetting, medan 40 pst kom som overføringsflyktningar. [Les meir om overføringsflyktningar i neste del.](#)

Dei einslege mindreårige var busett i 2017, kom frå 13 ulike nasjonar. I tillegg kjem statslause. Afghanarar er framleis den klart største gruppa, og utgjorde 74 pst av dei busette einslege mindreårige. Syrarar og eritrearar utgjorde høvesvis 13 pst og 6 pst. Dei øvrige nasjonalitetsgruppene utgjorde til saman kun 7 pst.

7.2 NASJONALITET BUSETTINGSKLARE

Dei 1 045 busettingsklare personane i mottak ved utgangen av 2017 kom frå til saman 32 nasjonar. I tillegg kjem statslause. Syrarar var den største nasjonalitetsgruppa også blant dei busettingsklare, og utgjorde 35 pst. Etter syrarar fulgte eritrearar med 19 pst, og afghanarar med 9 pst.

Dei 71 busettingsklare einslege mindreårige kom frå til saman 9 ulike nasjonar. I tillegg kjem statslause. Afghanarar var den største nasjonalitetsgruppa, og utgjorde over halvparten av alle busettingsklare einslege mindreårige.

7.3 BUSETTINGSKLARE I MOTTAK - NASJONALITET OG PERSONKATEGORI

Nasjonalitet	Einslege kvinner	Einslege menn	Familiær, kvinner	Familiær, menn	Totalt
Syria	12	99	123	136	370
Eritrea	55	64	51	31	201
Afghanistan	2	62	14	11	89
Irak	6	17	33	33	89
Tyrkia	1	3	23	26	53
Statsløs	2	8	23	17	50
Somalia	3	9	23	10	45
Etiopia	2	3	26	7	38
Iran	3	15	8	10	36
Bangladesh	-	1	9	5	15
Andre	9	19	20	11	59
Totalt	95	300	353	297	1 045

Tabellen over syner korleis fordelinga er mellom kjønn, nasjonalitet og personkategori. Den største einskildgruppa i tabellen er menn/gutar i familiar frå Syria, som utgjorde 13 pst av alle busettingsklare.

Blant einslege var det 24 pst kvinner og 76 pst menn, medan kvinner utgjorde 54 pst av personar som er del av ein familieeiing. Samla sett utgjorde kvinner 34 pst av busette og 43 pst av dei busettingsklare ved utgangen av 2017.

7.4 BUSETTE - NASJONALITET OG MÅLOPPNÅING

Nasjonalitet	Totalt	Del busett innan 6 mnd	Del busett innan 12 mnd
Syria	6 763	76 %	96 %
Eritrea	922	65 %	93 %
Afghanistan	831	77 %	92 %
Iran	621	67 %	93 %
Irak	530	64 %	89 %
Statslaus	433	72 %	92 %
Etiopia	207	54 %	81 %
Jemen	105	61 %	88 %
Somalia	93	45 %	78 %
Sudan	86	40 %	92 %
Andre	434		
Totalt	11 078*	76 %	97 %

*Totaltalet inkluderer 53 personar med skjerma identitet.

Tabellen over syner samanhengen mellom nasjonalitet og måloppnåing. Dei busette syrarane, som utgjør den største nasjonalitetsgruppa, har ei måloppnåing på same nivå som den samla busettinga.

Lågast måloppnåing finnar ein blant busette frå Sudan og Somalia. Fordi det er så få som er busett frå desse nasjonalitetsgruppene, får busette med lang ventetid stor påverknad på måloppnåinga.

Del 8: Overføringsflyktningar

8.1 BUSETTING AV OVERFØRINGSFLYKTNINGAR

Busette	2 838
Bodsente, ikkje komne	456
Totalt	3 294

I 2017 vart det busett 2 838 overføringsflyktningar. I tillegg til dei busette, vart det sendt reisebestilling for 456 overføringsflyktningar som fyrst vil bli busett i løpet av første tertial i 2018.

Kvota for uttak av overføringsflyktningar i 2017 var 3 120, kor av 3 000 skal vere syrarar. Av dei 2 838 overføringsflyktningane som vart busett i 2017, var difor 94 pst syrarar. Dei øvrege 120 var ubunden av opprinnelsesland. Desse overføringsflyktningane tilhørte 17 ulike nasjonalitetsgrupper. I tillegg kjem statslause.

I 2017 er det gjennomført til saman sju uttakskommisjonar i Libanon og Tyrkia. IMDi deltok på uttakskommisjonane saman med UDI, PU og PST. Dei andre overføringsflyktningane blir fremma som einskildsakar.

Familiar vert prioritert under uttakskommisjonar. 98 pst av dei busette overføringsflyktningane i 2017 var del av ein familieeiing.

Del 9: Særskilt tilskot for busetting

9.1 UTBETALING AV TILSKOT VED BUSETTING AV PERSONAR MED ALVORLEGE FUNKSJONSHEMMINGAR OG/ELLER ÅTFERDSVANSKAR

FH-TILSKOT	
Tilskot 1:	Tilskot 2:
72,8 mill. kr	479,2 mill. kr
404 utbetalningar	975 utbetalningar

I 2017 vart det til saman innvilga 552 millionar kroner i særskilt tilskot til kommunar som busett flyktningar med nedsett funksjonsevne og/eller åtferdsvanskar. Desse delte seg på 1 379 saker.

Summen for 2017 utgjorde ei auke på meir enn 115 millionar kroner samanlikna med fjoråret, og ei auke på om lag 165 millionar frå 2015. Det er difor ei tydeleg auke i utbetalningar av tilskotet. Samstundes er det kun ei mindre auke i talet på saker samanlikna med 2016, frå 1 053 til 1 379. Det vil seie at det gjennomsnittlege utbetalingsbeløpet per sak har gått ned, frå om lag 414 000 i 2016 til om lag 400 000 i 2017. Det auka talet på søknadar har vore ei venta utvikling sett i samanheng med den høge busettinga dei siste åra, samstundes som fleire kommunar busett enn tidlegare og tilskotet blir kjent for fleire.

Dei innvilga sakene i 2017 kom frå 183 kommunar, samanlikna med 162 i 2016 og 154 i 2015. Dette heng truleg saman med den auka busettinga dei siste åra, og auka i talet på kommunar som busett.

Talet på busettingskommunar har auka frå 340 i 2014 til 411 i 2016 og 386 i 2017. Søknadane i 2017 gjeld i stor grad personar som er busett åra før av di søknadsfristen er om lag eitt år etter busettinga.

9.2 TILSKOT VED BUSETTING AV PERSONAR MED ALVORLEGE FUNKSJONSHEMMINGAR OG/ELLER ÅTFERDSVANSKAR - KJØNN OG ALDER

	MANN	KVINNE	TOTALT
Under 18 år	444	212	656
18 - 24 år	171	65	236
25 - 39 år	157	115	272
40 - 59 år	97	90	187
Over 60 år	12	16	28
Totalt	881	498	1 379

Medan kjønnsdelinga for personar som utløyser tilskotet har vore stabil over tid, har det dei siste åra vore ei auke i delen menn som utløyser tilskotet. Delen har auka frå 56 pst i 2015 til 59 pst i 2016, og enda på 64 pst i 2017.

Det er mindreårige som utgjer den største enskilde aldersgruppa, og utløyser 48 pst av utbetalingane. Dette er på nivå med førre år.

Del 10: Vedtak om busettingsplassar

I 2017 vart det registrert vedtak om 12 158 busettingsplassar i kommunane. Av desse var 795 meint for einslege mindreårige.

10.1 MÅLTAL OG VEDTAK OM BUSETTINGSPLASSAR

	Totalt
Måltal for busetting	11 500
Oppmoda busettingsplassar	12 714
Vedtak om busettingsplassar	12 158
Tal på kommunar som er oppmoda (med positivt vedtak)	401 (381)

10.2 MÅLTAL OG VEDTAK OM BUSETTINGSPLASSAR FOR EINSLEGE MINDREÅRIGE

	Totalt
Måltal for busetting	700
Oppmoda busettingsplassar	747
Vedtak om busettingsplassar	795
Tal på kommunar som er oppmoda (med positivt vedtak)	116 (114)

I tråd med nye ankomstprognosar, vart måлтаlet for busetting i 2017 redusert frå 12 000 til 11 500 av Nasjonalt utval for mottak og busetting. Det samla måлтаlet på 11 500 inkluderer og einslege mindreårige over og under 15 år, som busettes av høvesvis IMDi og Bufetat. Desse har eit eiga måltal, som i februar vart justert frå 1 100 til 700.

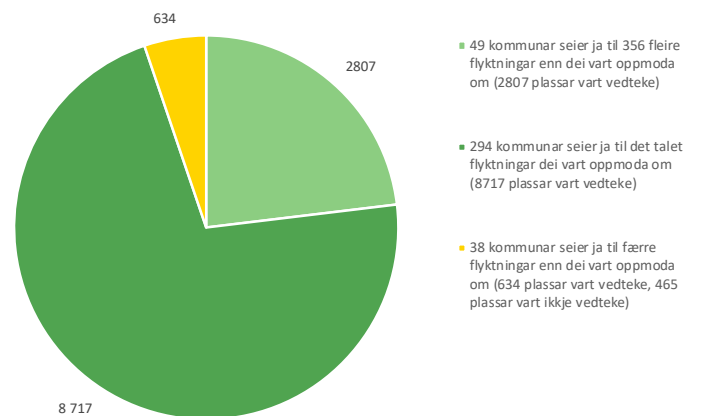
Ved slutten av året var det registrert vedtak om 12 158 busettingsplassar i 381 kommunar. Dette utgjorde 96 pst av plassane det vart oppmoda om. Sjølv om 20 kommunar anten ikkje svarte på oppmodinga eller svarte nei, var det 49 kommunar som vedtok fleire busettingsplassar enn oppmoda. På overordna nivå har difor kommunane vist ei vilje til å busette i tråd med behovet.

Busettinga på 11 078 svarar til ei plassutnytting på 91 prosent, og 96 pst av måлтаlet. IMDi arbeider for at alle plassane som kommunane til ein kvar tid stiller til disposisjon skal nyttast.

Det har vore store endringar i busettingsbehovet for einslege mindreårige dei siste åra. Gjennom 2016 vart behovet justert frå 4 400 heilt ned til 1 600. Då oppmodinga for 2017 vart sendt ut i oktober 2016, såg behovet ut til å verte 1 100. Det vart imidlertid endringar gjennom det neste halve året, og behovet vart i februar 2017 justert til 700. Dette hadde samanheng med lågare innkomstar enn venta, samt ei lågare innvilging hjå UDI. IMDi sendte difor i februar ei ny oppmoding til aktuelle kommunar, og har vore i dialog med dei om eit redusert tal på busettingsplassar for desse borna.

Talet på busettingsplassar til einslege mindreårige enda med å svare til behovet.

10.3 BUSETTINGSVEDTAK I HØVE TIL OPPMODING

Blant kommunane som har svart ja på oppmodinga, var det 49 kommunar som ynskja å busette fleire personar enn dei vart oppmoda om. I tillegg kom 294 kommunar som hadde fatta vedtak om å følgje oppmodinga.

Nokre kommunar fatta vedtak om lågare tal enn oppmodinga. IMDi gjekk glipp av 465 busettingsplassar grunna dette.

I kommunane som anten ikkje har svart eller som har avvist oppmodinga frå IMDi, var det eit potensiale for om lag 432 busettingsplassar.

10.4 KOMMUNESTORLEIK (FOLKETAL) OG VEDTAK OM BUSETTING

	under 3 000	3 000- 8 000	8 000- 15 000	15 000- 25 000	over 25 000	Totalt
1-10	91	40				131
11-20	32	61	13	2	1	109
21-30	3	16	11	10	1	41
31-40		6	22	7	2	37
41-50		1	8	4	2	15
51-60		1		8	4	13
61-70			1	2	5	8
71-80				2	4	6
81-90					5	5
91-100						
Over 100					16	16
Utan vedtak	33	6	4		2	45
Totalt	159	131	59	35	42	426

Tabell 10.4 syner forholdet mellom kommunestorleik og vedtak om busetting. Kommunane som ikkje er oppmoda kjem fram saman med kommunane som sa nei til busetting eller var utan vedtak. Desse tel 45 til saman. Dei fleste av dei tilhørde den minste kommunekategorien, altså færre enn 3 000 innbyggjarar.

Det var til saman 131 kommunar som hadde vedtak om å busette 1-10 flyktningar, kor av alle tilhørde dei to minste kategoriene av kommunar, altså færre enn 8 000 innbyggjarar.

I hovudsak syner tabellen ein samanheng mellom folketal og vedtak om busetting.

10.5 KOMMUNEVEDTAK OG BUSETTING

	Ingen busetting	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-90	91- 100	Over 100	Totalt
1-10	14	97	19	1									131
11-20	2	23	74	10									109
21-30		2	12	24	2	1							41
31-40			1	10	25	6	1						37
41-50					3	1	6						15
51-60					1	4	8						13
61-70				1	1	2	2	2					8
71-80					1	2	1	5					6
81-90							1	5	3	2			5
91-100													0
Over 100									1		1	14	16
Utan vedtak	24	13	4		2		1	1					45
Totalt	40	135	110	46	34	13	19	8	4	2	1	14	426

Tabellen over syner forholdet mellom kommunevedtak (vertikal akse) og faktisk busetting (horisontal akse) i 2017.

Kommunar som er markert med grønt har busett fleire enn dei har vedtak om. Kommunar markert med gult ligg etter med busetting sett i samanheng med vedtaket sitt.

Markeringa tek kun hensyn til personar som er busett innan utgangen av året - og tel ikkje personar som er blitt tildelt ein kommune, men som enno ikkje har flytta dit. Dette gjeld nesten 500 personar. Det er difor ei rekke kommunar som ved utgangen av året var i prosess med å fylle enda fleire av busettingsplassane sine, men som av ulike årsakar ikkje rakk det før års slutt.

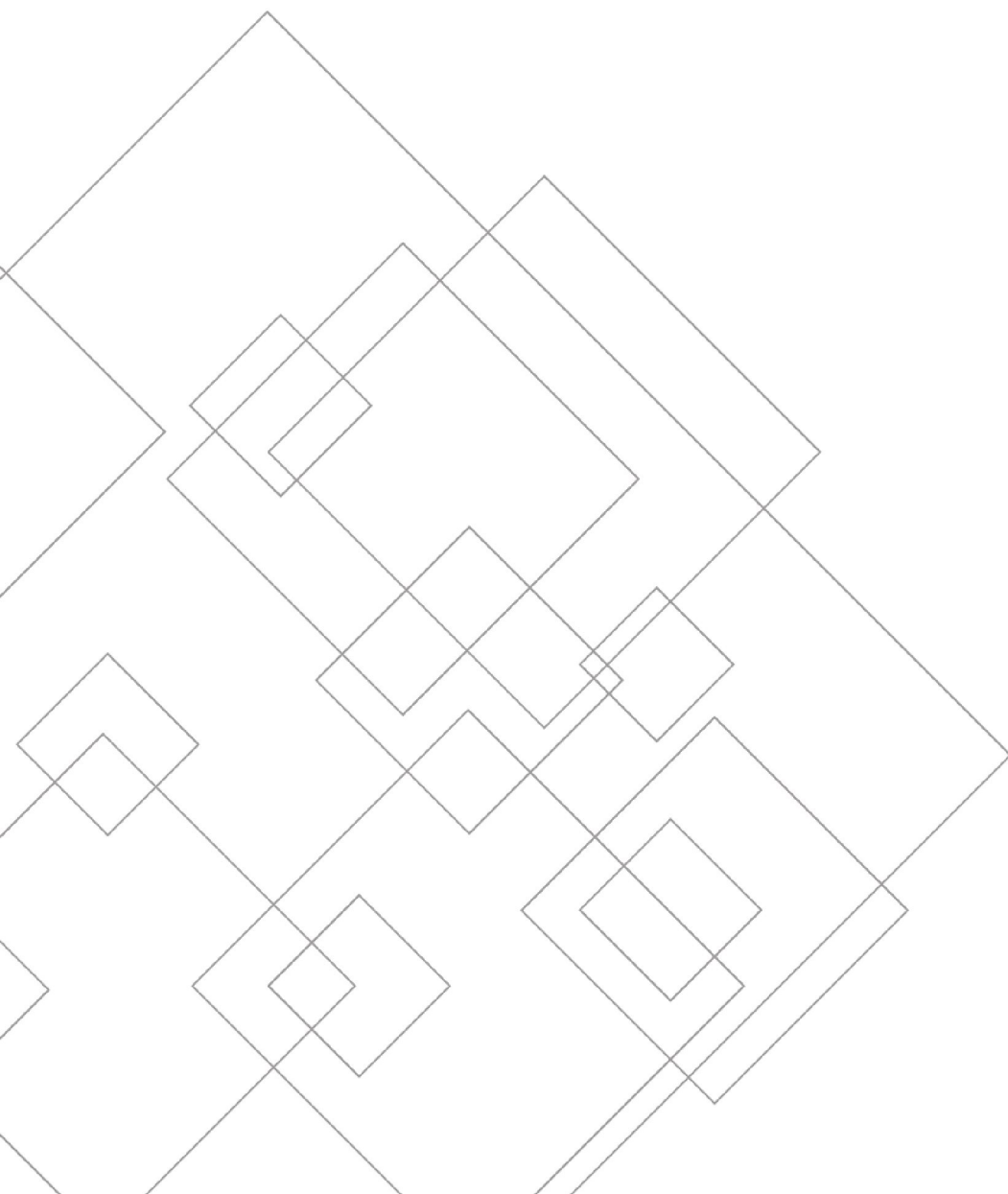
IMDi har registrert busetting i til saman 386 kommunar i 2017, samanlikna med 411 i fjor. Denne nedgangen er naturleg, sett i samanheng med ei lågare busetting i år enn i fjor. På same måte vil talet på busettingskommunar synke ytterlegare neste år.

Oppmodinga for 2018 vart sendt ut i november 2017, og reflekterte eit sterkt redusert busettingsbehov på 4 400 busettingsplassar. Oppmodinga vart difor begrensa til kommunar av ein viss storleik og med ei minimum oppmoding på 10 busettingsplassar.

FoU-prosjekter 2017

Vedlegg 4 til IMDi's årsrapport.

Avsluttede forskning- og utviklingsprosjekter i 2017.

IMDi
Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

Innhold

1	Bosetting av flyktninger	2
	Busettingsklare flyktninger og avtalt sjølvbusetting	2
	Buretleiing og rettleiing i bustadkarriere for flyktningar.....	4
	Tjenesteutvikling: Brukerretting av service og support.....	5
	Utredning av tilskudd for flyktninger med nedsatt funksjonsevne.....	6
2	Kvalifisering og sysselsetting	6
	Integreringsmottak.....	6
	Jobbsjansen 2016: Analyse av individ- og prosjektrapportering	7
	Om brukerne fikk bestemme	9
	Evaluering av kompetansekartlegging	9
3	Folkehelse, deltakelse og holdninger	10
	Rapport om folkehelse og integrering.....	10
	Innvandrarorganisasjonar si rolle i integrering	12
	Næringslivsundersøking om integrering av flyktningar	14
	Befolkningsundersøkelse om integrering av flyktninger	15
4	Serier	16
	Kommunane sine utgifter til busetting og integrering av flyktningar i 2016	16
	Behovet for tolk i 2016	18
	Kommuneundersøkinga 2016	19
	Oppsummert forskning om velferdstjenester.....	22

1 Bosetting av flyktninger

Busettingsklare flyktninger og avtalt sjølvbusetting

Kommunar i denne studien rapporterer at avtalt sjølvbusetting gjer det mogleg å busette fleire flyktningar enn dei elles ville klart. Samstundes er det område som ulike aktørar må rette merksemda mot for at ordninga skal fungere best mogleg.

Publisert 1. mars 2017

Denne studien er andre og siste del av eit større oppdrag om [flyktningar som finn bustad på eigenhand](#). Første del, som kartlegg [korleis avtalt sjølvbusetting praktiserast i kommunane](#), vart ferdigstilt våren 2016.

I denne rapporten ser NIBR på kommunane og flyktningar sine erfaringar med ordninga, samt kva implikasjonar ordninga har. Casekommunar i studien har vore Oslo (tre bydelar), Sarpsborg, Bergen, Volda, Tromsø og Trondheim.

Hovudfunn frå rapporten

- Avtalt sjølvbusetting har påverka busettingssystemet positivt. I casekommunane har fleire flyktningar vorte busett og busettinga går raskare når flyktningane kjem inn som ein aktiv part.
- Det er ikkje først og fremst tilgang på bustad som avgjer flyktningane sitt kommuneval, men forhåpningar om moglegheiter i utdannings- og arbeidsmarknaden.
- Ordninga er i støypeskeia, omgrepsbruken har ikkje «sett seg». Kommunane fyller omgrepet avtalt sjølvbusetting med ulikt innhald, også innanfor ein og same kommune kan omgrepet verte brukt ulikt.
- Mange av dei flyktningane som vart busett på denne måten leiger av andre innvandrarak og får tilgang til delar av leigemarknaden som kommunen ikkje har hatt tilgang til.
- Avtalt sjølvbusetting kan sjåast som ein nettverksdriven form for busetting, fordi nokre av rollene offentlege styresmakter har i busettinga, vert overtatt av nettverk flyktningane er ein del av. Flyktningane inngår i hjelperelasjonar med kvarandre, dei bidreg med å finne bustader og gjer integreringa i lokalsamfunnet lettare.

- Det førekjem også at rolla som hjelpar slår over i ei meklarrolle – der flyktningar kan verte avkrevd pengar eller andre ytingar for å få tilgang på bustadkontraktar. Dersom kontaktpersonar kontrollerer tilgangen til gode (som bustadkontraktar), kan flyktningar hamne i eit gjelds- eller klienttilhøve til dei som i utgangspunktet var deira hjelparar.
- Dersom omfanget av avtalt sjølvbusetting aukar monaleg i dei mest attraktive kommunane, kan det kan verte vanskeleg å finne tilfredsstillande bustader.
- Avtalt sjølvbusetting kan innebere ein større risiko for dårlege butilhøve, for at flyktningar vert utnytta og/eller misser bustaden. I kommunar med høge leigepisar i bustadmarknaden hadde desse flyktningane også høgare husleige enn dei som vart busett i bustader kommunen sjølv skaffa.
- Kommunane erfarer dels at dei som har nytta seg av avtalt sjølvbusetting har ein uavklara busituasjon som har forstyrrende effekt på deltaking i introduksjonsprogrammet. Også etter endt introduksjonsprogram held mange fram med å bu trongt.

Tilrådingar frå NIBR

Staten må bidra til spreining av informasjon til kommunar, asylmottak og flyktningar.

- Kommunane bør marknadsføre moglegheita for avtalt sjølvbusetting til flyktningar og asylmottak. Vidare kan kommunane inkludere avtalt sjølvbusetting i sin verktøykasse for busetting, t.d. gjennom regulering, økonomiske vilkår o.l., samt sikre rettleiing av flyktningar og utleigarar.
- Merksemda framover må rettast mot mellom anna:
  - om avtalt sjølvbusetting bidreg til tilstrekkeleg butryggleik for flyktningane
  - reduksjon av økonomiske ulikheiter mellom dei som busettast på ordinær måte og dei som nyttar seg av avtalt sjølvbusetting
  - korleis kan ein legge til rette for bustadkarriere blant dei avtalt sjølvbusette flyktningane
  - kva skal til for at ordninga vert meir relevant for små kommunar

Last ned

[Erfaringer fra casekommuner og flyktninger](#) (PDF, 1 MB)

Buretteiing og rettleiing i bustadkarriere for flyktningar

Individuelt tilpassa rettleiing og langsiktigheit i arbeidet er ein suksessfaktor i arbeidet med å få flyktningar vidare i eigen bustadkarriere. Det er eitt av funna denne rapporten om buretteiing og rettleiing i bustadkarriere for flyktningar.

Publisert 20. april 2017

Rambøll har på oppdrag for IMDi samanstilt erfaringar og kunnskap om korleis kommunane kan tilby flyktningar buretteiing og rettleiing i bustadkarriere, med særleg fokus på korleis dette kan tilbydast som ein del av introduksjonsprogrammet.

Rambøll har også identifisert gode grep som kommunane kan ta i bruk for å hjelpe flyktningar til å verte sjølvhjulpne på den private eige- eller leigemarknaden. Desse er samla i eit eige erfaringshefte.

Utfordringar og moglegheiter

Rambøll har hatt fokus på å avdekke kva kommunane opplever som utfordringar og moglegheiter knytt til å gjere flyktningar sjølvstendige på bustadmarknaden. Dette er nokre av hovudfunna:

- Kommunane finn det nyttig å inkludere temaet bustad i introduksjonsprogrammet, og legg ofte rettleiinga rundt temaet til periodar der dei som jobbar med norskopplæring og kvalifisering har fri, men der det likevel er obligatorisk undervisning for programdeltakarane (som i haust-, vinter- eller sommarferiar).
- Ein suksessfaktor i arbeidet med å få flyktningar vidare i eigen bustadkarriere er individuelt tilpassa rettleiing og langsiktigheit i arbeidet.
- Når kommunane skal jobbe med sjølvstendigjering av flyktningar på bustadmarknaden, er det viktig å også jobbe med å sikre ein differensiert bustadmarknad og tilknytning til arbeidsmarknaden.
- Det er eit unytta potensiale for samarbeid med friviljug sektor innan temaet bustadrettleiing og rettleiing i bustadkarriere. Kommunane samarbeider med friviljugheita om fritidsaktivitetar og integrering i nærmiljø, men det er ikkje så vanleg med samarbeid innan temaet bustad.
- Personar som bur lenge i mottak bør i større grad sikrast opplæring i grunnleggande butilhøve før busetting i ein kommune.

Gode grep frå kommunar

Med bakgrunn i funn frå hovudrapporten, presenterast gode grep frå ni kommunar i eit eige erfaringshefte. Kommunane er vald ut fordi dei har teke eitt eller fleire grep som har ført til gode resultat både for den einskilde kommune og flyktningane sjølv. Grepa som presenterast er frå følgande kommunar: Rana, Lillehammer, Flora, Larvik, Stjørdal, Grimstad, Tynset, Asker og Fauske.

Last ned

[Boveiledning og veiledning i boligkarriere for flyktninger. En sammenstilling av erfaringer og kunnskap](#) (PDF, 845 KB)

[Gode grep for aboveiledning og veiledning i boligkarriere for flyktninger](#) (PDF, 1 MB)

Tjenesteutvikling: Brukerretting av service og support

Formål: Brukerrette, forbedre og effektivisere IMDi's service- og support-tjeneste (SOS) for henvendelser knyttet til NIR og norsktilskudd, og for fremtidige henvendelser knyttet til ny bosettingsmodul.

Leveranser:

Rapport om muligheter, utfordringer og anbefalinger, herunder:

- beskrivelse av resultat
- forslag til endringer i foreliggende gevinstrealiseringsplan
- forslag til rutineendringer/organisasjonsendringer for SOS-teamet (tjenesten)
- forslag til effektiviseringstiltak i selve SOS-prosessen anbefaling for videreutvikling av en veiledningstjeneste for hele IMDi (i lys av øvrige digitaliseringsprosjekter)
- forslag til endringer i selve Supportportal hvor kommuner skriftlig henvender seg.

Utredning av tilskudd for flyktninger med nedsatt funksjonsevne

IMDi har utredet hvordan ordningen med tilskudd for flyktninger med nedsatt funksjonsevne og/eller atferdsvansker virker.

Utredningen undersøker i hvilken grad tilskuddet benyttes til og er egnet som tilskudd til tilrettelegging ved bosetting av flyktninger med funksjonsnedsettelse.

IMDis utredning av ekstratilskuddet til bosetting av flyktninger ble gjort i dialog med Kompetanse Norge og tok utgangspunkt i rapport fra Kompetanse Norge om særskilt tilrettelegging av norskopplæring for personer med nedsatt funksjonsevne/lærevansker innen introduksjonsloven.

2 Kvalifisering og sysselsetting

Integreringsmottak

Formålet med integreringsmottakene er at nyankomne flyktninger skal komme raskere i gang med arbeid og deltakelse i samfunnet.

Målgruppen for integreringsmottak er flyktninger som nylig har fått innvilget beskyttelse i Norge, og asylsøkere som sannsynligvis vil få oppholdstillatelse.

Forskjellen mellom integreringsmottak og ordinære mottak er i hovedtrekk at beboerne i integreringsmottakene skal ha et fulltids kvalifiseringsprogram med kompetansekartlegging, karriereveiledning og kvalifiseringstiltak. Deltakerne i fulltidsprogrammet skal gis grunnleggende ferdigheter i norsk, innsikt i norsk samfunnsliv og forberedes for deltakelse i arbeidslivet.

Beboerne skal i hovedsak bosettes i samme kommune som mottaket ligger i. På den måten kan beboere fortsette i kvalifiserende aktiviteter uten avbrudd, også etter at de er blitt bosatt i kommunen.

For å styrke partene i integreringsmottak i arbeidet på det nye fagområdet, har FoU-midlene blitt benyttet til å arrangere fem samlinger i 2017, der fokus har vært informasjon, utveksling av metodiske grep og læring mellom statlige etater og lokale aktører i de fem integreringsmottakene.

Evaluering av ordningen med integreringsmottak ble igangsatt våren 2017 på oppdrag fra departementet. Evalueringen skal både se på iverksetting av ordningen og effekt av opphold i integreringsmottak på arbeids- og samfunnsliv.

Jobbsjansen 2016: Analyse av individ- og prosjektrapportering

I 2016 gjekk 68 prosent av deltakarane i Jobbsjansen over i utdanning eller arbeid, basert på deltakarar som fullførte programmet. Nesten halvparten av deltakarane gjekk opp minst eitt nivå i norskkunnskapar.

Publisert 28. juni 2017

Jobbsjansen er ei ordning for innvandrarar i alderen 18-55 år som ikkje har tilknytning til arbeidslivet, som har behov for grunnleggande kvalifisering, og som ikkje er omfatta av andre ordningar.

Det var i alt 143 personar som vart utfasa av Jobbsjansen grunna foreståande endringar i Jobbsjansen f.o.m. 2017. Dersom desse vert rekna med i måloppnåingsgrunnlaget, var overgang til jobb eller utdanning 58 prosent. Måloppnåinga på 68 prosent er basert på 780 deltakarar.

Til saman 1 777 personer deltok i 53 jobbsjansprosjekt i 40 kommunar i 2016. I denne rapporten presenterer Ideas2evidence funn frå prosjekta. Dei ser spesielt på samanhengar mellom måloppnåing og kjenneteikn ved deltakarar og innhald i programmet.

Desse deltok i Jobbsjansen i 2016

Jobbsjansen prioriterer to grupper: heimeverande kvinner og familiegjenforeinte kvinner til norske og nordiske statsborgarar. Desse to gruppene utgjorde 54 prosent av deltakarmassen – noko som er ei auke på ti prosentpoeng samanlikna med 2015.

- 46 prosent tilhørde målgruppa heimeverande kvinner
- 18 prosent var sosialhjelpsmottakarar
- 17 prosent var ungdommar
- 8 prosent av deltagerne var familiegjenforeinte kvinner til norske og nordiske statsborgarar
- 5 prosent var mottakarar av overgangsstønad
- 6 prosent vart klassifisert som «anna»

Mellom 2014 og 2015 auka den gjennomsnittlege varigheita på programdeltakinga frå 10 til 13 månader. I 2016 auka varigheita enda meir, og gjennomsnittleg programtid er nå 16 månader.

68 prosent gjekk over i utdanning eller arbeid

68 prosent av deltakarane i Jobbsjansen i 2016 gjekk over i utdanning eller arbeid. Det gir ei måloppnåing som er 8 prosentpoeng høgare enn departementet sitt resultatkrav for Jobbsjansen.

Heimeverande kvinner, ungdom og familiegjenforeinte hadde høgast måloppnåing, med høvesvis 73, 72 og 69 prosent. Lågast måloppnåing hadde deltakarar i målgruppene sosialhjelpsmottakar og mottakarar av overgangsstønad, på høvesvis 59 og 56 prosent.

Betre norskkunnskapar, betre dugleikar

44 prosent av deltakarane gjekk opp minst eitt nivå i norskkunnskapar i laupet av Jobbsjansen. Nesten halvparten av deltakarane var på mellomnivå eller høgare mellomnivå ved avslutta program.

Alle deltakarar har hatt eitt eller fleire individuelle mål for programmet:

- 77 prosent av deltakarane hadde som mål å forbetre arbeidsevna. Av desse lukkast 83 prosent.
- 54 prosent hadde som mål å forbetre grunnleggande dugleikar. Av desse lukkast 87 prosent.
- ein tredjedel av deltakarane hadde som mål å bestå ei norskprøve. Av desse lukkast litt over 70 prosent.

Last ned

[Jobbsjansen 2016 Analyse av individ- og prosjektrapportering](#) (PDF, 2 MB)

Om brukerne fikk bestemme

Tjenstedesign for å bedre opplæringen i norsk og samfunnskunnskap.

IMDi forvalter tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere på om lag 2,5 milliarder kr i året og er opptatt av at midlene blir benyttet i tråd med hensikten i kommunene.

Det ble utarbeidet et prosjekt i samarbeid med Kompetanse Norge der en gjennom bruk av tjenstedesignmetodikk i en kommune tok sikte på å høste erfaringer og kunnskap om hvordan kommuner kan forbedre norsk- og samfunnskunnskapsopplæringen for voksne innvandrere, med utgangspunkt i brukernes behov.

Konseptet ble testet ut i Vestre Toten kommune i løpet av høsten 2017. Prosessen involverte mange deltakere, blant annet lærere og programrådgivere, og munnet ut i flere konkrete anbefalinger. Anbefalingene fokuserte på hva som bør skje før oppstart og i selve opplæringen. Bred involvering fra hele det kommunale apparatet og innbyggere, samt tidlig utredning på områder som påvirker læring, var to av flere anbefalinger. Vestre Toten er i gang med å iverksette disse og flere andre tiltak, blant annet har de trykket button, med teksten «Jeg lærer meg norsk», til alle nyankomne innvandrere i kommunen.

Evaluering av kompetansekartlegging

Evalueringen av selvregisteringsløsningen for kompetansekartlegging viser at det er gjort en rekke forbedringer av selvregisteringsløsningen siden sist evaluering. Det er imidlertid fortsatt noen utfordringer ved selvregisteringsløsningen som det er viktig å forholde seg til.

Evalueringen ble gjennomført høsten 2017 av Skuterud & Kløvstad AS, og tok utgangspunkt i fire asylmottak: Oslo Ila integreringsmottak, Drammen mottak, Stord mottak og Alstahaug mottak. Det ble observert en rekke registreringssituasjoner og intervjuet både beboere, mottaksansatte, karriereveiledere og ulike ansatte ansvarlig for bosetting, introduksjonsprogram og opplæring i kommunene.

Trenger hjelp til registrering

En utfordring som blir trukket frem i evalueringen, er manglende dataferdigheter hos mange flyktninger, som gjør at de trenger hjelp for å

kunne registrere seg. Mange har også behov for tolk for å kunne registrere seg i løsningen. Selv for brukere med høy utdanningsbakgrunn og omfattende arbeidserfaring, kan det være krevende å registrere all utdanning og erfaring i skjemaet.

Det er i evalueringsarbeidet registrert en rekke eksempler på at registreringen blir mangelfull. Informasjon må dermed hentes inn via andre kanaler, i hovedsak gjennom individuelle samtaler i ettertid.

Infomateriell positivt mottatt

Informasjonsmateriellet som er utviklet, både folderen og animasjonsvideoen, blir i hovedsak omtalt positivt og godt likt, men blir brukt ulikt ved mottakene. Av enkelte mottaksansatte blir det påpekt at informasjonsfolderen ikke passer for personer som er lite vant med skriftlig informasjon. For disse er det ønskelig med større grad av muntlig informasjon og veiledning.

Selvregistreringsløsningen er tilgjengelig på ulike digitale enheter og er godt tilpasset både pc, nettbrett og mobil. Enkelte små tekniske forbedringer er nødvendig for nettbrett og mobil. Bruk av eget utstyr (mobil, nettbrett etc.) forutsetter imidlertid samme grad av bistand ved registrering som bruk av dedikerte pc-er.

3 Folkehelse, deltakelse og holdninger

Rapport om folkehelse og integrering

Folkehelsefeltet og integreringsfeltet har fleire berøringspunkt – ikkje minst når det gjeld deltaking og livskvalitet. Det er eitt av funna i denne rapporten om integrering og folkehelse.

Publisert 9. juni 2017

NIBR har på oppdrag frå Helsedirektoratet og IMDi gjennomført ein policy-analyse av folkehelse- og integreringsfeltet. Føremålet med oppdraget har vore å samanstille dei to politikkområda og identifisere berøringspunkt mellom dei både når det gjeld mål, styringsverkemiddel og implementering. Studien kastar

lys over mellom anna kommunane sitt arbeid med å realisere politikkmåla for dei to felt, samt moglege synergjar av å sjå folkehelse og integrering i samanheng på kommunalt nivå.

I denne rapporten er integrering avgrensa til «sosial integrering» og definerast som den integreringa som skjer utanfor arbeidsmarknaden. Dette knyter saman det felles tematiske fokuset for folkehelse og integrering, nemlig fellesskap, tryggleik, deltaking og livskvalitet.

Rapporten baserer seg på sekundærlitteratur, dvs. føreliggande policy- og styringsdokument, samt forskingsrapportar og evalueringar. Rapporten inneheld også ti ulike eksempel som illustrerer korleis sentrale målsettingar på både folkehelse- og integreringsområdet kan realiserast og sameinast på tiltaksnivå i kommunane. Informasjonen i dei ulike eksempla er innhenta frå dei aktuelle kommunane.

Funn og læringspunkt

Rapporten viser at politikkområda folkehelse og integrering har ulikt tematisk fokus på ei rekke område, men at dei også har berøringspunkt. Ikkje minst når det gjeld deltaking og livskvalitet. Rapporten identifiserer fleire berøringspunkt og felles tiltaksområde:

- Friviljugheitas bidrag til folkehelse og integrering
- Tidleg innsats for å redusere fråfall frå vidaregåande skule
- Gratis kjernetid i barnehage
- Steds- og nærmiljøutvikling / områdeløft
- Tiltak mot barnefattigdom
- Tiltak mot alvorlege avgrensingar av unges fridom

Rapporten omtalar også likskapar og ulikskapar mellom folkehelse- og integreringsområdet når det gjeld styring, rammer og verkemiddelbruk. Den peiker på at dei to politikkområda kunne tene på å verte meir kjend med kvarandres mål og verkemiddelbruk, både for å styrke implementeringa på det einiskilde området og for å styrke eventuelle felles tiltak og initiativ.

Rapporten peiker på at helsefremningsperspektivet, som ser på bakanforliggende faktorar for helse og livskvalitet, slik som oppvekst og levekår, har eit stort potensial for å sameine politikk- og verkemiddelutforminga på dei to områda. Tiltaka som fremjar deltaking, helse og livskvalitet verkar ofte også integrerande.

Rapporten framheld at strategi- og planarbeidet bør styrkast på kommunalt nivå ved å sjå dei meir i samanheng.

Last ned

[Folkehelse- og integreringspolitikkenes bidrag til å fremme sosial deltagelse og livskvalitet](#) (PDF, 6 MB)

Innvandrarorganisasjonar si rolle i integrering

Lokale styresmakter spelar ei viktig rolle som initiativtakar og tilretteleggar for møteplassar på tvers i befolkninga. Det er eitt av funna i denne rapporten om innvandrarorganisasjonar si rolle i integreringa.

Publisert 13. juni 2017

Fafo har på oppdrag frå IMDi undersøkt innvandrarorganisasjonar si rolle i det lokale integreringsarbeidet. Studien er basert på [tilskot til lokale innvandrarorganisasjonar og friviljug verksemd i lokalsamfunn](#), og dei 20 kommunane som forvaltar tilskotet. Undersøkinga er gjort gjennom ei kartlegging, ein casestudie og gruppesamtalar med organisasjonar.

Rapporten ser nærare på:

- Innvandrarorganisasjonar si tilnærming til samarbeid med kommunal forvaltning og andre lokale aktørar, og korleis representantar forstår rolla deira i integreringsprosessar.
- Korleis desse kommunane utøver sitt forvaltaransvar, inkludert tilnærmingar og praksis til samarbeid med innvandrarorganisasjonar.
- Faktorar som bidreg til samarbeid, og kva dette krevjer av innvandrarorganisasjonen og av kommunen.

Hovudfunn og læringspunkt

Studien finn til dels store skilnader i kommunane sin forvaltingspraksis, særleg når det gjeld driftstilskot til innvandrarorganisasjonar. Dette forklarast med skilnader i korleis lokale forvaltarar forstår innvandrarorganisasjonar, og deira kjennskap til og kontakt med desse organisasjonane.

Lokale innvandrarorganisasjonar sett innanfrå

Representantar for lokale innvandrarorganisasjonar skildrar desse først og

fremst som identitetsfellesskap. Dei oppgir at medlemmane mellom anna har behov for å møte folk dei kan dele minne, tradisjonar, språk og erfaringar med.

Ifølge innvandrorganisasjonane er ikkje det å vere del av slike fellesskap ein motsetnad til å vere godt integrert, i tydinga arbeid, utdanning, språk og kontakt med majoritetssamfunnet. Tvert imot skildrast innvandrorganisasjonane si rolle som viktig, ved at dei tilbyr trygge fellesskap og støtte som dannar basis for å inngå i samarbeidsrelasjonar med andre aktørar.

Innvandrorganisasjonane skildrar offentlege tilskotsordningar som viktige, fordi dei fungerer som ein dørøpna til lokale styresmakter. I denne samanhengen er det avgjerande å ha systemkompetanse i organisasjonane, og å kjenne folk i majoritetssamfunnet og hos lokale styresmakter. Slik kjennskap reduserer moglegheita for å gjere feil, men også mistru frå lokal forvaltning. Det aukar moglegheita for å kunne inngå i ein likeverdig relasjon.

Lokal forvaltning og innvandrorganisasjonar

Nasjonale og lokale styresmakter forventar at sivilsamfunnet skal bidra til integrering gjennom nettverksbygging på tvers av grupper, slik at det utviklast tilhøyrslø og tillit. Studien finn at tillitstilhøve mellom lokal forvaltning og innvandrorganisasjonar er ein viktig føresetnad for å få til slike møte på tvers.

Organisasjonane har ikkje dei naudsynnte ressursar, kontaktar og systemkompetanse for å etablere aktivitetar og arrangement som fannar både minoritet og majoritet. Lokale styresmakter spelar derfor ei viktig rolle som initiativtakarar, tilretteleggarar og koordinatarar for slike møteplassar.

For at dette skal vere mogleg må kommunen ha kontakt med innvandrorganisasjonar på måtar som opplevast tillitsskapande. Når representantar frå kommunen og innvandrorganisasjonane snakkar saman om kva dei ønsker å oppnå, i staden for om formelle krav til søknad om tilskot og rapportering, etablerast eit anna moglegheitsrom. Aktørane frå den lokale organisasjonen settast i førarsetet, og kommunen si rolle blir å støtte og legge til rette.

Tre føresetnader for godt samarbeid

Rapporten skildrar tre føresetnader for samarbeidsrelasjonar som kan bidra til å trekke innvandrorganisasjonar med i lokalt integreringsarbeid:

- at kommunen gir rom for at byråkratiet kan virke ubyråkratisk og nærme seg friviljugheita på deira premiss
- at det etablerast møteplassar mellom kommunen og innvandrorganisasjonane
- at møta skjer mellom likeverdige partnarar

Last ned

[Innvandrorganisasjoners rolle i integrering – sett gjennom en statlig tilskuddsordning](#) (PDF, 773 KB)

Næringslivsundersøking om integrering av flyktningar

Halvparten av næringslivsleiarar er positive til å gi flyktningar praksisplass. Det kjem fram av undersøkinga Norstat har gjort for IMDi.

Publisert 14. august 2017

Bakgrunnen for undersøkinga er at det er stort behov for praksisplassar dei komande åra. Over 27 000 flyktningar deltek i dag i introduksjonsprogram, med mål om å kome raskt ut i arbeid eller utdanning og verte økonomisk sjølvstendige.

Hovudfunn

11 prosent av dei spurde svarar at dei har flyktningar på praksisplass i dag, og ytterlegare 35 prosent svarar at det kan vere aktuelt for dei å tilby praksisplass dei komande to åra.

- 47 prosent opplyser at det ikkje er aktuelt å tilby nyankomne praksisplass.
- 91 prosent meiner at både flyktningen sjølv og offentlege styresmakter har eit stort (eller eit svært stort) ansvar for integrering i Noreg.
- Oppfølging frå det offentlege og økonomiske tilskot er avgjerande føresetnader for å tilby flyktningar praksisplass – det meiner høvesvis 64 prosent og 58 prosent av dei spurde.
- Språkutfordringar, manglande rekrutteringsbehov og mangel på eigna arbeidsoppgåver er hovudgrunnane næringslivsleiarar oppgir for at det ikkje er aktuelt å tilby praksisplass til flyktningar.
- 6 prosent tilbyr norskopplæring i arbeidstida, medan 23 prosent seier dei kan legge til rette for det ved behov.

Undersøkinga er gjort blant 600 administrerande direktørar (eller tilsvarande) i et utval av verksemder, som er trekt tilfeldig blant verksemder i Noreg.

Last ned

[Næringslivsundersøkelse om integrering av flyktninger](#) (PDF, 660 KB)

Befolkningsundersøkelse om integrering av flyktninger

Hvem mener befolkningen har ansvaret for at flyktninger integreres, og ønsker folk å bidra? Norstat har på oppdrag fra IMDi gjennomført en spørreundersøkelse i befolkningen om integrering av flyktninger.

Publisert 21. november 2017

Hovedfunn

Undersøkelsen viser at selv om befolkningen tillegger alle aktørene et ansvar for integrering av flyktninger, så gjøres dette i ulik grad for de ulike aktørene. Befolkningen svarer at det er flyktningen selv og offentlige myndigheter som har størst ansvar når det gjelder integrering i Norge.

- Kun 1 av 4 mener av privatpersoner har svært stor eller stor grad av ansvar for integrering av flyktninger.
- 11 prosent av respondentene oppgir at de gjør en innsats for å integrere flyktninger, mens 27 prosent sier de kan tenke seg å gjøre en innsats. Det kan tyde på at det er et potensial for at flere kan bidra til å integrere flyktninger, dersom forholdene ligger til rette for det.
- De mest aktuelle integreringsfremmende aktiviteter er det å delta på flerkulturelle arrangementer, bidra med norsktrening og leksehjelp eller å verve seg som flyktningguide.

Undersøkelsen er gjort i et representativt utvalg i befolkningen gjennom Norstats respondentpanel. Antall respondenter var 1 022, og datainnsamlingsperioden var 16. – 24. mai 2017.

Last ned

[Integrering av flyktninger. Befolkningsundersøkelse 2017](#) (PDF, 629 KB)

4 Serier

Kommunane sine utgifter til busetting og integrering av flyktningar i 2016

Endeleg rapport om kommunane sine utgifter til busetting og integrering av flyktningar i 2016 viser at kommunane sine utgifter i stor grad vert dekt av tilskot.

Publisert 4. august 2017

Berekningsutvalet, som består av medlemmar frå både stat og kommune, gjennomfører ei årleg kartlegging av kommunane sine utgifter. Utvalet ser dei kartlagde utgiftene opp imot integreringstilskotet og tilskotet til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for vaksne innvandrarakar (norsktilskotet).

Funna er ein del av avgjerdsgrunlaget når neste års satsar for tilskot skal fastsettast.

Hovudfunn

- Kommunane har i gjennomsnitt utgifter på 795 800 kroner per flyktning i femårsperioden etter busetting.
- Integreringstilskotet dekkjer framleis over 90 prosent av kommunane sine utgifter til busetting og integrering i 2016.
- Kommunane har i gjennomsnitt utgifter på 1 234 900 kroner per einsleg mindreårig flyktning i femårsperioden etter busetting.
- Kommunene får dekt 58 prosent av sine utgifter til einslege mindreårige flyktningar i 2016 mot 71 prosent i 2015.
- Med ein klassestorleik på 15 elevar dekkjer norsktilskotet (høg sats) 1 100 timar opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Høg busetting og liten vekst i utgifter

Fleire kommunar melder om noko oppbemanning innanfor tenestetilbodet til flyktningar i 2016 på grunn av høgare busetting dei siste to åra. Likevel er oppbemanninga relativt låg sett i samanheng med det høge talet på personar som vart busette i 2016 og 2015.

Utgifter til introduksjonsstønad aukar mest fordi det er fleire deltakarar i introduksjonsprogram. Kommunane sine utgifter til sosialhjelp, integreringstiltak og administrasjon aukar i liten grad. Årets funn kan dermed tyde på stordriftsfordelar ved høg busetting.

Utgifter til einslege mindreårige

For kommunane sitt arbeid med busetting og integrering av einslege mindreårige flyktningar var 2016 eit år utanom det vanlege. Utvalet si kartlegging viser ei større auke i utgifter per person i denne gruppa. Dette skuldast mellom anna at det vart busett langt fleire einslege mindreårige flyktningar i 2016 enn tidlegare år.

I startfasen krev denne gruppa ofte meir oppfølging frå tenesteapparatet i kommunen. I tillegg opplevde kommunar ledig kapasitet i bufelleskap og bustader fordi talet på einslege mindreårige vart langt lågare enn talet på plassar kommunane hadde vedtatt. Dette førte også til høgare utgifter per einsleg mindreårig flyktning.

Heilskapsbiletet for 2016 viser likevel at det var ei kraftig auke i talet på busette flyktningar, medan kommunane sine utgifter per flyktning ikkje auka like mykje.

Last ned

[Kommunenes utgifter til bosetting og integrering av flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag i 2016](#) (PDF, 1 MB)

[Kommunenes utgifter til bosetting og integrering av enslige mindreårige flyktninger i 2016](#) (PDF, 620 KB)

Behovet for tolk i 2016

Både antall oppdrag og utgifter til tolking i offentlig sektor har økt betydelig. Samtidig ble kun tre av ti oppdrag i 2016 gjennomført av kvalifiserte tolker.

Publisert 25. oktober 2017

Denne rapporten presenterer funn fra IMDIs årlige kartlegging av behovet for tolk i ulike språk i 2016. Rapporten gir også anslag over offentlig sektors utgifter til tolk i 2015.

Hovedfunn

- Det ble gjennomført rundt 672 000 tolkeoppdrag for offentlig sektor i 2016. Dette er en dobling siden 2013. De private formidlerne står for til sammen tre fjerdedeler av oppdragene som ble levert i 2016.
- Kun 30 prosent av oppdrag i 2016 ble gjennomført av tolker som står oppført i Nasjonalt tolkeregister. Andelen var høyest hos offentlige tolkebrukere med interne tolkeregistre (95 prosent), og lavest for oppdrag formidlet gjennom private (17 prosent). Tilsvarende andel for kommunale formidlere var 47 prosent.
- Utgiftene til tolking i offentlig sektor er anslått til 740 millioner kroner i 2015, en økning på 51 prosent siden 2013.
- Det er store variasjoner i hvor mange tolker de ulike virksomhetene har knyttet til seg. Kommunale tolkeformidlere har gjennomsnittlig 123 aktive tolker, offentlige tolkebrukere med interne tolkeregistre 298 og private tolkeformidlere 659.
- Det er ikke store endringer i etterspørselen etter de ulike språkene fra 2015 til 2016. I 2016 var det var klart flest tolkeoppdrag i arabisk. Det er over dobbelt så mange oppdrag som i det nest mest brukte språket tigrinja. Også somali, dari, pashto, polsk og persisk skiller seg ut med mange oppdrag.
- På spørsmålene om hvilke språk det oftest har vært umulig å levere tolketjeneste og hvor flest oppdrag har blitt levert av ukvalifiserte tolker, oppgir respondentene både høyt etterspurte språk (arabisk, tigrinja, somali og pashto) og språk hvor det er lav etterspørsel (nepali, tagalog, akan og bengali).

Utfordringene med å levere gode tolketjenester

Respondentene oppga utfordringer som både handler om tolkebrukere og tolker:

- Mange tolkebrukere har manglende forståelse for tolkeyrket og feil forventninger til tolken. Det er også manglende vilje til å tilpasse seg tolkenes ledige tid.
- Mange kvalifiserte tolker vil ikke ta korte, dårlig betalte oppdrag utenfor Oslo. Arbeids- og lønnsbetingelser gjør det vanskelig å beholde godt kvalifiserte tolker, og den store etterspørselen gjør at mange ukvalifiserte personer kan ta oppdrag for offentlig sektor.

Om kartleggingen

Kartleggingen er gjennomført som en spørreundersøkelse blant kommunale og private tolkeformidlere samt offentlige tolkebrukere med interne tolkereregistre. I tillegg inkluderer analysene data fra NHO Services rapport «Tolketjenester levert av private 2016».

Årets kartlegging har derfor mer omfattende datagrunnlag og gir et mer fullstendig bilde av tolkefeltet i Norge.

Last ned

[Behovet for tolk i 2016](#) (PDF, 773 KB)

Kommuneundersøkinga 2016

Det er særleg behov for rettleiing på utdanningsområdet når kommunane skal kvalifisere flyktningar og innvandrarar. Det viser IMDi årlege undersøking retta mot alle landets kommunar.

Publisert 31. august 2017

Tema for undersøkinga er korleis kommunane arbeider med busetting og integrering av flyktningar og innvandrarar, og korleis dei oppfattar IMDi som samarbeidspartnar.

Denne undersøkinga vart gjennomført på tampen av 2016, eit år med rekordmange busette flyktningar (15 300) og deltakarar i

introduksjonsprogrammet (23 000). 321 av landets 428 kommunar og 14 av Oslos 15 bydelar har svart.

Hovudfunn frå undersøkinga

Etter fleire år med rekordhøge busettingstal, er kommunane sin fokus no i stor grad på å kvalifisere dei busette flyktningane til arbeid og utdanning.

Kommunane har i årets undersøking vorte stilt eit ope spørsmål om kva tenester kommunen har særskilt behov for når det gjeld kvalifisering og sysselsetting av flyktningar. Rettleiing på utdanningsområdet er særleg etterspurd. Dette omhandlar alt frå godkjenning av dokumentert utdanning til tilpassa grunn- og vidaregåande skulelaup.

Kommunane etterspør også rettleiing om samarbeid med nærings- og arbeidsliv, praksisplassar i introduksjonsprogrammet og om ulike arbeidsretta laup.

Utdanningsretta kvalifiseringslaup

Med større etterspurnad etter formell utdanning og kompetanse, vil opplæring i grunnskule, vidaregåande opplæring og grunnleggande dugleikar framover vere viktige tiltak for deltakarar i introduksjonsprogram og norskopplæring.

I åtte av ti kommunar leggst det på ulike måtar til rette for at norskopplæring lar seg kombinere med grunnskule og/eller vidaregåande opplæring, men på kva måtar dette gjerast varierer. I fire av ti kommunar opererer ein med sams administrasjon mellom tilbydar av vaksenopplæring og grunnskule, mens berre 12 prosent av kommunane har ein forankra avtale med fylkeskommunen.

Bistand frå IMDi

Kommunane er mest nøgd med IMDi's bistand til «deling av kunnskap og erfaringar om kvalifiseringsarbeid frå andre kommunar», og heile 90 prosent ønsker bistand frå IMDi på dette området dei neste to åra.

80-90 prosent av kommunane trekker også fram at dei ønsker bistand til «tilrettelegging for kunnskapsspreiing og erfaringsutveksling mellom kommunar», «tilrettelegging for møteplassar med andre statlege aktørar», og «råd og rettleiing om ulike utdanningslaup for flyktningar».

Resultatmål for introduksjonsprogram

Delen av kommunar som har resultatmål for introduksjonsprogrammet er 55 prosent. Delen har ikkje auka sidan IMDi stilte spørsmålet for første gang i 2014.

Trass i eit mangeårig fokus på rask overgang til arbeid og utdanning for personar med fluktbakgrunn, aukar altså ikkje delen av kommunar med resultatmål. Men 13 av 14 bydelar i Oslo svarar at dei har eigne resultatmål.

Kapasiteten i kommunale tenester

Ein stor del av kommunane har auka kapasiteten i kommunale tenester som følge av auka busetting av flyktningar. Kommunane har i størst grad auka kapasiteten i tenesteapparatet på områda «bestilling og bruk av tolk», «bustad» og «introduksjonsprogram og norskopplæring».

Alle kommunestyre skal ha vedtatt kommunen sin planstrategi for inneverande valperiode. Om lag halvparten av kommunane oppgir at planstrategien omtalar tilpassing av kommunale tenester som følge av auka innvandring. Samanlikna med svara for 2015-undersøkinga, ser ein ei klar auke i delen av kommunar som oppgir at planstrategien omtalar behovet for tilstrekkeleg bustadtilbod for flyktningar.

Kommune som mangfaldig arbeidsplass

Det er svært ulik praksis mellom kommunar når det gjeld i kva grad det er eit uttrykt mål at befolkningssamansetnaden gjenspeglast blant dei kommunalt tilsette. Fire av ti kommunar svarar at dei ikkje har planar eller tiltak der målet er at delen av innvandrara i kommunen gjenspeglast blant kommunen sine tilsette.

Mellom anna er det berre 12 prosent av kommunane som oppgir at dei praktiserer ei intervjuordning der minst ein søker med innvandrarbakgrunn vert kalla inn til intervju dersom vedkomande er kvalifisert. Blant Oslos bydelar oppgir imidlertid heile 11 av 14 bydelar at dei har ei slik ordning.

Last ned

[Kommuneundersøkelsen 2016](#) (PDF, 709 KB)

Oppsummert forskning om velferdstjenester

Folkehelseinstituttet utarbeider forskningsoversikter og systematiske kunnskapsoppsummeringer basert på litteratursøk internasjonalt.

Direktoratene IMDi, NAV, Husbanken, Bufdir og Hdir inngikk i 2015 en femårig avtale om finansiering av og mottak av tjenester fra Kunnskapscenteret. Fram til en omorganisering av Kunnskapscenteret i 2017 ble leveranser til direktoratene håndtert av en egen seksjon, Velferdsseksjonen.

Avsluttede prosjekter 2017

- Rapporten «[Supported employment for arbeidssøkere med bistandsbehov](#)» ble publisert på Folkehelseinstituttets nettsider våren 2017.
- For kunnskapsfeltet «Tiltak mot gjengkriminalitet» er det utarbeidet en hurtigvurdering basert på foreliggende oversikter.
- Et systematisk litteratursøk om boligsegregering/nabolageffekter er avsluttet og rapporten «[Effekt av segregerte boområder på helse og levekår](#)» (2017) er publisert på [Folkehelseinstituttet sine nettsider](#).
- Prosjektet «Språkopplæring for person med lite eller ingen utdanning» nærmer seg ferdigstilling. Utkast til rapport vil foreligge medio januar 2018, publisering medio mars. For mer informasjon, se prosjektplan: <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/sprakopplaring-prosjektplan-endelig.pdf>
- Rapporten «[Effekt av og erfaringer med tiltak rettet mot unge som er utsatt for tvangsekteskap og æresrelatert vold](#)» er basert på et systematisk litteratursøk. FHI identifiserte ingen aktuelle empiriske studier på dette feltet.

Vedlegg 5: Status for likestilling i IMDi (kjønn, ansatte, permisjon, legemeldt sykefravær) per 31.12.2017

		Kjønnsbalanse			Sum utførte årsverk med utgangspunkt i antall ansatte 31.12.2017	Lønn		Deltid		Midlertidig ansettelse		Foreldrepermisjon		Legemeldt sykefravær	
		M%	K%	Total (N)		Kvinner og menn	M (kr/%)	K (kr/%)	M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%
Totalt i virksomheten	I år	38	62	235	214	100	97,4	2,2	6,8	11,2	19,2	33	67	2,3	7,6
	I fjor	35	65	261	234	100	97,8	2,2	5,9	13,2	21,8	0	100	3,9	4,6
Toppleddelse (9106 Direktør, 1061 Ass direktør, 1060 Avdelingsdirektør, 1538 Fagdirektør)	I år	42	58	19	16	100	104,9								
	I fjor	44	56	16	15	100	103,7								
Mellomledelse (1059 Underdirektør, 1072 Arkivleder)	I år	40	60	15	15	100	94,7								
	I fjor	36	64	22	20	100	99,3								
Kategori 1 (1364 Seniorrådgiver, 1113 Prosjektleder, 1114 Utredningsleder)	I år	42	58	138	129	100	99								
	I fjor	39	61	137	126	100	100								
Kategori 2 (1434 Rådgiver)	I år	27	73	62	52	100	101								
	I fjor	26	74	85	72	100	99,3								
Kategori 3 (1408 Førstekonsulent)	I år	0	100	1	1	100	100								
	I fjor	0	100	1	1	100	100								

Forklaring til tabellen:

Kjønnsbalanse: Andelen av hvert kjønn på hvert nivå

Lønn: Kvinners lønn i % av menns lønn på hvert nivå oppgis. (eks. Menn 100%, Kvinner 85%).

Deltid: Andelen av hvert kjønn som arbeider deltid.

Ansettelse: Andelen av hvert kjønn som har midlertidig ansettelse.

Foreldrepermisjon: Andelen av totalt foreldrepermisjonsuttak som benyttes av hvert kjønn.

Sykefravær: Sykefraværsprosent for hvert kjønn. Legemeldt fravær.

Årsverk beregnes som prosentandel av hel stilling (utlønningsprosent) og skal gjenspeile personalsituasjonen per 31.12 det enkelte år. Ansatte i full permisjon uten lønn og full foreldrepermisjon rapporteres som 0 årsverk. Ansatte i f.eks. 50% permisjon uten lønn eller 50% foreldrepermisjon rapporteres som 0,5 årsverk.

**Helhetlig rapport om bruk av midler på kap. 496, post 71
Tilskudd innvandrersorganisasjoner og annen frivillig
virksomhet - 2016**

IMDi
Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

Innhold

Innledning.....	3
Deltakelse og tillit.....	3
1. Tilskudd til lokale innvandrersorganisasjoner og frivillig virksomhet i lokalsamfunn	4
a) Drift av lokale innvandrersorganisasjoner	5
b) Frivillig virksomhet i lokalsamfunn.....	5
a) og b) Samlet oversikt 20 kommuner	6
Rapportering fra Groruddalen og bydel Søndre Nordstrand	6
Samlet vurdering av måloppnåelse	6
Eksempler på gode tiltak	7
2. Tilskudd til nasjonale ressursmiljø på integreringsfeltet.....	8
Godt eksempel	9
SELMA aspirantkurs.....	9
3. Tilskudd til frivillige organisasjoners holdningsskapende/forebyggende arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige inngrep i unges frihet.....	10
Antall søknader og innvilgelser	10
Oversikt over organisasjoner som fikk støtte i 2016.....	11
Eksempler på gode tiltak	12
4. Informasjons- og veiledningstiltak rettet mot innvandrere	13
Del 1 - Informasjon om det norske samfunnet rettet mot arbeidsinnvandrere og personer som ikke omfattes av introduksjonsordningen.	13
Oversikt over organisasjoner som fikk støtte i 2016, del 1	14
Eksempler på gode tiltak	14
Del 2 - Aktiviteter knyttet til intensjonsavtaler mellom IMDi og frivillige organisasjoner	16
Oversikt over tildelt støtte i 2016, del 2.....	16
Eksempel på tiltak knyttet til intensjonsavtalene i 2016	16
5. Innsats for særlig utsatte innvandregrupper	17
6. Tilskudd til integreringsprosjekter i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner	17
Oversikt over organisasjoner som fikk støtte i 2016.....	18
Eksempler på gode tiltak	23
Litteraturliste.....	24

Innledning

Et av Integrerings- og mangfoldsdirektoratets (IMDi) oppgaveområder er å involvere frivillig sektor i integreringsarbeidet. Forvaltning av tilskuddsordninger til frivillige organisasjoner er et sentralt virkemiddel på dette området. På vegne av Justis- og beredskapsdepartementet forvalter IMDi tilskuddsmidler til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet (kap. 496, Post 71). Tilskuddsordningene skal bidra til inkludering og integrering av personer med innvandrerbakgrunn, og styrke frivillige organisasjoners rolle i integreringsarbeidet.

I 2016 lå følgende tilskuddsordninger under denne posten:

1. Tilskudd til lokale innvandrersorganisasjoner og frivillig virksomhet i lokalsamfunn
2. Tilskudd til nasjonale ressursmiljø på integreringsfeltet
3. Tilskudd til holdningsskapende/forebyggende arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlig begrensning av unges frihet
4. Tilskudd til informasjons- og veiledningstiltak rettet mot innvandrere
5. Tilskudd til integreringsprosjekter i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner
6. Tilskudd til innsats for særlig utsatte innvandrergreper

Det er formulert egne målsetninger for hver tilskuddsordning. Disse vil det bli redegjort for nærmere i gjennomgangen av hver enkelt ordning. I denne helhetlige rapporten vil det redegjøres for hvordan midlene har bidratt til å oppnå målsetningene for de enkelte tilskuddsordningene. Rapporten vil der det er aktuelt også knyttes til resultatkrav 4.1 og 4.2 som beskrevet i Tildelingsbrevet for 2016:

- 4.1. *Antall samarbeidstiltak og arenaer hvor frivillige organisasjoner og kommuner deltar skal øke.*
- 4.2. *Antall tiltak i regi av frivilligheten rettet mot innvandrere (i lokalsamfunn) skal øke.*

Deltakelse og tillit

Frivilligheten utgjør den viktigste møteplassen for nyankomne innvandrere utenom jobb og skole. Å delta på disse arenaene skaper sosiale nettverk og tilhørighet, og bidrar til å styrke tilliten mellom borgerne i samfunnet. Frivilligheten som integreringsarena har også stor betydning for arbeidsinnvandrere og familieinnvandrere, hvor flere har mangelfulle kunnskaper i norsk, og om det norske samfunnet, også etter flere års botid.

Viktigheten av at innvandrere deltar i sivilsamfunnet understrekes i NOU 2017:2: «*Tillit og medborgerlig engasjement er betingelser for videreføring av et levedyktig demokrati. En viktig del av det å skape mulighetsstrukturer vil være å tilrettelegge for at nykommere kan få tilgang til ressurser som bistår dem til å delta i sivilsamfunnet*» (NOU 2017:2, s.185).

Det kan argumenteres for at alle de seks ordningene har til felles at de skal bidra til å øke innvandrerbefolkningens deltakelse i, og tillit til, det norske samfunnet. Gjennom deltakelse i det frivillige samfunnslivet får man tilgang til formelle og uformelle nettverk. For innvandrere er tilgang til slike lokale nettverk spesielt viktig med tanke på å komme inn på arbeidsmarkedet. Forskning viser at lokale møteplasser og nettverk har positive effekter på muligheten for å komme over i arbeid (Søholt, Tronstad og Bjørnsen 2014). Slik uformell sosial kontakt med personer uten innvandrerbakgrunn bidrar til å skape tillit, som vil kunne gi innvandrere tilgang til lokale referanser som kan gjøre det lettere å komme inn på arbeidsmarkedet. Slikt bekjentskap med norske venner vil også kunne bidra til å øke følelsen av tilhørighet til lokalsamfunnet. På den måten kan deltakelse i frivilligheten også bidra til å forebygge utenforskap.

Som en arena for sosial integrasjon, bidrar deltakelse i det frivillige organisasjonslivet til økt mellommenneskelig tillit (Segaard 2011:36). I forskning som benytter en nettverkstilnærming for å forstå lokale integrasjonsprosesser er begrepet «*sosial kapital*» sentralt. Sosial kapital er definert som ressurser i form av tillit, nettverk og normer for gjensidighet mellom individer og grupper (Putnam,

2000). «Sammenbindende sosial kapital» beskriver tette bånd til folk som er like en selv, som familie og nære venner. «Brobyggende sosial kapital» brukes til å beskrive relasjonsbygging og samarbeid med personer som er forskjellige fra en selv mht. etnisitet, språk, religion og ideologisk tilhørighet. Brobyggende sosial kapital kan bidra til å utvide sosiale nettverk og tillitsbånd til de utenfor ens nærmeste omgangskrets.

I den lokale frivilligheten ligger det et potensiale for brobyggende sosial kapital, bygging av overskridende sosiale nettverk og tillit, som er gunstig både for samfunnet og den enkelte innvandrers integrasjonsprosess. Det skaper muligheter for å delta i fellesskap og sosialiseres inn i samfunnets felles normer og verdier. Lokale myndigheter har en viktig rolle i å legge til rette for dette, ved å skape møteplasser på tvers av ulike grupper i lokalsamfunnet, inkludert mellom innvandrersorganisasjoner og andre frivillige organisasjoner. Myndighetenes rolle i å koble ulike personer, organisasjoner og institusjoner sammen omtales i denne forskningen som «lenkende sosial kapital» (Woolcock 1989).

For IMDi som tilskuddsforvalter er det viktig å støtte opp under tiltak som bidrar til slik tillit på tvers av ulike grupper i lokalbefolkningen. Eksempel på dette er aktivitetsstøtten til innvandrersorganisasjoner, hvor målet er å styrke deres brobyggende rolle, slik at de bidrar til å skape tillit på tvers av bakgrunner. Det er viktig å sikre at slike etnisk baserte organisasjoner fungerer som brobyggere og springbrett for innvandreres deltakelse i mer blandede lag og foreninger, og samfunnet for øvrig.

Å bidra til økt myndiggjøring av personer som er utsatt for ekstrem kontroll vil gi disse personene større muligheter til å velge egne veier for deltakelse i samfunnet. Informasjon om muligheter for deltakelse i frivilligheten er spesielt viktig, ettersom mange innvandrere oppgir at de er usikre på hvordan de kan bli aktive (Eimhjellen & Seggaard 2010:42). Medlemskap i en organisasjon gir medlemmene visse demokratiske rettigheter, som mulighet til å påvirke organisasjonen. Det har blitt påpekt at innvandrerbefolkningen i mindre grad er representert gjennom medlemskap eller formelle posisjoner i organisasjoner, og dette har blitt sett på som et større problem enn eventuell manglende deltakelse i frivillig arbeid (Wollebæk & Sivesind 2010:50). En del tradisjonelle norske organisasjoner kan også ha organisatoriske barrierer knyttet til kultur og uskrevne normer og verdier, og det er viktig å være bevisst på dette når man prøver å nå ut til nye grupper i samfunnet (Seggaard 2011:19). Å oppfordre de store etablerte organisasjonene til å senke barrierene for at personer med minoritetsbakgrunn blir medlemmer og at flere med minoritetsbakgrunn får stillinger og verv i organisasjonen, er derfor viktige virkemidler for å øke minoriteters deltakelse. Flere nasjonale ressursmiljøer har et stort kontaktnettverk i innvandrerbefolkningen, og er blant annet opptatt av å formidle innvandreres erfaringer og synspunkter når det gjelder deltakelse i samfunnet.

1. Tilskudd til lokale innvandrersorganisasjoner og frivillig virksomhet i lokalsamfunn

Ordningen er todelt og gjelder støtte til a) drift av lokale innvandrersorganisasjoner og b) frivillig virksomhet i lokalsamfunn. Deler av ordningen er øremerket til organisasjoner og aktiviteter i Groruddalen og bydel Søndre Nordstrand, som en del av områdesatsingene i Oslo. Hoveddelen av midlene blir forvaltet av 20 kommuner med mange innbyggere med innvandrerbakgrunn. Det var satt av 13,43 mill. til denne ordningen i 2016. 2,3 mill. var øremerket til organisasjoner og aktiviteter i bydelene i Groruddalen og bydel Søndre Nordstrand. Målet med tilskuddsordningen er beskrevet i Prop 1 S (2015 – 2016):

«Målet med driftstilskudd til lokale innvandrersorganisasjoner er å medvirke til og styrke deltakelsen i organisasjonslivet og i sosiale nettverk for denne delen av befolkningen. Målet med tilskuddet til frivillig virksomhet er å skape møteplasser og aktiviteter i lokalsamfunn på tvers av ulike grupper i

befolkningen. Tiltakene skal være knyttet til integrering av personer med innvandrerbakgrunn. Begge tilskuddene skal medvirke til å skape økt tillit til, og tilhørighet i, det norske samfunnet.»

a) Drift av lokale innvandrerorganisasjoner

Som ny i et land kan deltakelse i slike fellesskap skape trygghet og økt tillit, og samtidig tilføre deltakerne større ressurser og økt kunnskap om det norske samfunnet. Deltakelse her kan generere en type tillit som kan bidra til å senke terskelen for deltakelse i andre fellesskap og i samfunnet for øvrig, og slik bidra til tillit på tvers av bakgrunn. Slik kan driftstøtten til innvandrerorganisasjoner ved siden av å styrke medlemmenes deltakelse i det etnisk, språklig eller kulturelt baserte organisasjonslivet også bidra til økt tillit og tilhørighet til det norske samfunnet. Rapporteringen for 2016 viser at flere av innvandrerorganisasjonene som får driftstøtte også søker og mottar aktivitetsstøtte, hvis formål er å skape møteplasser på tvers av ulike grupper i samfunnet, og således kan bidra til å skape overskridende tillit. Slik kan de få en brobyggende rolle for medlemmene.

I 2016 søkte 154 innvandrerorganisasjoner om til sammen kr. 3 505 627,- i driftsstøtte over denne ordningen. Av disse fikk 128 innvandrerorganisasjoner innvilget driftsstøtte på til sammen kr 2 594 680,-. Til sammen var det ca. 11 000 medlemmer som ble omfattet av denne driftsstøtten. To kommuner ga ikke driftstøtte gjennom denne ordningen i 2016. Sarpsborg har valgt å ikke prioritere dette tilskuddet. Skedsmo kommune gir driftsstøtte til innvandrerorganisasjoner gjennom en annen kommunal tilskuddsordning.

Driftsstøtte

År	2016	2015
Søkt	154	150
Søknadsbeløp	3 505 627	2 639 700
Innvilget	128	120
Innvilget beløp	2 594 680	2 240 993
Antall medlemmer omfattet	11 000	11 393

b) Frivillig virksomhet i lokalsamfunn

Hvis innvandrere utelukkende deltar i slike nasjonalt baserte organisasjoner, kan det skape distanse til storsamfunnet og bidra til å forsterke segregering. Aktivitetsstøtten skal bidra til å skape møteplasser og aktiviteter i lokalsamfunn på tvers av ulike grupper i befolkningen, og slik bidra til å skape tillit på tvers av bakgrunner og til samfunnet for øvrig. Slike tiltak kan også bidra til å forebygge fordommer mellom ulike grupper i samfunnet. På den måten kan deltakelse i nasjonalt baserte organisasjoner fungere som et springbrett for deltakelse i mer blandede eller tradisjonelle norske organisasjoner.

I 2016 mottok kommunene 561 søknader på til sammen kr. 24 737 136,- om aktivitetsstøtte. Totalt ble det innvilget 381 søknader om tiltak på til sammen kr. 7 869 167,-. Av disse var 193 av søknadene fra innvandrerorganisasjoner, og disse mottok til sammen kr. 3 266 669,- i aktivitetsstøtte. Av de innvilgede søknadene kom således rundt 50 prosent fra innvandrerorganisasjoner. Innvandrerorganisasjoner mottok rundt 40 prosent av aktivitetsstøtten. Totalt deltok rundt 123 000 personer på disse tiltakene.

Aktivitetsstøtte

År	2016	2015
Søkt	561	394
Søknadsbeløp	24 737 136	21 195 892

Innvilget	381	291
Innvilget beløp	7 869 167	6 082 011
Hvorav innvandrersorganisasjoner	193	125
Hvorav innvilget til innv. org.	3 266 669	2 829 129
Antall deltakere omfattet	123 000	145 597

a) og b) Samlet oversikt 20 kommuner

Kommune	Tildeling	Driftstøtte	Beløp	Aktivitetstøtte	Beløp
Arendal	136145	2	22000	8	112495
Bergen	1100256	21	440000	36	655000
Bodø	106136	4	60000	3	46000
Bærum	535312	5	120000	9	410000
Drammen	452801	8	170000	11	276250
Fredrikstad	286728	6	40500	18	246228
Gjøvik	94364	1	6000	4	75000
Hamar	82269	1	2000	16	97000
Kristiansand	353157	6	120000	12	230000
Oslo	4937843	25	919180	131	3298000
Sandefjord	165507	3	33000	5	132507
Sandnes	367300	14	148000	13	201953
Sarpsborg	219760	0	0	15	219000
Skedsmo	304938	0	0	9	304938
Skien	195408	4	150000	20	180408
Stavanger	678945	16	246000	18	420101
Tromsø	197348	6	33000	20	164348
Trondheim	591101	4	40000	22	559500
Tønsberg	129814	1	20000	6	129814
Ålesund	144873	1	25000	5	110625
Totalt	11080003	128	2594680	381	7869167

Rapportering fra Groruddalen og bydel Søndre Nordstrand

Kr. 2 300 000,- av de de totale tilskuddsmidlene er øremerket til organisasjoner og aktiviteter i Groruddalen og bydel Søndre Nordstrand. Bydelene Alna, Bjerke, Grorud, Stovner og Søndre Nordstrand forvaltet kr. 460 000,- hver over denne ordningen i 2016. Totalt ble 149 søknader om aktivitetsstøtte innvilget, og samlet innvilget sum var på kr. 2 238 500,-. Totalt 149 tiltak ble støttet. Det var 61 500 i ubrukte midler. Tallet for 2015 var 112 tiltak.

Samlet vurdering av måloppnåelse

Flere kommuner melder om behovet for, og viktigheten av, felles møteplasser på tvers av befolkningen. De vurderer også tilskuddsordningen for å være et viktig bidrag for å styrke innvandrerbefolkningens tillit og tilhørighet i det norske samfunnet. For eksempel skriver Bergen kommune:

«Innvandrerbefolkningen i Bergen har vært i sterk vekst de siste årene og det er viktig for Bergen kommune å vise hele befolkningen at mangfoldet gir muligheter ... Det har i prioriteringen av

tildelinger også vært lagt vekt på tiltak som styrker tilknytningen til Bergen og lokalsamfunnet gjennom ulike kurs og aktiviteter. Vi er fornøyd med at de fleste av tiltakene som det er gitt tilskudd til har en målgruppe som er hele befolkningen. Gjennom rapportering og oppfølging av tiltakene har vi registrert at vi har lagt til rette for møteplasser for et bredt spekter av befolkningen. Dette mener vi er viktig for å sikre tilhørighet til plassen.»

Bærum kommune skriver at flere av aktivitetene er gjennomført i fellesskap mellom innvandrersorganisasjoner. De skriver: *«Flere av tiltakene er sammenslåtte grupper av innvandrersorganisasjoner som ønsker å gjøre noe for fellesskapet. Et eksempel er svømmeopplæring og internasjonal kulturdag under Sandvika byfest. Disse tiltakene har styrket innvandrersorganisasjonene og tilliten mellom dem.»*

Trondheim kommuner skriver at flere av tilskuddsmottakerne sier at de gjennom prosjektene har fått større nettverk og fått mer kjennskap til det norske samfunnet.

Oslo kommune skriver:

«Mange av aktivitetene i regi av innvandrersorganisasjoner er enkeltarrangementer med faglig innhold som seminarer, informasjonsmøter, kurs og samtalegrupper. I tillegg til at disse arrangementene samler deltakere med ulik bakgrunn, er det lagt vekt på at det faglige innholdet skal bidra til inkludering i det norske samfunnet. Det er spesielt lagt vekt på å gi tilskudd til tiltak som faller inn under kommunenes prioriterte områder når det gjelder mangfolds- og integreringsarbeid; skole og utdanning, sosial mobilitet, økt kunnskap om det norske samfunnet og lover og regler, økt samfunnsdeltakelse, deltakelse på arbeidsmarkedet og forebygging mot rasisme og diskriminering.»

Bydel Søndre Nordstrand skriver:

«I Bydel Søndre Nordstrand har halvparten av innbyggerne innvandrerbakgrunn. Organisasjons- og foreningslivet i bydelen står sterkt, men det er likevel et stykke igjen før den mangfoldige beboersammensetningen synliggjøres i organisasjons- og foreningsliv. Det er av stor interesse at deltakelsen styrkes slik at inkludering, medvirkning og samarbeid blir en realitet på alle nivå. Det er også et stort behov for møteplasser i hele bydelen, og beboerne tar selv initiativ til å skape aktiviteter og arenaer hvor beboerne kan møtes.»

I rapporteringen fra bydelene i Groruddalen skriver de at tilskuddet har utløst mye engasjement blant beboere og foreningsliv i bydelene, og at det har bidratt til gjennomføring av en lang rekke arrangementer og aktiviteter for hele befolkningen.

Med tanke på målsetningen for ordningen fremgår det av rapporteringen at midlene har spilt en viktig rolle når det gjelder å styrke innvandrerbefolkningens deltakelse i organisasjonslivet, skape gode møteplasser i lokalsamfunnet og å medvirke til økt tillit til det norske samfunnet.

Når det gjelder resultatkrav 4.1. *Antall samarbeidstiltak og arenaer hvor frivillige organisasjoner og kommuner deltar skal øke*, så kan vi få en indikasjon på at det har skjedd en økning fra 2015, ettersom det er gitt støtte til flere tiltak i 2016. De frivillige organisasjonene har samarbeidet med kommunene i gjennomføring av flere av tiltakene. Når det gjelder resultatkrav 4.2 *Antall tiltak i regi av frivilligheten rettet mot innvandrere (i lokalsamfunn) skal øke*, så ser vi av rapporteringen fra de 20 kommunene at antallet personer som omfattes av driftsstøtten og aktivitetsstøtten har gått noe ned i år.

Eksempler på gode tiltak

Forum for dialog og samarbeid i Søndre Nordstrand

Forumet er en møteplass mellom muslimske menigheter, kirkesamfunn, politi og bydelens beredskapsteam. Hensikten er å kunne styrke dialogen og samarbeide på tvers. Forum for dialog og samarbeid i Søndre Nordstrand ble opprettet i 2011. I en flerkulturell bydel er det særdeles viktig å

ha en god dialog og et godt samarbeid mellom ulike trossamfunn, offentlige aktører og frivillige organisasjoner. Forumet ledes av politiet og bydelens SaLTo koordinator, og består av religiøse ledere fra ulike trossamfunn i bydelen, representanter fra bydelsadministrasjonen, offentlige instanser og frivillige organisasjoner. Forumets formål er at dialog og samarbeid mellom aktører i bydelen skal styrkes for å fremme trygghet og for å hindre og håndtere kriser som kan oppstå i lokalmiljøet. Dialog og samarbeid er en prosess som krever at partene møtes jevnlig. I 2016 ble det avholdt fire ordinære møter for medlemmene der viktig informasjon og dagsaktuelle temaer ble drøftet. I tillegg ble tre større dialogmøter arrangert som åpne folkemøter med tema: Trygghet der du bor - felles ansvar. Dialogmøtene organiseres av trossamfunn og frivillige organisasjoner som inviterer representanter fra bydelens tjenester og politi inn for å informere og skape dialog mellom innbyggere og det offentlige. Forumet har også arrangert en fagkonferanse der dyktige fagfolk innledet om aktuelle tema som barn som lever med vold i familien og arbeid med flerkulturell ungdom etterfulgt av gruppedialog. Forumet deltok også på bydelens fagkonferanse om hatkriminalitet, radikalisering og ekstremisme.

Stimulere til bedriftsetableringer for innvandrerkvinner i Skien

Dette er et stort prosjekt hvor IMDI-midlene har vært en av mange bidragsytere. Prosjektet går ut på å få kvinner til å starte opp egne bedrifter og delta mer aktivt i norske nettverk og samfunn. I etterkant tok mange kontakt med f.eks Røde kors eller oppsøkte fotballbanen hvor barna deres spiller. To av deltagerne er nå med i en gruppe sammen med norske kvinner som vil starte egne bedrifter, og tre står på venteliste.

BAAFEST er en feiring av afrikansk kultur i Bergen. Det bor flere tusen personer med afrikansk bakgrunn og denne festivalen presenterer på en flott måte mangfoldet i afrikansk kultur for alle bergensere. Høydepunktet i festivalen er ulike arrangementer en helg i juni fra scene og plasser i Bergen sentrum. Profesjonelt fremført musikk og scenekunst fra ulike afrikanske land på sentrale steder i byen er med på å synliggjøre de afrikanske minoritetene i byen og rette et positivt søkelys på disse gruppene. Festivalen er et eksempel på hvordan det økte mangfoldet i byen gir hele befolkningen muligheten til å få ny kulturelle impulser og inntrykk.

2. Tilskudd til nasjonale ressursmiljø på integreringsfeltet

Dette er en tilskuddsordning for organisasjoner som betegnes som nasjonale ressursmiljø på integreringsfeltet. Støtten øremerkes til den enkelte organisasjon over statsbudsjettet. I 2016 fikk 16 organisasjoner til sammen **22,29** mill. over denne tilskuddsordningen.

Organisasjon	Tilskudd
Antirasistisk senter	2 175 000
Caritas	2 000 000
Human Rights Service (HRS)	1 835 000
Innvandrerne Landsorganisasjon (INLO)	600 000
JustUnity	1 500 000
Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA)	1 265 000
LIM – Likestilling, integrering, mangfold	700 000
Minotenk – minoritetspolitisk tenketank	750 000
Multikulturelt Initiativ- og Ressursnettverk (MiR)	500 000
MiRA – Ressurscenter for innvandrer- og flyktningkvinner	2 050 000
Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS)	2 630 000
Organisasjonen mot offentlig diskriminering (OMOD)	1 440 000
Samora	500 000
Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF)	1 850 000

Utrop	500 000
Fargespill Bergen	2 000 000
Til sammen:	22 295 000

Målet med tilskuddsordningen er beskrevet i Prop 1 S (2015 – 2016):

«Målet med tilskuddet til nasjonale ressursmiljøer på integreringsfeltet er å medvirke til økt deltakelse i, og økt tillit til, samfunnet blant innvandrere og barna deres. Tilskuddet skal medvirke til å gi alle de samme pliktene, rettighetene og mulighetene når det gjelder å delta i samfunnet og ta i bruk egne ressurser»

Om deres rolle, står det:

«De nasjonale ressursmiljøene har en viktig rolle i å følge innvandrings- og integreringsfeltet. De skal blant annet være en kilde til alternativ kunnskap, formidling av erfaringer og synspunkter fra innvandrere og barna deres. Miljøene skal samle og formidle eksisterende kunnskap og kompetanse på integreringsfeltet basert på erfaring, en bred kontaktflate og solid forankring i ulike innvandrer miljøer.»

Det utarbeides ikke målekriterier for tilskuddet utover det som står i Prop. 1 S.

De nasjonale ressursmiljøene rapporterer til IMDi om bruken av midler. IMDi sender hvert år en egen rapport med forslag til fordeling av støtte over neste års statsbudsjettet for denne ordningen. Her gir vi også en oppsummering av organisasjonenes arbeid siste år.

Basert på innrapporteringene kan vi si at flere av organisasjonene bidrar med å formidle erfaringer og synspunkt fra et bredt spekter av personer med innvandrerbakgrunn. Flere av organisasjonene har stor kapasitet til å mobiliserer innvandrerbefolkningen, og dermed stort potensiale for å påvirke deres deltakelse i, og tillit til, det norske samfunnet.

Organisasjonene jobber ikke prosjektbasert, og de rapporterer derfor ikke så grundig på gjennomførte tiltak. Og ettersom de jobber med ulike typer tiltak og på forskjellige måter, blir det vanskelig å skulle sammenligne de. Men hvis vi skal velge ut et tiltak som fremstår som svært vellykket, så er det Minotenk sitt kurs som heter *Selma aspirantkurs*.

Godt eksempel

SELMA aspirantkurs

Selma aspirantkurs er et program for samfunnsengasjerte unge voksne mellom 18 og 25 år som er interessert i menneskerettighetsspørsmål, forebygging av ekstremisme og fredsfremmende engasjement. De tilbyr deltagerne å styrke sine personlige og faglige egenskaper, og danne nettverk med andre unge som jobber mot samme mål. Det arrangeres flere kurs og ekskursionsjoner innen temaer knyttet til integrering og forebyggende arbeid. Deltakere i SELMA-programmet har fått tilbud om å bli med på ulike konferanser og seminarer, i både Norge og utlandet, knyttet til temaet hatytringer, ekstremisme og forebygging av radikaliserings. Minotenk er med i RAN (The Radicalisation Awareness Network) og 1-2 juni 2016 sendte de en SELMA-aspirant til en to-dagers ungdomssamling om forebygging av radikaliserings i Wien. 20-23 mai 2016 sendte de en -aspirant Amsterdam og to-dagers workshop om bekjempelse av rasisme, ekstremisme, fremmedfrykt og inkludering. 24. Oktober 2016, fikk Minotenk besøk av en delegasjon fra Justisdepartementet som møtte SELMA-aspirantene for innspill til handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme.

3. Tilskudd til frivillige organisasjoners holdningsskapende/forebyggende arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige inngrep i unges frihet

Tilskudd til frivillige organisasjoners forebyggende og holdningskapende arbeid mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse var et tiltak (tiltak 8) i Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet (2013–2016). Det var avsatt kr 9,53 mill kroner til tilskuddsordningen i Prop 1 S (2015-2016).

Målet med tilskuddsordningen er beskrevet i Prop 1 S (2015 – 2016):

«Målet med ordningen er å stimulere frivillige organisasjoner til å forebygge tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige inngrep i unges frihet gjennom å arbeide for endring i holdninger og praksis i aktuelle miljøer. Gjennom dette vil en øke sjansene for at de unge kan ta selvstendige valg når det gjelder ektefelle, og hindre kjønnslemlestelse av barn i Norge.»

Antall søknader og innvilgelser

I 2016 fikk 29 prosjekter støtte over ordningen på til sammen 9,4 mill. kroner. IMDi mottok 45 søknader på til sammen 20,6 mill. kroner. 9 prosjekter fikk innvilget flerårig støtte. Geografisk ble det innvilget flest tilskudd til Østlandet inkl. Oslo (16) og til landsdekkende prosjekter (4). Det ble innvilget tilskudd i alle regioner.

Antall prosjekter som fikk tildelt midler i 2016

Tema for prosjektet	Antall prosjekter
Tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet	16
Tvangsekteskap og alvorlig begrensning av unges frihet	8
Tvangsekteskap og kjønnslemlestelse	3
Kjønnslemlestelse	2

Organisasjonene har fått støtte til ulike typer informasjons- og endringsarbeid. Eksempel på tiltak er samtalegrupper for jenter og kvinner, gutter og menn, hjemmebesøk, dialog -og debattmøter for unge og voksne, foredrag, workshops, empowermentkurs og filmproduksjon.

I 2016 mottok Oslo Røde Kors 0,65 mill. kroner for å gjennomføre kampanjen #stoppekstremkontroll, dette i henhold til tiltak 7 i handlingsplanen. Den overordnede målsetningen med kampanjen er å mobilisere unge til å snakke om ekstrem kontroll. Kampanjen ville senke terskelen for å snakke og reflektere rundt temaet ekstrem kontroll. IMDi har bistått med faglig oppfølging og veiledning av kampanjen.

De frivillige organisasjonene som har mottatt tilskudd har en viktig rolle gjennom arbeid rettet mot holdninger og informasjonsarbeid. Organisasjonene som har fått tildelt støtte i 2016 har gjennom sine aktiviteter nådd bredt ut til innvandrerbefolkningen. Organisasjonene har hatt aktiviteter rettet mot både foreldregenerasjonen, religiøse ledere og ungdommer. Tilskuddsordningens fokus på forebyggende arbeid gjennom holdningsendring fordrer at organisasjonene foruten kunnskap og kompetanse på fagområdet, også har nettverk og gjennomslag i aktuelle miljøer. Dette er avgjørende for å nå målet med tilskuddsordningen. Organisasjonenes forankring og gjennomslag forsterker prosjektenes potensiale til å utgjøre et supplement til myndighetens arbeid. Gjennom å styrke rollen til disse organisasjonene bidrar ordningen til å styrke innvandrerbefolkningens tillit til det norske samfunnet. Flere av organisasjonene som har mottatt støtte i 2016 har aktivt tatt i bruk metoder som

likemannsarbeid. IMDi mener at denne metodikken er spesielt relevant for å oppnå målsettingen med å øke deltakelse i frivillige organisasjoner. Likemannsarbeid kan bidra til å redusere barrieren fra å være mottaker til å bli en deltaker.

IMDi ble i tildelingsbrev 2016 - tillegg nr. 5, bedt om å innhente innspill til den nye handlingsplanen mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse fra frivillige organisasjoner, herunder innvandrersorganisasjoner, og fra ressurspersoner og trossamfunn. Innspillene skulle innhentes både gjennom for eksempel dialogmøter, og gjennom skriftlige innspill som skulle videreformidles direkte til departementet. IMDi arrangerte 4 innspillmøter i IMDis regionkontorer. Totalt deltok representanter for 35 organisasjoner på innspillmøtene. Flere av organisasjonene som fikk støtte gjennom denne tilskuddsordningen i 2016 har aktivt bidratt med innspill.

Oversikt over organisasjoner som fikk støtte i 2016

Organisasjon	Prosjektittel	Tilskudd
Oslo Røde Kors	Røde Kors- telefonen om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse	649 375
Skeiv Verden	Åpen og trygg 2016	484 000
Stiftelsen Kirkens Bymisjon I Bergen	Økt valgfrihet for unge og foreldre gjennom dialog og nettverk	480 000
Equality	Norsk nok	420 000
Samfunnsstiftelsen Ungdom Mot Vold	KAMP for selvstendig valg 2016	400 000
Stiftelsen Kirkens Bymisjon I Trondheim	Søster til Søster	400 000
Furuset Idrettsforening	Fremtidens veiledere, ditt liv - dine valg	385 000
Pakistansk Kulturforening Skedsmo	Knowledge is Power	380 000
Vestfold Røde Kors	Holdningsskapende/ forebyggende arbeid for og med kvinner i Vestfold.	380 000
Kirkens Ungdomsprosjekt	Jentegrupper for jenter med minoritetsbakgrunn	380 000
Lunar	Forebygging av æresproblematikk- implementeringsfase	380 000
Stiftelsen Amatheia	Mobilisere minoritetsmiljøer–styrke autonomi og selvråderett	350 000
Stiftelsen Oslo Krisesenter	Gutteprosjektet	350 000
Pawa Foundation - Norway	Forebyggende arbeid mot kjønnslemlestelse i Afrikanske miljøer i Oslo	350 000
Stiftelsen Kirkens Bymisjon Oslo	Familieliv, religion og tradisjoner	350 000
Multikulturelt Initiativ Og Ressursnettverk (Mir)	Et liv uten frykt og tvang	332 000

Ilm - Islams Lære & Metode	Mitt liv, Mitt valg & Min fremtid	318 000
Stiftelsen Kvinneuniversitetet Nord	Foreldre mellom flere kulturer	300 000
Stiftelsen Kvinneuniversitetet	Kompetanseheving av frivillige	300 000
Tverrkulturell Helseinfo (Thi)	Økt kunnskap om kjønnslemlestelse- og helsetilbud til utsatte minoritetskvinner	250 000
Fuuse Dialog	Fuuse Forum	237 000
Møhlen Pris Idrettslag	Talk to me	235 000
Falken Cricket Klubb	Ta kontroll over ditt eget liv!	214 625
Vest-Agder Røde Kors Distriktskontoret	FLEXid 2016 -	210 000
Stiftelsen Kirkens Bymisjon i Trondheim	Tradisjoner i min kultur	210 000
Lin Likestilling Inkludering Og	Velg Livet	200 000
Alamal	Holdninger, innstillinger, kulturer og relasjoner	175 000
Stiftelsen Oslo Krisesenter	Prosjekt selvhjelpsbok	150 000
Sagal Help To Self Help Organization	Kultur kan endres!	130 000

Eksempler på gode tiltak

«Forebyggende arbeid mot kjønnslemlestelse i Afrikanske miljøer i Oslo»

Pawa Foundation jobber med å skape møteplasser for panafrikanske kvinner i Norge, danne nettverk og fremme faglige diskusjoner mellom medlemmene. De har gjennom prosjektet «Forebyggende arbeid mot kjønnslemlestelse i Afrikanske miljøer i Oslo» nådd stadig flere afrikanske familier som har delt erfaringer knyttet til kjønnslemlestelse. De har benyttet metoder som samtalegrupper og deltakelse i seminar, dialog med kristne og muslimske ledere samt samarbeidet med ulike organisasjoner og miljøer som jobber mot kjønnslemlestelse. Det synes som om Pawa når frem til personer i det afrikanske miljøet som andre organisasjoner og det offentlige ikke har så god kontakt med. Dette viser at nettverk kan være en viktig faktor for å nå frem til et bredere lag av befolkningen i Norge.

«Åpen og trygg 2016»

Skeiv verden er en nasjonal interesseorganisasjon for lesbiske, homofile, bifile, trans-, interkjønn- og queerpersoner (lhbtqi) med minoritetsbakgrunn. De har i en årrekke jobbet med utfordringer knyttet til tvangsekteskap og begrensninger i unges frihet. I prosjektet i 2016 «Åpen og trygg 2016» har de særlig erfart behovet for å rådgi og følge opp enkeltpersoner og deres familie. De har også jobbet aktivt for å bli mer synlig i offentligheten og i sosiale medier. De har en bevissthet om metodebruk i arbeidet. Utstrakt bruk av likemannsarbeid og fokus på flere rollemodeller mener de er med på å nå flere lhbtqi-personer og redusere graden av tvangsekteskap og begrensninger i deres frihet.

«Fremtidens veiledere, ditt liv - dine valg»

Alnaskolen drives av Furuset Idrettsforening, og er et tilbud til ungdom i alderen 15-25 år, som har, eller ønsker, en lederrolle i lokalmiljøet innen idrett, andre fritidsaktiviteter, organisasjonsliv eller

frivillig arbeid. Prosjektet «Fremtidens veileder, ditt liv – dine valg» har som mål å gi deltakere kompetanse til å jobbe med holdningsskapende arbeid mot tvangsekteskap og alvorlige begrensninger av unges frihet. Det baserer seg på ung-til-ungmetodikk (peer education). Deltakerne rekrutteres fra Alnaskolens «ungdomspool», med bakgrunn fra blant annet Marokko, Eritrea, Tyrkia, Pakistan, Jemen, Sri Lanka og Afghanistan. Deltakerne lærer om tvangsekteskap, æresrelatert vold, kvinnerettigheter, likestilling, menneskerettigheter, kultur og religion. De kurses i dialog som metode for å snakke om sensitive temaer, og får praksis gjennom skolebesøk og samtalegrupper med yngre ungdommer. I samråd med prosjektledelsen kan de være mentorer for ungdommer som i noen grad sliter. To deltakere deltar fast på neste kull.

4. Informasjons- og veiledningstiltak rettet mot innvandrere

Tilskuddsordningen er todelt og gjelder prosjektstøtte til 1) informasjon om det norske samfunnet rettet mot arbeidsinnvandrere og personer som ikke er omfattet av introduksjonsordningen, og 2) aktiviteter knyttet til intensjonsavtaler mellom IMDi og frivillige organisasjoner. Ordningen er primært for frivillige organisasjoner. Det var avsatt 7,45 mill. kroner totalt til denne ordningen i 2016.

Målet er beskrevet i Prop 1 S (2015 – 2016):

«Nyankomne innvandrere trenger kunnskap om det norske samfunnet. Ordningen skal bidra til å styrke frivillige organisasjoners arbeid med informasjon og veiledning til nyankomne innvandrere i lokalsamfunnet.»

Del 1 - Informasjon om det norske samfunnet rettet mot arbeidsinnvandrere og personer som ikke omfattes av introduksjonsordningen.

Del 1 gjelder støtte til prosjekter som gir informasjon og veiledning om det norske samfunnet til arbeidsinnvandrere og personer som ikke omfattes av introduksjonsordningen. Det gis støtte til informasjonstiltak som omfatter lover og regler, offentlige tjenester og lokalt frivillig organisasjonsliv. Hensikten er å gi innvandrere informasjon som er tilpasset deres behov for kunnskap om, og innføring i, det norske samfunnet.

Ordningen er primært for arbeidsinnvandrere og familiegjenforente som ikke omfattes av introduksjonsordningen. Målgruppen er stor. Eksempelvis teller arbeidsinnvandrere fra Polen og deres familier nå ca. 100 000, og utgjør den største innvandrergruppen i Norge. Tilskuddsordningen bidrar til at man i større grad når ut til denne gruppen med informasjon og veiledning, noe som er viktig, da arbeidsinnvandrere og mange familieinnvandrede ikke omfattes av andre tilskuddsordninger.

I 2016 var det satt av kr 4,25 mill. til denne delen av tilskuddsordningen. IMDi mottok 25 søknader på til sammen kr. 11 mill. 6 av søknadene på gjaldt flerårig støtte, jf. tildelingen i 2015, da det ble mulig å bevilge støtte til prosjekter med varighet fra ett til tre år, med forbehold om Stortingets årlige budsjettvedtak. 12 av søknadene gjaldt nye prosjekter, og de øvrige var søknader om videreføring av prosjekter støttet i 2015. 12 prosjekter (11 organisasjoner) fikk innvilget støtte over på til sammen kr. 4 075 000. I tillegg ble det utbetalt kr 175 000 til Norske Folkehjelp, 2. termin av tilskudd for 2015, som ved en feil ikke ble utbetalt i 2015.

Av de 12 prosjektene er 10 videreført fra 2015, av disse var 6 innvilget flerårig støtte i 2015, mens 2 prosjekter var nye.

Oversikt over organisasjoner som fikk støtte i 2016, del 1

Organisasjon	Prosjekttittel	Tilskudd	Antall år
Caritas Norge	Informasjon og veiledningstiltak rettet mot arbeidsinnvandrere	350 000	År 2 av 3
Caritas Bergen	Informasjon og veiledningstiltak rettet mot arbeidsinnvandrere	200 000	1 år
Chinese Professionals In Norway - CPN	Kompetansesenter for innvandrere	350 000	År 2 av 2
Juridisk Rådgivning for Kvinner- JURK	Jussambassadørprosjektet	400 000	År 2 av 3
Jushjelpa i Midt-Norge	Sosial dumping av arbeidsinnvandrere	380 000	1 år
Kirkens Bymisjon Bergen	Informasjonsformidling og veiledning til norsk språk, jobb og samfunn	350 000	År 2 av 2
Kristent Interkulturelt Arbeid - KIA	Informasjon og veiledning for arbeidsinnvandrere i Oslo Øst og Sentrum	300 000	1 år
Likestilling, inkludering og nettverk - LIN	Ny i Norge	350 000	1 år
Norges Røde Kors	Stella Røde Kors Kvinnesenter	350 000	År 2 av 2
Norsk Folkehjelp Oslo	Arbeidsmarkedsorientering for arbeidsinnvandrere	380 000	1 år
Selvhjelp for flyktninger og innvandrere - SEIF	På egne ben	315 000	1 år
KUN Senter for kunnskap og likestilling	Ny i Norge	350 000	År 2 av 2

Arbeidsinnvandrere og deres ektefeller/familier var målgrupper for flertallet av prosjektene (8) med tiltak rettet både mot arbeidsinnvandrere fra EØS/EU-land og utenfor Europa. De øvrige prosjektene var rettet mot mer sammensatte målgrupper, hvor en stor andel utgjøres av familieinnvandrede kvinner (utenfor introduksjonsordningen), og som inkluderer nasjonalitetsgrupper som somaliere, afghanere og irakere, hvor en stor andel omfattes av introduksjonsordningen, men hvor også mange ikke omfattes. Tre av prosjektene i 2016 (JURK, LIN og Stella Røde Kors) var rettet kun mot kvinner.

Prosjektene omfattet ulike typer tiltak som individuell informasjon og veiledning, foredrag og kursvirksomhet, workshops og fagseminarer, ekskursjoner, informasjon på organisasjonenes nettsider/facebook. Informasjonstema omfatter bl.a.: lover og regler i arbeidslivet, arbeidskultur, skatteregler, offentlige tjenester, helse og skole, barnehage, barnevern, frivillighet, kulturelle koder, demokrati og politikk, boliganskaffelse, husleieregler.

To nye prosjekt fikk støtte: Caritas Bergen, for videreutvikling av Caritas Infosenter Bergen, som driver informasjon og veiledning av arbeidsinnvandrere i Bergens- og Hordalandsområdet, og Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF) for informasjon og veiledning av arbeidsinnvandrere i Oslo, Bergen, Stavanger og Ålesund.

Eksempler på gode tiltak

Norsk folkehjelp: «Arbeidsmarkedsorientering til arbeidsinnvandrere»

Norsk folkehjelp Oslo har siden 2001 drevet integreringsprogrammet Oasen, som har som hovedmål å styrke innvandrerkvinnens deltakelse og mestring i samfunnet og familien. Prosjektet bygger på arbeidsmarkedsorienteringssesjoner Oasen har holdt i samarbeid med flere bydeler i Oslo siden 2010, og er videreutviklet med støtte fra IMDi siden 2015.

Hovedmålgruppen er arbeidsinnvandrere med noe botid i Norge, i hovedsak arbeidsinnvandrere med oppholdstillatelse eller statsborgerskap i et EU-land. Arbeidsinnvandrere ankommer til Norge dårlig forberedt i forhold til riktig kvalifikasjoner, med liten forkunnskap om landet og usikre jobbutsikter. Andre har de rette kvalifikasjonene, men mangler informasjon som kan sette dem i stand til å hjelpe seg selv. Prosjektet orienterer arbeidsinnvandrere om arbeidsmarkedssituasjonen i Norge, gir dem informasjon om praktiske forhold knyttet til helse, hjelpetilbud, mestringsstrategier, arbeidsforhold, arbeidskultur, skatteregler, veiledning i offentlig byråkrati, arbeidstilsynet osv. Deltakere til tilbudet rekrutteres for en stor del gjennom Norsk Folkehjelps gratis norskkurs og språktrening rettet mot arbeidsinnvandrere. Prosjektet gjennomførte 35 arbeidsmarkedssorieringssesjoner i 2016, hvor til sammen ca. 700 personer deltok. I tillegg ble det gitt personlig veiledning til ca. 300 personer, og veiledning per telefon til ca. 35 personer per uke. I formidling av informasjon benyttes er fortløpende dialog med brukerne som metode. Informasjonens tilpasses gruppens behov ved at deltakerne hele tiden kan stille spørsmål og trekke på hverandres erfaringer. Metoden gjør det lettere for deltakerne å relatere informasjonen til egen situasjon fordi den kommer fra noen de kan identifisere seg med.

Dette er også viktig for å bygge et støttenettverk mellom deltakere, som har vært en vellykket metode i prosjektet. Nettverkene har oppstått gjennom prosjektet som en direkte konsekvens av at deltakerne møter hverandre på arbeidsmarkedssesjonene. Disse har bidratt til at prosjektets målsettinger er nådd på en mer effektiv måte, ved at folk hjelper hverandre med informasjon, tips, jobbformidling og moralsk støtte. Videre har prosjektet erfart at slike nettverk bidrar til at isolasjon, angst og psykiske belastninger som følge av arbeidsledighet i et fremmed land blir dempet vesentlig.

Kirkens Bymisjon Bergen v/Empo Flerkulturelt Ressurssenter: «Informasjonsformidling og veiledning til norsk språk, jobb og samfunn»

Empo - Flerkulturelt Ressurssenter har siden 2005 år drevet og utviklet et ressurscenter med et mangfold av deltakere, aktiviteter og ressurser. Empo har tilgang til bred faglig kompetanse og veiledningskompetanse, og har tilegnet seg stor kunnskap om målgruppene, og bred erfaring og kompetanse om temaene som omfattes av prosjektet. I tillegg har de fleste av Empos medarbeidere selv innvandrerbakgrunn, og dermed egen migrasjonserfaring og tilgang til aktuelle miljøer gjennom sine nettverk.

Bakgrunnen for prosjektet, som startet opp i 2015, er at senteret så et økende behov for informasjon og veiledning tilpasset ulike nivå og behov hos ulike målgrupper av personer med innvandrerbakgrunn. Gjennom erfaring med målgruppen og ulike kurs og aktiviteter bestemte Empo seg i 2015 for å utvikle et eget prosjekt rettet mot dette formålet. Overordnet mål er å øke personers deltakelse og integrering i det norske samfunnet, gjennom å formidle tilpasset informasjon og tilby veiledning slik at de kan få større forståelse for samfunnet. Målgruppen er både kvinner og menn med innvandrerbakgrunn og oppholdstillatelse i Norge, men som ikke er omfattet av introduksjonsordningen. Totalt ble 205 personer nådd gjennom prosjektet i 2016. Det ble gjennomført 34 ukentlige fagdager med informasjonsformidling, samtalegruppe og individuell veiledning om norsk språk, jobb og samfunn, og gjennomført to kurs i "Språk, jobb og samfunn" med eget kursmaterieell utviklet i Empo. Kursmateriellet er basert på mange års erfaring med målgruppen og deres behov og ønsker.

I prosjektet benyttes en helhetlig "empowerment"-tilnærming, hvor deltakerne gjennom ulike prosesser tar i bruk egne ressurser, etablerer nettverk og får større kontroll over egen situasjon og eget liv gjennom mer aktiv deltakelse. Prosjektet benytter Empos kompetanse og erfaring med kurs, grupper, temadager, endringsarbeid, råd- og veiledning og sosiale møtesteder, med et sterkt fokus på informasjonsformidling og veiledning. Prosjektdeltakerne blir oppfordret til å benytte andre tilbud ved Empo, slik at personlig veiledning og rådgivning, formell og uformell norskopplæring, og sosiale opplevelser sammen utgjør et helhetlig tilbud. Deltakerne oppfordres til å benytte andre tilbud i organisasjonen, slik at de får et helhetlig tilbud. En erfaring fra prosjektet er at mange i målgruppen lever under svært sammensatte og krevende livsforhold, og at kombinasjonen av personlig

veiledning, informasjonsformidling i gruppekontekst, norsk språktrening, sosialt samvær og nettverksbygging gir gode resultater. Mange av deltakerne gir uttrykk for at tilbudet fører til at de deltar mer aktiv i både samfunns, familie- og arbeidsliv.

Del 2 - Aktiviteter knyttet til intensjonsavtaler mellom IMDi og frivillige organisasjoner

IMDi har intensjonsavtaler med åtte frivillige organisasjoner: Frivillighet Norge, Norges Fotballforbund, Norges Røde Kors, Norsk Folkehjelp, Norske Kvinners Sanitetsforening, Redd Barna, Den Norske Turistforening og Norges Idrettsforbund. 3,2 mill. kroner var avsatt til tiltak knyttet til disse avtalene i 2016.

Et mål med intensjonsavtalene er å styrke frivillige organisasjoners arbeid med integrering av flyktninger og innvandrere i lokalsamfunnet. Videre er det et mål å inkludere flere med minoritetsbakgrunn som medlemmer, tillitsvalgte og frivillige i organisasjonene. Organisasjonene har et stort nettverk av lokalavdelinger og lag rundt i kommunene, sitter på store organisasjons-nettverk og organiserer tusenvis av frivillige. Dermed når de også ut til et stort antall kommuner og frivillige over hele landet med sine aktiviteter og tiltak.

IMDi fikk åtte søknader på til sammen kr. 4 505 000, dvs. fra alle organisasjonene med intensjonsavtale.

Oversikt over tildelt støtte i 2016, del 2

Organisasjon	Tiltak	Tilskudd
Norsk Folkehjelp	Folkevenn	350 000
Norges Fotballforbund	En inkluderende fotballhverdag	325 000
Norske Kvinners Sanitetsforening	Flyktningprosjektet 2016	350 000
Norges Røde Kors	Integrerings- og inkluderingsstiltak	650 000
Norges Idrettsforbund	Et mer inkluderende samfunn gjennom idrettslag	325 000
Frivillighet Norge	Inkludering i frivillig sektor	500 000
Redd Barna	En god nabo	350 000
Den Norske Turistforening	Et flerkulturelt DNT	350 000

I tråd med intensjonen for ordningen er det lagt vekt på å få til en helhetlig satsing gjennom større frivillige og humanitære organisasjoner med nettverk i ulike lokalmiljøer med fokus både på tilrettelagte aktiviteter og inkludering i ordinært organisasjonsliv.

Som følge av de store asylankomstene i 2015, mobiliserte flere av organisasjonene betydelige ressurser rettet mot asylmottak og integrering av nyankomne flyktninger. Organisasjonene har i stor grad klart å holde på dette engasjementet i 2016, med fortsatt økt frivillig innsats i lokallagene. Både Norsk Folkehjelp og Norske Kvinners Sanitetsforening rapporterer om flere nye lokallag, og norsktreningstilbudene i regi av Norges Røde Kors har økt betydelig i løpet av 2016.

Eksempel på tiltak knyttet til intensjonsavtalene i 2016

Gjennom prosjektet *En inkluderende fotballhverdag* har **Norges Fotballforbund** (NFF) gjennom flere år fokusert på nødvendigheten av å inkludere minoritetsbefolkningen inn i fotballen. Dette har ført til varige endringer i bevisstheten rundt i kretsene og i lokale klubber. NFFs «kvalitetsklubb»-satsning involverer over 200 klubber over hele Norge. Sentralt i denne satsningen er at rekruttering skal være i samsvar med den demografiske utviklingen. Et tiltak har vært å videreutvikle verktøy for å rekruttere foreldre, med særlig vekt på foreldre med minoritetsbakgrunn. Et annet tiltak er Dommere med annen etnisk opprinnelse som ble gjennomført over hele landet i 2015, og videreført i 2016. Tiltaket har som mål å undersøke utfordringer denne gruppen dommere har, og hvilke verktøy som må på plass for at disse skal få en enklere hverdag. Det ble arrangert samlinger over hele landet i

2016, og avdekket behov som danner grunnlag for videre utvikling av verktøy og tiltak i 2017. I 2015 ble det nedsatt et minoritetspolitisk utvalg som i 2016 har bidratt i utformingen av NFFs inkluderingspolitikk i NFFs handlingsplan for 2016-2019.

5. Innsats for særlig utsatte innvandrergupper

Formålet for tilskuddsordningen er å skape arenaer for direkte kontakt med utsatte innvandrergupper. Det blir gitt støtte til ulike tiltak som bidrar til myndiggjøring og integrering av utsatte innvandrergupper, bygd på samarbeid med ressurspersoner og brobyggere i ulike minoritetsmiljøer. Det var satt av 2 mill. kroner til denne ordningen i 2016, og tilskuddet var øremerket organisasjonene MiRA Ressursenter for kvinner med minoritetsbakgrunn og Kirkens Bymisjon v/Primærmedisinsk Verksted. MiRA-Senteret fikk 700 000 kroner til prosjektet *Mødre som veiledere* og Primærmedisinsk Verksted fikk 1,3 mill. kroner i driftsstøtte.

6. Tilskudd til integreringsprosjekter i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner

Den store ankomsten av asylsøkere høsten 2015 førte til et behov for å styrke frivillighetens innsats for å ta imot og integrere flyktninger. Stortinget bevilget i 2016 29,5 mill. til en ny tilskuddsordning for integreringsprosjekter i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner.

Målet med tilskuddsordningen er beskrevet i Prop 1 S (2015 – 2016):

«Målet med tilskuddsordningen er å utnytte ventetiden i asylmottak best mulig og å forberede flyktninger på bosetting i kommunene. Tilskuddet skal stimulere til aktiviteter som bidrar til at beboere i mottak får en meningsfull hverdag og bedre muligheter for deltakelse i arbeid eller utdanning. Målgruppen for ordningen er beboere i asylmottak, primært de over 18 år.»

IMDi mottok 174 søknader på til sammen 71,16 mill. kroner. Det ble tildelt 28,83 mill. kr fordelt på 104 prosjekter. Én av organisasjonene trakk seg etter tildelingen. Prosjektene som har fått innvilget støtte har både geografisk spredning og spredning i type tiltak. Det er igangsatt aktiviteter i samtlige 19 fylker.

Det ble i tillegg gitt 600 000 kroner til vertskommunene for Integreringsmottakene i Bodø, Kristiansand, Larvik, Oslo og Steinkjer kommune. Kommunene lyste ut midlene, som gikk til tiltak i regi av frivillige organisasjoner i de nyetablerte integreringsmottakene. Ettersom integreringsmottakene ble etablert sent på året, fikk flere frivillige organisasjonene som fikk midler gjennom denne utlysningen mulighet å benytte midlene også i første kvartal av 2017. Ettersom integreringsmottakene nå er etablert, er det ikke holdt av slike midler i 2017.

Flere av prosjektene har kombinert norsktrening, arbeidsrettede tiltak og kunnskap om det norske samfunnet med idretts- og friluftaktiviteter. IMDi mener at det er positivt at organisasjonene kombinerer aktiviteter som idrett- og friluftaktiviteter med arbeids- og utdanningsfremmede tiltak. Kombinasjonstiltakene fokuserer på å få frem ressurser hos flyktingene som vil være positive for den enkeltes integreringsløp. Prosjektene har bidratt å forberede flyktingene på bosetting i kommunene. **Totalt nådde tiltakene ut til rundt 27 200 beboere på mottak.** Det har blitt gjennomført aktiviteter for beboere på rundt **80 mottak** spredt rundt i alle landets fylker. Flere beboere har deltatt på flere av tiltakene.

Organisasjonene som har mottatt støtte i 2016 har etablert gode samarbeidsrelasjoner i lokalsamfunnet. Organisasjonene oppgir å ha samarbeidet med kommunen, det lokale næringslivet og med andre organisasjoner. 37 prosent av organisasjonene oppgir å ha samarbeid med kommunen i gjennomføringen av prosjektet. Dette kan knyttes opp mot resultatkrav 4.1 i Tildelingsbrevet om at

antall samarbeidstiltak og arenaer hvor frivillige organisasjoner og kommuner deltar skal øke. Denne tilskuddsordningen var ny i 2016, og det kan derfor sies at antall samarbeidstiltak frivillige organisasjoner og kommuner deltar har økt fra 2015.

Oversikt over type aktiviteter

	Norsktrening	Kunnskap om det norske samfunnet	Arbeidsrettede tiltak	Veiledning om bolig	Flyktingguide og lignende	Idretts- og friluftaktiviteter
Hovedaktivitet	50	47	9		4	33
Delaktivitet B	10	19	8	1	9	9
Delaktivitet C	7	4	6	1	6	8

Alternativt: Organisasjonene oppgir å ha fokus på en eller flere aktiviteter

	Norsktrening	Kunnskap om det norske samfunnet	Arbeidsrettede tiltak	Veiledning om bolig	Flyktingguide og lignende	Idretts- og friluftaktiviteter
Aktiviteter	67	70	23	2	19	50

Oversikt over samarbeidspartnere

Samarbeid med næringslivet	Samarbeid med andre organisasjoner	Samarbeid med kommunen
35	52	38

For de avsatte midlene til aktiviteter i de fem integreringsmottakene, rapporteres det om svært gode tiltak for beboerne og godt samarbeid mellom kommune og frivilligheten. Oslo kommune skriver: «Kommunen opplever at samarbeidet med de frivillige i stor grad har bidratt til at arbeidet med planlegging, oppstart og drift av Oslo mottak har fungert bedre enn man ellers kunne fått til. De frivillige har hatt hovedfokus på et tilbud av god kvalitet til beboerne.» 18 frivillige organisasjoner fått støtte gjennom disse midlene til tiltak i integreringsmottak.

Oversikt over organisasjoner som fikk støtte i 2016

Fylke	Organisasjon	Prosjekttittel	Navn på mottak	Tilskudd
Akershus	Norsk Folkehjelp	Informasjonsfilmer for beboere på asylmottak.	Dikemark	68 000
Akershus, Buskerud	Kristen Idrettskontakt	Sosiale idrettsgrupper på Østlandet	Hurdal, Kongsberg, Drammen, Ål	191 000
Aust-Agder	BLOMSTRENDE SØRLAND	Grønn trivsel	SANA Lillesand og Birkeland	336 377
Aust-Agder	Kristent Interkulturelt Arbeid	Norskundervisning, Norsktreningskafé	KRS	100 000
Aust-Agder	Kristent Interkulturelt Arbeid	NORSKTRENINGSKAFÈ	Vennesla statlige mottak	72 000
Aust-Agder	REFUGEES WELCOME TO AUST-AGDER	RWTAA PRO 2016	Blødekjær statlige mottak Myrene statlige mottak	281 000
Aust-Agder	STIFTELSEN KIRKENS BYMISJON AUST-AGDER OG TELEMAR (Arendal)	Erfaringskonsulentene	Blødekjær statlige mottak	250 000

Buskerud	Den Norske Kirke, Strømsø menighet	Strømsø Daghøgskolen	Drammen	110000
Buskerud	Kongsberg Røde Kors	Samfunnsopplæring og integrering	Kongsberg	300000
Buskerud	Nesbyen Frivilligsentral	Integreringskafè.	Nesbyen	50000
Buskerud, Akershus, Østfold	Flerkulturelt råd Oslo og Akershus	Sunn start	Hemsedal, Dikemark, Veumallen og Bjørnebekk	850000
Finnmark	SISA	Asylsøkere som ressurs i lokalsamfunnet	Alta mottak	250 000
Finnmark	Vadsø Atletklubb	Arbeidsrettede tiltak, idretts- og friluftaktiviteter, kunnskap om Nord-Norge	Oscarsgata	500 000
Hedmark	Kobra bordtennisklubb	Integrering med bordtennis	Kongsvinger og Hovelsåsen	15000
Hedmark	Norges Jeger og Fiskerforbund Hedmark	Friluftaktiviteter for beboere i mottak - fisking	Hamar, Hovelsåsen, Stor-Elvdal og Kongsvinger	100000
Hedmark	Norsk Folkehjelp Kongsvinger og Eidskog	Familietreffet	Kongsvinger	60000
Hedmark	Refugees Welcome to Hamar	Den Globane Hane	Hamar	25000
Hordaland	Aktiv Seilas	Aktiv fritid på sjøen for beboere på mottak	Heiane	99 000
Hordaland	CISV Verda på Stord	Familiegruppe	Heiane	22 000
Hordaland	Folkeuniversitetet Vestlandet	Kursvirksomhet i Arna mottakssenter	Arna	250 000
Hordaland	KIA Bjørgvin	Sommerleir/ Språkcafé/ Dugnad og nettverksforum	Arna/ Sund	70 000
Hordaland	Norsk Folkehjelp	Kvinner Kan	Jølster i Sunnfjord	60 000
Hordaland	Stord Petanqueklubb	Deltakelse i Petanque aktivitet-mål om positiv fritid	Heiane	40 000
Hordaland	Sund Turlag	Fleirkultur	Sund	150 000
Hordaland	Ulriken Eagles Basketballklubb	Aktivitetsassistanse i asylmottak	Øygarden	300 000
Møre og Romsdal	Kulturhuset Dragen-Fjord Service	Fjord Service	Ålesund mfl	300 000
Møre og Romsdal	Norsk Folkehjelp - Ålesund og Omegn	Førstehjelpskurs	Volda	32 339
Møre og Romsdal	Act Volda	Friluftsliv med flyktninger og asylsøkerne	Volda	76 800
Møre og Romsdal	Tingvoll IL fotball	Tingvoll II	Tingvoll	40 000
Møre og Romsdal	Tingvoll Røde Kors	Friluftsliv med asylsøkerne	Tingvoll	70 000
Møre og Romsdal	Yrkesakademiet	Jobb på det norske arbeidsmarked	Søre-Sunnmøre	45 000
Møre og Romsdal	Yrkesakademiet	Hvordan starte bedrift i Norge	Søre-Sunnmøre	45 000
Møre og Romsdal	Ålesund Røde Kors	Integrering og nettverksbygging for alle i Ålesund kommune	Ålesund mfl	20 000
Nordland	Hadsel Røde Kors	Stod IL	Bankplassen mottak	224 000

Nordland	KUN	Aktiv på vent	Lødingen og Tverlandet	300 000
Nordland	Hadsel Røde Kors	Integreringsprosjekt for beboere på Bankplassen asylmottak	Bankplassen mottak	224 000
Nordland, Møre- og Romsdal	Frelsesarmeen	Frelsesarmeens integreringsarbeid	Skillevollen, Rana, Solbakken	1 400 000
Nordland, Troms og Finnmark	HATS	Kulturverksted og inkluderingsseminar	Oscarsgata, Alta, Tromsø, Setermoen Harstad, Svolvær, og Lødingen	450 000
Nord-Trøndelag	KUN	Aktiv på vent	Steinkjer og Finsås	250 000
Nord-Trøndelag	Mental Helse Snåsa	Bygge bro mellom lokal samfunn og bosatte flyktninger/asylsøkere	Finsås	150 000
Nord-Trøndelag	Namsens Auge - Grong	Namsens Auge	Grong	25 000
Nord-Trøndelag	Namsos Røde Kors	Andelslandbruk	Namsos	50 400
Nord-Trøndelag	Nord-Trøndelag Idrettskrets	Sprek bosetting	Steinkjer/Namsos mfl	130 000
Nord-Trøndelag	Norges Jeger- og Fiskerforbund NT	På tur med gode venner	Steinkjer mfl	200 000
Nord-Trøndelag	Røde Kors - Lokale foreninger i N-T	Aktiviteter for kvinner og menn i regi av lokalforeninger i Nord-Trøndelag Røde Kors	Steinkjer/Levanger mfl	170 000
Nord-Trøndelag	Stod IL - volleyball	Grenseløs volleyball	Steinkjer/Levanger mm	90 000
Oppland	Dovreskogen I.L.	Aktiviteter for alle	Dovre	50000
Oppland	Folkeakademiet Østre Toten	Kvalifiseringakt. for asylanter	Toten	400000
Oppland	Gjøvik Frivilligsentral	Aktiviteter Bondelia	Gjøvik	10000
Oppland	Oppland Røde Kors	Aktiviteter på mottak for voksne	Gjøvik og Søndre Land	110000
Oppland	Pillarguri Badmintonklubb	Integrering av asylsøkere på Rapham	Sel	80000
Oppland	Ringebu Fåvang Fotballklubb	Fotballaktiviteter	Ringebu	5000
Oppland	Skogbrukets Kursinstitutt	Grønn Kompetanse-integrering av..	Toten, Hamar og Gjøvik	850000
Oppland	Vestre Toten Handicapidrettslag	Integreringsfremmende tiltak	Vestre Toten	50000
Oslo, Akershus	Norsk Folkehjelp	Førstehjelpskurs for beboere på Volda mottak	Torshov transitt, Dikemark	845 000
Oslo, Akershus, Buskerud, Hedmark	IOM	Pilot project - Professional Accelerated Introduction for Jobs and Entrepreneurship (PAIJE project)	Ila, Bjørnebekk, Gol, Dikemark, Hamar, Kongsvinger	330 000
Rogaland	Naturvernforbundet i Rogaland	Friluftaktiviteter og integreringstiltak for asylbeboere	Stavanger/Sandnes	41 000
Rogaland	Pøbel Prosjektet	Levende CV	Sandnes, Stavanger	400 000
Rogaland	Røde kors Haugesund	Kreativo og kreativo 2	Haugaland	25 000
Rogaland	Sandnes Røde kors	Guid for asylsøkere	Sandnes	180 000
Rogaland	KIA Rogaland	Pusterommet		400 000

Sogn og Fjordane	Flora Frivilligsentral	Ein god kvardag for asylsøklarar i Flora	Solbakken	345 000
Sogn og Fjordane	Frivillighetssentralen Husnes	Bli her	Husnes/ Kvinnherad	225 000
Sør-Trøndelag	Kirkens Bymisjon i Trondheim-Batteriet	Søster til Søster konsept	Nord og Sør-Trøndelag	700 000
Sør-Trøndelag	Mangfoldshuset i Trondheim	Vennskapsdag	Trondheim	85 000
Sør-Trøndelag	Sacred smile/Verdige smil	Integrering gjennom nettverk og inkludering	Trondheim	95 000
Sør-Trøndelag	Spektra Cricket Klubb i Trondheim	Cricket Test Match	Trondheim	11 100
Telemark	DER DU BOR - GRENLAND	Ny og aktiv - der du bor	Hero Skien	320 000
Telemark	HELGEM IDRETTLAG (Ulefoss)	Idrettslig aktivitet	Nome	20 000
Telemark	HERØYA NÆRMILJØSENTER (Porsgrunn)	Ny på Herøya	Snorre	230 000
Telemark	Kristent Interkulturelt Arbeid	Kvinnegruppa+	Fossnes	20 000
Telemark	Kristent Interkulturelt Arbeid (Skien)	Skien Kvinneforum; KIA	Skien	12 000
Telemark	PORSGRUNN MENIGHETSPLEIE FRIVILLIGHETSENTRAL	Felleskapstilbud til småbarnsfamilier	Fossnes og Snorre	150 000
Telemark	TELEMARK INNVANDRERRÅD	Alt du lærer kan åpne dører nå og i fremtiden	Nome, Porsgrunn	80 000
Telemark	TELEMARK TURISTFORENING	Til Topps Telemark	Hero; avd. Skien Fossnes og Porsgrunn	200 000
Telemark	TELEMARK TURISTFORENING	Natur på Norsk med Telemark Turistforening	Porsgrunn, Notodden, Skien, Nome	340 000
Telemark	TINN KIRKELIGE FELLESRÅD	Daghøyskole for asylsøkere	Mandheimen	45 000
Troms	Bygdelaget Samhold	Sommerdager på Målsnes (familiearrangement)	Målselv mottak	60 000
Troms	FNF Troms	Introduksjon til friluftsliv, turer, friluftsskoler og arrangement i Troms	Nordreisa , Tromsø, Harstad, Kvæfjord, Setermoen	245 000
Troms	Ishavsbyen FK	Aktivitetstilbud Ishavsbyen	Tromsø	20 000
Vest-Agder	FILADELFIA	INTERNASJONAL MIDDAG, OG NORSK KURS	KRS flere	114 276
Vest-Agder	FLEKKEFJORD SVØMMEKLUBB	Svømmeopplæring for asylsøkere i Flekkefjord	Flekkefjord	95 000
Vest-Agder	HUMAN-ETISK FORBUND VEST-AGDER	Å lære norsk med sang	KRS flere	30 000
Vest-Agder	KIRKEN I DALEN	Internasjonalt felleskap	Kvinesdal Lopex	22 000
Vest-Agder	KLIMAALLIANSEN.NO	Bydyrking Grønt senter	Kristiansand statlige mottak	70 000
Vest-Agder	Kristent Interkulturelt Arbeid	KIA Lyngdal, internasjonale samlinger	Lyng og Hausvik	15 000
Vest-Agder	KVINESDAL RØDE KORS	Kolonihager for flykninger	Kvinesdal	12 000
Vest-Agder	Mandal frivillighetssentral	PRATEN	Mandal	30 000

Vest-Agder	STIFTELSEN KIRKENS BYMISJON I KRISTIANSAND	Velkomstsenter for flykninger og asylsøkere	Kristiansand	320 000
Vest-Agder	VENNESLA FRIVILLIGSENTRAL	Bli kjent i Vennesla	Vennesla	90 000
Vest-Agder	VEST AGDER BYGDEKVINNELAG	Likestilling, matkultur og friluft	Mandal	220 000
Vest-Agder	VEST-AGDER RØDE KORS DISTRIKTSKONTORET	Kompetanseheving og aktiv integrering	KRS og Mandal	98 000
Vestfold	Sandefjord Frivillighetssentral	Velkommen til Sandefjord	Sandefjord	240000
Vestfold	Vintage Baby	Integrering, felleskap og arbeidsrettede tiltak for beboere ved Sandefjord mottak	Sandefjord	300000
Østfold	Fredrikstad sentrum frivillighetssentral	Browls på mottak	Veumalleen	88000
Østfold	Fredrikstad sentrum frivillighetssentral	Sykelopplæring for asylsøkere og bosatte innvandrere	Veumalleen	58000
Østfold	Menigheten 3:16	Sammen i Fredrikstad	Veumalleen	350000
Nasjonalt	Caritas	Arbeids- og karriereveiledning for beboere i asylmottak	Nasjonalt	2 420 000
Nasjonalt	Musikkens studieforbund	SMIA: Sang- og musikktilbud i asylmottak i regi av det frivillige musikklivet i Norge	Nasjonalt	2 051 208
Nasjonalt	Norges Fotballforbund	Fotball for Voksne i Mottak	Nasjonalt	2 230 000
Nasjonalt	Norges Røde Kors	Integreringstiltak for asylsøkere i regi av Norges Røde Kors	Nasjonalt	2 700 000
Nasjonalt	Norsk Folkehjelp	Kunnskap er nøkkelen til integrering	Nasjonalt	610 000
Nasjonalt	Norsk Folkehjelp	Brettspill for integrering og språkforståelse – lær norsk og arabisk og få nye venner med New Amigos	Nasjonalt	499 500
Nasjonalt	Sanitetskvinnene	Aktiviteter for kvinner bosatt på asylmottak	Nasjonalt	350 000

Organisasjoner som fikk støtte gjennom de fem kommunene

Organisasjon	Kommune/mottak	Tilskudd
Muslimsk Union Ungdom (MUU)	Kristiansand	40 000
Domkirken	Kristiansand	45 000
Kirkens bymisjon	Kristiansand	20 000
KIA	Kristiansand	25 000
Vågsbygd menighetshus	Kristiansand	20 000
Fadder for flyktning	Kristiansand	10 000
Syrisk forening	Kristiansand	15 000
Røde Kors	Kristiansand	20 000
Oslo Røde Kors	Oslo	80 000
Caritas	Oslo	80 000
Røra Tae Kwon Do Klubb	Steinkjer	12 300
Steinkjer Sanitetsforening	Steinkjer	1 500
Stod Volleyball / Røde Kors	Steinkjer	1 350
Røde Kors Ungdom	Steinkjer	13 900
Røde Kors	Steinkjer	40 000
Norges Jeger- og Fiskerforbund NT	Steinkjer	4 800
Larvik Sanitetsforening	Larvik	20 000

Eksempler på gode tiltak

Vintage Baby (Fossnes asylmottak, Sandefjord)

Vintage Baby driver Cafe Vintage i Sandefjord. Cafeen som har vært den primære arenaen for aktivitetstilbudene i mottaket. Foreningen arbeider for å finne nye måter å integrere arbeidsledige kvinner med minoritetsbakgrunn i arbeidslivet. De har blant annet gjennomført arbeidsrettede seminarer og bedriftsbesøk hvor flyktningene kan bli kjent med norsk næringsliv. De har også arrangert norsktrening og hatt seminarer om ulike temaer, for eksempel informasjon om det norske samfunnet og psykisk helse. Dette har blitt kombinert med mer lystbetonte aktiviteter som matlaging og juleverksted. Cafeen har fungert som en viktig lokal møteplass for beboerne på mottaket.

Prosjektet har samarbeidet godt med mottak og beboerråd. Vintage Baby sosiale entreprenører har deltatt på beboerrådsmøter og tatt beboere med i planlegging og gjennomføring av aktiviteter. Eksempler på dette er ansvar for matlaging, ansvar for å fortelle om hverandres kultur under temadager, å komme med innspill til innhold på seminar og ansvar for oversettelse til aktuelle språk av seminarinnholdet. Beboerne virket fornøyde med tilbudet og følte eierskap til stedet og aktivitetene de gjennomførte. Vintage Baby valgte å gjennomføre aktiviteter gjennom sommeren, når norskundervisning, barnehager, skole og andre tilbud var stengt. De opplevde at mottaksledelsen, beboerrådet og beboerne var spesielt fornøyde med dette, fordi mange andre tilbud ikke var tilgjengelige gjennom sommeren. Vintage baby har i tillegg laget en månedlig aktivitetskalender for beboerrådet som angir aktuelle frivillige aktiviteter i nærmiljøet som beboerne kan benytte seg av.

HATS (Setermoen, Harstad, Svolvær og Lødingen)

HATS har gjennomført kulturverksteder i samarbeid med mottaket. Det ble gjennomført malerverksted, folkedanskurs, baking, fortelling, filmvisning og fester. Det overordnede målet var å skape gode møteplasser hvor beboerne på mottak og lokalbefolkningen kunne møtes, for slik å bidra til nettverksbygging og utvidet kulturforståelse hos deltakerne. HATS samarbeid med kommunen, andre frivillige organisasjoner og mottaket i gjennomføringen av prosjektet. Instruktører var i dialog med mottakene for å utvikle verkstedene og for å sikre at de skulle være tilpasset målgruppen. Verkstedene og instruktørene fikk gode tilbakemeldinger fra deltakerne. God kartlegging bidro til at innholdet og temaene var godt tilpasset målgruppen, og de ble oppfattet som givende og meningsfulle. De skriver at verkstedene var med på å skape nettverk mellom beboerne på mottakene og lokalbefolkningen, samt at deltakerne fikk utviklet kulturforståelsen.

Telemark Turistforening (Porsgrunn, Skien, Snorre, Brevik)

Telemark turistforening har gjennomført kurset *Natur på Norsk*, hvor deltagerne har fått grunnleggende ferdigheter innenfor norsk friluftsliv. Deltagerne har fått informasjon om Den Norske Turistforening, allemannsretten, turklær og tursekk, kart og kompass – samt har de vært på tur og blitt kjent i nærområdet. De har lært seg å samle ved, lage mat og drikke på bål, følge merkinger og skilter på stier og i skogen, og ha med seg de rette klær og utstyr for å være på tur. Målet med kurset var at asylsøkerne skulle bli motivert for å dra på tur, og gjøre dem komfortable med å dra på tur sammen med andre eller på egen hånd.

Kongsberg Røde Kors

Kongsberg Røde Kors har blant annet hatt tiltaket «Kongsberg-aktiviteten», hvor man fokuserer på integrering og språktrening i en mer avslappet tone. Deltakerne møtes hver onsdag kveld og lærer språk og får hjelp med andre utfordringer knyttet til integrering samtidig som de får servert mat fra ulike land og har diverse aktiviteter som spill, dans og musikk. Det har vært mellom 30 – 60

besøkende per gang. Beboerne har også hatt språkpraksis i ulike bedrifter. Kongsberg Røde Kors har fått i stad avtaler med bedrifter, og gjennom Hero fått navn på aktuelle kandidater fra mottaket. Flyktningen skriver også under på en kontrakt. Sentrale elementer i «arbeidsavtalen» er at arbeidsspråket skal være norsk, man skal gjøre som man blir bedt om og man skal møte til riktig tid. De som fullførte fikk en attest, og arbeidsgiver fikk en liten gave.

De skriver at prosjektene har vært med å dekke behov for sosialt samvær og skapt nettverk som bidrar til integrering. Aktivitetene har blitt tatt godt imot av beboerne, og de har selv bidratt med forslag til nye aktiviteter, noe som gjør at de føler eierskap til tiltakene. De som har deltatt i språkpraksis har blitt bedre i norsk og fått større motivasjon.

Litteraturliste

Eimhjellen, Ivar & Signe Bock Segard (2010). *Etniske minoriteter og frivillige organisasjoner*. Rapport 2010:8. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

NOU 2017:2. *Integrasjon og tillit. Langsiktige konsekvenser av høy innvandring*.

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.

Segard, Signe Bock (2011). *Frivillig sektor og innvandrere. Et forskningsbasert notat*. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Søholt, Susanne, Kristian Rose Tronstad og Hild Marte Bjørnsen (2014). *Innvandrere og sysselsetting i et regionalt perspektiv. En kunnskapsoppsummering*. NIBR-rapport 2014:25, Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.

Wollebæk, Dag & Karl Henrik Sivesind (2010). *Fra folkebevegelse til filantropi? Frivillig innsats i Norge 1997 – 2009*. Rapport 2010:3. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Ødegård, Guro, Jill Loga, Kari Steen-Johnsen og Bodil Ravneberg (2014). *Fellesskap og forskjellighet: Integrasjon og nettverksbygging i flerkulturelle lokalsamfunn*. Oslo: Abstrakt forlag.

INTEGRERINGS- OG
MANGFOLDSDIREKTORATET
Org. nr.: 987879696

Riksrevisjonens beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Riksrevisjonen har revidert Integrerings- mangfoldsdirektoratets årsregnskap for 2017. Årsregnskapet består av ledelseskommentarer og oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapportering, inklusiv noter til årsregnskapet for regnskapsåret avsluttet per 31. desember 2017.

Bevilgnings- og artskontorrapporteringen viser at 18 299 680 032 kroner er rapportert netto til bevilgningsregnskapet.

Etter Riksrevisjonens mening gir Integrerings- mangfoldsdirektoratet årsregnskap et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger, inntekter og utgifter i 2017 og av mellomværende med statskassen per 31. desember 2017, i samsvar med regelverk for statlig økonomistyring.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig revisjon (ISSAI 1000–2999). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet under «Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet». Vi er uavhengige av virksomheten slik det kreves i lov og instruks om Riksrevisjonen og de etiske kravene i ISSAI 30 fra International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI's etikkregler), og vi har overholdt de øvrige etiske forpliktelsene våre i samsvar med disse kravene og INTOSAI's etikkregler. Etter vår oppfatning er revisjonsbevisene vi har innhentet tilstrekkelige og hensiktsmessige som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon i årsrapporten

Ledelsen er ansvarlig for årsrapporten, som består av årsregnskapet (del VI) og øvrig informasjon (del I–V). Riksrevisjonens uttalelse omfatter revisjon av årsregnskapet og virksomhetens etterlevelse av administrative regelverk for økonomistyring, ikke øvrig informasjon i årsrapporten (del I–V). Vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese den øvrige informasjonen i årsrapporten. Formålet er å vurdere om det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen, årsregnskapet og kunnskapen vi har opparbeidet oss under revisjonen. Vi vurderer også om den øvrige informasjonen ser ut til å inneholde vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere dette i revisjonsberetningen. Det er ingenting å rapportere i så måte.

Ledelsens og det overordnede departementets ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide et årsregnskap som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverk for økonomistyring i staten. Ledelsen er også ansvarlig for å etablere den interne kontrollen som de mener er nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Det overordnede departementet har det overordnede ansvaret for at virksomheten rapporterer relevant og pålitelig resultat- og regnskapsinformasjon og har forsvarlig internkontroll.

Riksrevisjonens oppgaver og plikter

Målet med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som gir uttrykk for Riksrevisjonens konklusjon. Betryggende sikkerhet er et høyt sikkerhetsnivå, men det er ingen garanti for at en revisjon som er utført i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig revisjon (ISSAI 1000–2999), alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir ansett som vesentlig dersom den, enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke de beslutningene brukere treffer på grunnlag av årsregnskapet.

Vi utøver profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen, i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og ISSAI 1000–2999.

Vi identifiserer og anslår risikoene for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten den skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Videre utformer og gjennomfører vi revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer og innhenter tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon ikke blir avdekket, er høyere for feilinformasjon som skyldes misligheter, enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil. Grunnen til det er at misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, feilpresentasjoner eller overstyring av intern kontroll.

Vi gjør også følgende:

- opparbeider oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige ut fra omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om hvor effektiv virksomhetens interne kontroll er
- evaluerer om regnskapsprinsippene som er brukt, er hensiktsmessige, og om tilhørende opplysninger som er utarbeidet av ledelsen, er rimelige
- evaluerer den totale presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene
- evaluerer om årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et dekkende bilde

Vi kommuniserer med ledelsen og informerer det overordnede departementet, blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og når revisjonsarbeidet skal utføres. Vi vil også ta opp forhold av betydning som er avdekket i løpet av revisjonen, for eksempel svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Når det gjelder forholdene som vi tar opp med ledelsen og informerer det overordnede departementet om, tar vi standpunkt til hvilke som er av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet, og avgjør om disse skal regnes som sentrale forhold ved revisjonen. De beskrives i så fall i et eget avsnitt i revisjonsberetningen, med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring. Forholdene omtales ikke i beretningen hvis Riksrevisjonen beslutter at det er rimelig å forvente at de negative konsekvensene av en slik offentliggjøring vil være større enn offentlighetens interesse av at saken blir omtalt. Dette vil bare være aktuelt i ytterst sjeldne tilfeller.

Dersom vi gjennom revisjonen av årsregnskapet får indikasjoner på vesentlige brudd på administrative regelverk for økonomistyring, gjennomfører vi utvalgte revisjonshandlinger for å kunne uttale oss om hvorvidt det er vesentlige brudd på slike regelverk.

Konklusjon knyttet til administrative regelverk for økonomistyring

Vi uttaler oss med moderat sikkerhet om hvorvidt vi er kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene på en måte som i vesentlig grad strider mot administrative regelverk for økonomistyring. Uttalelsen bygger på ISSAI 4000-serien for etterlevelsesrevisjon. Moderat sikkerhet for uttalelsen oppnår vi gjennom revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi finner nødvendige.

Basert på revisjonen av årsregnskapet og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til ISSAI 4000-serien, er vi ikke kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene i strid med administrative regelverk for økonomistyring.

Oslo; 27.04.2018

Etter fullmakt

Tor Digranes
ekspedisjonssjef

Stein Jahren
avdelingsdirektør

Brevet er ekspedert digitalt og har derfor ingen håndskreven signatur